

МИНИСТЕРСТВО НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО И ХРАНИТЕ

**ГОДИШЕН ДОКЛАД ЗА СЪСТОЯНИЕТО И
РАЗВИТИЕТО НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО**

(АГРАРЕН ДОКЛАД 2013)

--

АГРАРЕН ДОКЛАД 2013

Списък на използваните съкращения	8
РАЗДЕЛ А	11
I. СЪСТОЯНИЕ И РАЗВИТИЕ НА НАЦИОНАЛНАТА ИКОНОМИКА.	11
МАКРОИКОНОМИЧЕСКА РАМКА. МЯСТО НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ В НАЦИОНАЛНАТА ИКОНОМИКА	
II. РАЗВИТИЕ НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ ПРЕЗ 2012 Г. И ПРОГНОЗИ ЗА 2013 Г.	17
1. Използване на земеделската земя и структури в земеделието	17
1.1. Използване на площите със селскостопанско предназначение	17
2. Използване на земеделски парцели	18
2.1. Система за идентификация на земеделски парцели	18
2.2. Подаване на заявления за подпомагане – кампания 2012 г.	19
2.3. Регистрация на земеделски производители	20
3. Управление на земите от Държавния поземлен фонд и комасация на земеделските земи	20
3.1. Предоставяне на имоти от ДПФ под наем или аренда	20
3.2. Търгове със земи от ДПФ за притежатели на поименни компенсационни бонове	20
3.3. Учредяване на ограничени вещни права върху земи от ДПФ	20
3.4. Обезщетения във връзка с погасяване на държавен дълг	20
3.5. Комасация (уедряване) на земеделските земи	21
4. Дейности по опазване на земеделските земи	21
5. Поземлени отношения	21
6. Дейности по поддръжка на Картата на възстановената собственост, регистри, договори	21
7. Структура на земеделските стопанства	22
8. Икономически и производствени резултати през 2012 г. и прогнозни данни за 2013 г.	22
8.1. Икономически сметки за селското стопанство за 2012 г.	26
8.2. Производствени резултати в растениевъдството	26
8.2.1. Зърнопроизводство	28
8.2.2. Маслодайни култури	29
8.2.3. Технически култури	29
8.2.4. Медицински и ароматни култури	30
8.2.5. Зеленчуци	34

8.2.6. Плодове	35
8.3. Производствени резултати в животновъдството	38
8.3.1. Говедовъдство и биволовъдство	43
8.3.2. Овцевъдство и козевъдство	45
8.3.3. Свиневъдство	48
8.3.4. Коневъдство	48
8.3.5. Птицевъдство	50
8.3.6. Пчеларство	52
8.3.7. Зайцевъдство	53
8.3.8. Бубарство	53
8.4. Състояние на биологичното земеделие в България през 2012 г.	54
8.4.1. Брой оператори в система на контрол	54
8.4.2. Площи в система на контрол	58
8.4.3. Биологично животновъдство	58
8.4.4. Финансово подпомагане на биологичното производство	59
8.5. Лозарство и винопроизводство	59
8.5.1. Производство на грозде	63
8.5.2. Винопроизводство	63
8.5.3. Износ и внос на вино	68
III. ТЪРГОВИЯ СЪС СЕЛСКОСТОПАНСКИ СТОКИ	69
1. Равнище и динамика на външната търговия с аграрни стоки	69
2. Географско разпределение на външната търговия със селскостопански стоки	73
3. Структура на износа и вноса по групи стоки	77
4. Развитие на външната търговия със селскостопански стоки през 2013 г.	78
IV. ПОДПОМАГАНЕ НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ	78
1. Прилагане на Общата селскостопанска политика на ЕС	78
1.1. Подпомагане по първи стълб на ОСП	
1.1.1. Директни плащания на площ, национални доплащания към директните плащания и специфично подпомагане	78
1.1.2. Механизми за пазарна подкрепа по сектори	82
1.1.2.1. Сектор „Полски култури“	84
1.1.2.2. Сектор „Месо и пчеларство“	87
1.1.2.3. Сектор „Мляко“	88
1.1.2.4. Сектор „Вино“	89

1.1.2.5. Сектор „Плодове и зеленчуци”	90
1.1.2.6. Сектор „Захар”	91
1.1.2.7. Сектор „Промоционални програми”	92
1.1.2.8. Политика на качество – защитени наименования	93
1.1.3. Търговски механизми	93
1.1.3.1. Лицензиране на износа	94
1.1.3.2. Лицензиране на вноса	
1.2. Подпомагане по втори стълб на ОСП – прилагане на Програмата за развитие на селските райони 2007-2013 г.	95
1.2.1. Анализ на постигнатия напредък по прилагането на ПРСР и по постигне на целите, по оси	95 106
1.2.2. Финансово прилагане на ПРСР по мерки	109
1.3. Допълнително държавно подпомагане	109
1.3.1. Държавни помощи	113
1.3.2. Краткосрочно кредитиране	113
1.3.3. Инвестиционни схеми на Държавен фонд „Земеделие”	117
V. ДЕЙНОСТИ, СВЪРЗАНИ СЪС ЗЕМЕДЕЛСКОТО ПРОИЗВОДСТВО	117
1. Контрол на земеделска и горска техника	117
1.1. Състояние на механизацията на земеделието и структура на машинно-тракторния парк	118
1.2. Регистрация на земеделска и горска техника	119
1.3. Контрол по техническото състояние и безопасността на техниката	120
1.4. Технически прегледи на техниката	120
1.5. Придобиване и отнемане на правоспособност за работа с техника и издаване на свидетелства	121
2. Хидромелиорации	
2.1. Контрол по дейностите, свързани с експлоатацията на хидромелиоративния фонд и с услугата „водоподаване за напояване”	121
2.2. Дейности, свързани с експлоатацията и поддържането на язовирите и обектите за предпазване от вредното въздействие на водите	121 122
2.3. Контрол по дейностите, свързани с образуването и развитието на сдруженията за напояване	122
3. Растителна защита	131
3.1. Фитосанитарен контрол	131
3.1.1. Граничен фитосанитарен (карантинен) контрол при внос на растения и	

растителни продукти	131
3.1.2. Контрол при износ и реекспорт на растения и растителни продукти	132
3.1.3. Контрол при производството на растения и растителни продукти	132
3.1.4. Изпитване, регистрация и контрол на продукти за растителна защита	134
4. Торове	134
4.1. Регистрация на торове	134
4.2. Контрол на торовете при предлагането им на пазара	134
4.3. Употреба на торове	
4.4. Контрол за спазване на правилата за добра земеделска практика, програмата от мерки за ограничаване замърсяването с нитрати за целите на контрола по агроекологичните мерки и кръстосаното съответствие	134
	136
5. Сортоизпитване, апробация и семеконтрол	139
6. Контрол на зърно и зърнени продукти	139
6.1. Лицензиране и контрол на публичните складове, зърнохранилища и други обекти за съхранение	141
	142
6.2. Окачествяване на реколта `2012 година	143
7. Безопасност на храните	
7.1. Здравеопазване и хуманно отношение към животните	144
7.2. Информационна система за идентификация и проследяване движението на животните	145
	145
7.3. Контролни дейности	147
7.3.1. Безопасност на храните	147
7.3.2. Система за бързо съобщаване за храни и фуражи	148
7.3.3. Контрол върху качеството на храните	
7.3.4. Граничен контрол	149
7.3.5. Контрол на ветеринарномедицинската дейност, ветеринарномедицинските продукти и фуражи	149
	150
7.3.5.1. Контрол на ветеринарномедицинската дейност	150
7.3.5.2. Контрол на ветеринарномедицинските продукти	155
7.3.5.3. Контрол на фуражите	156
7.3.5.4. Проверка на ефективността на официалния контрол на фуражи	156
7.3.6. Център за оценка на риска	157
7.3.7. Законодателни промени в областта на безопасността на храните	157
	160
8. Селекция и репродукция в животновъдството	

8.1. Управление на националните генетични ресурси в животновъдството	161
8.2. Дейност на развъдните организации	161
8.3. Контрол и координация на развъдната дейност	
9. Селскостопанска наука, обучение и съветническа дейност	161
9.1. Научноизследователска дейност и научно обслужване в селското стопанство, осъществявани от Селскостопанска академия	162
9.1.1. Създадени и внедрени в производството научни продукти	
9.1.2. Трансфер на знания и научни продукти	163
9.1.3. Квалификационна структура на учените, обучение на докторанти и публикационна дейност	163
9.1.4. Международно сътрудничество в областта на селскостопанската наука	164
9.2. Съветническа дейност	171
VI. ГОРСКО СТОПАНСТВО	172
1. Характеристика на горските територии	173
2. Промени в горските територии	173
3. Стопанисване на горските територии	175
3.1. Залесяване и защита срещу ерозия	176
3.2. Провеждане на сечи в горите	178
4. Ползване на дървесина и на недървесни горски продукти	178
4.1. Ползване на дървесина	178
4.2. Ползване на недървесни горски продукти	179
5. Защита на горските територии	179
5.1. Защита на горските територии от болести, вредители и други повреди	180
5.2. Защита на горите от пожари	180
6. Защитени територии	182
7. Горска сертификация	182
8. Недържавни гори	183
9. Ловно стопанство	183
10. Опазване на горските територии и контрол	183
11. Стратегическо планиране и международни дейности и проекти	184
12. Финансиране и инвестиции в горските територии	184
12.1. Изпълнителна агенция по горите	

12.2.	Държавни горски предприятия	191
13.	Публични регистри на физически лица за упражняване на частна лесовъдска практика и на търговци, извършващи дейности в горския фонд	196
		202

VII. РИБАРСТВО

1.	Улов и производство на риба и други водни организми	
2.	Внос и износ на риба и рибни продукти	204
3.	Оперативна програма за развитие на сектор "Рибарство", финансирана от Европейския фонд за рибарство	
4.	Административно-наказателна дейност при управление на рибарството и аквакултурите	

РАЗДЕЛ Б

ПРИОРИТЕТИ И ЦЕЛИ НА ПОЛИТИКАТА В АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ, МЕРКИ И ДЕЙСТВИЯ ЗА ПОСТИГАНЕТО ИМ ПРЕЗ 2014 г.

ПРИЛОЖЕНИЯ

Списък на използваните съкращения	
БАБХ	Българска агенция по безопасност на храните
БАНСИК	Българска анкета за наблюдение на селскостопанската и икономическа конюнктура
БВП	Брутен вътрешен продукт
БДС	Брутна добавена стойност
БДС	Български държавен стандарт
БНБ	Българска народна банка
БСК	Биологични и стопански качества
БЧК	Български червен кръст
ВМП	Ветеринарномедицински продукти
ГИП	Гранични инспекционни пунктове
ГКПП	Гранични контролно-пропускателни пунктове
ГМО	Генетично модифициран организъм
ГРМ	Горски репродуктивни материали
ГСПП	Горскостопански планове и програми
ДГП	Държавни горски предприятия
ДГС	Държавни горски стопанства
ДДС	Данък добавена стойност
Дирекция „ЗЖБХ“	Дирекция „Здравеопазване на животните и безопасност на храните“

ДЛС	Държавни ловни стопанства
ДПФ	Държавен поземлен фонд
ДФЗ/ДФ „Земеделие“	Държавен фонд „Земеделие“
ДФЗ-РА	Държавен фонд „Земеделие“ – Разплащателна агенция
ЕАСТ	Европейска асоциация за свободна търговия
ЕЗФРСР	Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони
ЕК	Европейска комисия
ЕМНКП	Единен многогодишен контролен план за храни, фуражи, здравеопазване на животните, хуманно отношение към тях и защита на растенията
ЕПИВ	Европейски план за икономическо възстановяване
ЕС	Европейски съюз
ЕФГЗ	Европейски фонд за гарантиране на земеделието
ЕФР	Европейски фонд по рибарство
ЗГТ	Земеделска и горска техника
ЗГУ	Защитено географско указание
ЗНП	Защитено наименование за произход
ЗППМ	Закон за посевния и посадъчен материал
ЗСПЗЗ	Закон за собствеността и ползването на земеделските земи
ИАГ	Изпълнителна агенция по горите
ИАРА	Изпълнителна агенция по рибарство и аквакултури
ИАСАС	Изпълнителна агенция по сортоизпитване, апробация и семеконтрол
ИАСРЖ	Изпълнителна агенция по селекция и репродукция в животновъдството
ИЗП	Използвана земеделска площ
ИСАК	Интегрираната система за администриране и контрол
КАТ	Контрол на автомобилния транспорт
КТИ	Контролно-техническата инспекция
МВР	Министерство на вътрешните работи
МЗХ	Министерство на земеделието и храните
МИГ	Местни инициативни групи
МИРГ	Местни инициативни рибарски групи
МСР	Местни стратегии за развитие
НАП	Национална агенция за приходите
НАССР	Анализ на опасностите и контрол на критичните точки
НДДП	Национални допълнения към директните плащания
НДНВМИ	Национален диагностичен научноизследователски ветеринарномедицински

	институт
НМП	Национална мониторингова програма за контрол на остатъци от пестициди в и върху храни от растителен произход
НМПКО	Национална мониторингова програма за контрол на остатъци от ветеринарномедицински продукти и замърсители от околната среда
НПП	Национална програма по пчеларство (2011-2013 г.)
НРЛ	Национална референтна лаборатория
НСЗ	Национална служба по зърното
НСИ	Национален статистически институт
НССЗ	Национална служба за съвети в земеделието
ОД „Земеделие“	Областни дирекции „Земеделие“
ОДБХ	Областни дирекции по безопасност на храните
ОИСР	Организация за икономическо сътрудничество и развитие
ОНД	Общност на независимите държави
ООП	Обща организация на пазара
ОПРСР	Оперативна програма за развитие на сектор “Рибарство”
ОСП	Обща селскостопанска политика
ППЗСПЗЗ	Правилник за прилагане на Закона за собствеността и ползването на земеделските земи
ПРЗ	Продукти за растителна защита
ПРСР	Програма за развитие на селските райони 2007-2013 г.
ПЧИ	Преки чуждестранни инвестиции
РДГ	Регионална дирекция по горите
РМС	Решение на Министерски съвет
СЕПП	Схема за единно плащане на площ
СИЗП	Система за идентификация на земеделските парцели
СН	Сдружения за напояване
ССА	Селскостопанска академия
ЦЛВСЕЕ	Централна лаборатория по ветеринарно-санитарна експертиза и екология
ЦЛКР	Централна лаборатория по карантина на растенията
ЦЛХИК	Централна лаборатория за химични изпитвания и контрол
ЦОФК	Цифровата ортофотокарта
ЦПО	Център за професионално обучение
CPVO	Офис на Общността за закрила на сортовете
RASFF	Система за бързо съобщаване за храни и фуражи

АГРАРЕН ДОКЛАД 2013

РАЗДЕЛ А

I. СЪСТОЯНИЕ И РАЗВИТИЕ НА НАЦИОНАЛНАТА ИКОНОМИКА. МАКРОИКОНОМИЧЕСКА РАМКА. МЯСТО НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ В НАЦИОНАЛНАТА ИКОНОМИКА

По предварителни данни, през 2012 г. брутният вътрешен продукт, произведен в страната, бележи реален ръст от 0,8% спрямо предходната година.

Номиналният стойностен обем на БВП за годината достига 77 582 млн. лева (39 667 млн. евро).

Към края на 2012 г. инфлацията отбелязва годишен ръст от 4,2%, а средногодишната инфлация за годината е 3%.

По данни на БНБ, през 2012 г. износът възлиза на 40 623 млн. лева (20 770 млн. евро), което представлява 52,4% от БВП. Вносът за годината е в размер на 47 391 млн. лева (24 230 млн. евро) или 61,1% от БВП на страната. В резултат от изпреварващия темп на нарастване на вноса спрямо този при износа, отрицателното търговско салдо (FOB-FOB) нараства до -6 768 млн. лева (-3 460 млн. евро).

През 2012 г. преките чуждестранни инвестиции в България възлизат на 2 896 млн. лева (1 481 млн. евро), което представлява 3,7% от БВП.

По данни на Агенцията по заетостта, средногодишното равнище на безработица през 2012 г. е 11,4%, при 10,1% през 2011 г.

Таблица I.1. Основни макроикономически показатели на Република България

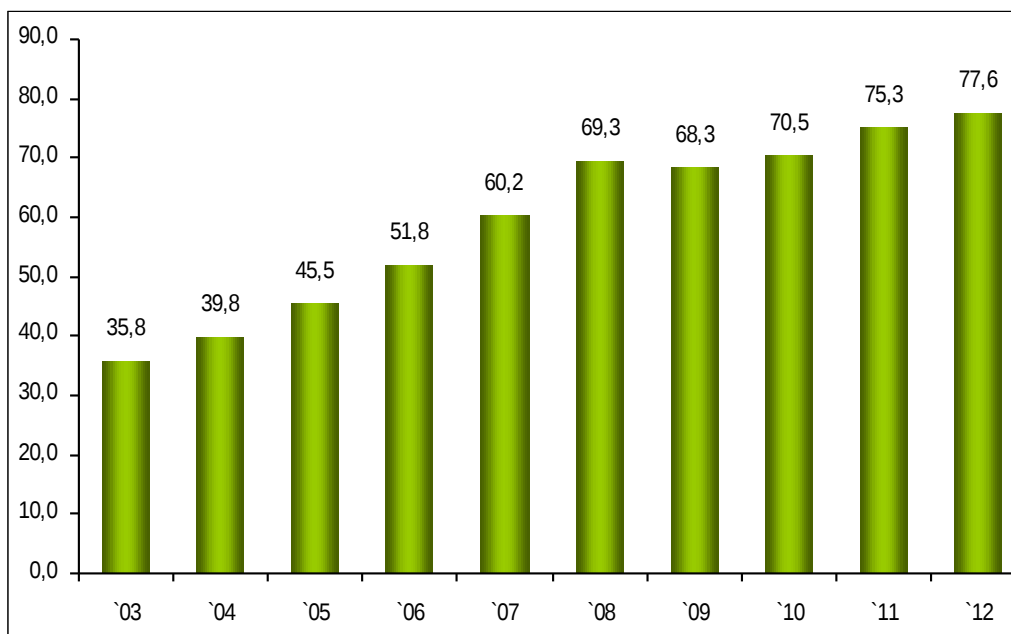
Показател	`03	`04	`05	`06	`07	`08	`09	`10	`11	`12
БВП, млрд. лева	35,812	39,824	45,484	51,783	60,185	69,295	68,322	70,511	75,308	77,582
БВП, млрд. евро	18,310	20,361	23,255	26,476	30,772	35,430	34,932	36,052	38,504	39,667
Годишен реален темп на изменение на БВП, %	5,5	6,7	6,4	6,5	6,4	6,2	-5,5	0,4	1,8	0,8
Средногодишна инфлация, %	2,3	6,1	5,0	7,3	8,4	12,3	2,8	2,4	4,2	3,0
Инфлация в края на годината, %	5,6	4,0	6,5	6,5	12,5	7,8	0,6	4,5	2,8	4,2
Търговско салдо, млрд. лева	-4,744	-5,777	-8,625	-10,879	-14,171	-16,816	-8,163	-5,405	-4,217	-6,768
Търговско салдо, млрд. евро	-2,426	-2,953	-4,410	-5,562	-7,245	-8,598	-4,174	-2,764	-2,156	-3,460
ПЧИ, млрд. лева	3,619	5,351	6,165	12,168	17,704	13,158	4,766	2,252	2,602	2,896
ПЧИ, млрд. евро	1,851	2,736	3,152	6,222	9,052	6,728	2,437	1,151	1,330	1,481

Източник: НСИ – БВП, темп на изменение на БВП и инфлация; БНБ – търговско салдо и ПЧИ. Предварителни данни за 2012 г.

Брутен вътрешен продукт

През 2012 г. БВП нараства с 0,8% в реално изражение спрямо предходната година. В номинално изражение той достига 77 582 млн. лева (39 667 млн. евро), като на човек от населението се падат 10 632 лева (5 436 евро).

Фигура I.1. Размер на БВП за периода 2003 – 2012 г., млрд. лева

Източник: НСИ; предварителни данни за 2012 г.

Брутна добавена стойност

Брутната добавена стойност, създадена от отраслите на националната икономика през 2012 г., възлиза на 66 642 млн. лева (34 073 млн. евро) по текущи цени. В реално изражение тя нараства с 0,3% спрямо предходната година. Добавената стойност на субектите от аграрния сектор през 2012 г. е в размер на 4 264 млн. лева по текущи цени, като бележи ръст от 3,5% в реално изражение в сравнение с 2011 г.

По икономически сектори, БДС за 2012 г. се разпределя, както следва:

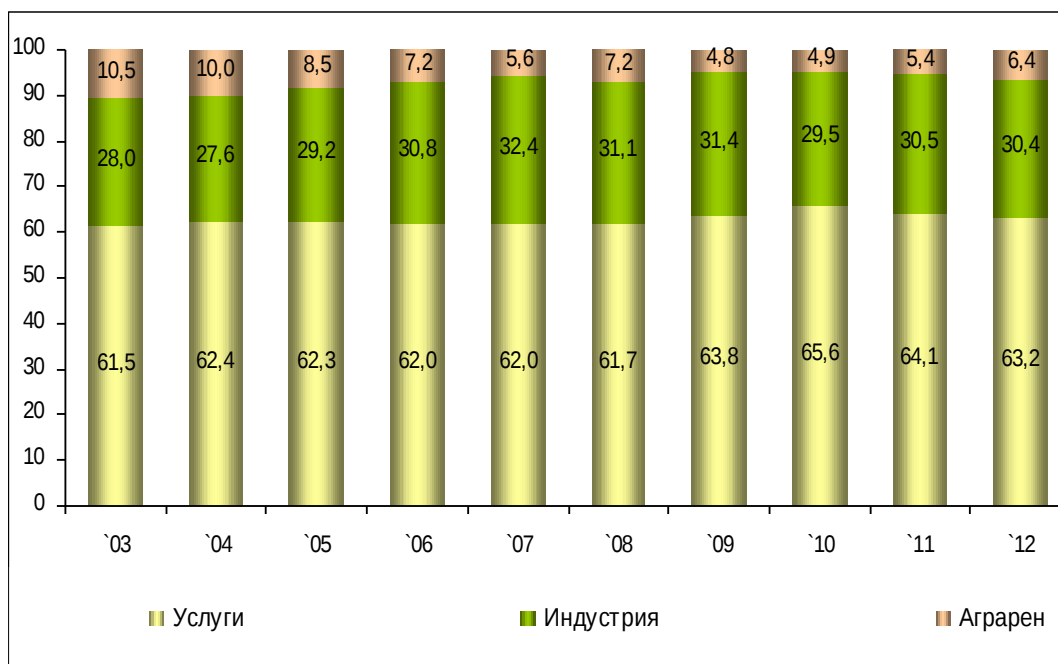
- Индустрия (вкл. строителство) – 30,4%;
- Услуги – 63,2% ;
- Аграрен (селско, горско и рибно стопанство) – 6,4%.

Делът на аграрния сектор в общата БДС нараства с 1 пункт спрямо предходната година.

По предварителни данни на НСИ, общата БДС за икономиката на страната през първото полугодие на 2013 г. възлиза на 30 795 млн. лева (15 745 млн. евро) по текущи цени. Относителният дял на икономическите сектори в БДС за първата половина на годината е: индустрия – 31,9%; аграрен сектор – 5,6% и услуги – 62,5%.

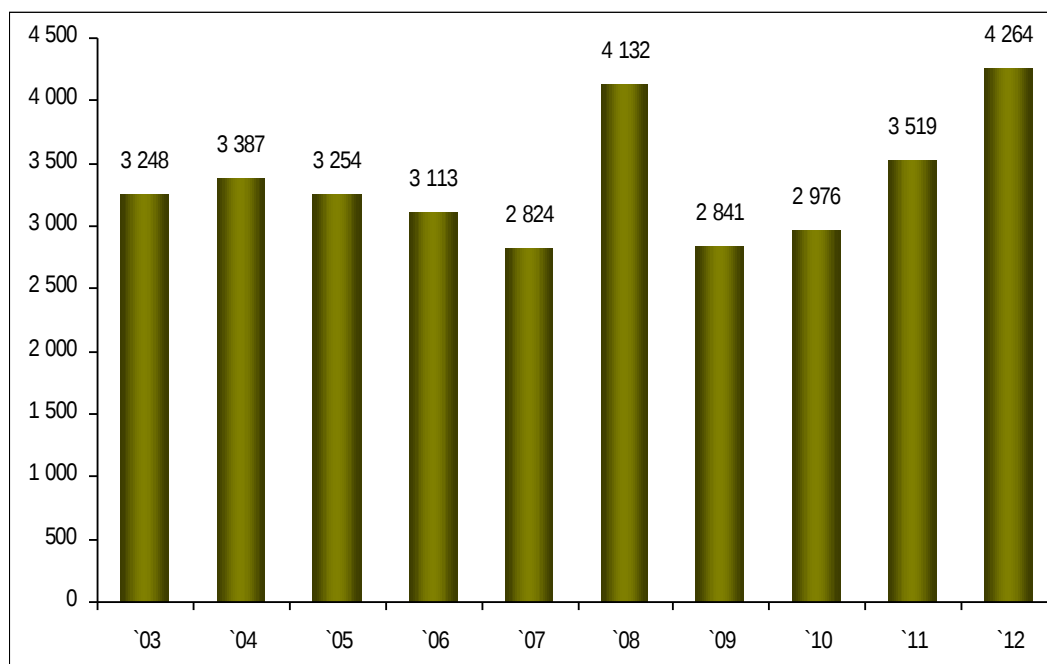
БДС, формирана от аграрния отрасъл през първите шест месеца на годината, е в размер на 1 713 млн. лева, с 25,1% повече в номинално изражение спрямо същия период на 2012 г. В реално изражение, добавената стойност от отрасъла нараства с 12,2% на годишна база.

Фигура 1.2. БДС по икономически сектори за периода 2003 – 2012 г., %

Източник: данни на НСИ, обработени от МЗХ; предварителни данни за 2012 г.

Фигура 1.3. БДС от отрасъл “Селско, горско и рибно стопанство” 2003 – 2012 г., млн. лева

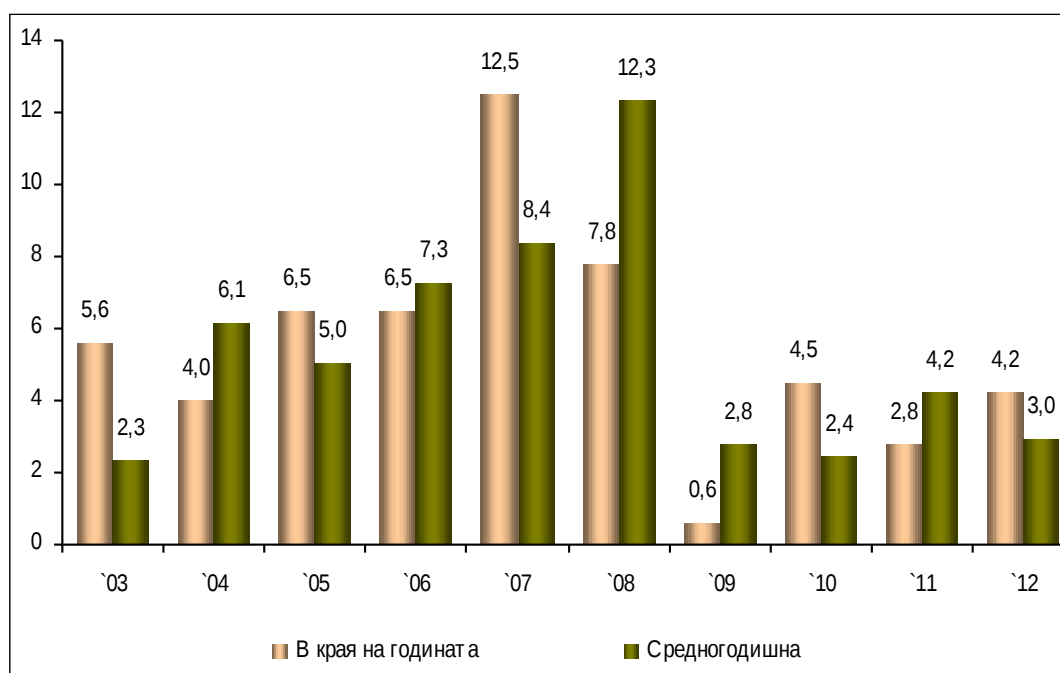

Източник: НСИ, предварителни данни за 2012 г.

Инфлация

Средногодишната инфлация за 2012 г. е 3,0%, а инфлацията, натрупана в края на годината – 4,2%. Към м. декември 2012 г. цените на хранителните стоки нарастват с 5,2% на годишна база, цените на нехранителните стоки – с 1,5%, цените на общественото хранене – с 3,5%, а тези на услугите – с 6%.

Фигура 1.4. Инфлация, %

Източник: НСИ

Заетост и безработица

През 2012 г. се наблюдава чувствително по-нисък темп на намаление на заетите лица спрямо предходните две години, в резултат от слабото подобрене в стопанската конюнктура и отчетения, макар и минимален, ръст на икономиката. По данни на НСИ, средногодишният брой на заетите лица на 15 и повече навършени години през 2012 г. е 2 934,0 хиляди, с 31,2 хиляди по-малък от 2011 г., при близо три пъти по-голям спад за периода 2011/2010 година.

По данни на Агенцията по заетостта, през 2012 г. за четвърта поредна година се отчита ръст на безработицата в страната, вследствие на глобалната финансово-икономическа криза. Средногодишният брой на регистрираните безработни лица в бюрата по труда нараства до 364 537 души, с 31 936 души или 9,6% повече спрямо 2011 г. Месечната динамика на безработицата през 2012 г. е сравнително слаба, като показва минимален средномесечен темп на ръст от 0,2%. Средногодишното равнище на безработица е 11,1%, с 1 процентен пункт по-високо в сравнение с това за 2011 г.

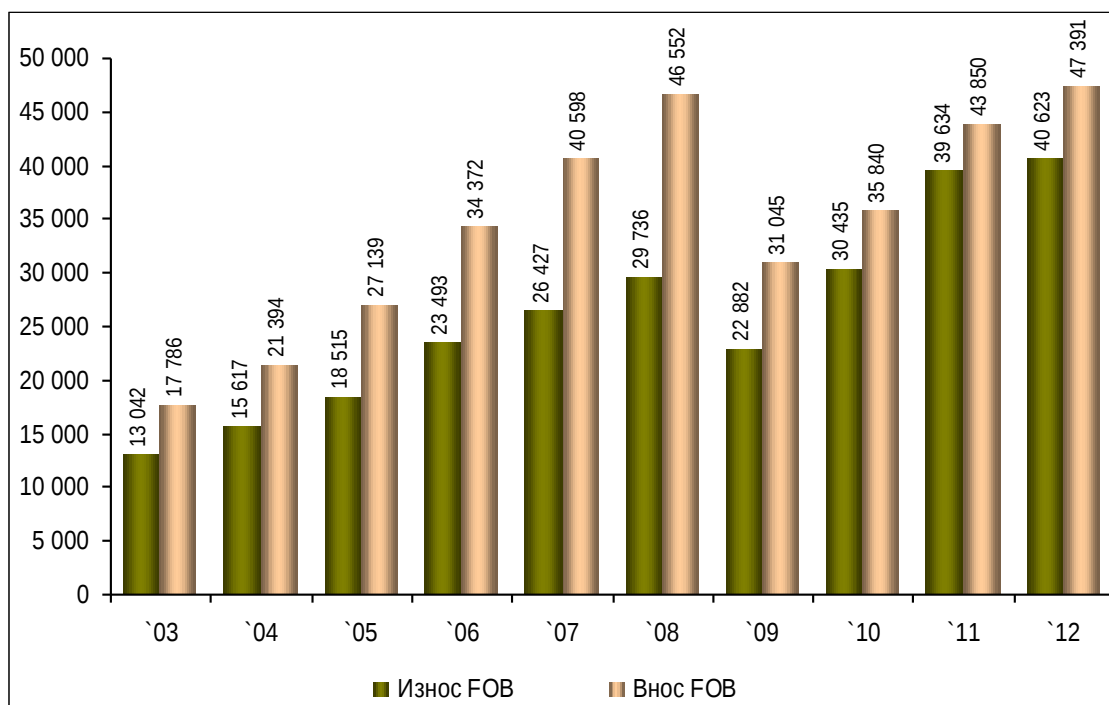
По предварителни данни на НСИ, през 2012 г. средната годишна работна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение, включително годишни премии, е 9 333 лева, което е с 861 лева или 10,2% повече спрямо 2011 г. В сектор селско, горско и рибно стопанство увеличението е с 13,9%, до средно 7 110 лева за 2012 г.

Износ и внос

По данни на БНБ, през 2012 г. износът на България възлиза на 40 623 млн. лева (20 770 млн. евро) - с 2,5% повече спрямо предходната година, като представлява 52,4% от БВП. Вносът през годината бележи ръст от 8,1% в сравнение с 2011 г. до 47 391 млн. лева (24 230 млн. евро) или 61,1% от БВП на страната.

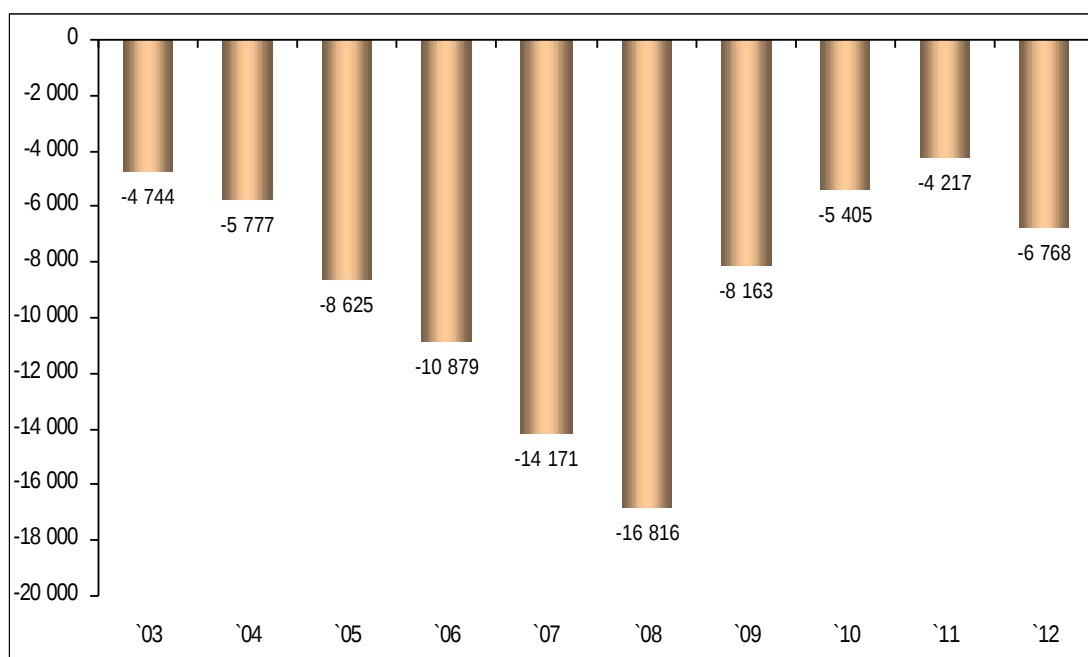
В резултат от изпреварващия темп на вноса спрямо този при износа, през 2012 г. отрицателното търговско салдо нараства до -6 768 млн. лева (-3 460 млн. евро), при -4 217 млн. лева (-2 156 млн. евро) за 2011 г.

Фигура I.5. Износ и внос за периода 2003 – 2012 г., млн. лева

Източник: БНБ

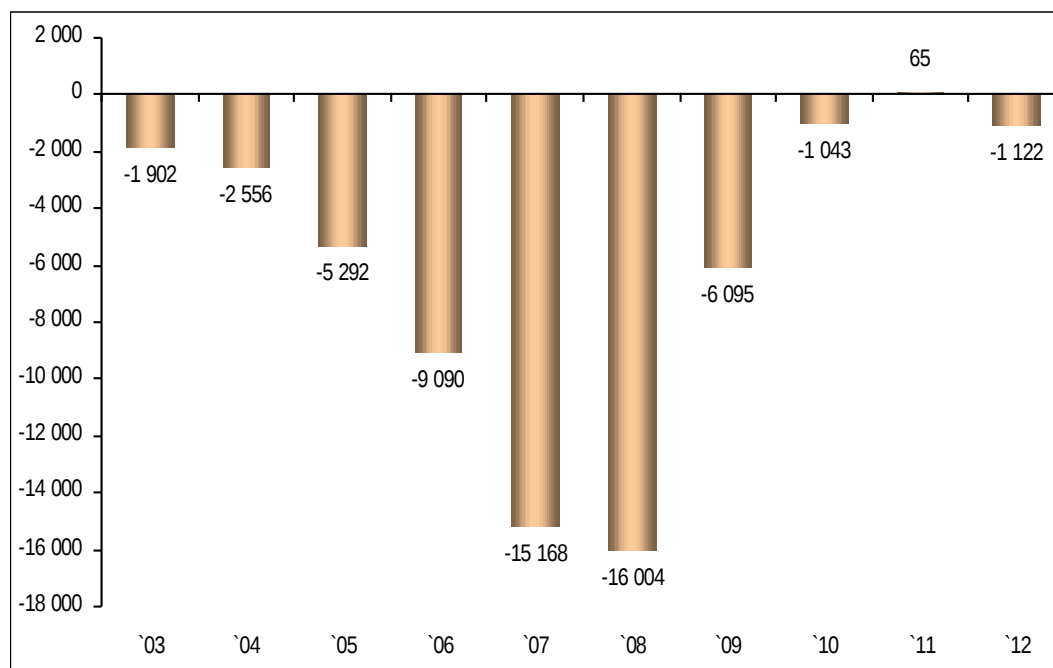
Фигура I.6. Търговско салдо за периода 2003 – 2012 г., млн. лева

Източник: БНБ. Предварителни данни за 2012 г.

През 2012 г. се формира дефицит по текущата сметка в размер на 1 122 млн. лева (574 млн. евро).

Фигура I.7. Текуща сметка за периода 2003 – 2012 г., млн. лева

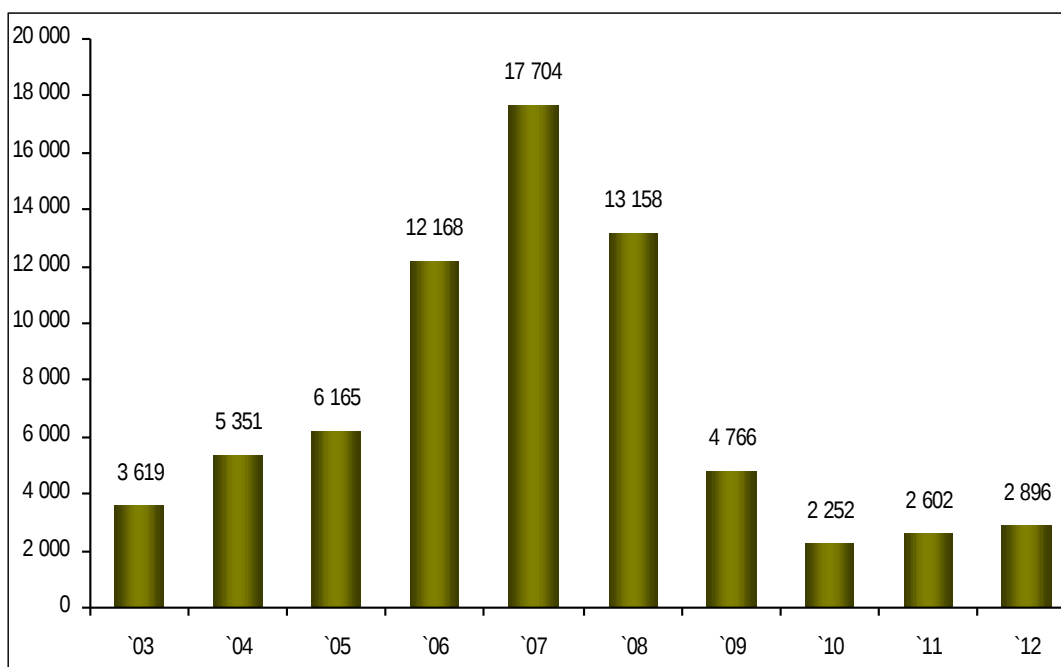

Източник: БНБ

Преки чуждестранни инвестиции

По данни на БНБ, ПЧИ в страната за 2012 г. възлизат на 2 896 млн. лева (1 481 млн. евро), с 11,3% повече спрямо предходната година. Преките инвестиции през годината представляват 3,7% от БВП, при 3,5% през 2011 г.

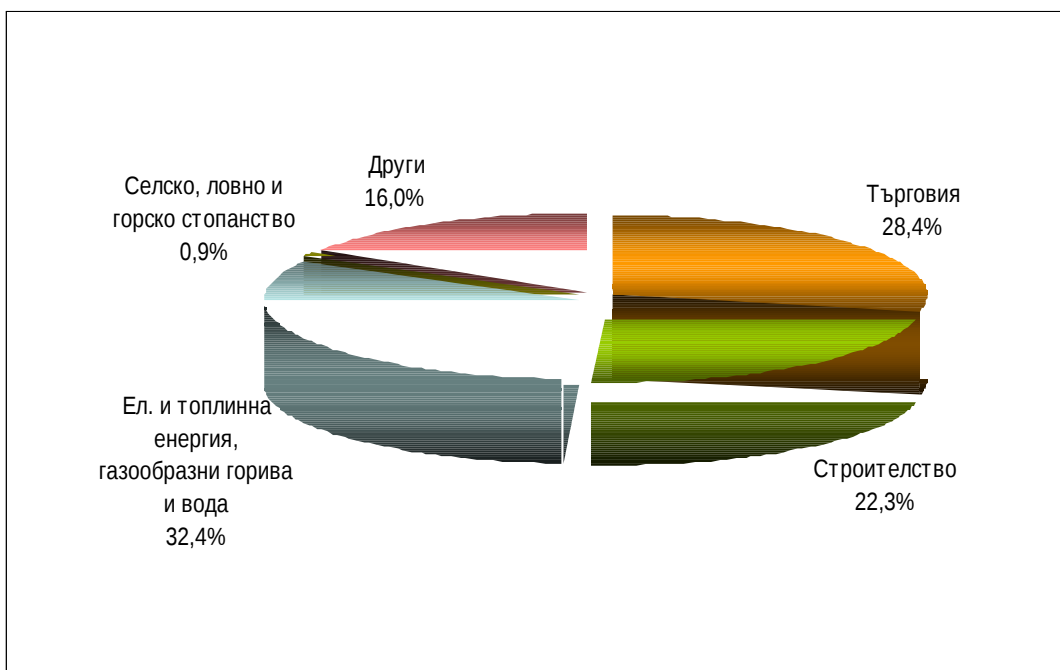
Фигура I.8. Преки чуждестранни инвестиции 2003 – 2012 г., млн. лева

Източник: БНБ

В рамките на годината най-много инвестиции са привлечени в отраслите „Електрическа и топлинна енергия, газообразни горива и вода“ (32,4% от общия обем ПЧИ), „Търговия“ (28,4%) и „Строителство“ (22,3%). ПЧИ в селското, ловно и горско стопанство през 2012 г. представляват едва 0,9% от общия обем преки инвестиции в страната.

Фигура I.9. Преки чуждестранни инвестиции по икономически дейности през 2012 г.,%

Източник: БНБ

II. РАЗВИТИЕ НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ ПРЕЗ 2012 Г. И ПРОГНОЗИ ЗА 2013 Г.

1. Използване на земеделската земя и структури в земеделието

1.1. Използване на площите със селскостопанско предназначение

Площта със селскостопанско предназначение през 2012 г. е 5 481 222 ха, което представлява около 50% от територията на страната.

Използваната земеделска площ се формира от обработваемата земя, трайните насаждения, постоянно затревените площи, семейните градини и оранжерийните площи. През 2012 г. тя е в размер на 5 122 983 ха, което е с 0,7% повече спрямо предходната година и представлява 46,2% от територията на страната.

Обработваемите земи са площите, които се включват в сеитбообращение, временните ливади с житни и бобови треви и угарите. През 2012 г. обработваемите земи заемат 3 294 685 ха или 64,3% от използваната земеделска площ. В сравнение с предходната година, те нарастват с 2,1%, основно поради увеличение на площите с царевица, слънчоглед и пшеница.

Изкуствените ливади с бобови и житни треви през 2012 г. намаляват с 1,6% спрямо 2011 г. до 83 489 ха, което представлява 2,5% от обработваемата земя и 1,6% от ИЗП на страната.

Угарите са обработваеми земи, които в годината на наблюдение не се реколтират. Обработени или не, площите остават в тази категория не повече от две години. През 2012 г. угарите намаляват с 26,4% спрямо 2011 г. и заемат 128 097 ха, което представлява 3,8% от обработваемата земя и 2,5% от ИЗП на страната.

Овощните насаждения през 2012 г. представляват 1,4% от ИЗП на страната, като площите, заети с тях остават без съществена промяна спрямо предходната година. **Смесените трайни насаждения намаляват** с 1,2%.

Лозя - чиста култура през 2012 г. има върху 77 341 ха, което е с 1,4% по-малко в сравнение с 2011 г. Лозята заемат 1,5% от ИЗП на страната през годината.

Постоянно продуктивни ливади, високопланински пасища, затревени повърхности със слаб продуктивен потенциал и ливади-овощни градини през 2012 г. заемат 1 646 993 ха или 32,1% от ИЗП на страната.

Семейните градини през 2012 г. заемат площ от 22 226 ха или 0,4% от ИЗП на страната. При тях се наблюдава намаление с 1,3% спрямо предходната година.

Необработвани земи са тези, които не се включват в сеитбообращението и не са използвани за земеделско производство повече от две години. Експлоатационното им възстановяване е възможно с минимални средства. През 2012 г. необработваните земи заемат около 3,2% от площта на страната, като намаляват с 10,1% в сравнение с предходната година.

Таблица II.1. Обработваема земя, използвана земеделска площ и площ със селскостопанско предназначение за периода 2009 – 2012 г., ха

Заетост	2009	2010	2011	2012
Пшеница	1 254 151	1 095 703	1 152 999	1 194 141
Ечемик	264 689	250 640	174 010	176 556
Ръж и тритикале	17 034	16 116	17 841	24 303
Овес	28 894	24 627	17 163	16 814
Царевица	303 881	360 046	430 914	525 412
Други житни	9 809	9 259	12 006	16 046
Слънчоглед	687 209	734 314	795 319	854 738
Тютюн	27 865	31 652	21 710	24 857
Други маслодайки култури	115 013	209 347	233 934	144 457
Други индустриални култури	60 731	74 738	54 458	40 989
Картофи	14 068	13 824	16 852	17 465
Грах, фасул, бакла, леща, нахут и други варива	9 557	5 839	8 076	9 395
Пресни зеленчуци	28 715	29 420	27 227	24 778
Разсадници	2 806	3 014	-	-
Едногодишни фуражни култури	6 349	88 909	84 806	83 489
Ливади засети с бобови и житни треви	95 409	87 718	83 503	82 590
Угари	196 336	207 616	174 110	128 097
Оранжерии	-	-	2 010	2 113
ОБРАБОТВАЕМА ЗЕМЯ	3 122 516	3 162 526	3 227 237	3 294 685
Семейни градини	21 411	21 629	22 517	22 226
Овощни насаждения	71 995	72 913	69 478	69 494
Лозя – чиста култура	84 438	82 675	78 468	77 341
Смесени трайни насаждения и ягодоплодни	8 103	8 020	8 629	8 529
Разсадници	-	-	3 311	3 715
Общо трайни насаждения	164 536	163 608	159 886	159 079
Оранжерии	2 094	2 113	-	-
Постоянно затревени площи и ливади-овощни градини	1 719 028	1 701 990	1 678 308	1 646 993
ИЗПОЛЗВАНА ЗЕМЕДЕЛСКА ПЛОЩ	5 029 585	5 051 866	5 087 948	5 122 983
Необработвана земя	460 528	441 025	398 624	358 239
ПЛОЩ СЪС СЕЛСКОСТОПАНСКО ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ	5 490 113	5 492 891	5 486 572	5 481 222

Източник: МЗХ, отдел „Агостатистика“

2. Използване на земеделските парцели

2.1. Система за идентификация на земеделските парцели

Системата за идентификация на земеделските парцели е основна подсистема на Интегрираната система за идентификация и контрол, въз основа на която се подават заявления за подпомагане по Схема за единно плащане на площ и се осъществява контрол за допустимост за плащане, което изисква поддържаните данни да са максимално актуални и достоверни.

През 2012 г. поддържането на данните в СИЗП обхваща следните дейности:

- Актуализация на 18,6% (20 627,85 кв. км) от ЦОФК на страната чрез самолетно заснемане, извършено през 2012 г. (цялостното обновяване на ЦОФК чрез самолетно заснемане трябва да се извърши през периода 2012 - 2015 г.);
- Актуализация на физическите блокове по актуализираната ЦОФК – граници, начин на трайно ползване, слой „Площи, подходящи за подпомагане по СЕПП” според промените, настъпили в ползването на земеделските земи и тяхното състояние;
- Извършване на теренни проверки с използване на GPS - устройства за измерване и заснемане на проверяваните блокове по отношение на:
 - Физически блокове, чиито граници и други характеристики не могат да се определят еднозначно по актуализираната ЦОФК;
 - Случайна извадка от актуализираната ЦОФК на физически блокове и слой „Площи, подходящи за подпомагане по СЕПП” за контрол на дешифрицията на ЦОФК;
 - Физически блокове, заявени за подпомагане извън границите му и/или извън границите на слой „Площи, подходящи за подпомагане по СЕПП”;
- Отразяване на констатациите и измерванията от теренните проверки в базата данни на СИЗП;
- Отразяване на констатациите и проверките на място, извършени от Технически инспекторат на Държавен фонд „Земеделие” – Разплащателна агенция в базата данни на СИЗП;
- Извършване на качествен контрол на данните в СИЗП и изготвяне на годишния доклад за състоянието на СИЗП до Европейската комисия;
- По актуализираните физически блокове и слой „Площи, подходящи за подпомагане по СЕПП” е извършено определяне на плащанията по СЕПП за 2012 г.

2.2. Подаване на заявления за подпомагане – кампания 2012 г.

През 2012 г. е организирана и проведена кампания за подаване на заявления за подпомагане, която включва:

- Обучение на новопостъпили служители от Областни дирекции „Земеделие” и общински служби по земеделие за работа с програмния продукт на Държавен фонд „Земеделие” – РА за въвеждане на данните от заявленията за регистрация;
- Предоставяне на формуляри на заявления за подпомагане и графичен материал за местонахождението на ползваните от кандидатите за подпомагане площи;
- Оказване на помощ на кандидатите за подпомагане при попълване на заявленията им и идентифициране на ползваните от тях земеделски земи;
- Въвеждане на представените заявления в Системата за регистрация на кандидати и заявления за подпомагане (модул на ИСАК);
- Предоставяне на попълненото и комплектувано Общо заявление в съответната териториална структура на ДФ „Земеделие” – РА;
- Заявяването на площи за подпомагане през 2012 г. е извършено по актуализираната през 2010 - 2011 г. ЦОФК на страната и актуализирани физически блокове и слой „Площи, подходящи за подпомагане по СЕПП” през 2011 г.

2.3. Регистрация на земеделски производители

През 2012 г. продължава дейността по поддържане на регистър на земеделските производители, съгласно Наредба № 3 от 1999 г., която обхваща както регистрацията на нови земеделски производители, така и пререгистрацията и актуализиране на данните за вече регистрирани такива. През 2012 г. регистърът поддържа данни за 67 614 земеделски производители, с 2 110 броя или 3,2% повече спрямо предходната година.

3. Управление на земите от Държавния поземлен фонд и комасация на земеделските земи

3.1. Предоставяне на имоти от ДПФ под наем или аренда

През 2012 г. в търгове за предоставяне под наем или аренда на земеделски земи от ДПФ са включени 62 729 ха, от които са спечелени 20 450 ха, в т.ч. 15 298 ха са предоставени за отглеждане на едногодишни култури.

Общите площи на земите от ДПФ, предоставени под наем и аренда през годината са в размер на 93 626 ха (вкл. земи с дългосрочни договори от предходни години).

3.2. Търгове със земи от ДПФ за притежатели на поименни компенсационни бонове

Със заповед на министъра на земеделието и храните № РД 46 - 667 от 17.08.2012 г. е стартирала процедура за продажба на земи от ДПФ за притежатели на поименни компенсационни бонове за територията на цялата страна, с изключение на област София - град и област Габрово, която ще приключи през 2013 г.

3.3. Учредяване на ограничени вещни права върху земи от ДПФ

През 2012 г. в МЗХ са постъпили и са разгледани над 120 искания от физически и юридически лица за реализиране на инвестиционни намерения, засягащи имоти от ДПФ. След решения на Комисията за земеделски земи са изготвени 48 писма за предварително съгласие на министъра за изготвяне на подробни устройствени планове за реализиране на инвестиционни намерения.

Изготвено е едно съгласие на министъра за изготвяне на подробен устройствен план върху имот от ДПФ за определяне на застроена и прилежаща площ към сгради и съоръжения, частна собственост.

Сключени са 17 броя договори за учредяване на ограничени вещни права върху земи от ДПФ без търг и конкурс по реда на Закона за енергетиката.

3.4. Обезщетения във връзка с погасяване на държавен дълг

През 2012 г. са издадени 5 броя заповеди на министъра на земеделието и храните за определяне правото на обезщетяване на български граждани или техните наследници, чиито земи са послужили за погасяване на държавен дълг, съгласно Спогодбата за уреждане на висящи финансови въпроси и развитие на икономическото сътрудничество между Р България и Кралство Гърция – чл. 10в от ЗСПЗЗ

3.5. Комасация (уедряване) на земеделските земи

През 2012 г. продължава стартиралата през 2011 г. процедура за изготвяне на планове за уедряване на земеделски земи по заявления от собственици за 5 землища – гр. Смядово и с. Друмево, област Шумен; с. Студена, област Хасково; с. Раздел, област Ямбол и с. Момина църква, област Бургас. Площите, обхванати с планове за уедряване, възлизат на 3 000 ха.

4. Дейности по опазване на земеделските земи

През 2012 г. Комисията за земеделските земи е разгледала общо 742 предложения за утвърждаване на площадки и/или трасета за проектиране и 496 предложения за промяна на

предназначението на земеделските земи, като е постановила решения за промяна на предназначението на земите за 1 147 ха.

Комисиите към Областните дирекции „Земеделие“ са разгледали 1 108 предложения за промяна на предназначението на земеделски земи, като са постановили решения за 498 ха.

През годината са проведени комисии за приемане на рекултивирани терени, като е приета рекултивирана площ в размер на 35,9 ха. Определените площи за рекултивация са 220,3 ха.

5. Поземлени отношения

През 2012 г. е изготвен проект на ПМС за изменение и допълнение на Правилника за прилагане на ЗСПЗЗ (обн., ДВ, бр. 50/2012 г.) за привеждане на правната уредба по глава VII „Ползване на земеделските земи“ в съответствие с настъпили промени в ЗСПЗЗ. Изготвени са методически указания, свързани с прилагането на законовите норми, регулиращи ползването на земеделските земи.

Проведени са семинари за обучение на експерти от ОДЗ, както и многократни срещи с разяснителни цели по области със земеделски стопани и браншови организации.

Изготвени са заповеди за преработка на Картата на възстановената собственост при констатирана явна фактическа грешка и заповеди за бракуване на трайни насаждения.

Въведени са електронни образци на декларации и заявления, регламентирани в глава V а от ЗСПЗЗ „Ползване на земеделските земи“, за облекчаване на земеделските стопани и общинските служби по земеделие при попълване и въвеждане на данните, необходими за изготвяне на споразумения за ползване.

6. Дейности по поддръжка на Картата на възстановената собственост, регистри и договори

През 2012 г. са сключени 10 броя договори за поддържане на Картата на възстановената собственост. В резултат на поддръжката, към държавния бюджет са преведени такси за извършени услуги в размер на 2,1 млн. лева.

7. Структура на земеделските стопанства

В резултат на проведеното през 2010 г. преброяване на земеделските стопанства, през 2012 г. са валидирани и изпратени на Евростат данните за 370 486 земеделски стопанства с 44 755 281 дка използвана земеделска площ. Това включва 264 статистически единици с 8 585 634 дка затревени площи за колективно ползване от стопанствата за паша на животните. Обобщените данни от преброяването са публикувани в 28 областни и 6 регионални публикации на български и на английски език. Отпечатана е една национална двуезична публикация с данни на ниво 264 общини. Всички публикации и таблици с резултати са на разположение на потребителите на интернет сайта на МЗХ.

В изпълнение на Регламент (ЕО) № 1166/2008 на Европейския парламент и на Съвета, през 2013 г. МЗХ ще проведе извадково изследване на структурата на земеделските стопанства. За целта е изготвена извадка от 30 000 стопанства, случайно избрани от преброените през 2010 г. Същите ще бъдат посетени от наети и обучени анкетьори в края на 2013 г., като за всяко стопанство ще бъде попълнен статистически въпросник, включващ около 570 характеристики. След обработка и контрол на събраните данни, резултатите ще бъдат публикувани в края на 2014 г.

8. Икономически и производствени резултати през 2012 г. и прогнозни данни за 2013 г.

8.1. Икономически сметки за селското стопанство за 2012 г.

Таблица II.2.Основни икономически показатели за селското стопанство за периода 2009 - 2012 г., млн. лева

	Продукти	2010 г.	2011 г.	Изменение 2011/2010	2012 г. ***	Изменение 2012/2011
1	Стойност на продукцията от растениевъдството и животновъдството (по цени на производител *), в т. ч.:	6 390,9	7 538,7	+18%	7 775,3	3,1%
1.1	Продукция от растениевъдството	4 243,9	5 100,7	+20,2%	5 352,1	4,9%
1.2	Продукция от животновъдството	2 147,0	2 438,0	+13,6%	2 423,2	-0,6%
2	Селскостопански услуги	491,8	508,9	3,5%	520,0	2,2%
3	Неселскостопански неотделими второстепенни дейности	657,3	619,8	-5,7%	579,8	-6,5%
4	Стойност на brutната продукция от отрасъл "Селско стопанство" (по цени на производител *) ($p_4 = p_{1.1} + p_{1.2} + p_2 + p_3$)	7 540,0	8 667,5	+15,0%	8 875,1	2,4%
5	Стойност на крайната продукция от отрасъл "Селско стопанство" (по базисни цени **)	7 474,8	8 517,5	+13,9%	8 656,6	1,6%
6	Междинно потребление (без вътрешни обороти)	4 823,5	5 369,9	+11,3%	5 359,4	-0,2%
7	Брутна добавена стойност (по базисни цени **)	2 651,3	3 147,6	+18,7%	3 297,2	4,8%
8	Операиращ излишък / Смесен доход	2 722,0	3 027,5	+11,2%	3 545,1	17,1%
9	Предприемачески доход	2 242,7	2 467,8	+10,0%	2 929,2	18,7%

* Цени на производител - цени, невякляващи субсидии по продукти

** Базисни цени – цени, вкляващи субсидии по продукти

*** Данните за 2012 г. са прогнозни

Източник: НСИ

Стойност на brutната продукция от отрасъл "Селско стопанство"

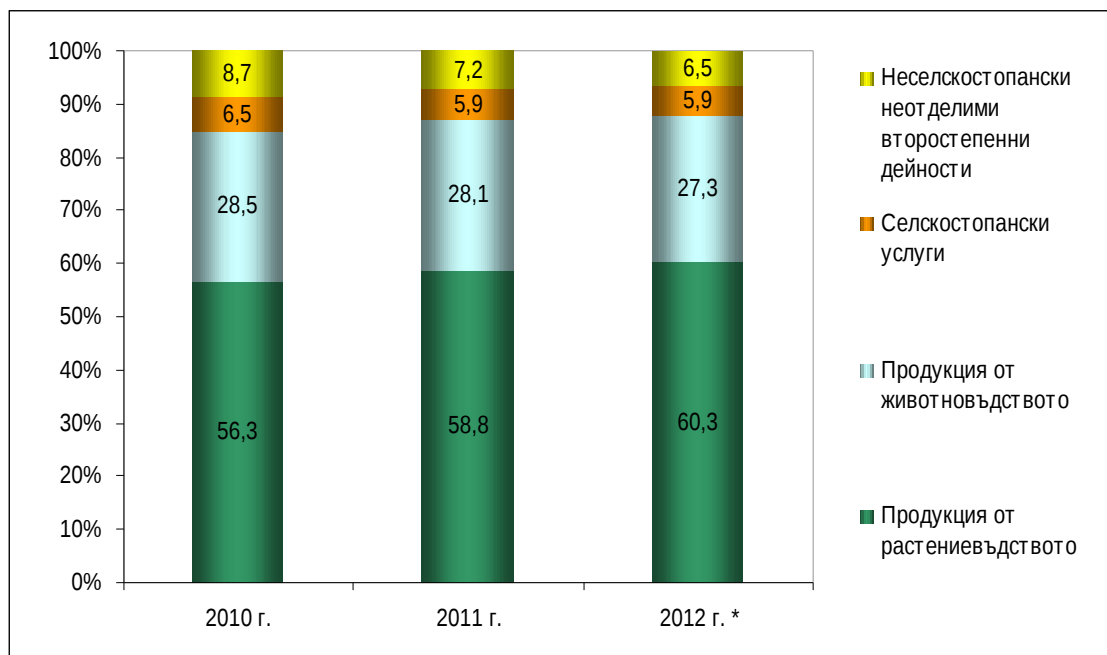
Стойността на brutната продукция от отрасъл "Селско стопанство" за 2012 г. възлиза на 8 875,1 млн. лева по текущи цени на производител, с 2,4% над нивото от предходната година. Тя се формира от стойността на:

- Продукцията от растениевъдството – 5 352,1 млн. лева или 60,3% от общата стойност на brutната продукция от отрасъла;
- Продукцията от животновъдството – 2 423,2 млн. лева или 27,3%;
- Продукцията от неотделими второстепенни дейности – 579,8 млн. лева или 6,5%;
- Селскостопански услуги – 520,0 млн. лева или 5,9%.

През 2012 г. стойността на продукцията от растениевъдството нараства с 4,9% спрямо 2011 г., основно под влияние на увеличение на цените при почти всички растениевъдни продукти. По-слабо увеличение се наблюдава при стойността на селскостопанските услуги – с 2,2%. Същевременно, стойността на продукцията от животновъдството намалява с 0,6%, а на продукцията от неселскостопанските неотделими второстепенни дейности - с 6,5%.

Дисбалансът в развитието на двете основни направления на отрасъла – растениевъдство и животновъдство продължава да се задълбочава и през 2012 г. Делът на растениевъдството в стойността на продукцията от селскостопанския отрасъл нараства с 1,5 процентни пункта спрямо 2011 г., докато този на животновъдството намалява с 0,8 процентни пункта. Намалява и делът на продукцията от неселскостопанските неотделими дейности (с 0,7 процентни пункта), главно поради свиване на преработката в стопанствата на мляко и други суровини от животновъдството.

Фигура II.1. Структура на стойността на brutната продукция от отрасъл "Селско стопанство" за периода 2010 – 2012 г., %

Източник: НСИ; *прогнозни данни за 2012 г.

Общата стойност на селскостопанските стоки, реализирани посредством продажби през 2012 г. възлиза на 6 071,4 млн. лева или 68,4% от brutната продукция от селското стопанство. Това включва 4 518,3 млн. лева (74,4%) растениевъдна продукция и 1 553,1 млн. лева (25,6%) - животновъдна продукция. (Приложение № 1).

Извън отрасъла е реализирана растениевъдна и животновъдна продукция за 5 621,1 млн. лева, а в рамките на продажби между селскостопанските предприятия – за 418,9 млн. лева.

Селскостопанските единици са употребили с производствена цел произведени през годината селскостопански продукти (семена, посадъчен материал, фуражи и др.) на стойност 1 258,5 млн. лева (14,1% от brutната продукция).

За самопотребление в стопанствата е използвана селскостопанска продукция на стойност 1 307,4 млн. лева (14,7% от brutната продукция).

Производството на стоки - основен капитал (производство на продуктивни животни) за собствена сметка е в размер на 132,6 млн. лева.

Стойност на крайната продукция

Стойността на крайната продукция от селското стопанство (стойност на продукцията след приспадане на вътрешните обороти) по базисни цени (цени, с включени субсидии по продукти) за 2012 г. възлиза на 8 656,6 млн. лева. Следвайки тенденцията на изменение на стойността на brutната продукция, тя нараства с 1,6% спрямо предходната година (Приложение № 4).

Структурата на крайната продукция в селското стопанство за 2012 г. запазва формираните съотношения между направленията на отрасъла, очертани при стойността на

брутната продукция. И при крайната продукция най-голям е относителният дял на продукцията от растениевъдството – 59,7%. За 2012 г. относителният дял на продукцията от животновъдството е 27,6%, на продукцията от неотделимите неселскостопански второстепенни дейности – 6,7% и на селскостопанските услуги – 6,0 %.

През 2012 г. се наблюдава забавяне на темпа на нарастване на стойността на растениевъдната продукция до 3,9% (или с 189,3 млн. лева) спрямо предходната година, при 18,1% ръст на годишна база, отчетен за 2011 г. Продължава неравномерното развитие на подотраслите на растениевъдството, очертало се през предходните години, което влияе негативно върху състоянието на селското стопанство като цяло. През 2012 г. отново се отчита разнопосочно развитие при структуроопределящи растениевъдни производства. Спрямо 2011 г. е налице увеличение на стойността на продукцията при меката пшеница и слънчогледа и спад при пресните зеленчуци и пресните плодове.

Зърнените и маслодайните култури общо формират 45,9% от стойността на крайната продукция от отрасъла за 2012 г., а плодовете и зеленчуците (в т.ч. картофи) - 6,9%. За сравнение, през 2006 г. (последната година преди присъединяването на страната към ЕС) дялът на зърнените и маслодайните култури от стойността на крайната продукция е 20,6%, а на плодовете и зеленчуците – 23,92%.

Най-голям принос за формирането на стойността на крайната продукция от отрасъл “Селско стопанство” през 2012 г. имат следните растениевъдни продукти:

- Мека пшеница – дял от 18,8% с 1 627,4 млн. лева (ръст от 24,5% спрямо предходната година);
- Слънчоглед – дял от 13,4% с 1 158,0 млн. лева (ръст от 16,2%);
- Царевица за зърно – дял от 7,6% с 654,1 млн. лева (спад от 9,9%);
- Ечемик – дял от 2,7% с 230,0 млн. лева (ръст от 12,0%);
- Рапица и репица – дял от 2,5% с 220,1 млн. лева (спад от 47,3%);

При стойността на животновъдната продукция е налице намаление с 1,0% (или с 25,2 млн. лева) спрямо предходната 2011 г., обусловено от спад на стойността на продукцията от млечното направление, което заема най-съществено място в структурата на животновъдния подотрасъл.

Направленията от животновъдния подотрасъл, които имат най-голям дял в общата стойност на крайната продукция от отрасъл “Селско стопанство” през 2012 г., са:

- Производство на мляко – дял от 9,6% с 834,9 млн. лева (спад от 8,6% спрямо 2011 г.);
- Птицевъдно направление за месо – дял от 4,4% с 381,5 млн. лева (спад от 0,3%);
- Овцевъдство и козевъдство – дял от 3,8% с 329,8 млн. лева (ръст от 9,9%);
- Свиневъдство – дял от 3,3% с 284,7 млн. лева (ръст от 5,4%);
- Производство на яйца – дял от 2,8% с 238,6 млн. лева (ръст от 7,2%).

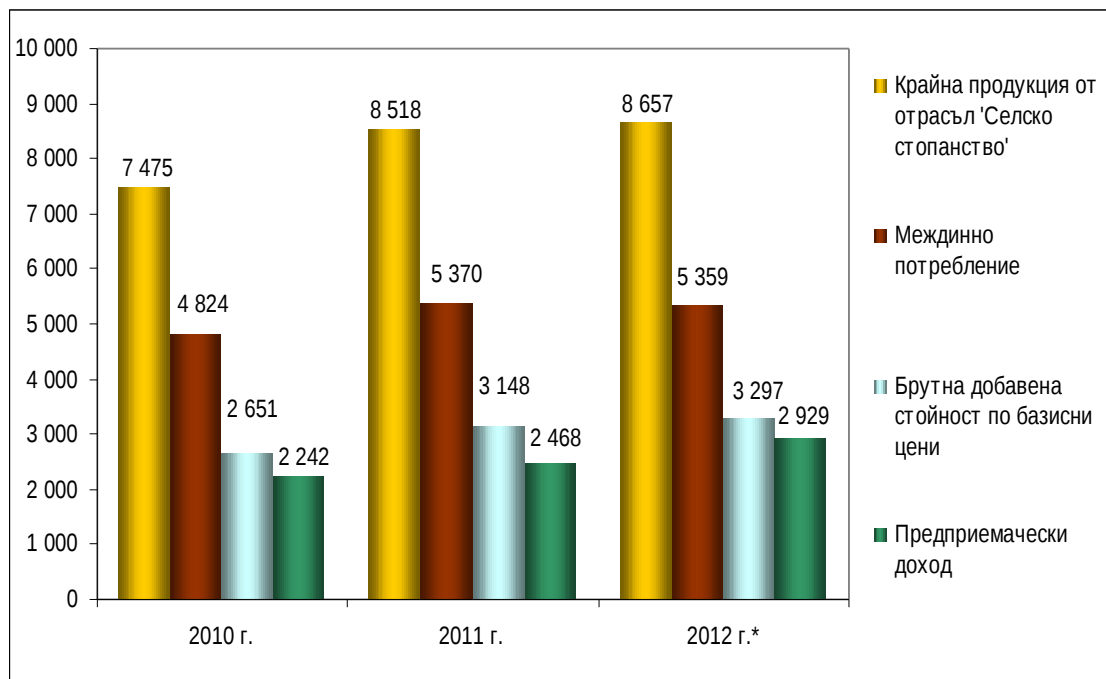
Междинно потребление

Междинното потребление, необходимо за създаването на крайната продукция в отрасъла през 2012 г., е на стойност 5 359,4 млн. лева (Приложения № 2 и 4), като се запазва на нивото от предходната година (5 369,9 млн. лв. за 2011 г.). През 2012 г. междинното потребление представлява 61,9% от стойността на продукцията, при съответно 64,5 и 63,0% за 2010 и 2011 г. Най-голям дял в структурата на междинното потребление за 2012 г. заемат разходите за фуражи – 29,7% (1 589,3 млн. лева), следвани от разходите за горива и масла – 22,6% (1 208,7 млн.

лева), селскостопанските услуги – 9,7% (520,0 млн. лева) и разходите за торове и почвени подобрители – 7,7% (411,2 млн. лева).

Спрямо предходната година се наблюдава свиване на междинното потребление при повечето от неговите елементи – при потреблението на фуражи – с 1,2%, при семената и посадъчния материал – с 24,1%, при разходите за поддръжка на сгради, машини и инвентар, както и ветеринарните разходи – с по 0,7%.

Фигура II.2. Основни икономически показатели за отрасъл "Селско стопанство" за периода 2010 – 2012 г., млн. лева

Източник: НСИ; *прогнозни данни за 2012 г.

Брутна добавена стойност

Брутната добавена стойност (по базисни цени), създадена в селското стопанство през 2012 г., е в размер на 3 297,2 млн. лева. Тя отбелязва увеличение от 4,8% спрямо предходната година, повлияно от нарастването на стойността на крайната продукция (с 1,6%) и задържането на стойността на междинното потребление на нивото от предходната година.

Потребление на основен капитал

През 2012 г. потреблението на основен капитал в отрасъла намалява с 33,7% на годишна база до 347,1 млн. лева.

Формиране на дохода от селскостопанска дейност – нетен опериращ излишък/смесен доход

През 2012 г. смесеният доход/опериращ излишък възлиза на 3 545,1 млн. лева, с 517,6 млн. лева или 17,1% повече спрямо 2011 г.

Компенсация на наетите, арендни плащания, получени и платени лихви

През 2012 г. разходите за заплати и осигуровки на наетите в селското стопанство са в размер на 483,8 млн. лева - незначително под нивото от предходната година (с 5,4 млн. лева).

Запазва се тенденцията от предходни години на нарастване на разходите за арендни плащания. За наем и аренда през годината са изплатени 590,0 млн. лева – с 8,1% повече в сравнение с 2011 г.

През 2012 г. са платени лихви по кредити в размер на 38,9 млн. лева, близо два пъти повече спрямо 2011 г. Получените през годината лихви достигат 13,0 млн. лева, близо два пъти повече спрямо предходната година, поради нарастване на средствата по депозити в отрасъла.

Предприемачески доход

Предприемаческият доход в отрасъл "Селско стопанство" за 2012 г. възлиза на 2 929,2 млн. лева. Това представлява ръст от 18,7% спрямо 2011 г., следвайки растежа на брутната добавена стойност и най-вече в резултат от увеличаване на размера на получените през годината субсидии с 20,8%. По прогнозни данни, платените за 2012 г. субсидии, необвързани с производството, са в размер на 1 081,7 млн. лева и формират 36,9% от предприемаческия доход в отрасъла.

8.2. Производствени резултати в растениевъдството

Агрометеорологичните условия в страната през есента на 2011 г. и зимата на 2012 г. бяха сравнително неподходящи, както за провеждане на агротехнически мероприятия, така и за успешно презимуване на земеделските култури.

Започналото засушаване през летно-есенния период на 2011 г. и екстремално ниските зимни температури през 2012 г., на много места в страната от порядъка на минус 20°C до минус 29°C, оказаха негативно влияние върху състоянието на културите. Регистрирани са частични повреди от ниските температури при някои овощни видове и лозя, като най-много пропаднали площи са отчетени при зимната маслодайна рапица. Голяма част от засегнатите площи са презасети с пролетни култури.

Климатичните условия през вегетацията на културите бяха твърде разнообразни и променливи. През пролетния период на много места се разви буреносна дейност с проливни валежи (довели до наводняване и преовлажняване на площи), придружени с градушки, които допълнително нанесоха щети върху земеделските култури. През месеците юли, август и септември наднормените летни температури и оскъдните валежи повлияха негативно и на развитието на пролетните култури, което се отрази на производството.

По данни на отдел „Агростатистика“ на МЗХ, през 2012 г. се отчита спад на производството на всички групи земеделски култури спрямо предходната година. Намалението е по-слабо изразено при общото производство на зърнени култури (основно в резултат от спад на производството на царевица) и чувствително при общото производство на маслодайни, технически и ароматни култури, плодове и зеленчуци.

8.2.1. Зърнопроизводство

През 2012 г. са реколтирани 99,2% от засетите площи със зърнени култури. При повечето основни зърнени култури се отчита увеличение на реколтираните площи спрямо предходната година, в границите от 4,2% при пшеницата до 25,8% при тритикалето. Изключение правят реколтираните площи с ориз, които намаляват с 16,3%.

Вследствие на неблагоприятните агроклиматични условия, през 2012 г. са отчетени по-ниски средни добиви от зърнени култури, с изключение на ориза. В резултат, общото производство на зърнени култури през годината намалява със 7,1% спрямо 2011 г., до 6 988 023 тона. Единствено при ръжта и овеса се наблюдава увеличение на производството, съответно с 10,8% и 5,4%.

Най-голям дял в общото производство на зърно през 2012 г. заема пшеницата - 63,8%. Следват царевицата с 24,6% и ечемикът с 9,5%, а останалите култури формират под 0,8%.

Таблица II.3. Производство на зърнени култури от реколти `2011 и `2012 г.

Култура	Реколтирани площи (ха)	Среден добив (тона/ха)	Производство (тона)
---------	---------------------------	---------------------------	------------------------

	2011 г.	2012 г.	2011 г.	2012 г.	2011 г.	2012 г.	Изменение 2012/2011 г.
Пшеница	1 137 462	1 185 007	3,92	3,76	4 458 492	4 455 104	-0,1%
Ръж	10 298	12 617	1,92	1,74	19 840	21 979	10,8%
Тритикале	8 590	10 808	3,08	2,45	26 522	26 514	0,0%
Ечемик	178 993	191 432	3,95	3,46	707 022	661 932	-6,4%
Овес	14 793	16 640	1,97	1,85	29 230	30 822	5,4%
Царевица за зърно	399 421	466 789	5,53	3,68	2 209 204	1 717 785	-22,2%
Ориз	11 791	9 873	5,05	5,56	59 619	54 896	-7,9%

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

Пшеница

Производството на пшеница през 2012 г. възлиза на 4 455 104 тона – незначително под нивото от предходната година, като увеличението на реколтираните площи компенсира намалението на средния добив с 4,1% (до 3,76 т/ха).

Засетите площи с пшеница за реколта 2012 г. нарастват с 3,2% спрямо предходната година до 1 189 672 ха. От тях са реколтирани 1 185 007 ха – с 4,2% повече в сравнение с 2011 г.

По данни от Анкета БАНСИК на отдел „Агростатистика“ на МЗХ, през 2012 г. най-голям дял от площите с пшеница се намират в Североизточния район – 23,5%. Следват Северозападния район с 21,5% и Северният централен район с 21,1%. И в трите района се отчита леко увеличение на площите с пшеница спрямо предходната година с между 2,2 и 6,5%.

При сеитбооборота на пшеницата през 2012 г. най-голям е делът на предшественик оковна култура (царевица и слънчоглед) - 59,1%, при 55,1% през предходната година. Площите след предшественик пшеница са 16,8%, след ечемик - 2,2%, след угари - 3,1%, а след други култури - 18,8%.

По данни на отдел „Агростатистика“ от проведено анкетно проучване, прогнозните площи за реколта `2013 при пшеницата са в размер на 1 200 хил. ха.

Ръж и тритикале

През 2012 г. производството на зърно от ръж бележи ръст от 10,8% спрямо предходната година до 21 979 тона. Това е в резултат от нарастване на реколтираните площи с 22,5% в сравнение с 2011 г., докато средният добив намалява с 9,4%.

Производството на тритикале през 2012 г. възлиза на 26 514 тона, почти без промяна спрямо предходната година. Отчетено е увеличение на площите с 25,8% спрямо реколта `2011, но средният добив намалява с 20,5%.

Ечемик

През 2012 г. производството на ечемик е в размер на 661 932 тона, с 6,4% по-малко в сравнение с предходната година, вследствие на понижение на средния добив с 12,4%.

Реколтираните площи с ечемик през годината са с 6,9% повече спрямо 2011 г. или 191 432 ха.

По прогнозни данни на отдел „Агростатистика“ на МЗХ, засетите площи с ечемик за реколта `2013 са в размер на 210 хил. ха.

Най-значителен дял от площите с ечемик през 2012 г. са в Югоизточния район – 39%, където тези площи нарастват с 16% спрямо предходната година. Следват Северният централен район с дял от 18,6% и Североизточният район с 16,7%.

От предшествениците в сеитбооборота на ечемика през 2012 г. най-голям дял заемат оковните култури с 39,7% (основно слънчоглед), следвани от пшеницата и ечемика – 30,9%. Делът на угарите е 4,0%, а на други култури - 25,4%.

Овес

Производството на овес през 2012 г. нараства с 5,4% спрямо предходната година до 30 822 тона, при 12,5% повече реколтирани площи и 6,1% по-нисък среден добив.

Царевица за зърно

Реколтираните площи с царевица през 2012 г. възлизат на 466 789 ха, с 16,9% повече спрямо 2011 г. Въпреки това, производството на царевица от реколта `2012 намалява с 22,2%, поради отчетеното чувствително намаление на средния добив (с 33,5%), вследствие на засушаването в различни райони на страната. През 2012 г. прибраното зърно от царевица е в размер на 1 717 785 тона, при 2 209 204 тона през 2011 г.

Площите с царевица в Северозападния район през 2012 г. се увеличават със 17,5% спрямо 2011 г. и делът им достига 36,4% от общите площи в страната. Следват Североизточния район с относителен дял от 29,9% и Северният централен район с 23,7%.

Основни предшественици на царевицата за зърно през 2012 г. са пшеницата и ечемика с 49,1% от площите. Делът на царевицата, засята след предшественик слънчоглед, намалява с 2,8 процентни пункта до 10,6% от общите площи. Увеличава се делът на царевицата, отглеждана след царевица, до 25,2% от площите. Делът на другите предшественици е 15,1%.

По прогнозни данни на отдел „Агростатистика“ на МЗХ, засетите площи с царевица за зърно за реколта `2013 са в размер на 420 хил. ха.

Ориз

През 2012 г. производството на оризова арпа възлиза на 54 896 тона. В сравнение с предходната година, то бележи спад от 7,9%, като отчетеното увеличение на средния добив с 16,3% (до 5,56 т/ха) не е достатъчно да компенсира намалението на реколтираните площи с 16,3% (до 9 873 ха).

8.2.2. Маслодайни култури

Най-застъпените маслодайни култури, които се отглеждат у нас са слънчоглед и зимна маслодайна рапица.

През 2012 г. слънчогледът заема 85,5% от площите с маслодайни култури в страната.

Таблица II.4. Производство на маслодайни култури през 2011 и 2012 г.

Култура	Реколтирани площи (ха)		Среден добив (тона/ха)		Производство (тона)		
	2011 г.	2012 г.	2011 г.	2012 г.	2011 г.	2012 г.	Изменение 2012/2011г.
Слънчоглед	747 131	780 755	1,93	1,78	1 439 702	1 387 780	-3,6%
Рапица	231 309	134 516	2,25	2,02	519 910	271 041	-47,9%

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

Слънчоглед

През 2012 г. в страната са произведени 1 387 780 тона слънчоглед, с 3,6% по-малко спрямо предходната година. Реколтираните площи нарастват с 4,5% в сравнение с 2011 г. до 780 755 ха, докато средният добив намалява със 7,8% до 1,78 т/ха.

Засетите площи със слънчоглед през 2012 г. са 786 010 ха, с 1,2% по-малко в сравнение с предходната година.

Най-голям дял от площите със слънчоглед през годината са в Североизточния район - 25,3%, където те се увеличават с 13,3% спрямо 2011 г. Следват Северозападният район с 21,9%, и Северен централен с 20,5%.

С най-висок дял от предшествениците на слънчогледа през 2012 г. са пшеницата и ечемика - върху 68,2% от площите (при 66,4% през 2011 г.). След предшественик царевица са засети 13,7% от площите. Слънчогледът е отглеждан монокултурно на 8,3% от площите с тази култура. Делът на останалите култури е 9,8%.

По данни на отдел „Агростатистика“ на МЗХ, прогнозните площи със слънчоглед за реколта `2013 са в размер на 751 хил. ха.

Рапица

През 2012 г. производството на рапица е в размер на 271 041 тона. Това е със значителните 47,9% по-малко спрямо 2011 г., в резултат на комбинацията от редуциране на реколтираните площи и намаление на средния добив. Средният добив от рапица за реколта `2012 е 2,02 т/ха, с 10,4% по-нисък спрямо предходната година.

Площите, засети с рапица през 2012 г., възлизат на 143 550 ха. От тях, реколтирани са 134 516 ха, което е с 41,8% по-малко спрямо 2011 г. Намалението на реколтираните площи се дължи на недостатъчната почвена влага (в някои райони на страната) във фенофаза „поникване“ през есента и измръзване през зимните месеци, вследствие на неподходяща фаза за презимуване на растенията.

По прогнозни данни на отдел „Агростатистика“ на МЗХ, за реколта `2013 са засети 420 хил. ха с рапица.

8.2.3. Технически култури

Влакнодайни култури

През 2012 г. се отчита спад на засетите площи с памук с 54,5%, до 433 ха. При реколтираните през годината площи с памук намалението е по-слабо – с 10,1% до 373 ха. Средният добив на памук през 2012 г. намалява на 0,68 тона/ха, при 1 тон/ха през 2011 г. В резултат, производството на памук през 2012 г. спада с 39% в сравнение с предходната година, до 252 тона.

Производство на маслодаен лен през 2012 г. възлиза на 66 тона, при реколтирани 90 ха и среден добив 0,73 тона семена/ха.

Тютюн

Производството на тютюн през 2012 г. възлиза на 28 060 тона, с 30,9% по-малко спрямо произведените 40 607 тона през 2011 г.

През 2012 г. площите, заети с тютюн, са 18 179 ха, при отчетени 21 717 ха за предходната година. Реколтираните площи намаляват с 16% в сравнение с 2011 г., до 18 151 ха.

Хмел

Произведената продукция от хмел през 2012 г. възлиза на 127 тона, което представлява ръст от 188,6% в сравнение с предходната година (44 тона за 2011 година).

През 2012 г. реколтираните площи с хмел в страната са 50,9 ха или с 0,4% по-малко от тези през 2011 г. Същевременно, средният добив нараства близо два пъти – от 0,87 тона/ха през 2011 г. на 2,5 тона/ха през 2012 г.

Хмеловите полета в страната са разположени в Южен централен район, в област Пазарджик, общини Велинград, Ракитово и Костандово. Насажденията са основно с американските сортове Nugget и CFJ-8/Cascade/, както и с немския сорт Perle.

8.2.4. Медицински и ароматни култури

Площите, засети с основните медицински и ароматни култури (маслодайна роза, маточина, лавандула, мента, силибум, резене, валериана, кориандър, резене, анасон, силибум и градински чай) през 2012 г. заемат 390 134 ха, което е с 29,2% по-малко в сравнение с 2011 г.

Реколтираните площи през 2012 г. възлизат на 347 713 хектара, също с 29% по-малко спрямо 2011 г.

8.2.5. Зеленчуци

През стопанската 2012 г. площите, използвани за производство на зеленчуци в професионални и малки стопанства, възлизат на 35,4 хил. ха, с 24,3% по-малко в сравнение с предходната година. От тях, 34,4 хил. ха са открити площи и 948 ха – оранжерийни площи.

Общата зеленчукова продукция от реколта 2012 намалява с 22,2% спрямо 2011 г. до 538,2 хил. тона. Най-голямо е производството на картофи - 151,3 хил. тона, следвано от това на домати - 94 хил. тона, дини - 55,7 хил. тона, главесто зеле – 47,3 хил. тона, пипер – 47,1 хил. тона и други.

Таблица II.5. Основни площи, използвани за производство на зеленчуци - реколти 2011 и 2012 г., ха

Основни площи	Реколта 2011 г.	Реколта 2012 г.	Изменение 2012/2011 г.
Открити площи	45 680	34 422	-24,6%
Стъклени оранжерии	369	946	156,4%
Полиетиленови оранжерии	691	2	-99,7%
Общо оранжерийна площ:	1 060	948	-10,6%
Обща площ:	46 740	35 370	-24,3%

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

Реколтираните площи със зеленчуци през 2012 г. намаляват с 15,6% спрямо 2011 г. до 39,3 хил. ха. С най-голям относителен дял са реколтираните площи с картофи (37,9%), следват тези с домати (8,7%), дини (7,9%) и пипер (7,7%).

През 2012 г. реколтираните площи със зърнено-бобови култури бележат спад от 22,4% в сравнение с предходната година до 4,9 хил. ха. С най-голям относителен дял от тях са зрелият фасул (31,5%), лещата (28,9%) и нахутът (21,6%). Площите, заети със зрял фасул, нарастват с 61,5% спрямо 2011 г., докато тези с градински грах намаляват с 68,2%.

Производство на зеленчуци от основни площи през 2012 г. намалява с 28,4% спрямо предходната година.

Близко петкратен ръст спрямо 2011 г. се наблюдава при полското производство от втори и междинни култури. При оранжерийното производство се регистрира намаление с 37,4%.

Таблица II.6. Площи, производство и средни добиви от зеленчуци - реколта 2012 г.

Зеленчуци	Реколтирани площи (ха)	Производство (тона)				Среден добив (кг/ха)
		Общо	От основни площи	От междинни и втори култури	Оранжерийно производство	
I. Плодови зеленчуци	13101	275 760	225 250	370	50 140	-
Домати	3 401,1	94 016	73 688	0	20 328	21 666
Пипер - сладък	3 012,8	47 087	45 910	11	1 166	15 242
Патладжан	223,7	7 830	7 695	83	52	34 773
Краставици	566,1	33 710	5 662	0	28 048	10 002
Корнишони	136,7	4 251	3 797	11	443	27 859
Тиквички	130,1	3 539	3 316	209	14	27 090
Тикви	398,5	5 125	5 125	0	0	12 860

Дини	3 091,1	55 703	55 702	1	0	18 020
Пъпеша	1 267,2	17 685	17 654	3	28	13 934
Сладка царевица	175,9	646	606	40	0	3 672
Други плодови зеленчуци (лют пипер, бамя)	697,8	6 168	6 095	12	61	-
II. Бобови	4 887,7	8 780	8 632	132	16	-
Градински фасул - зелен	344,2	2 004	1 968	23	13	5 784
Градински грах - зелен	535,1	1 619	1 508	109	2	3 021
Бакла	0,6	2	2	0	0	3 923
Фасул – зърно	1 541,4	1 623	1 622	0	1	1 052
Леща	1 411,2	1 730	1 730	0	0	1 226
Нахут	1 055,2	1 802	1 802	0	0	1 708
III. Листо-стъблени зеленчуци	3 201,2	67 888	48 168	18 141	1 579	-
Главесто зеле	2 083,7	47 301	40 688	6 557	56	22 674
Праз	120,0	2 002	1 952	50	0	16 686
Салати	299,2	8 789	0	7 758	1 031	25 929
Спанак	69,7	387	0	362	25	5 190
Броколи	191,9	1 918	1 797	121	0	9 993
Арпаджик	117,1	1 652	1 651	1	0	14 110
Цветно зеле	145,5	2 838	2 080	756	2	19 497
Други листо-стъблени зеленчуци (салати, марули, спанак, магданоз, целина, чубрица, пащарнак, копър, цветно, къдраво и брюкселско зеле, алабаш, броколи, лук кромид - зелен, чесън - зелен)	174,1	3 761	0	2 536	465	-
IV. Кореноплодни и клубеноплодни	17 282,4	177 007	137 817	39 060	130	-
Картофи	14 906,2	151 319	112 573	38 725	21	10 150
Моркови	428,6	9 590	9 568	22	0	22 375
Лук кромид - зрял	1 278,5	10 344	10 219	125	0	8 091
Чесън – зрял	470,5	1 651	1 651	0	0	3 509
Репички	3,0	151	0	42	109	14 114
Целина	6,9	22	0	22	0	3 256
Други кореноплодни (ряпа, салатно цвекло, пащърнак)	188,7	3 930	3 806	124	0	-
V. Ягоди	748,2	4 770	4 715	0	55	6 302
VI. Култивирани гъби	6,6	2 093	0	0	2 093	-
VII. Други зеленчуци	83,1	1 980	0	1 959	21	23 572
Общо:	39 310,2	538 278	424 582	59 662	54 034	-

Източник: МЗХ, отдел „Агостатистика“

През 2012 г. от открити площи са произведени около 324 хил. тона пресни зеленчуци (без картофи и зърнени-бобови култури). С най-голям дял от общото производство на пресните зеленчуци са домати, дини, главесто зеле, пипер и кромид лук - зрял.

От открити площи през годината са произведени 74 хил. тона домати, което е с 8,6% повече от 2011 г. Отчита се нарастване на производството на главесто зеле от открити площи с

5,9% спрямо 2011 г. до 47,2 хил. тона. Производството на патладжани и пъпеши също се увеличава, съответно с 15,6% и 16,5%. Значителен ръст се наблюдава при продукцията от тикви – от 817 тона през 2011 г. до над 5 хил. тона през 2012 г. Производството на краставици от открити площи през 2012 г. бележи спад от 50,4% в сравнение с предходната година, до 5,7 хил. тона. През годината са произведени 55,7 хил. тона дини, с 18,1% по-малко от 2011 г. Продукцията от пипер през 2012 г. възлиза на 46 хил. тона, което представлява намаление с 27,5% в сравнение с 2011 г.

През 2012 г. са произведени общо 8,8 хил. тона зърнено-бобови култури, което представлява спад от 48,2% спрямо 2011 г. Най-голямо е намалението на производството на градински грах – с 84,3%, докато продукцията от градински фасул - зелен се увеличава с 28,4%.

При производство на картофи се отчита значителен спад спрямо 2011 г. - с 34,9%, до 151 хил. тона.

Таблица II.7. Общо производство на основни зеленчуци от реколти 2011 и 2012 г.

Основни площи	Реколта 2011 г. (тона)	Реколта 2012 г. (тона)	Изменение 2012/2011 г.
Домати	103 145	94 016	-8,9%
Пипер	66 298	47 087	-29,0%
Патладжан	6 826	7 830	14,7%
Краставици и корнишони	58 852	37 961	-35,5%
Дини	68 002	55 703	-18,1%
Пъпеши	15 160	17 685	16,7%
Картофи	232 314	151 319	-34,9%
Главесто зеле	44 643	47 301	6,0%
Лук кромид зрял	16 750	10 344	-38,2%
Ягоди	7 027	4 770	-32,1%

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

В резултат от неблагоприятните климатични условия, засушаването и късните пролетни мразове през месеците на отглеждане на открито на зеленчуците през 2012 г. в някои области от страната, се наблюдава намаление на средния добив и производството при някои от зеленчуковите култури (картофи, краставици и др.).

Средният добив от краставици бележи спад от 51,8% спрямо предходната 2011 г. Средните добиви от лук и картофи също се понижават чувствително, съответно с 27,6% и 29,1%. Същевременно, при някои от основните зеленчукови култури се наблюдават по-високи средни добиви от хектар в сравнение с 2011 г. При доматите средният добив нараства с 23,3%, при пипера - с 11,1%, при главестото зеле - с 29,8%. Значително се увеличава средният добив при патладжана - със 79,2% и пъпешите - с 38,3%.

По-високият среден добив на хектар през 2012 година при някои от основните култури се дължи на спазване на технологиите за тяхното отглеждане от земеделските производители и използването на качествени сертифицирани зеленчукови семена.

Производството на оранжерийни зеленчуци през 2012 г. възлиза на 54 хил. тона, което е с 37,4% по-малко в сравнение с 2011 г. Оранжерийното производство в страната се определя от няколко основни зеленчукови култури като домати, краставици, пипер-сладък, корнишони, салати и марули. През 2012 г. са произведени 28 хил. тона оранжерийни краставици, с 31,2% по-малко от 2011 г. Производството на корнишони и на сладък пипер намалява значително спрямо предходната година - съответно със 70,3% до 443 тона и с 60,1% до 1,2 хил. тона. Чувствително намаление се отчита и при производството на домати – с 42,4% до 20,3 хил. тона.

Производството на оранжерийни салати и марули намалява от 1,4 хил. тона през 2011 г. на хиляда тона през 2012 г. Единствените оранжерийни култури, чието производство нараства през 2012 г. са главестото зеле и репичките, съответно с 55,6% и 22,5%.

Регистрираният чувствителен спад при производството на основните оранжерийни култури през 2012 г. е свързан със затруднената реализация на продукцията. Основен пазар на българските оранжерийни зеленчуци са страните от ЕС. Продължаващата икономическа криза през 2012 г. ограничава търсенето на българските и европейски потребители на скъпите пресни (ранни) зеленчуци. Същевременно се наблюдава увеличение на себестойността на продукцията, поради нарастване на цените на тока, поливната вода, горивата, минералните торове, препаратите за растителна защита и хибридните семена, както и на цената на наемния труд.

Таблица II.8. Оранжерийно производство на основни зеленчуци от реколти 2011 и 2012 г.

Видове зеленчуци	Реколта 2011 г. (тона)	Реколта 2012 г. (тона)	Изменение 2012/2011 г.
Домати	35 296	20 328	-42,4%
Краставици	40752	28 048	-31,2%
Пипер - сладък	2 919	1 166	-60,1%
Корнишони	1 494	443	-70,3%
Салати и марули	2 031	1 031	-49,2%
Други зеленчуци	1 682	21	-98,8%
Общо:	84 174	51 037	-39,4%

Източник: МЗХ, отдел „Агrostатистика“

Произведената оранжерийна продукция през 2012 г. от домати, пипер, салати и други е реализирана изцяло, като голяма част от нея (предимно домати и краставици) е предназначена за износ, главно за страни от ЕС.

През 2012 г. земеделските производители на зеленчуци са реализирали своята продукция основно на вътрешния пазар. Зеленчуците, предадени в преработвателните предприятия, са над 12% от производството. Най-голям дял заемат морковите, пипера и доматиите. За собствена консумация са заделени над 16% от продукцията, като най-голям е делът на пипера, доматиите, патладжана, зрелия лук. Зеленчуците, предназначени за износ са основно от оранжерийното производство, като най-висок е делът на доматиите и краставиците.

Освен влошените климатични условия през цялата 2012 г. – засушаване, наводнения и градушки, негативно влияние върху зеленчукопроизводството през годината оказва продължаващата глобална икономическа криза, водеща до свиване на търсенето на пазара. Продължава също така задълбочаването на проблемите с поливната вода, остарялата поливна инфраструктура, намаляващата работна ръка в районите с интензивно зеленчукопроизводство, нарастване цените на основните суровини и материали при производството..

През последните години зеленчукопроизводителите в страната се сблъскват със сериозни проблеми, водещи до съществен спад на производството на зеленчуци. Българските производители губят дял от пазара, в който участват големите европейски хранителни вериги, заради високи разходи и себестойност, технологични пропуски и липса на маркетингови канали.

Сдружаването на производителите е решаващо за успеха на българското производство, тъй като на пазара се търсят големи партии от еднородни, качествени зеленчуци, което се оказва непосилна задача за дребните производители.

През 2012 г. със заповеди на министъра на земеделието и храните са признати 1 група производители на плодове и 1 група производители на плодове и зеленчуци (временно признати организации на производители). Липсата на ефективни организации на производители не

позволява на българските производители да се възползват от основната възможност за европейско финансиране в сектора (чрез съфинансиране на оперативни програми на организации на производители) и ограничава възможностите за добра реализация на готовата продукция, като поставя производителите в положение на по-слабата страна в отношенията с търговци и преработватели.

Директните плащания на площ подпомагат доходите включително и на производителите на зеленчуци. В същото време обаче те се очертават като демотивиращ фактор за развитието на зеленчукопроизводството, поради по-малката атрактивност спрямо други сектори на растениевъдството, които са с по-ниски разходи на площ (като зърнени култури).

Очаквани данни за текущата 2013 г.

През 2013 г. се очаква оранжерийните площи за производство на зеленчуци да се запазят на нивото 2012 г., като се отглеждат основно дългоплодни краставици, домати, пипер-сладък, салати и марули. Продължава процесът на модернизиране на оранжериите и използването на нови, съвременни технологии за производството на висококачествени, отговарящи на европейските стандарти ранни зеленчуци.

Поради очаквания по-висок среден добив от ха при домати, краставици и пипер и при наличието на благоприятни климатични условия през оставащата част от 2013 г., се очаква производството на зеленчуци през годината да бъде чувствително над това от 2012 г., основно при оранжерийните зеленчуци и отчасти при полското производство.

Предоставянето на финансова подкрепа на производителите на плодове и зеленчуци чрез схеми на държавни помощи, отпускани от ДФ „Земеделие“, дава основание да се прогнозира, че площите засети с картофи, домати, пипер, краставици, дини, пъпеши и други основни зеленчукови култури ще се увеличат до над 40 хил. ха през 2013 г. По експертна оценка, площите заети с пипер и домати през 2013 г. ще нараснат с 10-15% спрямо 2012 г.

В резултат от предоставянето през 2013 г. на 15 млн. лева финансиране от ЕС чрез Специфична схема за подпомагане на производителите на пресни плодове и зеленчуци на тон качествена продукция, произведена в България, се очаква, качеството на произведените зеленчуци, определени за подпомагане по Схемата, да бъде високо, което е предпоставка за по-добрата реализация на европейския пазар и за по-високи доходи за земеделските стопани.

През 2013 г. предстои да бъдат признати още 10 групи производители на плодове и зеленчуци от областите Пловдив, Бургас, Русе, Велико Търново и Благоевград.

8.2.6. Плодове

Производството на плодове през 2012 г. е в размер на 123 646 тона, което е с 24,2% по-малко спрямо предходната година. Водещо място в производството на плодове заема Югоизточният район с 31,5% от общото производство, следван от Южният централен – 21,9%, Югозападният – 17,1% и Северният централен район - 13,7%.

През 2012 г. с най-голям относителен дял от общото производство на плодове са ябълките - 25%, следват прасковите - 20,4%, сливите - 18,6% и черешите – 15,8%.

Таблица II.9. Производство на плодове, реколти 2011 и 2012 г.

Овощни култури	Реколтирани площи (ха)		Среден добив (кг/ха)		Производство (тона)		
	2011 г.	2012 г.	2011 г.	2012 г.	2011 г.	2012 г.	Изменение 2012/2011 г.
Ябълки	4 890	4 621	8 264	6 696	40 413	30 942	-23,4%
Круши	469	442	4 208	3 090	1 974	1 364	-30,9%
Кайсии и зарзали	2 606	2 569	4 577	3 969	11 931	10 196	-14,5%

Праскови	4 225	4 103	6 728	6 146	28 422	25 214	-11,3%
Сливи и джанки	6 938	5 826	4 666	3 939	32 371	22 949	-29,1%
Череши	7 747	6 989	3 880	2 792	30 063	19 512	-35,1%
Вишни	1 624	1 470	2 664	2 638	4 328	3 879	-10,4%
Орехи	5 192	2 629	463	1 113	2 406	2 925	21,6%
Малини	1 634	1 369	4 683	3 543	7 650	4 850	-36,6%
Други	3 226	1 630			3 550	1 815	-48,9%
Общо:	38 551	31 648			163 108	123 646	-24,2%

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

Общите площи, заети с овощни и ягодоплодни култури през 2012 г., са 41 000 ха. От тях, реколтирани са 31 646 ха, със 17,9% по-малко спрямо 2011 г.

Площите с млади, невстъпили в плододаване овощни насаждения през 2012 г. са в размер на 6 118 ха. Най-голям относителен дял от общите площи с млади насаждения през годината заемат орехите – 29,6%, следвани от сливите – 20%, черешите – 18,3%, ябълките – 10,7%, прасковите – 6,8% и кайсиите – 7,3%.

Добивите от основните овощни видове от реколтата `2012 са по-ниски в сравнение с реколтата `2011. Основни причини за това са неспазване на технологиите за отглеждане на овощните култури и неблагоприятните климатични условия по време на ботунизация, цъфтеж и прибиране на реколтата.

8.3. Производствени резултати в животновъдството

През 2012 г. продължават процесите на реструктуриране и модернизиране на животновъдството в страната, както и задълбочаване на специализацията и концентрацията на производството. Това е годината, в края на която изтича периодът за въвеждане на изискванията за хуманно отношение при отглеждане на свине - майки.

Като държава - членка на ЕС, България е длъжна да прилага критериите за сурово мляко, заложи в Регламент 853/2004/ЕС от 01.01.2007 г. През 2011 г. периодът на дерогацията, дадена на страната относно постигане на хигиенните изисквания към суровото мляко, е удължен до края на 2013 г.

През 2012 г. продължава прилагането на Скалите на ЕС за класификация на кланичните трупове от говеда, свине и овце. Право да извършват класификация имат само кланици с обучени правоспособни класификатори. В МЗХ се поддържа база данни за кланиците, които задължително прилагат класификацията. Такава база данни има и за класификаторите, преминали курс на обучение и получили свидетелство за класификация на кланични трупове от говеда, свине и овце, както и за отнетите им свидетелства.

Единната система за класифициране на кланични трупове е в основата на определянето на средната за ЕС цена за всеки клас месо. Скалите за класификация (S)EUROP в секторите на говеждо, свинско и овче месо са от съществено значение за целите на регистрирането на цените, като на база на информацията, постъпила от кланиците, МЗХ ежеседмично докладва на Европейската комисия средно претеглена пазарна национална цена на 100 кг. Освен това, те целят подобряване на прозрачността на пазара и повишаване на конкурентоспособността на месните продукти на европейския пазар.

През 2012 г. броят на животновъдните стопанства в страната бележи спад от около 24% спрямо предходната година, до 153,5 хиляди, основно поради намаление на стопанствата, в които се отглеждат малко на брой животни. При стопанствата с 1 или 2 говеда намалението е с 22,7%, при тези с 1 до 9 овце – с 15,4%, а при стопанствата с 1 до 10 кози – с 28,3%. Най-значително намаляват и стопанствата с 1 или 2 прасета – с около 52% (от 53,1 хиляди на 25,6 хиляди).

Към края на годината броят на отглежданите животни също намалява, но с по-слаби темпове отколкото при стопанствата. Говедата намаляват с 5,7% на годишна база, овцете - с 6,4%, свинете – с 12,7%, а козите - с 14%.

През 2012 г. се наблюдава положителна тенденция в отглеждането на животни за добив на месо. Броят на месодайните крави нараства с 23,4% спрямо предходната година, а този на месодайни овце – с 12,3%. При общия брой на птиците се отчита ръст от 4,1%, поради увеличението при пилетата за месо - с 15%, докато този на кокошките и подрастващите носачки бележи спад от 4,1%.

През годината продължава процесът на концентрация и специализация на фермите, с цел изпълнение на европейските изисквания към хигиената на суровини и хранителни продукти от животински произход. Спрямо 2011 г., най-голямо е нарастването на средния брой животни в стопанство при свинете общо - със 72,7% и свинете-майки - с 53,2%. Окръпняването на стопанствата е предпоставка за постигането на по-висока ефективност и икономическа стабилност.

Таблица II.10. Брой животни през 2011 и 2012 г. и прогноза за 2013 г.

Брой животни	01.11.2011 г.	01.11.2012 г.	Изменение 2012/2011	01.11.2013 г. прогноза
Говеда – общо, в т.ч.:	557 641	526 112	-5,7%	537 000
крави – общо	329 977	317 295	-3,8%	317 000
- месодайни крави	23 134	28 546	23,4	29 000
Биволи – общо, в т.ч.:	9 887	9 212	-6,8%	9 500
биволици	6 339	5 740	-9,4%	6 000
Овце – общо, в т.ч.:	1 454 617	1 361 545	-6,4%	1 400 000
овце-майки – общо	1 173 200	1 085 175	-7,5%	1 117 000
- месодайни овце	76 238	85 648	12,3	85 000
Кози - общо, в т.ч.:	341 362	293 639	-14,0%	304 000
кози-майки	272 859	236 056	-13,5%	242 000
Свине - общо, в т.ч.:	608 266	530 945	-12,7%	550 000
свине-майки	63 969	58 406	-8,7%	60 000
Птици общо, в т.ч.:	14 655 517	15 260 376	4,1%	15 345 000
кокошки и ярки	6 627 943	6 338 185	-4,4%	6 400 000
пилета за месо	6 521 769	7 499 235	15,0%	7 500 000
водоплаващи птици	1 392 476	1 322 626	-5,0%	1 340 000
други птици	113 329	100 330	-11,5%	105 000
Еднокопитни (коне, магарета, мулета, катъри)	135 846	131 463	-3,2%	132 000
Пчелни семейства*	547 676	529 117	-3,4%	540 000

* данни към 1-ви май.

Източник: МЗХ, отдел „Агостатистика“, БАБХ – за еднокопитни; прогноза за 2013 г. - дирекция „Животновъдство“ на МЗХ

През 2012 г. в страната са произведени 1 205 305 хил. литра мляко, което е с 3,4% по-малко спрямо 2011 г. При всички видове млека се отчита спад в сравнение с предходната година, като най-голям той е при добива на козе мляко - с 13,3%, следван от този при биволското - с 8,9%. По-слабо е намалението при кравето и овчето мляко, съответно с 2,9% и 2,1%.

Делът на кравето от общо добито мляко през годината е 88%, следван от този на овчето – 7%, козето – 4,3% и биволското – 0,6%.

Таблица II.11. Производство на мляко за периода 01.11.2011 - 31.10.2012 г. по райони на планиране, хил. литри

Райони	Общо мляко	Краве мляко	Биволско мляко	Овче мляко	Козе Мляко
Северозападен	161 091	133 318	2 633	11 109	14 031
Северен централен	165 885	140 836	682	18 029	6 338
Североизточен	164 237	146 682	824	11 439	5 292
Югоизточен	224 834	200 892	1351	14 720	7 871
Югозападен	137 367	111 967	661	13 924	10 815
Южен централен	351 891	327 503	1 679	15 226	7 483
Общо за страната	1 205 305	1 061 198	7 830	84 447	51 830
Изменение 2012/2011	-3,4%	-2,9%	-8,9%	-2,1%	-13,3%

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

По райони на планиране, най-голям дял в общия добив на мляко имат Южен централен (29,2%) и Югоизточен (18,7%) райони, следвани от Северен централен (13,8%) и Североизточен райони (13,6%). Най-малък е делът на произведеното мляко в Югозападен район (11,4%).

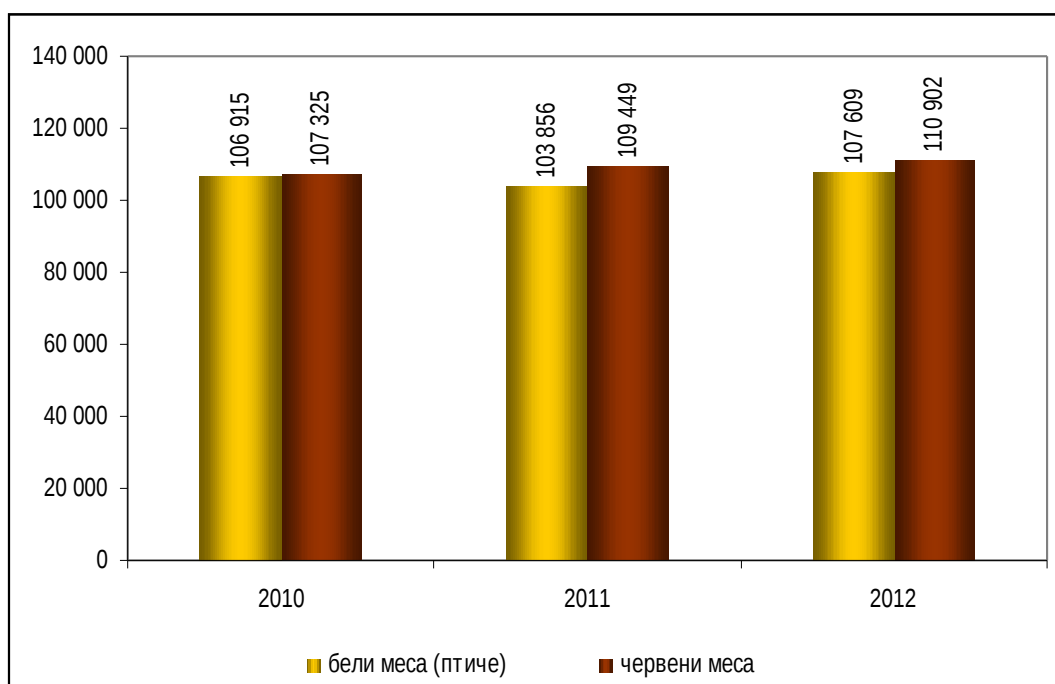
Общото производство на месо в страната през 2012 г. е в размер на 218 511 тона, с 2,5% повече спрямо 2011 г., в т.ч.: 110 902 тона – червено и 107 609 тона - бяло месо. Добивът на птиче месо нараства с 3,6% в сравнение с предходната година, а този на червено месо - с 1,3%.

Таблица II.12. Производство на животинска продукция през 2011 – 2012 г.

Продукт	2011 г.	2012 г.	Изменение 2012/2011
1. Мляко - всичко (тона), в т.ч.:	1 285 531	1 241 850	-3,4%
Краве мляко	1 125 824	1 093 034	-2,9%
Биволско мляко	8 868	8 081	-8,9%
Овче мляко	89 296	87 403	-2,1%
Козе мляко	61 543	53 333	-13,3%
2. Месо – общо в кланично тегло (тона), в т.ч.:	213 283	218 511	2,5%
Червени меса	109 449	110 902	1,3%
Бели меса (само птиче)	103 834	107 609	3,6%
3. Яйца (хил. броя)	1 185 034	1 174 438	-0,9%
4. Пчелен мед (тона)	9 592	9 186	-4,2%

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

Фигура II.3. Производство на месо през периода 2010 - 2012 г., тона

Източник: МЗХ, отдел „Агостатистика“

През годината в страната са произведени 1 174 438 хил. броя яйца, незначително под нивото от 2011 г. (с 0,9%). При производството на пчелен мед е отчетено намаление с 4,2% спрямо предходната година до 9 186 тона.

8.3.1. Говедовъдство и биволовъдство

През 2012 г. общият брой на кравите намалява с 3,8% спрямо предходната година, до 317 295. Това е в резултат от спад на млечните крави с 5,9% до 288 749 хил. броя (91% от общия брой крави в страната), частично компенсирани от нарастване на броя на месодайните крави.

Производството на краве мляко през годината възлиза на 1 061 198 хил. литра, с 2,9% по-малко спрямо 2011 г.

По райони на планиране, най-голям дял в общия добив на краве мляко имат Южен централен (30,9%) и Югоизточен райони (18,9%), следвани от Североизточен (13,8%) и Северен централен (13,3%) райони. Най-малък е делът на произведеното краве мляко в Югозападен район (10,6%).

През 2012 г. продължава модернизиранието на фермите за производство на сурово краве мляко с цел постигане на изискванията, заложи в Общата селскостопанска политика. Предвид това, че срокът на дерогацията за покриване на стандартите за краве мляко изтича на 31.12.2013 г., усилията са насочени към повишаване броя на фермите, категоризирани в първа група и произвеждащи мляко, отговарящо на изискванията, заложи в Регламент 853/2004/ЕС.

МЗХ поддържа и ежемесечно актуализира Регистри на фермите за производство на сурово краве мляко, категоризирани в I-ва, II-ра и III-та група, съгласно заложените критерии в Наредба № 4 от 19.02.2008 г. за специфичните изисквания при производството, съхранението и транспортирането на сурово краве мляко и изискванията за търговия и пускането на пазара на мляко и млечни продукти.

Към 01.12.2012 г. фермите, категоризирани в I-ва група са 3 078 броя с общо 137 694 броя крави, а във II-ра група – 484 броя с общо 9 337 броя крави. Спрямо същия период на 2011 г., категоризирани ферми в I-ва група се увеличават с 326 броя, а отглежданите в тях млечни крави – с 6 374 броя.

В същото време, фермите, категоризирани във II-ра група намаляват с 35 броя, а отглежданите в тях млечни крави са с 831 по-малко. Намалението на фермите от II-ра група се дължи на факта, че една част от тях се прекатегоризират в I-ва група, а друга – прекратяват дейността си, поради невъзможност да изпълнят хигиенните изисквания или в резултат от нарасналите разходи за отглеждане на животните.

През 2013 г. се очаква увеличаване на броя на фермите, които ще покрият изискванията за качество на суровото краве мляко, съгласно Регламент 853/2004/ЕС.

Таблица II.13. Брой категоризирани ферми за производство на сурово краве мляко и отглеждани в тях животни към 1-ви декември 2008 - 2012 г.

Година	Брой ферми		Брой крави	
	I-ва група	II-ра група	I-ва група	II-ра група
2008	2 022	992	88 664	17 213
2009	2 486	903	100 004	14 971
2010	2 603	825	103 939	14 115
2011	2 752	519	131 320	10 168
2012	3 078	484	137 694	9 337

Забележка: броят на млечните крави е към датата на категоризация на фермите.

Източник: МЗХ, дирекция „Животновъдство“

През 2012 г. броят на стопанствата с млечни крави намалява с 21,5% спрямо предходната година, а броят на отглежданите в тях животни - с 5,9%.

Спад се отчита главно при стопанствата с 1 до 9 млечни крави, които намаляват с 24% спрямо 2011 г., а животните в тях - с 20,9%. Това се дължи на зависимостта на малките стопанства от покупката на фуражи, както и на затрудненията на стопаните да приведат фермите си в съответствие с европейските изисквания. В същото време, при фермите с 10 и повече животни се наблюдава ръст както на броя на стопанствата – с 5,2%, така и на броя на отглежданите в тях животни – с 3,4%, като само при категорията от 50 до 99 животни има известно намаление. Продължава увеличението на стопанствата със 100 и повече броя млечни крави, като кравите в тях достигат 43,5 хил. броя - с 1,4% повече спрямо предходната година, или 15% от общия брой млечни крави в страната.

Таблица II.14. Разпределение на млечните крави според броя на отглежданите животни в стопанство към 01.11.2012 г.

Брой животни в стопанство	Стопанства		Млечни крави	
	хил. броя	Изменение 2012/2011 г.	хил. броя	Изменение 2012/2011 г.
1 - 2	43,7	-25,5	55,7	-23,0
3 - 9	8,5	-15,0	37,7	-17,5
10 -19	3,7	7,8	47,8	7,4
20 и повече	2,6	- 5,7	104	2,3
100 и повече	0,2	1,4	43,5	1,3
Общо	58,7	-21,5	288,7	-5,9

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

За поредна година, през 2012 г. броят на месодайните крави в страната бележи чувствителен ръст (с 23,4% спрямо 2011 г.). Едновременно с това, броят на стопанствата, в които се отглеждат месодайни крави, се увеличава с 39,7%. Стопанствата с над 100 месодайни крави нарастват с 25,9%, като към края на 2012 г. в тях се отглеждат 5 438 животни или 19% от всички месодайни крави.

През 2012 г. общият брой на кравите в страната възлиза на 317,2 хиляди, като над една трета от тях се отглеждат в Южен централен район. Във всички райони се отчита намаление на броя на кравите спрямо предходната година, най-чувствително в Северозападен район (с 6,8%), а най-слабо изразено – в Югоизточен район (с 0,5%).

Таблица II.15. Брой говеда по райони

Райони	01.11.2011 г.				01.11.2012 г.			
	Говеда		Крави		Говеда		Крави	
	хил. броя	дял	хил. броя	дял	хил. броя	дял	хил. броя	дял
Северозападен	65,0	11,7%	41,3	12,5%	62,7	11,9%	38,5	12,1%
Северен централен	67,8	12,2%	38,3	11,6%	63,2	12,0%	36,0	11,3%
Североизточен	70,9	12,7%	41,4	12,5%	72,2	13,7%	40,9	12,9%
Югоизточен	100,6	18,0%	57,6	17,5%	94,7	18,0%	57,3	18,1%
Югозападен	61,9	11,1%	37,2	11,3%	55,8	10,6%	35,0	11,0%
Южен централен	191,4	34,3%	114,2	34,6%	177,5	33,7%	109,5	34,5%
Общо за страната	557,6	100,0%	330,0	100,0%	526,1	100,0%	317,2	100,0%

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

Към края на 2012 г. стопанствата, отглеждащи биволи, намаляват с 25% спрямо предходната година, а общият брой на биволиците - със 7,1%. При биволиците намалението е съответно с 14,3% и 9,5% на годишна база. Около 70% от биволиците се отглеждат в стопанства с над 20 животни.

Таблица II.16. Брой биволи по райони

Райони	01.11.2011 г.				01.11.2012 г.			
	Биволи общо		Биволици		Биволи общо		Биволици	
	хил. броя	дял	хил. броя	дял	хил. броя	дял	хил. броя	дял
Северозападен	2,5	25,3%	1,5	23,8%	2,6	28,2%	1,7	29,8%
Северен централен	1,3	13,1%	0,7	11,1%	1,2	13,0%	0,6	10,5%
Североизточен	1,1	11,1%	0,8	12,7%	0,9	9,8%	0,6	10,5%
Югоизточен	1,9	19,2%	1,2	19,1%	1,9	20,7%	1,2	21,1%
Югозападен	1,1	11,1%	0,9	14,2%	0,7	7,6%	0,4	7%
Южен централен	2,0	20,2%	1,2	19,1%	1,9	20,7%	1,2	21,1%
Общо за страната	9,9	100%	6,3	100%	9,2	100%	5,7	100%

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

Северозападният район остава водещ в биволовството, като през 2012 г. там се отглеждат 1,7 хиляди или 29,8% от общия брой биволици в страната. Единствено в този район се отчита увеличение на отглежданите биволици спрямо предходната година – с 13,3%. В Югоизточен и Южен централен райони техният брой се запазва на нивото от 2011 г., а в останалите райони бележи спад с между 14,3 и 55,6%, най-значителен в Югозападен район.

През 2012 г. в страната са произведени 7 830 хил. литра биволско мляко, което е с 8,9% по-малко спрямо предходната година, в резултат от редуцирания брой биволици.

Общото производство на месо от говеда през 2012 г. възлиза на 20 377 тона. То представлява 18,4% от общия добив на червено месо в страната и е с 2,4% по-малко спрямо 2011 г. Промисленият добив на месо от ЕРД се увеличава с 9,6% в сравнение с предходната година, поради комбинацията от нарастване броя на закланите животни и по-високо живо тегло при клане. Същевременно, производството на месо от ЕРД в животновъдните стопанства намалява с 6,1%.

Таблица II.17. Производство на месо през 2011 и 2012 г. в кланично тегло

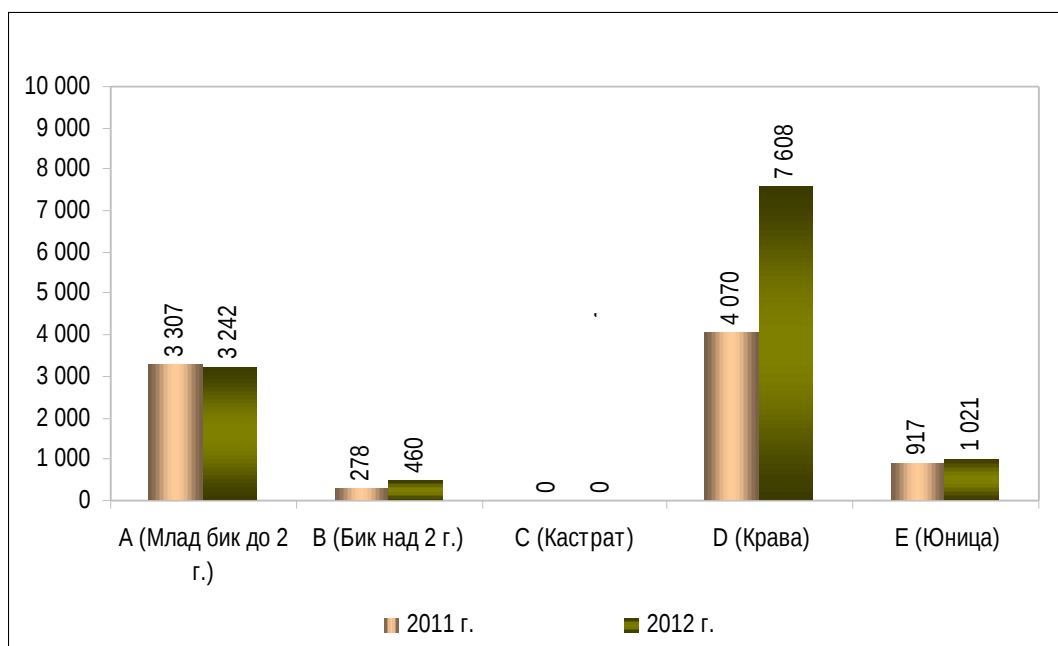
Категории животни	Промислено производство, тона			Месо в стопанства, тона		
	2011 г.	2012 г.	Изм.	2011 г.	2012 г.	Изм.

			2012/11			2012/11
Телета и млади говеда	755	687	-9,0%	10 376	8 905	- 14,2%
Други говеда	4 142	4 678	12,9%	5 614	6 117	9,0%
Общо за страната	4 897	5 365	9,6%	15 990	15 022	-6,1%

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

През 2012 г. по скалата на ЕС EUROP са класифицирани общо 12 331 броя възрастни говеда в дванадесет кланици, извършващи класификация. Броят на класифицираните говеда е с 69,5% повече спрямо 2011 г., което се обяснява с включването на две нови кланици, извършващи задължителна класификация и една кланица, доброволно извършваща класификация.

Фигура II.4. Общ брой класифицирани възрастни говеда по категории, 2011 – 2012 г.

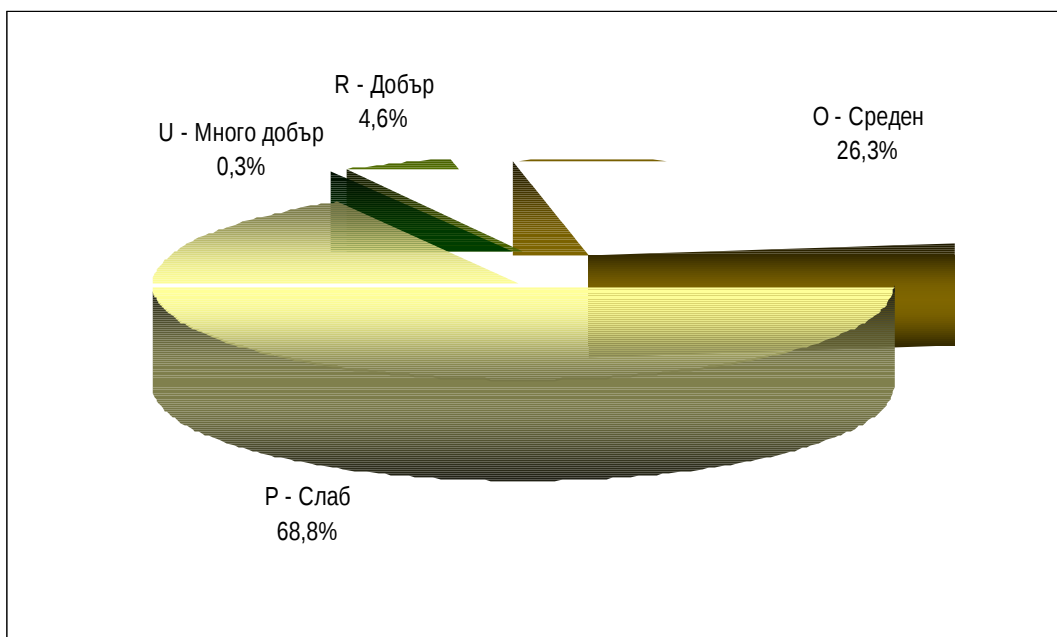

Източник: МЗХ, дирекция „Животновъдство“

При почти всички категории възрастни говеда се отчита увеличение на броя на класифицираните трупове спрямо предходната година, с изключение на категория А.

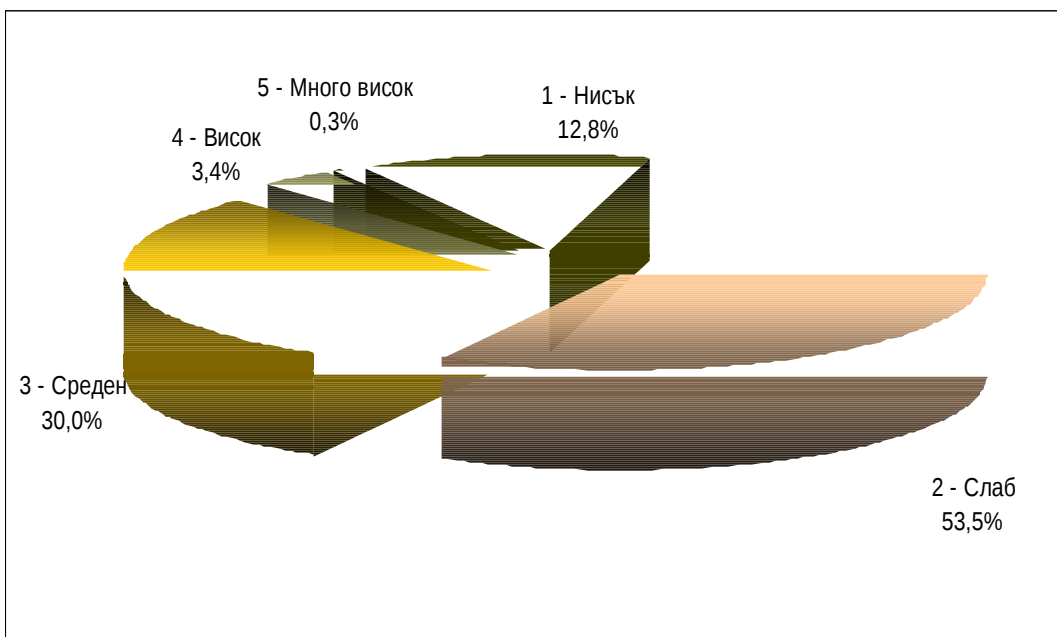
Най-голям е дялът на класифицираните възрастни говеда категория D – 62%, следван от говедата с категория А – 26%. Дялът на класифицираните говеда, категория В и Е е съответно 4% и 8%.

Фигура II.5. Класифицирани говеда по конформация през 2012 г. (%)

Източник: МЗХ, дирекция „Животновъдство“

Фигура II.6. Класифицирани говеда по степен на залоеност през 2012 г. (%)

Източник: МЗХ, дирекция „Животновъдство“

Най-голям е делът на класифицираните говеда с клас по конформация Р (слаб) - 68,8% и клас по степен на залоеност 2 (слаб) – 53,5%. Основна част от добитото говеждо месо е от животни от млечно направление, със слабо развита конформация на кланичните трупове и нисък рандеман.

Кланиците, извършващи класификация са класифицирали 59% от общото промишлено производство за страната през 2012 г.

През отчетния период продължават проверките за прилагане на класификацията в кланиците. Те се извършват по области и обхващат всички одобрени кланици, включени в базата данни на МЗХ, съгласно Закона за прилагане на Общите организации на пазарите на земеделски продукти в Европейския съюз.

8.3.2. Овцевъдство и козевъдство

Овцевъдството и козевъдството са основните направления, които традиционно се развиват в селските райони на страната, а продуктите, произведени от овче и козе мляко са търсени както на вътрешния, така и на външните пазари.

След отчетеното увеличение през предходната година, през 2012 г. общият брой на овцете бележи спад от 6,4%, а броят на стопанствата с овце намалява с 12,2%. Намаление се отчита при почти всички категории животни, с изключение на месодайните овце-майки и агнетата до 6 месеца, при които се наблюдава увеличение на поголовието, съответно с 12,3 и 21,9% спрямо 2011 г.

Към края на 2012 г. броят на стопанствата, отглеждащи овце-майки, намалява с 11,6% спрямо година по-рано, а броят на животните в тях - със 7,5%.

Като цяло, продължава наблюдаваната през последните години тенденция на окрупняване на стопанствата с овце в страната. Сравнявайки с предходната година, през 2012 г. е регистрирано увеличение на средния брой овце, отглеждани в едно стопанство с 6,6%, до 20,9 броя. Средният размер на стадата с овце-майки достига 17,5 броя, спрямо 16,8 броя за предходната година.

През 2012 г. най-голям брой овце се отглеждат в Южен централен район – 315,0 хиляди или 23,1% от общия брой, следван от Североизточен – 262,6 хил. броя и Югоизточен – 249,4 хил. броя. Във всички райони на планиране се отчита намаление на отглежданите овце - общо и овце - майки спрямо предходната година. Най-голям спад е налице в Северен централен район, където общият брой овце намалява с 16,8%, а този на овцете-майки - с 27,%. В останалите райони намалението е по-слабо изразено, като варира от 1 до 7,4% за двете категории.

Таблица II.18. Брой овце по райони през 2011 и 2012 г.

Райони	Овце общо, хил. броя			В т.ч. овце-майки, хил. броя		
	01.11.2011 г.	01.11.2012 г.	Изменение 2012/ 2011 г.	01.11.2011 г.	01.11.2012 г.	Изменение 2012/ 2011 г.
Северозападен	142,7	137,7	-3,5%	122,1	117,6	-3,6%
Северен	217,9	181,2	-16,8%	181,3	132,3	-27,0%
Североизточен	274,7	262,6	-4,4%	201,5	186,4	-7,4%
Югоизточен	272,1	249,4	-8,3%	224,7	213,6	-4,9%
Югозападен	221,5	215,3	-2,7%	177,7	171,9	-3,3%
Южен централен	325,7	315,0	-3,2%	265,9	263,2	-1,0%
Общо	1 454,6	1 361,4	-6,4%	1 173,2	1 085,2	-7,5%

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

През 2012 г. общият брой на козите бележи спад от 14% спрямо предходната година, до 293,6 хиляди, а този на козите-майки - с 13,5%, до 236,1 хиляди.

В сравнение с предходната година, броят на стопанствата, отглеждащи кози е с 26,9% по-малко. При стопанствата, отглеждащи кози-майки, намалението е с 26,7%. Около 70% от козите-майки са в стопанства с от 1 до 49 животни. Отглежданите в тези стопанства кози-майки са с 22,1% по-малко спрямо 2011 г. Същевременно, стопанствата с 50 до 99 кози-майки се увеличават значително - с 18,5%, както и животните в тях – с 16%. Макар и по-слаб, ръст е регистриран и при стопанствата със 100 и повече животни и броя на козите-майки в тях - съответно с 4,7% и 8,1%.

През 2012 г. във всички райони на страната е отчетено намаление на общия брой кози спрямо предходната година, като най-значително е то в Северен централен – с 21,5%, следван

от Югозападен – с 20,9% и Югоизточен район – с 19,2%. Най-слабо е намалението на козите в Южен централен район – с 2,4%.

През отчетния период продължава тенденцията на намаление на броя на козите-майки. Най-значителен спад спрямо 2011 г. е регистриран в Северен централен район - с 27,4%, а най-слаб - в Южен централен район - с 5,1%. В останалите райони броят на козите-майки намалява с между 8,5 и 17,2%. Най-много кози-майки се отглеждат в Северозападен район – 59,5 хил. броя, а най-малко – в Северен централен район – 23,0 хил. броя и Североизточен – 28,5 хил. броя.

Таблица II.19. Брой кози по райони през 2011 и 2012 г.

Райони	Кози, общо, хил. броя			В т.ч. кози-майки, хил. броя		
	01.11.2011 г.	01.11.2012 г.	Изменение 2012/ 2011 г.	01.11.2011 г.	01.11.2012 г.	Изменение 2012/ 2011 г.
Северозападен	72,7	69,9	-3,9%	65,0	59,5	-8,5%
Северен централен	41,5	32,6	-21,5%	31,7	23,0	-27,4%
Североизточен	42,7	34,9	-18,3%	34,4	28,5	-17,2%
Югоизточен	55,6	44,9	-19,2%	44,0	37,5	-14,8%
Югозападен	78,6	62,2	-20,9%	56,5	48,4	-14,3%
Южен централен	50,3	49,1	-2,4%	41,3	39,2	-5,1%
Общо	341,4	293,6	-14,0%	272,9	236,1	-13,5%

Източник: МЗХ, отдел „Агостатистика“

През 2012 г. в страната са произведени 136 277 хил. литра овче и козе мляко, което представлява 12,8% от общо добитото мляко за годината. Добивът на овче мляко е 84 447 хил. литра, а на козе – 51 830 хил. литра, съответно с 13,3 и 2,1% по-малко в сравнение с 2011 г.

В почти всички райони на страната е отчетено намаление на добитото овче мляко спрямо предходната година. Изключение прави Северен централен район, където производството на мляко нараства със 74,5%, до 18 029 хил. литра – най-високия добив за страната. Следват Южен централен с добив от 15 226 хил. литра и Югоизточен район с 14 720 хил. литра. Най-малко овче мляко е добито в Северозападен район – 11 109 хил. литра.

Добивът на козе мляко е най-висок в Северозападен район – 14 031 хил. литра, следван от Югозападен район с 10 815 хил. литра. Най-нисък е добивът в Североизточен район – 5 292 хил. литра. Единствено в Южен централен район е регистрирано увеличение на производството на козе мляко в сравнение с предходната година 2011 г. - с 14,4%.

Общото производството на месо от овце през 2012 г. е в размер на 13 796 тона - с 16,8% повече в сравнение с 2011 г., като броят на закланите животни в кланици и стопанства нараства с 10,9% до 1 218 993.

През 2012 г. общият добив на месо от кози бележи спад от 21,6% спрямо предходната година до 3 229 тона. Намаление има както при броя на закланите животни в кланиците, така и при тези, заклани в стопанствата.

Класификацията по скалите на Общността за класификация на леки и тежки трупове през 2012 г. се прилага в две кланици, които са класифицирали общо 3 681 броя, като 70% от тях са леки агнета (до 13 kg).

Най - голям е делът на леките агнета категория С първо качество – 56%. Следват тези с тегло между 7,1 kg. до 10 kg. - категория В, а най-малък е процента на агнетата категория А – 2%. При почти всички категории се отчита намаление на броя класифицираните трупове спрямо предходната година.

Таблица II.20. Класифицирани кланични трупове до 13 кг „Леки агнета”

Категория	А		В		С	
Тегло	≤ До 7 кг		7,1 - 10 кг		10,1 - 13 кг	
Качество	първо	второ	първо	второ	първо	второ
Цвят на месото	светло розов	друг цвят	светло розов или розов	друг цвят	светло розов или розов	друг цвят
2011 г. - брой	114	36	1 138	198	3 244	737
2012 г. - брой	52	0	1 083	0	1457	0

Източник: МЗХ, дирекция „Животновъдство”

Класифицираните през 2012 г. кланични трупове от овце на възраст над 12 месеца и над 13 кг са 1 089 броя - с 46% по-малко от предходната година, разпределени в следните класове според конформацията и степента на zaloеност:

Таблица II.21. Класифицирани кланични трупове над 13 кг „Тежки агнета” през 2012 г., по конформация

Клас по конформация	S Висш	E Отличен	U Много добър	R Добър	O Среден	P Слаб
Брой - 2012 г.	0	0	93	140	796	60
Дял, %	0	0	8,54	12,86	73,09	5,51

Източник: МЗХ, дирекция „Животновъдство”

Таблица II.22. Класифицирани кланични трупове над 13 кг „Тежки агнета” през 2012 г., по степен на zaloеност

Клас по степен на zaloеност	1 Нисък	2 Слаб	3 Среден	4 Висок	5 Много висок
Брой – 2012 г.	0	589	367	112	21
Дял, %	0	54,09	33,70	10,28	1,93

Източник: МЗХ, дирекция „Животновъдство”

Най-голям е дялът на класифицираните тежки агнета с клас по конформация О (Среден) и клас по степен на zaloеност 2 (Слаб). В сравнение с 2011 г. са класифицирани с 43% по-малко тежки агнета.

8.3.3. Свиновъдство

Традиционно, свиновъдството заема основен дял в производството на червени меса в страната. През 2012 г. 66% от добито червено месо е осигурено от този сектор. През годината продължава процесът на приваждане на фамилените ферми в съответствие с изискванията за хуманно отношение при отглеждане на свине.

Към 01.11.2012 г. общият брой на свинете възлиза на 530 945, а на свинете майки в основно стадо – на 48 776, съответно с 12,7 и 8,6% по-малко в сравнение с предходната година. При общия брой свине най-голямо е намалението в Югозападен район – с 34,2%, а при свинете майки – в Северозападен и Югозападен райони – с по малко над 28%. Само в Южен централен и Югоизточен райони е налице нарастване на броя на свинете-майки, съответно с 19,2 и 2,8%.

Таблица II.23. Брой свине по райони през 2010 и 2011 г.

Район	Свине-общо, хил. броя			Свине-майки, хил. броя		
	1.11.2011 г.	1.11.2012 г.	Изменение 2012/2011 г.	1.11.2011 г.	1.11.2012 г.	Изменение 2012/2011 г.
Северозападен	49,0	38,7	-21,0%	4,6	3,3	-28,3%
Северен централен	179,2	164,4	-8,3%	14,0	11,0	-21,4%

Североизточен	144,9	127,9	-11,7%	12,1	11,3	-6,6%
Югоизточен	159,8	146,0	-8,6%	14,3	14,7	2,8%
Югозападен	31,3	20,6	-34,2%	3,2	2,3	-28,1%
Южен централен	44,1	33,3	-24,5%	5,2	6,2	19,2%
България	608,3	530,9	-12,7%	53,4	48,8	-8,6%

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

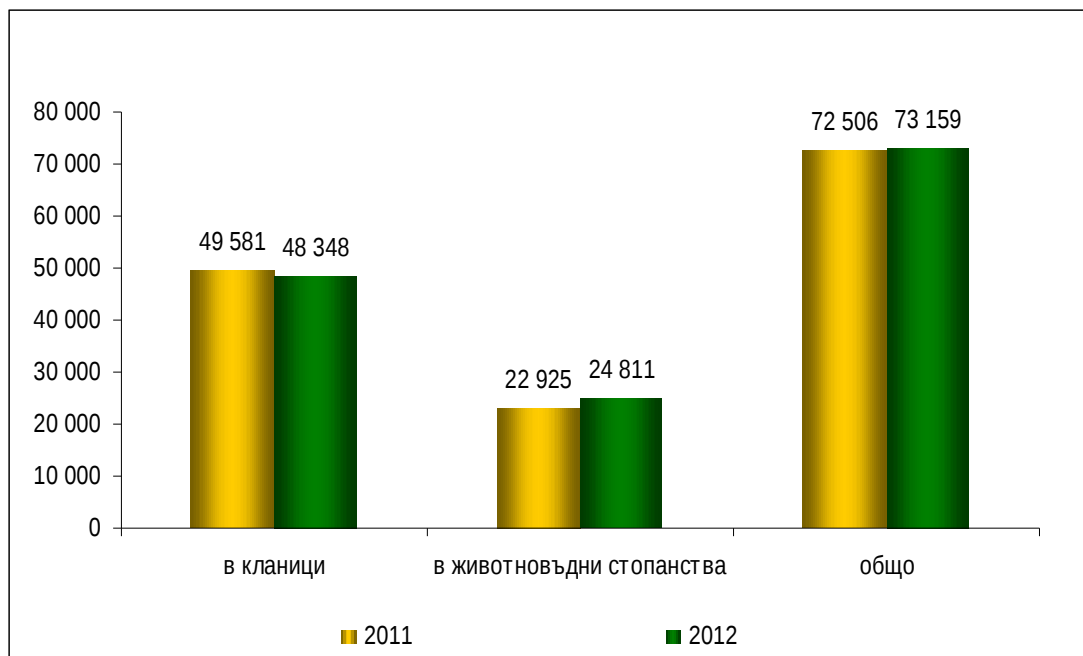
Към 01.11.2012 г. броят на стопанствата, отглеждащи женски свине за разплод, намалява с 41,9% в сравнение със същия период на 2011 г., а броят на отглежданите в тях женски свине за разплод - с 8,7%. Най-значителен спад се отчита при стопанствата с 1 - 2 животни, които намаляват с 46,2%, а броят на отглежданите в тях животни - с 47,7%.

Таблица II.24. Разпределение на женските свине за разплод над 50 кг според броя на отглежданите животни в стопанство към 01.11.2012 г.

Брой животни в стопанство	Стопанства		Женски свине за разплод над 50 кг	
	Брой	Изменение 2012/2011	Хил. броя	Изменение 2012/2011
1-2	3 219	-46,2%	3,9	-47,7%
3-9	733	-23,2%	3,3	-16,0%
10-49	131	-9,7%	2,3	-6,4%
50-199	42	0,0%	4,1	2,2%
200 и повече	39	-15,2%	44,8	-2,9%
Общо:	4 164	-41,9%	58,4	-8,7%

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

Фигура II.7. Производство на свинско месо през 2011 и 2012 г., тона

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

През 2012 г. за втора поредна година се отчита, макар и малък, ръст на производството на свинско месо в страната. По данни на отдел „Агростатистика“ на МЗХ, добитото през годината свинско месо е в размер на 73 159 тона, с 0,9% повече в сравнение с 2011 г. Месото, произведено в клиниците представлява 66,1% от общо добитото свинско месо през 2012 г., с 2,5 процентни пункта по-малко спрямо 2011 г.

В кланици са заклани 732,8 хил. броя свине, с 4,1% по-малко в сравнение с 2011 г., при леко увеличение на средното живо тегло (104 кг). В животновъдните стопанства се наблюдава увеличение със 7,5% на закланите свине до 300,2 хил. броя, при относително запазване на средното живо тегло (130 кг).

През 2012 г. Скалата за класификация на кланични трупове от свине (S)EUROP се прилага в две кланици, с една по-малко от предходната година. Общият брой на класифицираните свине нараства с 21,3% в сравнение с предходната година, до 75 871.

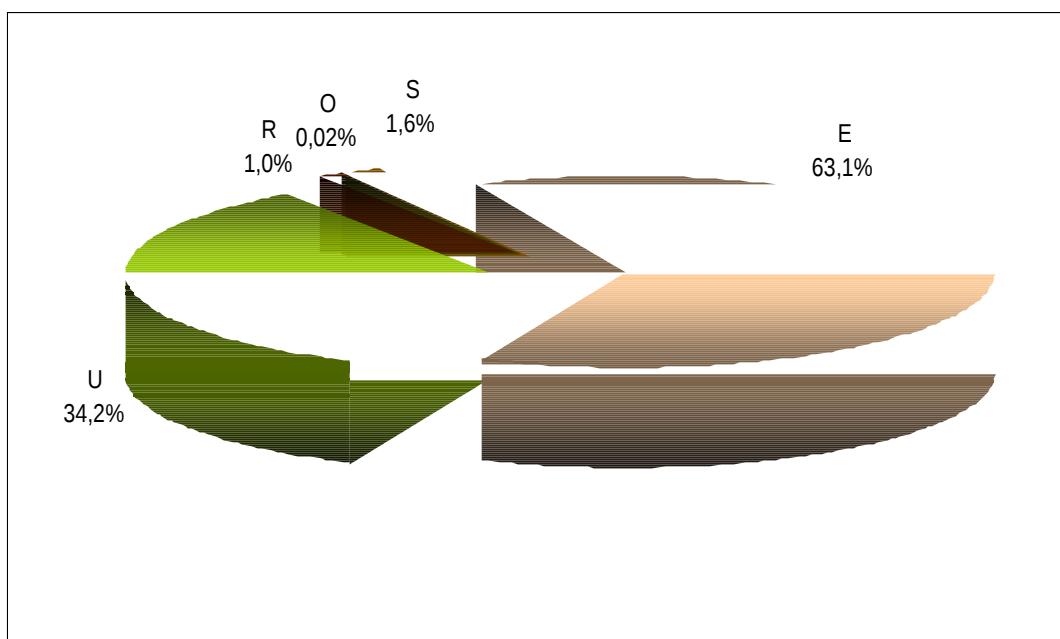
Таблица II. 25. Класифицирани кланични трупове от свине според съдържанието на постно месо

Година	S 60% и повече	E от 55 до 60%	U от 50 до 55%	R от 45 до 50 %	O от 40 до 45%	P 40% по-малко	Общо (Брой)
2011 г.	1 490	42 963	17 543	540	12	0	62 548
2012 г.	1 224	47 900	25 980	754	13	0	75 871

Източник: МЗХ, дирекция „Животновъдство“

Разпределението на класифицираните свине в класове в зависимост от установеното съдържание на постно месо е, както следва:

Фигура II.8. Класифицирани свине според съдържанието на постното месо през 2012 г.

Източник: МЗХ, дирекция „Животновъдство“

С най-голям дял са свинете от клас Е със съдържание на постно месо от 55 до 60% от теглото на трупа. В сравнение с предходната година се отчита намаление с 22% на класифицираните свине със съдържание на постно месо над 60% и повече - клас S и увеличение при останалите класове в границите от 8 до 39%.

Кланиците, извършващи класификация са класифицирали 11% от общо закланите угоени свине.

Прилагането на европейската скала за класификация на кланични трупове от свине стимулира производителите на свинско месо да подобряват селекционния процес в свиневъдството и да повишават постното месо в трупа.

Основната причина за малкия брой кланици, извършващи класификация е, че съгласно разрешения метод за България, се класифицират само парени кланични трупове. Голяма част от кланиците нямат необходимото оборудване, освен това има по-голямо търсене на драно свинско месо от страна на търговците. В тази връзка, предстои изготвяне на ново регресионно уравнение за драни свине, съгласно европейското законодателство.

8.3.4. Коневъдство

По данни на БАБХ, към края на 2012 г. броят на еднокопитните животни в страната е 131 463, с 3,2% по-малко спрямо предходната година.

Таблица II.26. Брой еднокопитни през периода 2010-2012 г.

	2010 г.	2011 г.	2012 г.	изменение 2012/2011 г.
Брой еднокопитни	181 000	135 846	131 463	-3,2%

Източник: БАБХ

През 2012 г. продължава работата, свързана със запазване и развитие на генетичните ресурси в коневъдството. В тази връзка са одобрени три нови развъдни програми, насочени към съхранение на Българския рисист кон, Тракенер БГ и Чистокръвна арабска порода.

8.3.5. Птицевъдство

Съгласно чл. 5 от Директива 1999/74/ЕО на Съвета за установяване на минимални изисквания за защита на кокошки носачки, от 01.01.2012 г. птицевъдните обекти с 350 и повече кокошки носачки не могат да отглеждат птиците в неуголемени клетки. За да подпомогне птицевъдите, от началото на 2012 г. МЗХ е предприело следните действия:

- отворени са два приема на проекти по мярка 121 „Модернизиране на земеделските стопанства“ от Програмата за развитие на селските райони 2007 - 2013 г. за реконструкция и модернизиране на птицевъдни обекти;
- интензитетът на помощта по мярката е увеличен със средства от държавния бюджет;
- на желаещите бенефициенти, с цел финансово облекчаване, е предоставен и кредит, със срок на погасяване 60 месеца, на преференциален лихвен процент;
- разработена е схема на държавна помощ за реализирането на доброволно поети ангажименти за хуманно отношение към птиците, със срок на прилагане до края на 2017 г.

През 2012 г. броят на стопанствата, отглеждащи до 99 броя кокошки и ярки намалява с 12,4% спрямо предходната година, а този на стопанствата с от 10 хил. до 99 хил. броя птици - с 9,3%. Броят на отглежданите птици в тези стопанства намалява съответно с 8,9 и 8,5%. Същевременно, броят на фермите с над 100 хил. броя кокошки и ярки нараства с 18,2%, а птиците в тях - с 0,5%. Стопанствата, в които се отглеждат пилета за месо към края на 2012 г. са с 31,6% по-малко спрямо 2011 г., докато броят на пилетата в тях нараства с 15%, главно поради увеличение на бройлерите, отглеждани в най-големите стопанства с капацитет 100 хил. и повече броя птици.

Към 31 декември 2012 г. общият брой на птиците в страната е 15 260 хиляди, с 4,1% повече спрямо година по-рано, главно в резултат от нарастване на пилетата за месо. При почти всички останали видове птици се наблюдава намаление на броя им, като най-голям спад е регистриран при гъските - с 48% и при пуйките - с 44%, а по-слаб при кокошките-носачки - с 4,4% и при патиците – 3,4%. Значително увеличение се наблюдава при категорията други видове

птици (пъдпъдъци, щрауси и токачки) - с 82,8%, но те представляват едва 0,4% от общия брой птици в страната и нямат стопанско значение.

Делът на пилетата за угояване (за месо) нараства от 44% през 2011 г. до 49% през 2012 г.

Таблица II.27. Брой птици в края на годината, хил. броя

Вид птици	2010 г.	2011 г.	2012 г.	Изменение 2012/2011 г.
Кокошки и подрастващи носачки	7 800	6 627	6 338	-4,4%
Пилета за месо	6 263	6 522	7 499	15,0%
Пуйки	158	84	47	-44,0%
Патици	1 628	1 343	1 297	-3,4,0%
Гъски	56	50	26	-48,0%
Други птици	29	29	53	82,8%
Общо	15 934	14 656	15 260	4,1%

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

През 2012 г. най-много птици се отглеждат в Северен централен район – 37,5%, следват Североизточен с 15,8%, Южен централен с 15,2% и Югоизточен с 14,1%. В Североизточен район се отглеждат най-много бройлери и носачки – 35,8% от общия брой за страната. Над 50% от пилетата за месо са концентрирани в Северен централен район. Патиците са съсредоточени в Южен централен район, пуйките - в Северозападен, а гъските - в Североизточен район. Най-много щрауси, пъдпъдъци и токачки се отглеждат в Югозападен район.

Таблица II.28. Брой птици по видове и райони през 2012 г., хил. броя

	Кокошки носачки и подрастващи	Пилета за месо	Кокошки и пилета общо	Пуйки	Патици	Гъски	Други птици
Северозападен		808	1 723	13	13	8	2
Северен централен	1 361	4 094	5 455	91510	244	4	4
Североизточен	1 389	845	2 234	11	157	12	0
Югоизточен	742	1 159	1 901	5	247	1	0
Югозападен	с	с	862	2	2	0	24
Южен централен	с	с	1 662	6	634	1	23
Общо за страната	6 338	7 499	13 837	47	1 297	26	53

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

През 2012 г. производството на яйца намалява незначително (с 0,9%) спрямо 2011 г., до 1 174 438 хил. броя, от които 99,5% са от кокошки. От тях, яйцата за консумация са 985 148 хил. броя, с 3,3% по-малко спрямо 2011 г.

По райони на планиране, най-много яйца са добити в Северен централен район – 23,3% от общото производство, следван от Южен централен (21,2%) и Североизточен район (20,7%). Най-малко яйца са произведени в Югозападен район.

През 2012 г. производството на разплодни яйца бележи ръст от 15% в сравнение с предходната година. Делът на яйцата за люпене в общия брой кокоши яйца нараства до 15,7%.

Таблица II.29. Производство на яйца през 2012 г. по райони за планиране, хил. броя

Район	Яйца от кокошки	Други яйца	Общо яйца	Изменение 2012/2011
Северозападен	145 184	527	145 711	-2,7%
Северен централен	272 001	1 460	273 461	-7,7%
Североизточен	243 254	225	243 479	-8,3%
Югоизточен	175 133	1 165	176 298	24,7%
Югозападен	85 791	1 501	87 292	-11,7%
Южен централен	247 634	563	248 197	6,4%
Общо за страната	1 168 997	5 441	1 174 438	-0,9%

Източник: МЗХ, „Агростатистика“

Общото производство на птиче месо през 2012 г. възлиза на 107 609 тона, с 3,7% над нивото от 2011 г. Месото от бройлери формира 83,1% от общо произведеното в страната птиче месо. Добитото месо в кланиците е в размер на 98 992 тона и представлява 91,9% от общия добив на птиче месо в страната.

Таблица II.30. Производство на птиче месо през периода 2010 - 2012 г.

Производство	Заклани птици (хил. броя)			Общо месо и субпродукти (тона)		
	2010 г.	2011 г.	2012 г.	2010 г.	2011 г.	2012 г.
В кланици	54 418	52 266	52 935	99 065	98 587	98 992
В стопанства	4 044	2 384	4 170	7 850	5 247	8 617
Общо	58 462	54 650	57 105	106 915	103 834	107 609

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

8.3.6. Пчеларство

България има традиции в пчеларството и производството на мед и пчелни продукти, предпоставка за което са богатото видово разнообразие на растителността и релефът на страната. Развитието на този подотрасъл на животновъдството се благоприятства от подходящите природни и климатични условия. Пчеларството представлява алтернативна заетост за населението на слаборазвитите селски райони, осигуряваща допълнителни доходи.

През 2012 г. броят на стопанствата, отглеждащи пчелни семейства е 19 283, което е с 11,9% по-малко в сравнение с 2011 г.

Таблица II.31. Пчелни стопанства, според броя на отглежданите пчелни семейства към 01.05.2012 г.

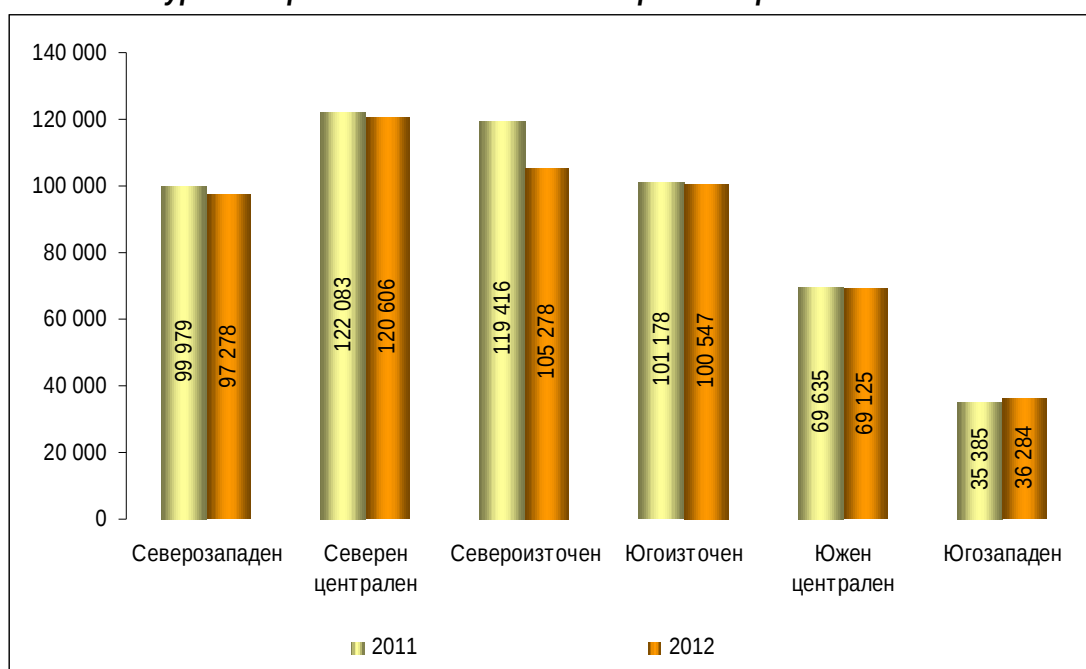
Брой пчелни семейства по класове	Брой на стопанствата		Изменение 2012/2011 г.
	2011 г.	2012 г.	
от 1 до 9	8 913	7 612	-14,6%
от 10 до 49	9 677	8332	-13,9%
от 50 до 149	2 892	2915	0,8%
150 и повече	400	424	6,0%
Общо	21 882	19 283	-11,9%

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

Продължава тенденцията от предходни години на намаление на броя на стопанствата, в които се отглеждат до 9 броя пчелни семейства. През 2012 г. те възлизат на 7 612 броя (с 14,6% по-малко спрямо 2011 г.), което представлява 39,5% от общия брой пчелни стопанства. В 43% от стопанствата се отглеждат от 10 до 49 пчелни семейства. Делът на стопанствата, отглеждащи между 50 и 149 семейства е 15%, а този на пчелините със 150 и повече пчелни семейства - 2,2%, като се наблюдава увеличение на тези стопанства, съответно с 0,8% и 6% спрямо предходната година, свързано с процеса на уедряване на фермите.

По данни на отдел „Агростатистика“ на МЗХ, през 2012 г. наличните пчелни семейства в страната са 529 117 броя, с 3,4% по-малко в сравнение с 2011 г.

Фигура II.9. Брой пчелни семейства по райони през 2011 и 2012 г.

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

През 2012 г. най-голям е броят на отглежданите пчелни семейства в Северен централен район - 120 605, следван от този в Североизточен и Югоизточен райони, съответно със 105 278 и 100 547 пчелни семейства. Традиционно, с най-голям брой пчелни семейства са областите Бургас, Добрич и Русе.

Средният брой пчелни семейства в едно стопанство се увеличава от 25 през 2011 г. на 27 през 2012 г.

Пчелните семейства, от които е добиван пчелен мед през 2012 г. са 461 303 броя, а произведеното количество пчелен мед възлиза на 9 186 тона, съответно с 5,7 и 4,2% по-малко в сравнение с предходната година. Средният добив от пчелно семейство намалява с 20% до 20,0 кг.

Реализацията на пчелен мед за периода 01.05.2011 г. - 01.05.2012 г. е, както следва:

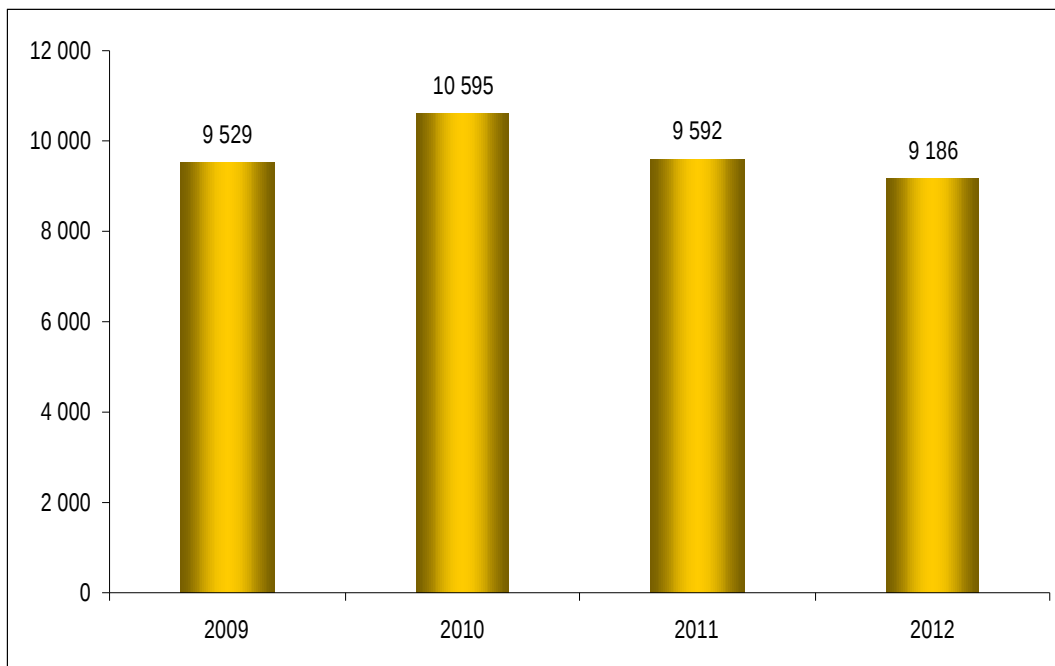
- директни продажби на краен потребител – 2 388 тона;
- продажби на търговци на дребно – 483 тона;
- продажби на преработвателни предприятия – 3 704 тона;
- продажби за промишлеността – 204 тона;
- за собствена консумация и подхранване на пчелите – 2 015 тона.

По данни на отдел „Агростатистика“ на МЗХ, през 2012 г. общият брой на унищожените пчелни семейства възлиза на 65 943, което е с 39,8% по-малко спрямо 2011 г. Регистрираните загуби са, както следва: унищожени от отравяне - 6 775 броя, от болести – 9 382 броя, от глад – 6 903 броя и по други причини – 42 883 броя.

Както за страните от Западна Европа, така и за България, вароатозата е разпространено заболяване и нейното нашествие влияе съществено върху добивите, а мерките за третиране срещу нея - върху качеството на пчелния мед. През 2012 г. около 98% от пчеларите в страната вземат мерки срещу вароатозата, като са третирали 517 401 броя пчелни семейства.

Делът на пчеларите, практикуващи подвижно пчеларство остава нисък - 3,5% от общия им брой. Основни причини за това са разпокъсаността на земеделските стопанства и произтичащата от това липса на пазар на пчелоопрашването.

Фигура II.10. Производство на пчелен мед 2009-2012 г., тона

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

През 2012 г. продължава прилагането на втората тригодишна Национална програма по пчеларство, приложима за периода 2011 - 2013 г. За годината е осигурен бюджет в размер на 6 532 501 лева, от който на пчеларите са изплатени 5 367 783 лева (82% усвояемост на средствата).

Като цяло, секторът се нуждае от внедряването на нови технологии, по-добър контрол на здравния статус на пчелните семейства и мерки за поощряване реализацията на пчелните продукти.

8.3.7. Зайцевъдство

Напоследък се наблюдава засилване на интереса към зайцевъдство в страната, което се обуславя от добрите природно-климатични условия, наличието на традиции и опит в отглеждането, както и увеличеното търсене на алтернативни меса в световен мащаб. Голяма част от фермерите отглеждат зайци за собствено потребление.

Към края на 2012 г. общият брой на зайците в страната е 95 148.

Въпреки добрите дадености за развитие на зайцевъдството, този вид производство е слабо застъпено, поради наличието на редица трудности, като:

- недобра професионална подготовка на зайцевъдите;
- остаряло оборудване;
- високи производствени разходи, които често надвишават изкупните цени;
- липса на стабилни стратегически експортни пазари и партньори;
- силна зависимост на износа на заешко месо от конюнктурата на външните пазари;
- липса на директни субсидии за фермерите-зайцевъди;
- недостатъчно развит научен потенциал за осигуряване на сектора;

- недостатъчен маркетинг и мениджмънт на българския пазар.

8.3.8. Бубарство

Понастоящем генофондът в бубарството в България е съсредоточен в научните институти и университети.

Опитната станция по бубарство и земеделие в гр. Враца съхранява и поддържа най-големия бубарски генофонд в ЕС, включващ 140 сорта черница и 270 породи копринена пеперуда.

В Аграрен Университет – Пловдив се съхраняват и поддържат 10 сорта черница, селектирана за бубохранене и 26 породи на копринената пеперуда. Част от породите представляват аналози на породи, съхранявани в генофонда на копринената пеперуда на Опитната станция по бубарство и земеделие - Враца.

В Тракийски университет, гр. Стара Загора се съхраняват и поддържат 5 сорта черница, 6 породи и 6 хибрида на копринената пеперуда.

Към момента в страната няма промишлено изкупуване на сурови пашкули.

През 2012 г. са отгледани 125 кутийки яйца на копринената пеперуда и са добити 3 090 кг сурови пашкули.

Развитието на сектора е ограничено от натрупани в годините проблеми - недобра материално-техническа база и остаряла черничева база; липса на преработвателно предприятие за изкупуване на суровите пашкули; висока себестойност на продукцията и неконкурентност на получената сурова коприна; липса на субсидии за производителите на сурови пашкули, оттам и на интерес за производство на сурови пашкули, поради ниска изкупна цена; силна зависимост на изкупната цена на суровите пашкули в страната от цената на суровата коприна на международния пазар, която е нестабилна и силно варира в различните години.

8.4. Състояние на биологичното земеделие в България през 2012 г.

Биологичното земеделие е важен приоритет в политиката за развитие на земеделието в България и един от акцентите на Общата селскостопанска политика за периода 2014 - 2020 г. Насърчаването на земеделските производители за преминаване към или поддържане на биологично земеделие допринася едновременно за: опазване на околната среда - укрепва агроекосистемите, опазва биоразнообразието и предоставя възможност на бъдещите поколения да се възползват от съхранената природа; производство на здравословни храни - тази форма на земеделие отговаря на нуждите на нарастващия брой потребители, тъй като използва безопасни и прозрачни методи на производство; социален ефект - създава заетост в селските райони и повече работни места в сравнение с конвенционалното земеделие.

Информацията за състоянието на биологичното земеделие в България за 2012 г. се основава на данните от годишните доклади на следните официално одобрени от министъра на земеделието и храните контролиращи лица на биологично производство: „Балкан Биосерт“ ООД, „Кю Сертификейшън“ АД, „CEREC - Сертификация на екологични стандарти“ ООД, „Лакон“ ООД; „Би Си Ес Оеко-Гаранти“ ООД, Дружество „Контрол Юнион Сертификейшънс“ АД, „А СЕРТ Европрйска организация по сертифициране“ АД, „Институт за контрол на биологични продукти“ АД (Институт Био Еллас), „СЖС България“ ЕООД, „Екогрупо Италия“ ООД с клон „Екогрупо Италия – Клон България“ и „Биоагричерт Италия България“ ЕООД.

8.4.1. Брой оператори в система на контрол

Въпреки условията на глобална икономическа криза, през последните няколко години биологичното земеделие в страната се развива с бързи темпове, като непрекъснато нарастват площите и броят на операторите, включени в система на контрол.

Към края на 2012 г. общият брой на регистрираните в МЗХ биологични производители, преработватели и търговци е 2 016 (без подизпълнителите), което е почти двойно увеличение спрямо предходната 2011 г. Броят на подизпълнителите в система на контрол нараства с около 40% в сравнение с 2011 г., до 867.

През 2012 г. най-голям е броят на регистрираните биологични земеделски производители – 1 918 оператори и 836 подизпълнители, следвани от преработватели на биологична продукция, търговци, вносители и износители. В сравнение с 2009 г., от когато се прилага новото европейско законодателство в областта на биологичното земеделие, през 2012 г. броят на операторите в система на контрол нараства повече от четири пъти. Сравнено с 2006 г., последната година преди присъединяването на България към ЕС, увеличението на операторите в система на контрол е около десет пъти.

Таблица II.32. Брой оператори (производители, преработватели, търговци) в биологичното производство

	2009 г.	2010 г.	2011 г.	2012 г.
Брой оператори в биологичното производство	476	820	1 054	2 016

Източник: МЗХ, въз основа на данни от годишните доклади на контролиращите лица на биологичното производство

8.4.2. Площи в система на контрол

През 2012 г. площите, обхванати от системата на контрол на биологично производство, възлизат на 40 378 ха (без да се включват сертифицираните екологично чисти райони, от които се събират диворастящите култури – гъби, билки и горски плодове), което е с над 50% повече спрямо предходната година.

Таблица II.33. Брой оператори (производители, преработватели, търговци) и площи в биологичното производство

	2011 г.	2012 г.
Брой оператори в биологичното производство	1 054	2 016
Общо култивирани площи (ха)	20 618	30 106
Постоянни ливади и пасища (ха)	4 491	7 957
Свободна земя/угар (ха)	1 513	2 315
Всичко площи в система на контрол (в преход и преминали прехода) (ха)	26 622	40 378
Диворастящи култури* (ха)	543 655	472 700

**Диворастящите култури – гъби, билки и горски плодове се събират от сертифицирани екологично чисти райони, но площите не са култивирани и не се включват в графа „Всичко площи в система на контрол“*

Източник: МЗХ, въз основа на данни от годишните доклади на контролиращите лица на биологичното производство

Общо култивирани площи, отглеждани по методите на биологично производство през годината, нарастват с 9 488 ха в сравнение с 2011 г. Постоянните ливади и пасища през 2012 г. са с 3 466 ха повече в сравнение с 2011 г.

Подобно на предходната година, през 2012 г. делът на площите в период на преход е почти двойно по-голям спрямо общия размер на площите в система на контрол, което се обяснява с нарастването на броя на операторите в система на контрол, чиито площи задължително трябва да преминат през преходен период.

От биологичното растениевъдство най-предпочитани от земеделските производители са трайните насаждения, техническите култури и зърнено-житните култури.

Таблица II.34. Площи на земеделски култури, отглеждани по биологичен начин, ха

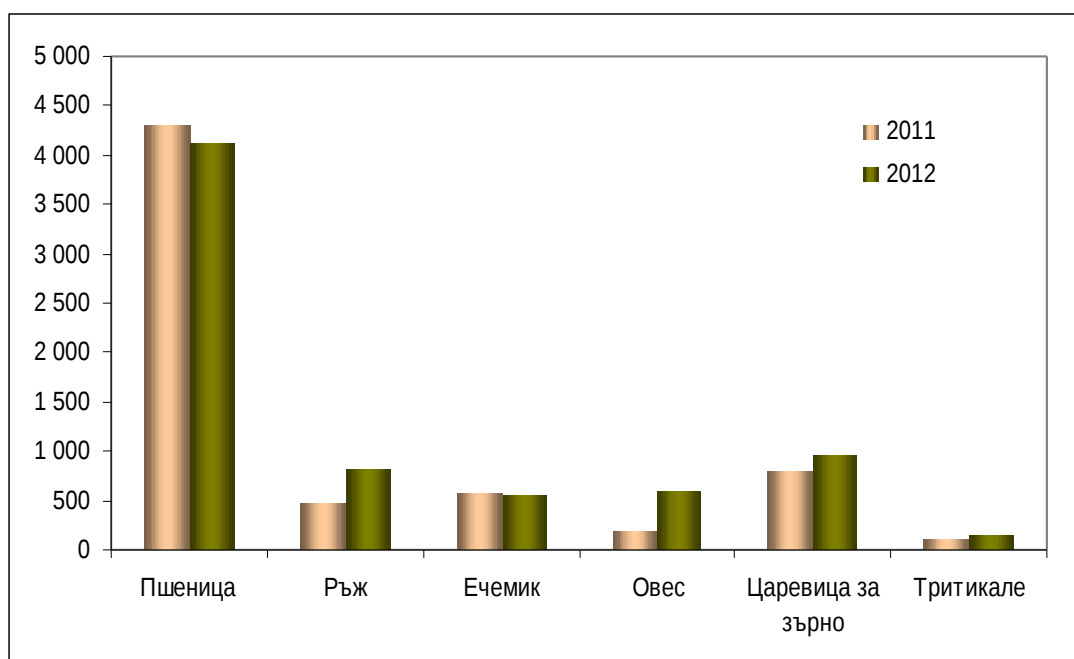
Вид култури	Площи в преходен период		Площи, преминали периода на преход		Общо площи	
	2011 г.	2012 г.	2011 г.	2012 г.	2011 г.	2012 г.
Зърнено-житни култури, вкл. ориз	4 980	4 771	1 541	2 761	6 521	7 532
Технически култури – общо	3 350	5 231	2 495	2 678	5 845	7 909
в това число маслодайна роза (<i>Rosa damascene</i>)	516	769	329	375	845	1 144
Пресни зеленчуци, пъпеши, ягоди, култивирани гъби (общо)	467	654	203	767	670	1 421
Трайни насаждения	5 087	8 733	1 356	2 226	6 443	10 959
Постоянни ливади и пасища	1 519	4 903	2 972	3 054	4 491	7 957
Фуражни култури от обработваеми земи (култури за зелено)	771	1 593	225	451	996	2 044
Угар	1 057	1 958	456	357	1 513	2 315

Източник: МЗХ, въз основа на данни от годишните доклади на контролиращите лица на биологичното производство

През 2012 г. площите в система на контрол, заети със зърнено-житни култури, бележат ръст с около 1 000 ха спрямо предходната година, достигайки 7 532 ха. Отглеждат се основно пшеница, царевица, ечемик, ръж, овес и тритикале.

Площите с пшеница, отглеждана по биологичен начин, намаляват с около 200 ха в сравнение с предходната година. Сериозно увеличение се наблюдава при площите с ръж, царевица за зърно и особено при тези с овес, които нарастват повече от три пъти спрямо 2011 г.

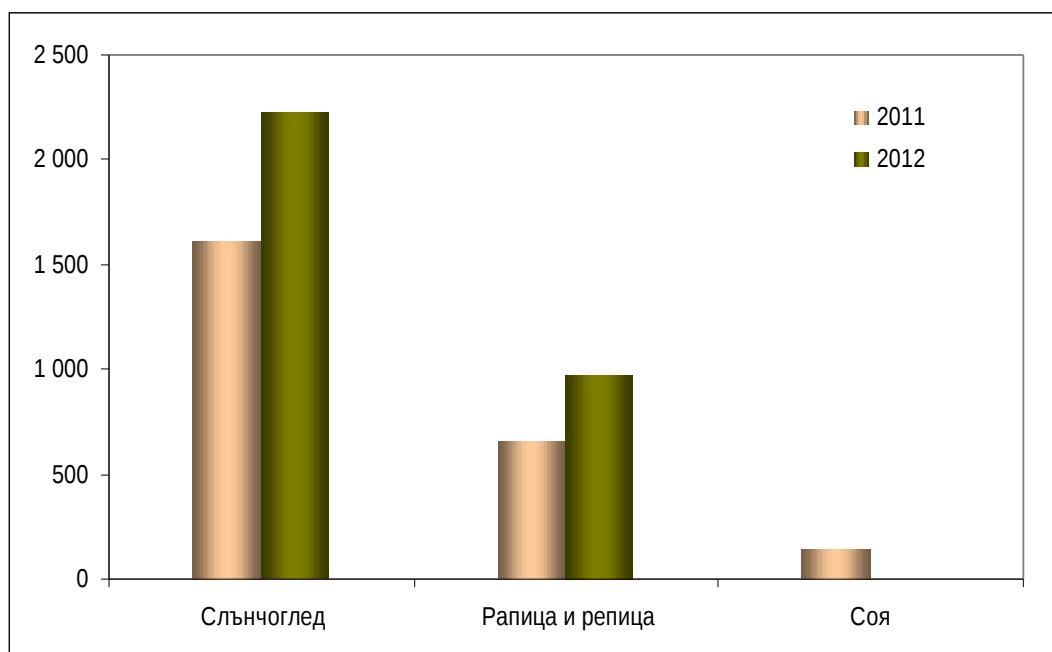
Фигура II.11. Площи с основни зърнено-житни култури, отглеждани по биологичен начин, ха

Източник: МЗХ

Площите, заети с технически култури в система на контрол през 2012 г., са 7 909 ха (в т.ч. площи с маслодайна роза, ароматни култури, медицински растения и подправки). Това е с около 2 000 ха повече спрямо 2011 г., в резултат от чувствително нарастване на площите, заети от слънчоглед - с около 37%, рапица и репица – с около 43%.

Фигура II.12. Площи с основни технически култури, отглеждани по биологичен начин

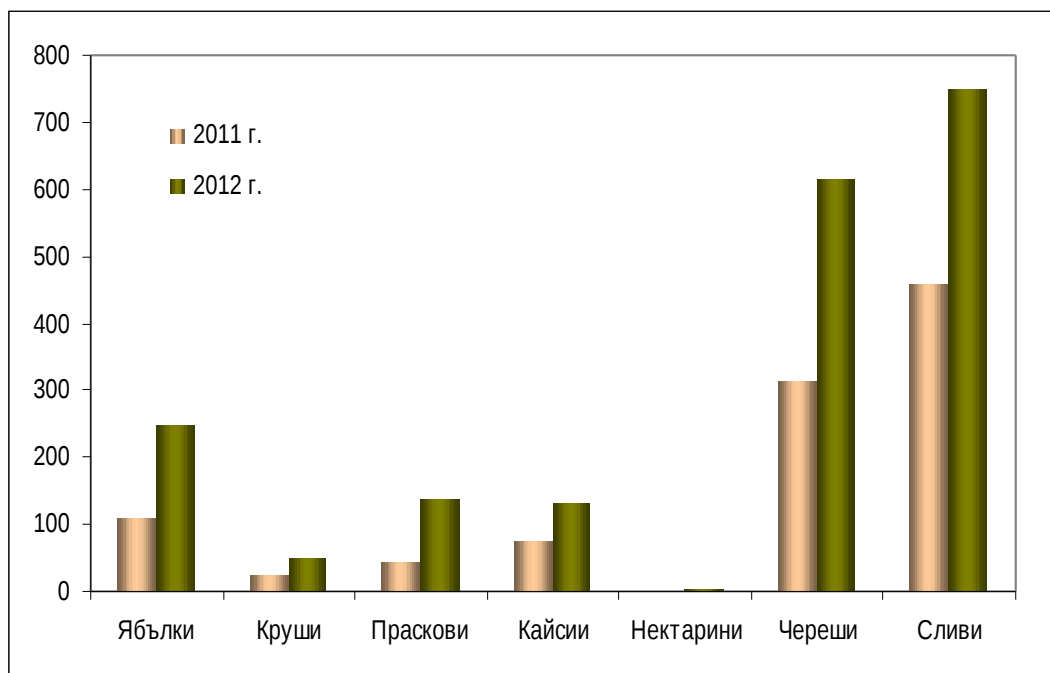
Източник: МЗХ

През 2012 г. площите с маслодайна роза (*Rosa damascene*) се увеличават с около 300 ха спрямо предходната година, до 1 144 ха. Площите с ароматни култури, медицински растения и подправки достигат 3 378, при 2 348 ха през 2011 г.

През 2012 г. площите, в система на контрол, заети от групата на пресните зеленчуци, пъпеши, ягоди и култивирани гъби, достигат 1 421 ха, над два пъти повече в сравнение с предходната година. Това се дължи основно на увеличение на площите с домати и краставици, отглеждани по биологичен начин, които нарастват съответно повече от девет пъти до 195 ха и повече от шест пъти до 434 ха. Увеличение на площите спрямо предходната 2011 г. се наблюдава и при артишок, лук, моркови, марули, карфиол и броколи, дини, пъпеши, ягоди и култивирани гъби.

Площите, заети с трайни насаждения, отглеждани по биологичен начин, през 2012 г. възлизат на 10 959 ха, което е с около 4 500 ха или около два пъти повече в сравнение с предходната година. Ръстът се дължи основно на нарастване на площите с костилкови овощни видове, семкови овощни видове, ядки и лозя.

Фигура II.13. Площи със семкови и костилкови овощни видове, отглеждани по биологичен начин

Източник: МЗХ

При всички видове от групата на семковите и костилкови овощни видове се наблюдава увеличение на площите в система на контрол през 2012 г. спрямо 2011 г. Най-голям е ръстът на площите при черешите – до 615 ха за 2012 г., след отчетения спад до 314 ха за 2011 г.

Продължава да нараства интересът към групата на орехоплодните видове - орехи, лешници, бадеми и кестени. През 2012 г. площите на тази група култури нарастват до 5 981 ха, при 3 034 ха за 2011 г. или близо два пъти. Най-голямо увеличение се наблюдава при площите с орех - от 1 544 ха през 2011 г. на 3 896 ха през 2012 г. В сравнение с 2011 г., с по около 300 ха нарастват площите на лешник и бадем, съответно до 1 466 и 616 ха.

През 2012 г. насажденията с лозя, отглеждани по биологичен начин, достигат 2 058 ха, с 603 ха повече спрямо 2011 г. Непрекъснато нараства интересът на биологичните производители към този вид производство, традиционно за нашата страна, като бележат ръст и площите в система на контрол с десертни лозя.

Основен фактор за развитието на биологичното лозарство и по-специално отглеждането по биологичен начин на винени лозя, е влизането в сила през 2012 г. на Регламент за изпълнение (ЕС) № 203/2012 на Комисията от 8 март 2012 г. за изменение на Регламент (ЕО) № 889/2008 за определяне на подробни правила за прилагането на Регламент (ЕО) № 834/2007 на Съвета във връзка с подробни правила относно биологичното вино. Новият регламент започва

да се прилага за реколта `2012, като на производителите на вино от биологично грозде е позволено да използват термина биологично вино върху етикетите си. Предимствата на новите правила за производство на биологично вино са свързани с ясното разграничаване на използваните практики при производство на биологично вино от биологично грозде и дават гаранции на потребителя.

Сертифицираните екологично чисти площи, от които се събират диворастящи плодове, билки и гъби през 2012 г. са в размер на 472 700 ха, което е с 13% по-малко в сравнение с предходната година.

Отглежданите по биологичен начин нетрадиционни за нашата страна култури, като артишок, маслини и киви, макар и в малки площи, показват усилията на биологичните производители да отговорят на търсенето на пазара и да разнообразят видовете култури, които отглеждат.

8.4.3. Биологично животновъдство

През 2012 г. в биологичното животновъдство продължава да се наблюдава положителна тенденция. Говедата, отглеждани по биологичен начин през годината, нарастват със 197 броя спрямо 2011 г. до 1 173 броя. След регистрирането на 200 бизона в система на контрол през предходната година, към края на 2012 г. броят на този вид животни, отглеждани по биологичен начин достига 260.

Таблица II.35. Брой животни, отглеждани по биологичен начин*

	2011 г.	2012 г.
Говеда	976	1 173
Овце	6 648	9 175
Кози	3 397	2 831
Пчелни семейства	58 855	85 346

* Включва животни в период на преход и животни преминали, периода на преход

Източник: МЗХ, въз основа на данни от годишните доклади на контролиращите лица на биологичното производство

Овцете в система на контрол през 2012 г. се увеличават с около 2 500 броя до 9 175.

Броят на пчелните семейства в система на контрол през 2012 г. нараства до 85 346, което е с около 45% повече в сравнение с 2011 г. Предпоставка за това увеличение е добрият прием на биологично произведения пчелен мед на международните пазари.

8.4.4. Финансово подпомагане на биологичното производство

През последните три години броят на операторите и площите в система на контрол в България нараства повече от четири пъти. Все повече земеделски производители се насочват към биологично производство, както и все повече потребители търсят здравословна и незамърсена с изкуствени торове и други химически съставки продукция. Мотивацията и на производителите и на потребителите е следствие от грижата за екологичното равновесие на земята и за собственото здраве.

Пазарът на биологични продукти в ЕС и в световен мащаб се развива динамично, като независимо от условията на криза бележи постоянен ръст.

Реформите в ОСП за програмния период 2014 – 2020 г. предвиждат 30% от директните плащания да бъдат отделени за т. нар. „зелени директни плащания“. Биологичните производители ще получават безусловно „зелени директни плащания“ за площите в система на контрол.

Бъдещото развитие на земеделието в ЕС след 2014 г. и финансирането му е все по-тясно свързано с темата екология и устойчиво използване на природните ресурси. В предложението за нов Регламент на европейския парламент и на Съвета относно подпомагане на развитието на селските райони от европейския земеделски фонд за развитие на селските райони за периода

2014 - 2020 г. се предвижда създаването на нова мярка: „Биологично земеделие“ в рамките на новия програмен период на Програмата за развитие на селските райони след 2013 г. Това е едно голямо признание за нарастване значението на биоземеделието в ЕС. Факт е, че търсенето на биологични продукти се увеличава всяка година. Европа е вторият по големина производител в света.

По-голяма част от българските биологични храни и продукти са предназначени за външни пазари. Секторът „био“ в страната се развива възходящо и несъмнено има бъдеще.

През 2013 г. се очаква запазване на тенденциите за увеличаване на броя на биологичните оператори и размера на площите в система на контрол, както и нарастване на видовото разнообразие на отглежданите по биологичен начин култури и селскостопански животни.

Министерство на земеделието и храните ще продължи да работи в посока гарантиране изпълнението на държавната политика в областта на надзора и контрола на биологичното производство и спазването на изискванията на европейското и националното законодателство в областта, подобряване възможностите за подпомагане на биологичните производители през периода 2014 - 2020 г., както и популяризиране на ползите от биологично произведените храни и продукти за човешкото здраве и биологичния метод на производство, като щадящ околната среда и запазващ природните ресурси.

8.5. Лозарство и винопроизводство

8.5.1. Производство на грозде

Площи

През 2012 г. площите с лозови насаждения в стопанствата нарастват с 19% спрямо 2011 г. до 62 701 ха, от които реколтирани са 60 440 ха. Поради различни социални и икономически причини, за около 3 хил. ха от площите не са полагани грижи. През 2012 г. около 2% от площите в стопанствата са млади, невстъпили в плододаване лозя, а създадени през същата година са 428,6 ха винени лозя, два пъти повече спрямо предходната година. Неподдържаните лозя извън стопанствата намаляват до 14 640 ха, с 43,5% по-малко в сравнение с 2011 г. Общите площи с лозя са в размер на 77 341 ха, незначително под нивото от предходната година.

Таблица II.36. Лозята в България за периода 2003 - 2012 г.

Година	Площи с лозови насаждения, ха	Неподдържани лозя извън стопанствата, ха	Общо площи с лозя, ха
2003	103 019	28 050	131 069
2004	95 551	34 029	129 580
2005	94 724	32 118	126 842
2006	85 320	43 537	128 857
2007	97 387	22 954	120 341
2008	88 570	22 246	110 816
2009	74 018	27 416	101 434
2010	56 968	25 707	82 675
2011	52 567	25 901	78 468
2012	62 701	14 640	77 341

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

Най-голям дял от лозята в стопанствата са концентрирани в Югоизточен район – 34% и Южен централен район - 31%.

Таблица II.37. Разпределение на площите с лозя през 2012 г. по местонахождение на стопанствата

Райони	Обща площ (ха)	От тях реколтирани (ха)	Реколтирани, %
Северозападен	6 500	6 152	95
Северен централен	5 059	4 691	93
Североизточен	7 668	7 413	97
Югоизточен	21 466	20 919	97
Югозападен	2 417	2 297	95
Южен централен	19 591	18 968	97
Общо	62 701	60 440	96

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

През 2012 г. общо реколтираните площи с лозя нарастват с около 31% спрямо предходната година. Чувствително увеличение се регистрира при площите с белите винени сортове – с 63% и при червените винени сортове - със 17%. При белите винени сортове най-значително увеличение на реколтираните площи се отчита в трите северни райони на страната, в рамките на 100% - 221%, а при червените винени сортове - най-вече в Югоизточния (с 48%) и Северозападния райони (с 40%). При десертните сортове се наблюдава намаление на реколтираните площи с около 5% в сравнение с 2011 г.

Таблица II.38. Разпределение на реколтираните лозя през 2012 г. по статистически райони

Райони	Червени винени сортове (ха)		Бели винени сортове (ха)		Десертни сортове (ха)		Общо лозя (ха)	
	2011	2012	2011	2012	2011	2012	2011	2012
Северозападен	3 142	4 411	732	1 466	276	275	4 150	6 152
Северен централен	1 259	1 734	894	2 867	90	90	2 243	4 691
Североизточен	1 264	1 346	2767	5 887	180	180	4 211	7 413
Югоизточен	7 083	10 467	8 056	9 907	548	545	15 687	20 919
Югозападен	2 849	1 991	394	206	100	100	3 343	2 297
Южен централен	13 044	13 648	2 288	4 262	1179	1 058	16 511	18 968
Общо	28 641	33 597	15 131	24 595	2 373	2 248	46 145	60 440

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

Най-висок относителен дял в структурата на лозовите насаждения през 2012 г. заемат червените винени сортове – около 56% (62% през предходната година). Делът на белите винени сортове се увеличава от 33% през 2011 г. до около 41% през 2012 г.

Средни добиви

През 2012 г. се отчита чувствително понижение на средните добиви от лозя. Средният за страната добив от винени сортове е 4 305 кг/ха, а този от десертни – 3 853 кг/ха, съответно със 17,5 и 24,3% по-ниски спрямо предходната година. Най-високи средни добиви от винени лозя са регистрирани в Югозападния район - 8 016 кг/ха. В Северния централен район е отчетен най-висок среден добив при десертните сортове - 6 379 кг/ха.

Таблица II.39. Средни добиви на грозде от лозя – реколта `2012

Райони	Средни добиви от лозя (кг/ха)	
	Винени сортове	Десертни сортове
Северозападен	4 130	3 239
Северен централен	4 870	6 379
Североизточен	2 637	4 482
Югоизточен	5 249	3 125
Югозападен	8 016	5 279
Южен централен	3 362	3 932
Общо	4 305	3 853

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

Производство

Началото на гроздоберната кампания през 2012 г. започна при достигане на технологична зрялост за всеки сорт и микрорайон. Поради високите температури и засушаването през летните месеци, гроздоберната кампания стартира през първата половина на месец август с беритбата на грозде от сортовете Мускат отонел и Шардоне и приключи в края на месец ноември. Задържането на постоянни високи температури позволи да се изчака достигането на технологична зрялост и при късните сортове.

Общото производство на грозде (от лозя и асми) през 2012 г. е в размер на 260 672 тона, което е с близо 7% повече в сравнение с 2011 г. Производството на грозде от лозя нараства с около 8% на годишна база до 259 192 тона, в съотношение винено – 96,7% и десертно – 3,3%. Гроздето от асми е 1 480 тона, с около 55% по-малко спрямо 2011 г.

Подобно на предходните години, през 2012 г. най-голямо е производството на грозде от лозя в Югоизточния и Южния централен райони, представляващо съответно около 42% и 25% от общо произведеното грозде в страната. Значителен ръст на годишна база се наблюдава при производството на винено грозде от лозя в Северния централен и Югоизточния райони, съответно със 113% до 22 406 тона и с 38% до 106 949 тона.

От общо произведеното през 2012 г. грозде, 243 585 тона са преработени във вино и други продукти на гроздова основа, а 17 087 тона са предназначени за консумация в пряно състояние.

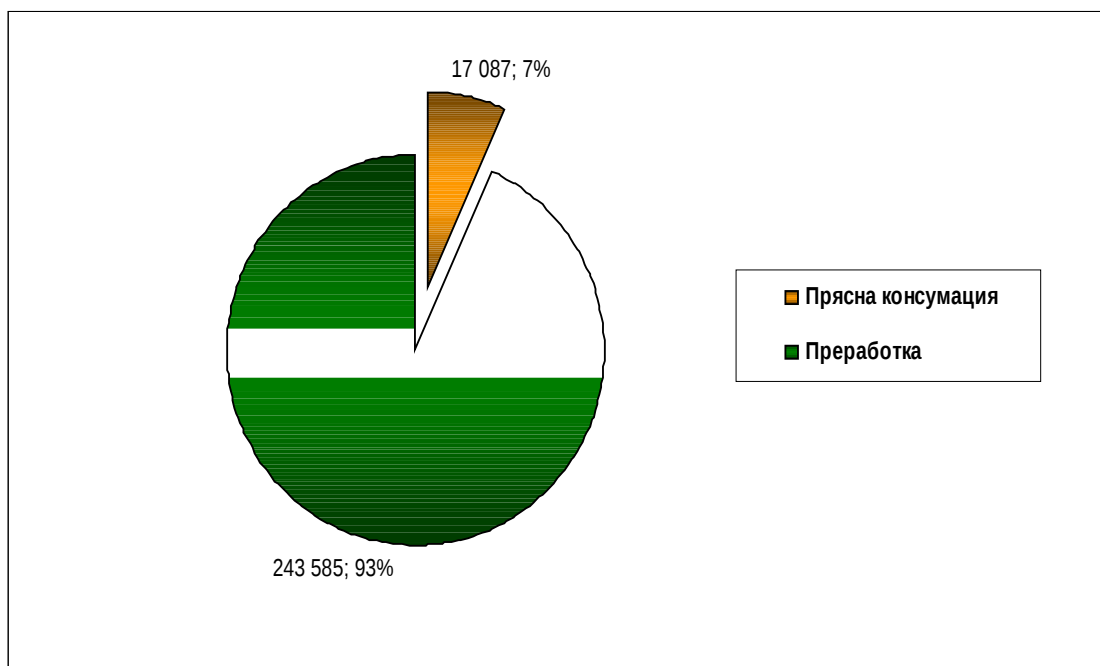
Таблица II.40. Производство на грозде – реколта `2012

Райони	Грозде от лозя			Грозде от асми (тона)	Общо произведено грозде (тона)
	Винено (тона)	Десертно (тона)	Общо произведено грозде от лозя (тона)		
Северозападен	24 270	891	25 161	-	-
Северен централен	22 406	574	22 980	-	-
Североизточен	19 073	807	19 880	-	-
Югоизточен	106 949	1 702	108 651	-	-
Югозападен	17 615	527	18 142	-	-
Южен централен	60 220	4 158	64 378	-	-
Общо	250 533	8 659	259 192	1 480	260 672

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

По информация на Изпълнителната агенция по лозата и виното, през 2012 г. изкупеното и преработено винено грозде от винарските предприятия за производство на вино и гроздова мъст е в размер на 191 923 тона, с близо 22% повече в сравнение с 2011 г.

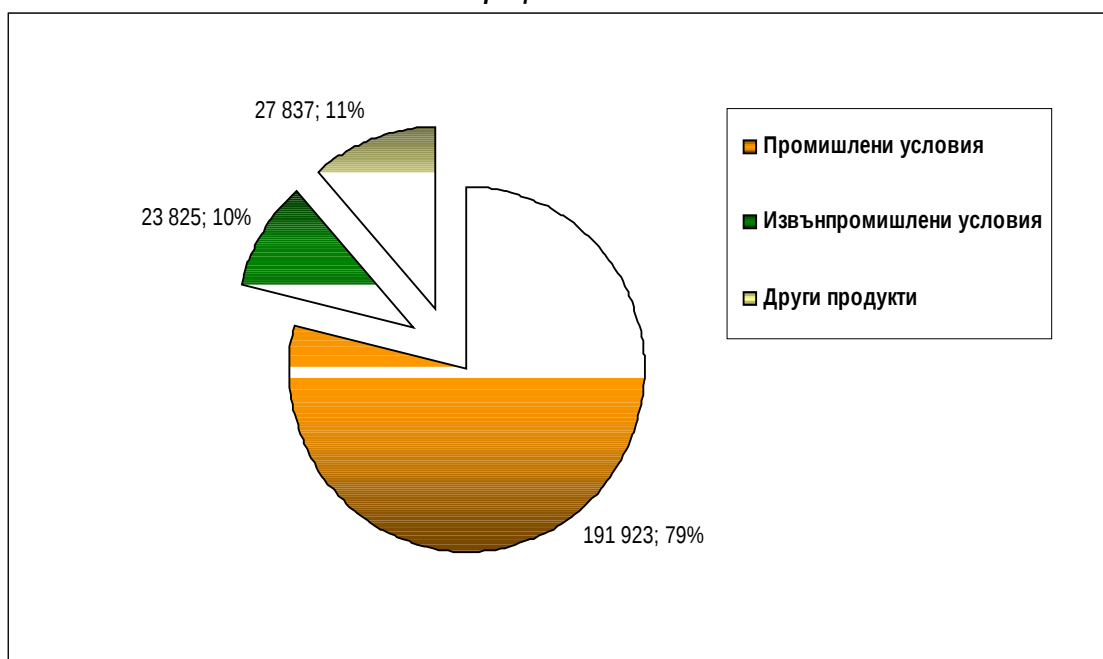
Фигура II.14. Разпределение на произведеното грозде – реколта `2012, тона и процентен дял

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

През 2012 г., предназначено за преработка в извънпромишлени условия грозде е 23,8 хил. тона, от които 97% са за производство на вино и около 3% - за други продукти и спиртни напитки на гроздова основа. Преработеното грозде за други продукти, различни от вино и гроздова мъст, възлиза на 27,8 хил. тона.

Фигура II.15. Разпределение на гроздето – реколта `2012, предназначено за преработка, тона и процентен дял

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

8.5.2. Винопроизводство

Декларираното от регистрираните винопроизводители общо количество произведено вино от реколта `2012 е в размер на 1 271 711 хектолитра, от които 629 894 хектолитра са

червени вина и розе, а 641 817 хектолитра – бели вина. Производството на гроздова мъст възлиза на 65 561 хектолитра. Спрямо предходната година се наблюдава увеличение на производството както на вино, така и на мъст, съответно с 21% и 35%.

Таблица II.41. Количество произведено вино и гроздова мъст от предприятията за винопроизводство, реколта `2012

Район	Количество произведено вино и гроздова мъст, хектолитра								
	Вина със ЗНП* (качествени)		Вина със ЗГУ** (регионални)		Други вина (в т. ч. трапезни)		Мъст	Общо вина	
	бели	червени и розе	бели	червени и розе	бели	червени и розе		бели	червени и розе
Северозападен район	41	3 410	820	1 457	35 161	49 531	0	36 022	54 398
Северен централен район	0	4 449	14 542	11 231	59 493	37 189	7 501	74 035	52 868
Североизточен район	2 272	84	28 001	12 140	17 884	8 862	39 383	48 157	21 086
Югоизточен район	814	6 837	110 285	127 472	236 627	134 129	12 889	347 726	268 437
Югозападен район	0	0	2 686	4 095	24 277	38 140	0	26 963	42 234
Южен централен район	0	4 544	16 956	51 886	91 959	134 439	5 787	108 915	190 869
Общо	3 127	19 324	173 289	208 280	465 402	402 289	65 561	641 817	629 894

Източник: Изпълнителна агенция по лозата и виното

*ЗНП - Защитено наименование за произход; **ЗГУ - Защитено географско указание

Традиционно, най-голям дял от промишленото производство на вина – реколта `2012 заемат трапезните вина (вина без защитено наименование за произход или защитено географско указание), следвани от регионалните вина (вина със защитено географско указание). Вследствие на чувствителния ръст на производството на бели вина в страната (с около 47% спрямо предходната година), през 2012 г. предлагането на бели вина надвишава, макар и с малко, това на червени вина и розе. Производството на червени вина и розе също нараства, но значително по-умерено – с около 3%.

Водещ в производството на вино през 2012 г. остава Югоизточният район с общо промишлено производство на 616 163 хектолитра, което представлява 49% от общото количество за страната. Следва Южният централен район с производство на 299 784 хектолитра или 24% от общото количество за страната. С най-малък дял е Югозападният район – 5,4% (69 179 хектолитра).

Производството на вино в извънпромишлени условия възлиза на 104 788 хектолитра, което е с около 24% по-малко спрямо предходната година.

Общото производство на вино от реколта `2012 е в размер на 1 376 499 хектолитра, което е с около 16% повече в сравнение с произведените 1 188 471 хектолитра през 2011 г.

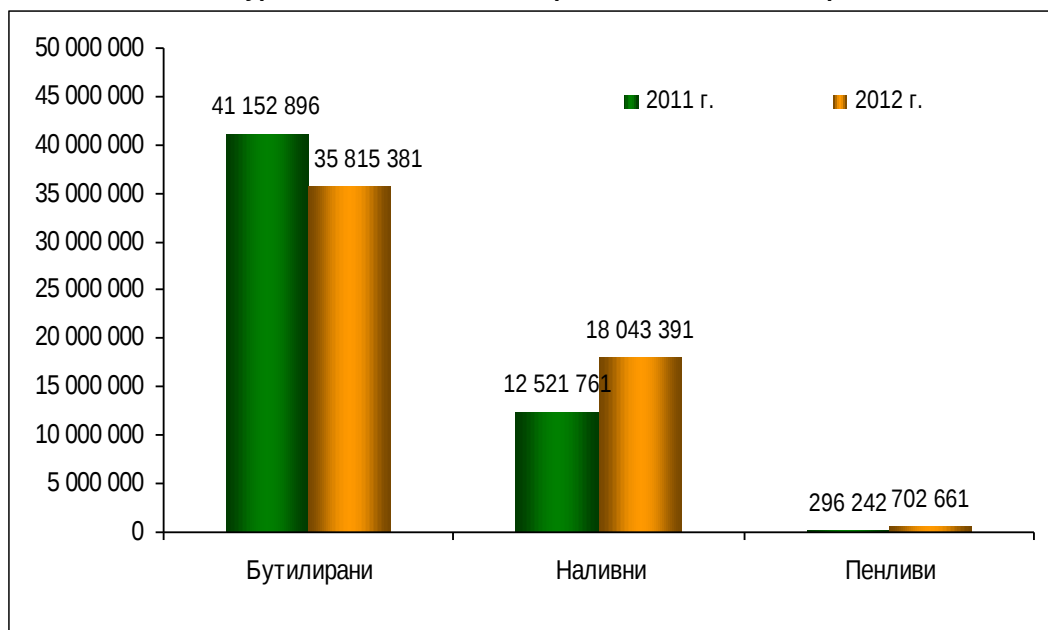
8.5.3. Износ и внос на вино

Износ

По данни на НСИ, през 2012 г. износът на вино е в размер на 54 561,4 хил. литра, като се наблюдава увеличение с 1,1%, спрямо 2011 г. Вследствие на близо 9-процентно понижение на средната износна цена, общата стойност на реализирания през годината износ на вино намалява със 7,7% на годишна база до 61 364,5 хил. щ. д.

Основна част от количествата са насочени за традиционни пазари на български вина като Русия (16 620 хил. литра) и Полша (13 195 хил. литра). Съществен износ е реализиран също така и за Румъния (7 643 хил. литра) и Чехия (5 082 хил. литра).

Фигура II.16. Износ на вино през 2011 и 2012 г., литри

Източник: НСИ, предварителни данни за 2012 г

През 2012 г. бутилираните вина формират 65,6% от общия износ на вина. Следват наливните вина с 33,1% и пенливите вина с 1,3%.

Износ на бутилирани вина

По данни на НСИ, износът на бутилирани вина през 2012 г. възлиза на 35 815 хил. литра, с 13% по-малко в сравнение с 2011 г. В стойностно изражение експортът намалява с 15,7%, до общо 46 597 хил. щ. д., при малко по-ниска средната експортна цена от 1,30 щ. д./литър.

През 2012 г. най-големи количества бутилирани вина за изнесени за Русия – 14 506 хил. литра или над 40% от общия износ. Значителни доставки са реализирани и за някои държави от ЕС, като Полша (7 752 хил. литра), Румъния (5 114 хил. литра), Чехия (2 449 хил. литра) и др.

Таблица II.42. Износ на бутилирани вина през 2011 и 2012 г., литри

Страни	2011 г.	2012 г.
ЕС, в т. ч.:	22 902 225	19 560 667
Полша	10 903 436	7 752 002
Румъния	3 980 471	5 114 199
Чешка република	2 433 302	2 448 669
Обединено кралство	2 280 982	1 454 169
Германия	973 058	844 294
Литва	563 813	650 381
Белгия	612 160	599 989
Нидерландия	125 005	134 129
Швеция	305 885	102 302
Трети страни, в т. ч.:	18 250 671	16 254 714
Русия	16 636 636	14 506 160
Китайска народна република	183 572	297 041
Монголия	320 488	217 779
САЩ	106 982	178 412
Ирак	161 016	152 036
Япония	128 216	146 174
Алжир	17 280	122 646
Общо	41 152 896	35 815 381

Износ на наливни вина

През 2012 г. износът на наливни вина бележи значителен ръст за втора поредна година, достигайки 18 043 хил. литра – с 44% повече спрямо 2011 г. Поради намаление на средната експортна цена с около 8% се отчита малко по-ниско увеличение на износа в стойностно изражение – с 32% до 13 946 хил. щ. д. Най-голям износ на наливни вина през годината е реализиран за Полша (5 381 хил. литра), Чехия (2 634 хил. литра), Румъния (2 528 хил. литра) и Русия (2 113 хил. литра). Количествата, насочени за Италия нарастват близо четири пъти спрямо предходната година, достигайки 1 229 хил. литра, а тези за Полша – близо 2 пъти.

Таблица II.43. Износ на наливни вина през 2011 и 2012 г., литри

Страни	2011 г.	2012 г.*
ЕС, в т. ч.:	10 048 478	15 477 326
Полша	2 844 982	5 381 081
Чешка република	1 718 770	2 633 561
Румъния	2 464 138	2 527 651
Швеция	1 327 658	1 527 456
Италия	329 452	1 228 891
Гърция	268 453	920 180
Кипър	187 326	468 700
Белгия	287 363	231 243
Трети страни, в т. ч.:	2 473 283	2 566 065
Русия	2 125 827	2 113 078
Китайска народна република	149 009	266 522
Япония	172 020	97 831
Ирак	-	27 360
Уганда	5 040	20 616
Беларус	-	11 992
Общо	12 521 761	18 043 391

Източник НСИ, * - предварителни данни

Износ на пенливи вина

Износът на пенливи вина през 2012 г. нараства над два пъти в сравнение с предходната година, достигайки 703 хил. литра. Средната експортна цена на пенливи вина за 2012 г. е 1,17 щ. д./литър, а общата стойност на износа – 821 хил. щ. д..

Най-големи количества пенливи вина са реализирани в Италия – 516 хил. литра или 85% от доставките за ЕС и 73% от целия износ на пенливи вина за годината. Чувствителен спад спрямо 2011 г. се наблюдава при износа за Полша – с 58%, до 62 хил. литра.

Таблица II.44. Износ на пенливи вина през 2011 и 2012 г., литри

Страни	2011 г.	2012 г.
ЕС, в т. ч.:	194 813	605 656
Италия	1 791	515 649
Полша	148 446	62 038
Литва	9 216	11 939
Гърция	7 207	7 636
Белгия	3 780	2 430
Латвия	-	2 016
Чешка република	21 735	-
Трети страни, в т. ч.:	101 429	97 005
Виетнам	16 200	46 800

Нигерия	900	20 250
Бенин	2 700	5 232
Ирак	66 622	4 500
Япония	-	3 750
Китайска народна република	1 890	3 645
Косово	2 160	3 240
САЩ	3 240	-
Общо	296 242	702 661

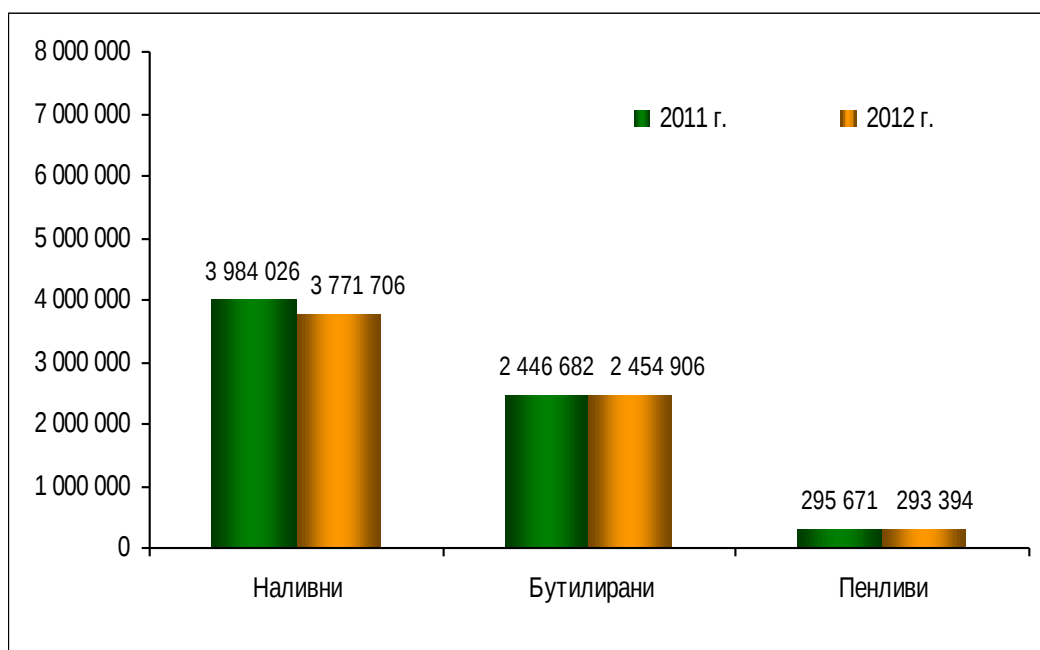
Източник: НСИ, * - предварителни данни

Внос

Общият внос на вино през 2012 г. е в размер на 6 520 хил. литра вино на стойност 15 100 хил. щ. д. В сравнение с предходната година, вносът в количествено измерение бележи леко намаление с 3,1%, а в стойностно – слабо увеличение с 2,7%, поради повишение на средната вносна цена с около 6%. Вносът на бутилирани и пенливи вина остава около нивата от предходната година, а при наливните се отчита леко намаление – с 5,3%.

Най-голям дял от общия внос на вина през 2012 г. заемат наливните вина – 57,8%, следвани от бутилираните с 37,7% и пенливите вина с 4,5%

Фигура II.17. Внос на вино за периода 2011 – 2012 г., литри

Източник: НСИ, предварителни данни за 2012 г.

Внос на бутилирани вина

През 2012 г. в страната са внесени 2 455 хил. литра бутилирани вина, незначително над нивото от предходната година (с 8 хил. литра). Общата стойност на вноса през годината е 9 084 хил. щ. д., при средна вносна цена от 3,70 щ. д./литър.

Най-голям дял от общия внос (77%) заемат доставките от ЕС с общо 1 899 хил. литра, като най-значителни количества са внесени от Италия (712 хил. литра) и Франция (415 хил. литра). Вносът от трети страни възлиза на 556 хил. литра, от които 235 хил. литра от Чили и 103 хил. литра – от Нова Зеландия.

Таблица II.45. Внос на бутилирани вина през 2011 и 2012 г., литри

Страни	2011 г.	2012 г.
ЕС, в т. ч.:	1 968 059	1 898 584

Италия	848 384	711 554
Франция	398 881	415 104
Испания	210 809	188 433
Германия	195 347	167 233
Чешка република	44 157	112 224
Словакия	45 068	92 295
Обединено кралство	42 346	74 689
Нидерландия	74 612	58 699
Белгия	9 738	22 227
Трети страни, в т. ч.:	478 623	556 322
Чили	289 277	235 335
Нова Зеландия	31 177	103 048
Македония	23 810	53 445
Южна Африка	19 657	49 748
Аржентина	63 475	40 725
Сърбия	-	34 560
Грузия	25 765	16 477
Общо	2 446 682	2 454 906

Източник: НСИ, * - предварителни данни

Внос на наливни вина

Вносът на наливни вина през 2012 г. възлиза на 3 771 хил. литра, което е с 5,3% по-малко спрямо 2011 г., като се отчита значително увеличение на вноса от трети страни за сметка на намаление на доставките от ЕС. Общата стойност на вноса нараства с 3,1% на годишна база до 3 455 хил. щ. д., поради повишение на средната вносна цена с 8,9% до 0,92 щ. д./литър.

Макар да намаляват с около 12% спрямо предходната година, доставките от Италия продължават да формират най-голям дял в общия внос на наливни вина (над 69%) с 2 615 хил. литра. Следват Молдова с 428 хил. литра (близо 18 пъти повече на годишна база) и Македония с 415 хил. литра (над 3 пъти повече на годишна база). Рязък спад се наблюдава при доставките от Испания – от 536 хил. литра през 2011 г. до 18 хил. литра през 2012 г.

Таблица II.46. Внос на наливни вина през 2011 и 2012 г., литри

Страни	2011 г.	2012 г.
ЕС, в т. ч.:	3 690 539	2 834 677
Италия	2 965 425	2 614 674
Германия	85 230	106 261
Франция	49 670	88 668
Испания	536 086	17 820
Обединено кралство	-	7 188
Румъния	21 504	-
Австрия	16 784	-
Унгария	15 840	-
Трети страни, в т. ч.:	293 487	937 029
Молдова	24 000	428 428
Македония	125 030	414 603
Нова Зеландия	48 000	48 000
Руска Федерация	-	21 500
Сърбия	-	20 234
Южна Африка	71 717	-
Чили	23 240	-
Общо	3 984 026	3 771 706

Източник: НСИ, предварителни данни за 2012 г.

Внос на пенливи вина

През 2012 г. в страната са внесени 293 хил. литра пенливи вина, с около 1% по-малко спрямо 2011 г. Средната вносна цена е 8,73 щ. д./литър, а общата стойност на вноса - 2 561 хил. щ. д. Най-големи количества пенливи вина през годината са внесени от Италия (105 хил. литра), Франция (92 хил. литра) и Германия (58 хил. литра).

Таблица II.47. Внос на пенливи вина през 2011 и 2012 г., литри

Страни	2011 г.	2012 г.
ЕС, в т. ч.:	291 631	272 398
Италия	98 632	104 643
Франция	77 640	92 538
Германия	24 520	57 538
Испания	83 011	10 882
Гърция	753	4 394
Нидерландия	2 377	1 312
Австрия	1 210	614
Трети страни, в т. ч.:	4 040	20 996
Южна Африка	2 795	14 201
Чили	-	3 150
Молдова	1 125	2 700
Австралия	-	945
Общо	295 671	293 394

Източник: НСИ, предварителни данни за 2012 г.

III. ТЪРГОВИЯ СЪС СЕЛСКОСТОПАНСКИ СТОКИ

Търговията с аграрни стоки заема съществен дял във външната търговия на България, като традиционно формира положително търговско салдо.

През 2012 г. относителният дял на аграрния сектор в общия износ, внос и стокообмен за страната се запазва около нивата от предходната годината – съответно 16,1%, 9,3% и 12,3%.

Таблица III.1. Относителен дял на аграрните стоки във външната търговия на България през 2011 – 2012 г., хил. щ. д.

Година	2011 г.		Дял на аграрния сектор в %	2012 г.		Дял на аграрния сектор в %
	Общо за страната	Аграрен сектор		Общо за страната	Аграрен сектор	
Износ, FOB	27 636 924	4 593 475	16,6	26 305 284	4 241 709	16,1
Внос, CIF	32 384 446	3 142 857	9,7	32 613 226	3 023 387	9,3
Стокообмен	60 021 370	7 736 332	12,9	58 918 510	7 265 096	12,3

Източник: данни на НСИ, обработени от МЗХ; предварителни данни за 2012 г.

1. Равнище и динамика на външната търговия с аграрни стоки през 2012 г.

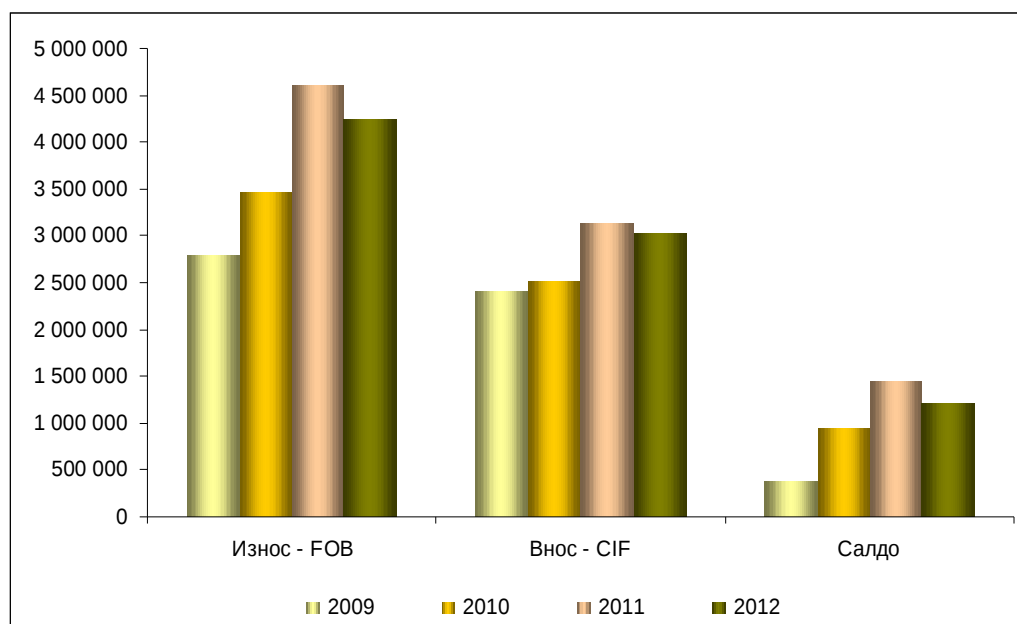
По предварителни данни на НСИ, обработени от МЗХ, през 2012 г. износът на селскостопански стоки намалява със 7,7% спрямо предходната година, до 4 241,7 млн. щ. д. При вноса на селскостопански стоки се отчита малко по-слаб спад - с около 3,8% до 3 023,4 млн. щ. д. Така, положителното търговско салдо в аграрната търговия на страната намалява до 1 218,3 млн. щ. д., с 16% по-малко спрямо 2011 г.

Таблица III.2. Външна търговия с аграрни стоки за периода 2009 - 2012 г., хил. щ. д.

Година	2009 г.	2010 г.	2011 г.	2012 г.	Изменение 2012/2011 г.	
					в стойност	в %
Износ - FOB	2 791 486	3 461 868	4 593 475	4 241 709	-351 766	-7,7
Внос - CIF	2 405 965	2 524 460	3 142 857	3 023 387	-119 470	-3,8
Салдо	385 521	937 408	1 450 618	1 218 322	-232 296	-16,0
Стокообмен	5 197 451	5 986 328	7 736 332	7 265 096	-471 236	-6,1

Източник: данни на НСИ, обработени от МЗХ; предварителни данни за 2012 г.

Фигура III.1. Внос и износ на аграрни стоки за периода 2009 – 2012 г., хил. щ. д.

Източник: данни на НСИ, обработени от МЗХ; предварителни данни за 2012 г.

2. Географско разпределение на външната търговия със селскостопански стоки

През последните години страните от Европейския съюз се утвърждават като основен партньор в аграрната търговия на България, което се обуславя от по-изгодните икономически условия при търговията на единния европейски пазар.

През 2012 г. търговията с ЕС формира 83,4% от общия аграрен износ на страната и 71,8% от общия аграрен внос. При търговията със селскостопански стоки с трети страни се наблюдава съществено нарастване на износа за Арабските страни спрямо предходната година и същевременно свиване на износа за страните от Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (без страните от ЕС и Европейската асоциация за свободна търговия).

Таблица III.3. Внос и износ на селскостопански стоки по икономически общности и региони през 2011 и 2012 г., млн. щ. д.

Зони на търговия	2011 г.					2012 г.				
	Износ		Внос		Салдо	Износ		Внос		Салдо
	млн. щ. д.	%	млн. щ. д.	%	млн. щ. д.	млн. щ. д.	%	млн. щ. д.	%	млн. щ. д.
Всички страни,	4 593,5	100	3 142,9	100	1 450,6	4 241,7	100	3 023,4	100	1 218,3

ОТ ТЯХ:										
Европейски съюз	3 391,2	73,8	2 530,8	80,5	860,4	3 046,8	71,8	2 522,1	83,4	524,7
ЕАСТ*	10,0	0,2	3,9	0,1	6,1	11,6	0,3	4,9	0,2	6,7
ОИСР**, без страните от ЕС и ЕАСТ	536,4	11,7	138,2	4,4	398,2	334,3	7,9	130,5	4,3	203,8
в т.ч. САЩ	69,2	1,5	27,0	0,9	42,2	61,4	1,4	27,5	0,9	33,9
Балкански регион, без страните от ЕС***	191,3	4,2	86,4	2,7	104,9	187,4	4,4	83,0	2,7	104,4
ОНД	118,6	2,6	32,2	1,0	86,4	122,8	2,9	41,4	1,4	81,4
в т.ч. Русия	65,0	1,4	9,5	0,3	55,5	75,9	1,8	9,2	0,3	66,7
Арабски страни (Лига на арабските държави)	265,5	5,8	42,8	1,4	222,7	464,2	10,9	16,0	0,5	448,2
Други	80,5	1,8	308,6	9,8	-228,1	74,6	1,8	225,5	7,5	-150,9

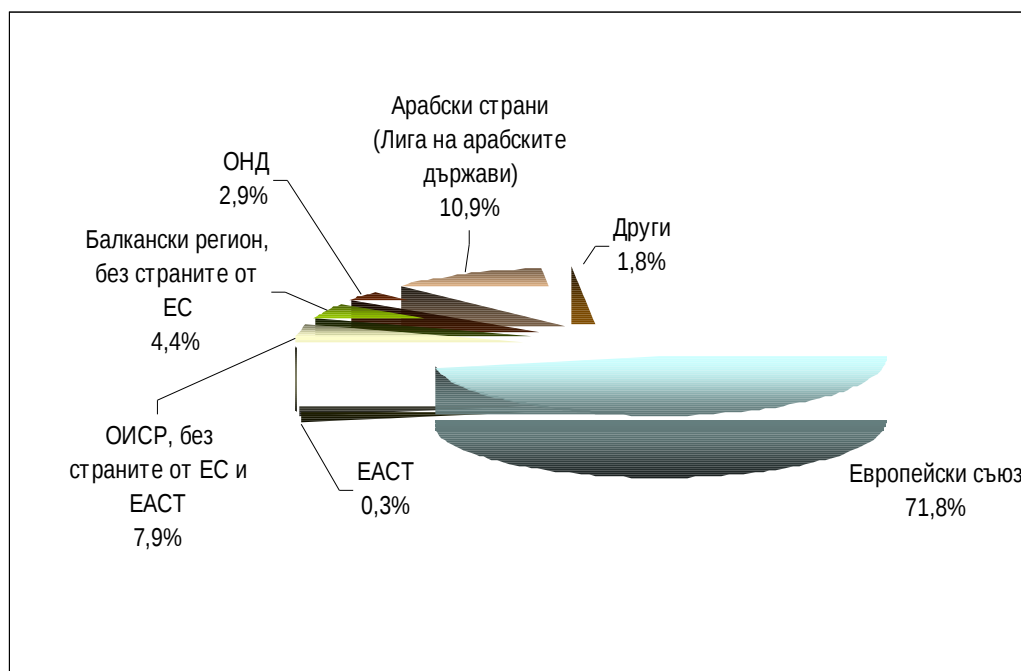
* Включва Исландия, Княжество Лихтенщайн, Кралство Норвегия и Швейцария

** Включва Австралия, Канада, Нова Зеландия, САЩ, Турция, Япония, Република Корея и Мексико

*** Включва Албания, Босна и Херцеговина, Македония, Хърватия, Сърбия, Черна гора и Косово

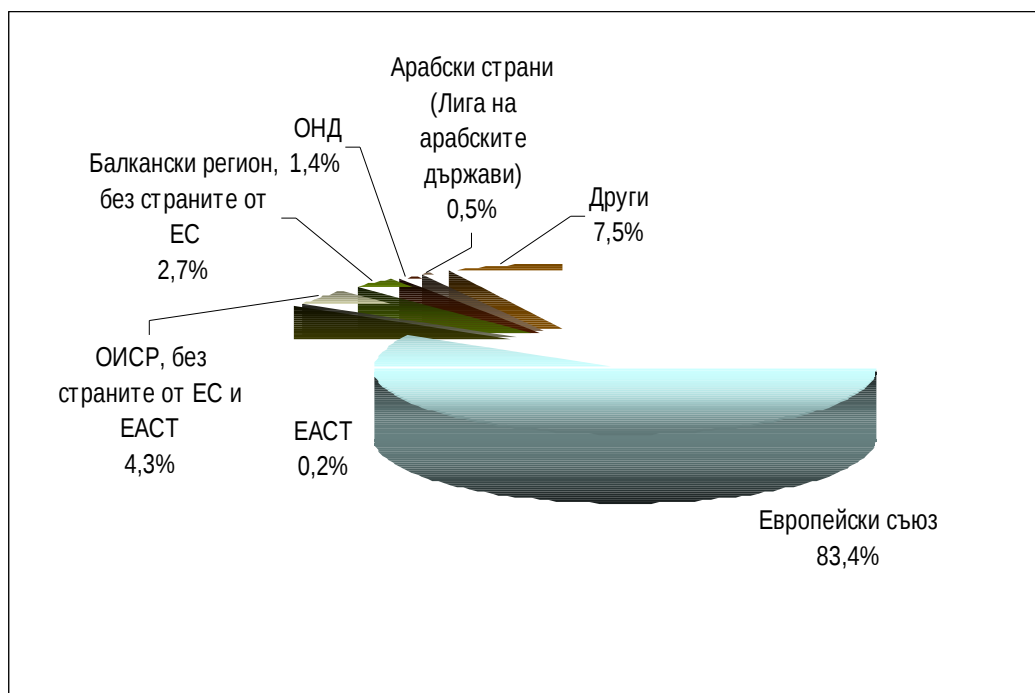
Източник: данни на НСИ, обработени от МЗХ; предварителни данни за 2012 г.

Фигура III.2. Структура на аграрния износ на България по икономически общности и региони през 2012 г.

Източник: предварителни данни на НСИ, обработени от МЗХ

Фигура III.3. Структура на аграрния внос на България по икономически общности и региони през 2012 г.

Източник: предварителни данни на НСИ, обработени от МЗХ

Търговия с ЕС

По предварителни данни на НСИ, през 2012 г. аграрният стокообмен със страните от ЕС възлиза на 5 568,9 млн. щ. д. Това е с 6,1% по-малко в сравнение с 2011 г., като износът за ЕС намалява с 10,2%, а вносът от там – с 0,3%. В резултат, положителното салдо в аграрната търговия с ЕС спада с 39% спрямо 2011 г., до 524,7 млн. щ. д.

Сред страните от ЕС, основни партньори на България в търговията със селскостопански стоки през 2012 г. са Гърция, Румъния, Германия, Испания, Италия, Полша, Нидерландия и Франция. Съседните Гърция и Румъния формират общо 40% от изпращанията на аграрни стоки за ЕС през годината и 32,7% от доставките от ЕС.

Таблица III.4. Търговия на България с аграрни стоки с държавите-членки на ЕС през 2011 и 2012 г.

Страна	2011 г.					2012 г.				
	Износ		Внос		Салдо	Износ		Внос		Салдо
	хил. щ.д.	%	хил. щ.д.	%		хил. щ.д.	%	хил. щ.д.	%	
Общо	3 391 162	100	2 530 812	100	860 350	3 046 779	100	2 522 051	100	524 728
Австрия	61 063	1,8	72 913	2,9	-11 850	59 577	2,0	64 723	2,6	-5 146
Белгия	131 385	3,9	60 655	2,4	70 730	97 197	3,2	65 405	2,6	31 792
Великобритания	44 308	1,3	37 498	1,5	6 810	44 287	1,5	55 263	2,2	-10 976
Германия	260 126	7,7	280 063	11,1	-19 937	209 963	6,9	301 169	11,9	-91 206
Гърция	597 063	17,6	429 517	17,0	167 546	612 324	20,1	435 017	17,2	177 307
Дания	39 712	1,2	23 625	0,9	16 087	8 802	0,3	18 826	0,7	-10 024
Естония	1 028	0,03	2 230	0,1	-1 202	800	0,0	1 870	0,1	-1 070
Ирландия	308	0,0	15 411	0,6	-15 103	3 771	0,1	13 786	0,5	-10 015
Испания	338 688	10,0	113 779	4,5	224 909	359 167	11,8	116 165	4,6	243 002
Италия	242 640	7,2	126 612	5,0	116 028	270 266	8,9	120 395	4,8	149 871
Кипър	44 587	1,3	78 075	3,1	-33 488	70 094	2,3	75 472	3,0	-5 378
Латвия	3 514	0,1	867	0,0	2 647	2 824	0,1	969	0,0	1 855
Литва	9 863	0,3	8 824	0,3	1 039	8 745	0,3	12 774	0,5	-4 029
Люксембург	826	0,02	141	0,0	685	1 467	0,0	175	0,0	1 292
Малта	2 306	0,1	194	0,0	2 112	5 355	0,2	0	0,0	5 355
Нидерландия	220 281	6,5	202 433	8,0	17 848	143 716	4,7	167 375	6,6	-23 659
Полша	81 844	2,4	187 100	7,4	-105 256	87 392	2,9	241 927	9,6	-154 535
Португалия	87 082	2,6	2 954	0,1	84 128	211 450	6,9	2 734	0,1	208 716
Румъния	847 005	25,0	475 129	18,8	371 876	605 854	19,9	389 779	15,5	216 075

Словакия	20 045	0,6	37 938	1,5	-17 893	15 992	0,5	32 909	1,3	-16 917
Словения	4 870	0,1	13 011	0,5	-8 141	4 444	0,1	7 357	0,3	-2 913
Унгария	42 669	1,3	161 972	6,4	-119 303	31 520	1,0	147 633	5,9	-116 113
Финландия	13 163	0,4	1 318	0,1	11 845	9 541	0,3	816	0,0	8 725
Франция	245 735	7,2	140 403	5,5	105 332	140 394	4,6	171 200	6,8	-30 806
Чехия	32 273	1,0	49 049	1,9	-16 776	27 862	0,9	68 691	2,7	-40 829
Швеция	18 778	0,6	9 105	0,4	9 673	13 975	0,5	9 621	0,4	4 354

Източник: данни на НСИ, обработени от МЗХ; предварителни данни за 2012 г.

Търговия със страните от Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР)

През 2012 г. износът на селскостопански стоки от България за страните от ОИСР, без страните от ЕС и ЕАСТ, представлява 7,9% от общия аграрен износ, а вносът от тях – 4,3% от общия.

Въпреки чувствителното намаление на износа на селскостопански стоки за тези страни спрямо предходната 2011 г., за поредна година се формира съществено положително търговско салдо за България, в размер на 203,8 хил. щ. д.

Търговия с Балкански страни

Страните от балканския регион запазват своето значение в аграрната търговия на България, продиктувано от тяхната териториална близост.

По предварителни данни на НСИ, през 2012 г. аграрният стокообмен между България и страните от балканския регион (вкл. тези, които са членки на ЕС) възлиза на 2 623,7 млн. щ. д. Това е с 16,1% по-малко в сравнение с 2011 г., главно в резултат от близо 20-процентното намаление на българския селскостопански износ за страните от региона. Макар и с 33% по-малко спрямо предходната 2011 г., формираното положително търговско салдо за България остава значително - 621,7 млн. щ. д.

През 2012 г. основни партньори в аграрната търговия на България сред балканските страни остават съседните Румъния, Гърция, Турция и Македония, като при всички от тях износът от България надхвърля съществено вноса от съответната страна.

Таблица III.5. Търговия с аграрни стоки със страните от Балканския регион през 2011 и 2012 г., хил. щ. д.

Страна	2011 г.			2012 г.		
	Износ	Внос	Салдо	Износ	Внос	Салдо
Турция	387 614	95 240	292 374	212 710	85 858	126 852
Гърция	597 063	429 517	167 546	612 324	435 017	177 307
Р Македония	73 647	30 016	43 631	70 806	27 524	43 282
Румъния	847 005	475 129	371 876	605 854	389 779	216 075
Сърбия	25 365	49 723	-24 358	33 555	48 348	-14 793
Черна гора	7 730	6	7 724	8 759	1	8 758
Словения	4 870	13 011	-8 141	4 444	7 357	-2 913
Албания	27 195	2 425	24 770	27 546	2 654	24 892
Босна и Херцеговина	13 727	988	12 739	10 877	1 332	9 545
Косово	25 177	29	25 148	16 540	17	16 523
Хърватия	18 451	3 232	15 219	19 309	3 132	16 177
Общо	2 027 844	1 099 316	928 528	1 622 724	1 001 019	621 705

Източник: данни на НСИ, обработени от МЗХ; предварителни данни за 2012 г.

Търговия със страните от Европейската асоциация за свободна търговия (ЕАСТ)

През 2012 г. аграрният стокообмен между България и страните от ЕАСТ нараства с 18,8% спрямо предходната година, като се наблюдава увеличение както на вноса от тези страни (с 26,3%), така и на износа за тях (с 15,8%). Формираното положително търговско салдо за България възлиза на близо 6,7 млн. щ. д., при 6,1 млн. щ. д. през 2011 г. Основни партньори в търговията със селскостопански стоки сред страните от ЕАСТ остават Швейцария и Норвегия.

Таблица III.6. Търговия с аграрни стоки със страните от ЕАСТ през 2011 и 2012 г., хил. щ. д.

Страна	2011 г.			2012 г.		
	Износ	Внос	Салдо	Износ	Внос	Салдо
Норвегия	4 238	230	4 008	6 564	2 055	4 509
Швейцария	5 733	2 728	3 005	4 909	2 751	2 158
Исландия	6	897	-891	81	61	20
Лихтенщайн	0	0	0	0	0	0
Общо	9 977	3 855	6 122	11 554	4 867	6 687

Източник: данни на НСИ, обработени от МЗХ; предварителни данни за 2012 г.

Търговия със страните от Общността на независимите държави (ОНД)

През 2012 г. обменът на селскостопански стоки със страните от ОНД нараства с 8,9% в сравнение с 2011 г., достигайки 164,2 млн. щ. д. Поради изпреварващия темп на увеличение на вноса на аграрни стоки от ОНД в сравнение с този при износа за там, положителното салдо за България намалява с 5,8% спрямо предходната година, до 81,4 млн. щ. д.

Търговия с Арабските страни (Лига на арабските държави)

През последните години се наблюдава тенденция на увеличение на износа на селскостопански стоки за Арабските страни. През 2012 г. той достига 464,2 млн. щ. д., с близо 75% повече спрямо предходната година, докато сравнително малкият внос на аграрни стоки от тези страни се свива до 16 млн. щ. д. Така, положителното търговско салдо за България нараства над два пъти в сравнение с 2011 г. до 448,2 млн. щ. д.

3. Структура на износа по групи стоки

Износ

През 2012 г. основните групи стоки, които формират структурата на аграрния износ по раздели на Общата митническата тарифа са:

Раздел I - живи животни и продукти от животински произход

Износът на живи животни и продукти от животински произход през 2012 г. заема относителен дял от 11,1% от общия аграрен износ. С най-голям дял от общия износ са месата и карантиите, годни за консумация - 5,1% и мляко и млечни продукти - 4,4%.

Търговското салдо при търговията с живи животни и продукти от животински произход през 2012 г. е отрицателно, в размер на 371 082 хил. щ. д.

Раздел II - растения и продукти от растителен произход

През 2012 г. износът на растения и продукти от растителен произход представлява 50,2% от общия износ на земеделска продукция. Най-голям дял заемат житните растения (пшеница, ечемик, царевица) - 24,9%, следвани от маслодайните семена и плодове - 17,2%. Износът по Раздел II за 2012 г. намалява с 10% спрямо 2011 г.

По Раздел II е формирано положително търговско салдо за 2012 г. в размер на 1 487 871 хил. щ. д., с 15,1% по-малко спрямо 2011 г.

Раздел III - Мазнини и масла от животински и растителен произход

Износът на мазнини и масла от животински и растителен произход заема дял от 4,8% от общия износ на селскостопански стоки през 2012 г., като намалява с 5,6% спрямо 2011 г.

Формираното положително търговско салдо през годината намалява до 26 670 хил. щ. д., при 45 180 хил. щ. д. през 2011 г.

Раздел IV - Продукти на хранителната промишленост, безалкохолни и алкохолни напитки и видове оцет, тютюни и обработени заместители на тютюна

През 2012 г. износът на преработени селскостопански продукти намалява с 2,6% спрямо предходната 2011 г. и заема дял от 34% в структурата на земеделския износ. С най-голям относителен дял от общия селскостопански износ е експортът на тютюн и обработени заместители на тютюна – 10,6%, следван от този на хранителни продукти, получени на базата на житни растения, брашна, скорбяла, нишесте или мляко – 4,6%, остатъци и отпадъци от хранителната промишленост и приготвени храни за животни – 4,6%, безалкохолни и алкохолни напитки и видове оцет – 3,9% и захар и захарни изделия – 3,5%.

При търговията с продуктите от раздел IV през 2012 г. е формирано положително търговско салдо в размер на 74 863 хил. щ. д., с 53,5% повече в сравнение с 2011 г.

Внос

Раздел I – живи животни и продукти от животински произход

През 2012 г. вносът на живи животни и продукти от животински произход представлява 27,8% от общия селскостопански внос. Най-голям относителен дял от общия аграрен внос заемат месата и карантите, годни за консумация – 17,2%. Стойността на внесените през 2012 г. стоки от този раздел намалява с 9,8% в сравнение с 2011 г.

Раздел II – растения и продукти от растителен произход

Вносът на растения и продукти от растителен произход през 2012 г. нараства с 4,8% спрямо 2011 г. и заема 21,2% от целия внос на селскостопански стоки. Най-голям относителен дял от общия внос се пада на плодовете - 4,6%, кафе, чай, мате и подправки – 4,3% и зеленчуците - 3,6%.

Раздел III – Мазнини и масла от животински и растителен произход

През 2012 г. вносът на мазнини и масла от животински и растителен произход представлява 5,9% от целия земеделски внос. Стойността на реализирания внос на стоки по Раздел III се увеличава с 3,8% спрямо предходната 2011 г.

Раздел IV – Продукти на хранителната промишленост, безалкохолни и алкохолни напитки и видове оцет, тютюни и обработени заместители на тютюна

Преработените продукти от Раздел IV заемат дял от 45,2% в структурата на аграрния внос на страната през 2012 г. Най-голям относителен дял от вноса на стоки по този раздел заемат тютюн и обработени заместители на тютюна – 7,6%, захар и захарни продукти – 7,6%, и безалкохолни и алкохолни напитки – 6,2%.

В стойностно изражение, вносът на преработени стоки намалява с 4,5% спрямо предходната 2011 г. Значително намаление на вноса е регистрирано при захарта и захарните изделия – с 26,1% и какао и продукти от какао – с 12,8%, а по-слабо – при хранителните продукти от зеленчуци, плодове или други части от растения - с 6,1%. При останалите продуктови групи в този раздел се отчита увеличение на вноса в сравнение с 2011 г., което е най-голямо при хранителни продукти, получени на базата на житни растения, брашна, скорбяла, нишесте или мляко – с 10,4%, тютюн и обработени заместители на тютюна – със 7,84% и риби или ракообразни, мекотели или други водни безгръбначни – с 5%.

Таблица III.7. Структура на външната търговия на България с аграрни стоки през 2011 и 2012 г.

Код	Раздели и страни	ИЗНОС-FOB					ВНОС-CIF					САЛДО 2011	САЛДО 2012
		2011		2012		2012/2011	2011		2012		2012/2011	хил. щ. д.	хил. щ. д.
		хил. щ. д.	дълг от общия износ на аграрни стоки в %	хил. щ. д.	дълг от общия износ на аграрни стоки в %	%	хил. щ. д.	дълг от общия внос на аграрни стоки в %	хил. щ. д.	дълг от общия внос на аграрни стоки в %	%		
	а	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
	Общо продукти по КН	27 636 924		26 305 284		95,2	32 384 446		32 613 226		100,7	-4 747 522	-6 307 942
	в това число аграрни стоки :	4 593 475	100	4 241 709	100	92,3	3 142 857	100	3 023 387	100	96,2	1 450 618	1 218 322
	РАЗДЕЛ I	535 976	11,7	469 328	11,1	87,6	931 438	29,6	840 410	27,8	90,2	-395 462	-371 082
1	Живи животни	93 827	2,0	33 305	0,8	35,5	94 784	3,0	28 557	0,9	30,1	-957	4 748
2	Меса и каранти, годни за консумация	234 202	5,1	216 997	5,1	92,7	543 126	17,3	520 043	17,2	95,7	-308 924	-303 046
3	Рибни и ракообразни, мекотели и други водни безгръбначни	30 354	0,7	28 371	0,7	93,5	59 437	1,9	58 296	1,9	98,1	-29 083	-29 925
4	Мляко и млечни продукти; птици яйца; естествен мед; продукти от животински произход, годни за консумация, неупоменати, нито включени другаде	171 859	3,7	186 784	4,4	108,7	215 862	6,9	219 780	7,3	101,8	-44 003	-32 996
5	Други продукти от животински произход, неупоменати, нито включени другаде	5 734	0,1	3 871	0,1	67,5	18 229	0,6	13 734	0,5	75,3	-12 495	-9 863
	РАЗДЕЛ II	2 362 293	51,4	2 127 462	50,2	90,1	610 162	19,4	639 591	21,2	104,8	1 752 131	1 487 871
6	Живи растения и цветарски продукти	8 378	0,2	8 383	0,2	100,1	21 863	0,7	20 143	0,7	92,1	-13 485	-11 760
7	Зеленчуци, растения, корени и грудки, годни за консумация	84 605	1,8	73 366	1,7	86,7	115 433	3,7	109 294	3,6	94,7	-30 828	-35 928
8	Плодове, годни за консумация; citrusови или пъпешови кори	91 262	2,0	95 017	2,2	104,1	150 247	4,8	139 633	4,6	92,9	-58 985	-44 616
9	Кафе, чай, мате и подправки	66 832	1,5	83 198	2,0	124,5	112 021	3,6	129 214	4,3	115,3	-45 189	-46 016
10	Житни растения	970 614	21,1	1 055 072	24,9	108,7	87 583	2,8	81 077	2,7	92,6	883 031	973 995
11	Мелничарски продукти; малц; скорбяла и нишесте; инулин; пшеничен глутен	66 954	1,5	82 356	1,9	123,0	23 985	0,8	45 067	1,5	187,9	42 969	37 289
12	Маслодайни семена и плодове; разни видове семена, семена за посев и плодове; индустриални или медицински растения; слама и фуражи	1 071 044	23,3	727 833	17,2	68,0	88 457	2,8	103 529	3,4	117,0	982 587	624 304
13	Естествени лакове, клейове, смоли и други растителни сокове и екстракти	1 303	0,0	1 360	0,0	104,4	10 005	0,3	11 158	0,4	111,5	-8 702	-9 798
14	Материали за сплитане и други продукти от растителен произход, неупоменати, нито включени другаде	1 301	0,0	877	0,0	67,4	568	0,0	476	0,0	83,8	733	401
	РАЗДЕЛ III	216 253	4,7	204 221	4,8	94,4	171 073	5,4	177 551	5,9	103,8	45 180	26 670
15	Мазнини и масла от животински или растителен произход; продукти от тяхното разпадане; обработени мазнини за хранителни цели; восъци от животински или растителен произход	216 253	4,7	204 221	4,8	94,4	171 073	5,4	177 551	5,9	103,8	45 180	26 670
	РАЗДЕЛ IV	1 478 953	32,2	1 440 697	34,0	97,4	1 430 186	45,5	1 365 834	45,2	95,5	48 767	74 863
16	Продукти от месо, рибни или ракообразни, мекотели или други водни безгръбначни	28 169	0,6	31 235	0,7	110,9	51 563	1,6	54 119	1,8	105,0	-23 394	-22 884

17	Захар и захарни изделия	212 776	4,6	147 332	3,5	69,2	310 531	9,9	229 501	7,6	73,9	-97 755	-82 169
18	Какао и продукти от какао	73 398	1,6	74 690	1,8	101,8	148 789	4,7	129 761	4,3	87,2	-75 391	-55 071
19	Хранителни продукти, приготвени на базата на житни растения, брашна, скорбяла, нишесте или мляко; тестени сладкарски изделия	199 461	4,3	195 136	4,6	97,8	110 325	3,5	121 782	4,0	110,4	89 136	73 354
20	Хранителни продукти от зеленчуци, плодове или други части от растения	141 114	3,1	123 347	2,9	87,4	132 034	4,2	124 014	4,1	93,9	9 080	-667
21	Разни видове хранителни продукти	54 528	1,2	61 290	1,4	112,4	149 234	4,7	155 524	5,1	104,2	-94 706	-94 234
22	Безалкохолни и алкохолни напитки и видове оцет	168 002	3,7	166 029	3,9	98,8	182 832	5,8	186 906	6,2	102,2	-14 830	-20 877
23	Остатъци и отпадъци от хранителната промишленост; приготвени храни за животни	161 610	3,5	193 974	4,6	120,0	131 117	4,2	133 711	4,4	102,0	30 493	60 263
24	Тютюн и обработени заместители на тютюна	439 895	9,6	447 664	10,6	101,8	213 761	6,8	230 516	7,6	107,8	226 134	217 148

Източник: данни на НСИ, обработени от МЗХ; предварителни данни за 2012 г.

През 2012 г. водещо място в аграрния износ на страната заемат следните продукти:

Таблица III.8. Водещи селскостопански стоки в износа на България през 2012 г.

Наименование на продукта	Количество (тона)	Стойност (щ. д.)	Относителен дял от общия аграрен износ в %
Пшеница и смес от пшеница и ръж	2 452 479,8	710 622 843	16,8
Семена от слънчоглед, дори натрошени	753 820,4	509 016 336	12,0
Цигари, съдържащи тютюн	19 908,9	276 349 500	6,5
Царевица	825 391,4	220 060 362	5,2
Меса и карантии, годни за консумация, от домашни птици от № 0105, пресни, охладени или замразени	45 212,2	177 853 512	4,2
Хлебарски, тестени сладкарски или бисквитни продукти, дори с прибавка на какао	63 846,4	173 366 970	4,1
Сурови или необработени тютюни, отпадъци от тютюн, тютюни, "слънчево сушени", тип Ориенталски	36 657,7	168 211 714	4,0
Слънчогледово, шафраново или памучно масло и техните фракции, дори рафинирани, но не химически променени	132 175,4	156 486 924	3,7
Семена от репица или рапица, дори натрошени	212 987,8	139 082 996	3,3
Препарати от видовете, използвани за храна на животни	65 245,8	98 624 490	2,3
Сирена и извара	23 493,3	93 025 093	2,2
Ечемик	325 128,4	89 992 654	2,1
Други видове захар, включително лактоза, малтоза, глюкоза и фруктоза (левулоза), химически чисти, в твърдо състояние; захарни сиропи без ароматизиращи или оцветяващи добавки; заместители на мед, дори смесени с естествен мед; карамелизирана захар и карамел	122 171,2	79 306 038	1,9
Шоколад и други хранителни продукти, съдържащи какао	16 581,4	67 708 404	1,6
Вина от прясно грозде, включително обогатените с алкохол; мъст от грозде	56 157,4	62 731 797	1,5

Източник: предварителни данни на НСИ, обработени от МЗХ

Водещи селскостопански стоки при вноса в България през 2012 г. са:

Таблица III.9. Водещи селскостопански стоки при вноса в България през 2012 г.

Наименование на продукта	Количество (тона)	Стойност (щ. д.)	Относителен дял от общия аграрен внос в %
Меса от животни от рода на свинете, пресни, охладени или замразени	94 503,5	240 514 605	8,0
Захар от захарна тръстика или от цвекло и химически чиста захароза, в твърдо състояние	194 730,6	191 877 024	6,3
Меса и карантии, годни за консумация, от домашни птици от № 0105, пресни, охладени или замразени	107 827,1	189 593 830	6,3
Сурови или необработени тютюни, отпадъци от тютюн	30 850,7	152 015 319	5,0
Кафе, дори печено или декофеинизирано; черупки и люспи от кафе; заместители на кафе, съдържащи кафе, независимо от съотношението в сместа	28 866,7	113 260 425	3,7
Шоколад и други хранителни продукти, съдържащи какао	18 863,8	87 160 706	2,9
Мляко и сметана, концентрирани или с прибавка на захар или други подсладители	38 207,2	86 910 453	2,9
Хлебарски, тестени сладкарски или бисквитни продукти, дори с прибавка на какао; нафора, празни капсулиот тесто за медикаменти, тесто за запечатване, сухи тестени листа от брашно, скорбяла или нишесте и подобни продукти	30 627,5	81 817 104	2,7
Хранителни продукти, неупоменати, нито включени другаде	20 105,0	81 428 770	2,7
Етилов алкохол, неденатуриран, с алкохолно съдържание по обем под 80 % vol; ракии, ликьори и други спиртни напитки	12 978,5	78 000 007	2,6
Пури (включително тези с отрязани краища), пурети и цигари от тютюн или от заместители на тютюна	6 744,6	71 048 371	2,3
Препарати от видовете, използвани за храна на животни	47 472,5	61 229 940	2,0
Сирена и извара	13 965,9	57 740 264	1,9
Царевица	92 024,3	57 450 127	1,9
Води, включително минералните води и газирани води, подсладени със захар или други подсладители или ароматизирани, други безалкохолни напитки, с изключение на плодovите и зеленчуковите сокове от № 2009	71 625,9	55 690 469	1,8

Източник: предварителни данни на НСИ, обработени от МЗХ

4. Развитие на външната търговия със селскостопански стоки през 2013 г.

По предварителни данни на НСИ, обработени от МЗХ, през първото полугодие на 2013 г. износьт на селскостопански стоки нараства със 17% в сравнение със същия период на 2012 г., достигайки 2 149,8 млн. щ. д. Това се дължи основно на чувствителното увеличение на износа на житни растения (с 35%), маслодайни семена (с 46%) и тютюн и тютюневи изделия (с 24%), които остават трите водещи групи продукти в структурата на аграрния експорт на страната.

При вноса на селскостопански стоки за шестте месеца на 2013 г. се наблюдава по-слабо изразено увеличение на годишна база – с около 6%, до 1 565,4 млн. щ. д. Така, за първото полугодие на 2013 г. се формира положително търговско салдо за България в размер на 584,4 млн. щ. д., при 354,2 млн. щ. д. за аналогичния период на предходната година (ръст от 65%).

Страните от ЕС остават основен партньор в аграрната търговия на страната, заемайки относителен дял от около 62% в общия износ на селскостопански стоки за шестте месеца на 2013 г. и около 80% в общия аграрен внос за периода.

IV. ПОДПОМАГАНЕ НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ

1. Прилагане на Общата селскостопанска политика на ЕС

1.1. Подпомагане по първи стълб на ОСП

1.1.1. Директни плащания на площ, национални доплащания към директните плащания и специфично подпомагане

Директните плащания са инструмент на ОСП, който гарантира минимално ниво на доходите от земеделска дейност. Те се прилагат сравнително лесно и имат пряк социален ефект, тъй като мотивират производителите да продължат да се занимават със земеделие.

Както останалите държавите-членки, присъединили се към ЕС след 2004 г., през първите години от членството си България получава само част от подпомагането с директни плащания, предоставяно в старите държави-членки. През 2013 г. българските производители ще получат 70% от размера на подпомагането в старите държави-членки, през 2014 г. – 80%, през 2015 г. – 90% и през 2016 г. - 100%. С оглед компенсиране на по-ниския първоначален размер на директните плащания спрямо ЕС-15, новите държави-членки (в това число България) могат да предоставят на своите земеделски производители национални доплащания към директните плащания, които се финансират от националните им бюджети.

През календарната 2012 г. по схемите и мерките за директни плащания, финансирани със средства от ЕФГЗ, ЕЗФРСР и НБ, е извършена оторизация на заявления, подадени през кампании `2011 и 2012.

Таблица IV.1. Оторизирани средства през календарната 2012 г. за кампания `2011

Схема/мярка	Брой общо подадени заявления за кампания	Процентно разпределение на бюджета (%)			Оторизирана сума (лева)
		ЕФГЗ	ЕЗФРСР	НБ	
СЕПП	87 795	100	-	-	725 240 643,47
НДП	68 449	-	-	100	89 909 284,36
НР1	29 210	-	82	18	4 497 503,11
НР2	11 490	-	82	18	1 401 411,51
АЕП	1 973	-	82	18	6 763 712,14
Натура 2000	2 427	-	82	18	4 629 039,46
НДЖ 1	8 101	-	-	100	27 020 614,64
НДЖ 3	5 820	-	-	100	35 902,00
НДК	2 428	-	-	100	1 292 248,50
НДКМ1	3 466	100	-	-	111 822,64
НДКМ2	1 483	100	-	-	163 759,67
НДКМ3	443	100	-	-	137 559,66
НДЖ4	807	100	-	-	596 368,48
НДЖ5	1 325	100	-	-	748 270,81
НДТ	37 432	-	-	100	72 126 924,53
ЯМ	231	100	-	-	339 726,35
Общо					935 014 791,33

Източник: ДФЗ - РА

През м. октомври 2012 г. стартира изплащането на субсидии за кампания `2012 с оторизация по схемите за подпомагане на сектор животновъдство, финансирани от НБ. Плащанията по схемите за животни, финансирани от ЕФГЗ са оторизирани през м. декември 2012 г.

Таблица IV.2. Оторизирани средства през календарната 2012 г. за кампания `2012

Схема/мярка	Брой общо подадени заявления за кампания	Общ брой заявления с оторизирани плащания	Процентно разпределение на бюджета (%)			Оторизирана сума (лева)
			ЕФГЗ	ЕЗФРСР	НБ	
НР1	27 081	26 852	-	82	18	48 696 958,05
НР2	11 227	11 103	-	82	18	15 751 184,68
АЕП	2 630	2 303	-	82	18	50 200 648,17
Натура	3 683	3 309	-	82	18	6 620 632,64
НДЖ1	8 015	7 421	-	-	100	41 590 478,30
НДЖ3	6 046	6 037	-	-	100	21 797 179,50
НДЖ4	922	915	100	-	-	749 941,39
НДЖ5	1 601	1 589	100	-	-	1 003 280,80
НДК	3 550	3 548	-	-	100	4 462 977,40
НДКМ1	3 425	3 396	100	-	-	14 473 796,69
НДКМ2	1 425	1 409	100	-	-	9 154 441,78
НДКМ3	649	634	100	-	-	12 469 089,31
Общо						226 970 608,71

Източник: ДФЗ-РА

За кампания `2012 по линия на директните плащания се прилагат следните схеми и мерки за подпомагане:

- Схема за единно плащане на площ;
- Схема за национални доплащания на хектар земеделска земя;
- Схема за национални доплащания за тютюн, необвързана с производството;
- Схема за национални доплащания за говеда, необвързана с производството;
- Схема за национални доплащания за крави с бозаещи телета, обвързана с производството;
- Схема за национални доплащания за овце-майки и кози-майки, обвързана с производството ;
- Схема за поддържане на производството на краве мляко в икономически уязвими ферми;
- Схема за поддържане на производството на краве мляко в необлагодетелстваните райони;
- Схема за поддържане на производството на краве мляко в нитратно уязвимите зони;
- Схема за отглеждане на овце-майки и кози-майки в икономически уязвими общини в Южна България;
- Схема за отглеждане на овце-майки и кози-майки в необлагодетелствани райони;
- Схема за отглеждане на пресни ягоди и малини за преработка, необвързана с производство;
- Схема за специфично подпомагане на производителите на плодове и зеленчуци;
- Плащания на земеделски стопани за природни ограничения в планинските райони - мярка 211 от ПРСР 2007-2013;
- Плащания на земеделски стопани в райони с ограничения, различни от планинските райони - мярка 212 от ПРСР 2007-2013;

- Плащания по Натура 2000 и плащания, свързани с Директива 2000/60/ЕО - за земеделски земи - мярка 213 от ПРСР 2007-2013.
- Агроекологични плащания - мярка 214 от ПРСР 2007-2013.

Таблица IV.3. Оторизирани средства за Кампания 2012 г.

Схема	Процентно разпределение на бюджета (%)			Брой подадени заявления	Брой заявления с оторизирани плащания	Оторизирани плащания (лева)*
	ЕЗФГЗ	ЕЗФРСР	НБ			
СЕПП	100	-	-	84 078	84 023	905 974 528,1
СНДП	-	-	100	67 124	0	0,00
НДЖ1	-	-	100	8 015	7 998	61 657 793,50
НДЖ3	-	-	100	6 046	6 043	30 312 361,48
НДК	-	-	100	3 550	3 548	4 462 977,40
НДТ	-	-	100	41 870	40 849	72 718 359,25
ЯМ	100	-	-	115	95	263 028,55
НДКМ1	100	-	-	3 425	3 424	15 010 996,69
НДКМ2	100	-	-	1 425	1 424	9 252 557,03
НДКМ3	100	-	-	649	649	12 624 706,92
НДЖ4	100	-	-	922	921	756 031,18
НДЖ5	100	-	-	1 601	1 600	1 009 958,73
СППЗ	100	-	-	1 430	435	14 148 653,52
Мярка 211 – НР1	-	82	18	27 081	26 852	48 696 958,05
Мярка 212 – НР2	-	82	18	11 227	11 103	15 751 184,68
Мярка 213 – Натура	-	82	18	3 683	3 474	7 547 268,84
Мярка 214 – АЕП	-	82	18	2 630	2 464	53 612 715,13
Общо						1 252 034 089,14

Източник: ДФЗ-РА

*Плащанията са извършени през периода 1 октомври 2012 г. – 12 юли 2013 г.

Схеми за подпомагане на хектар

За кампания `2012 по СЕПП са администрирани 84 078 заявления за подпомагане. От общия бюджет, който възлиза на 923 560 хил. лева, са оторизирани 905 975 хил. лева. Декларираната площ по схемата е над 3,6 млн. ха, а размерът на подпомагането за единица площ – 264,44 лева/ха.

По схемата за отглеждане на пресни ягоди и малини за преработка са подадени 115 заявления. Оторизираната сума е 263 хил. лева.

Схеми, необвързани с производството

По схемата за национални доплащания за тютюн, необвързана с производството, е определен бюджет в размер на 73 000 хил. лева. Оторизираната сума за кампания `2012 е в размер на 72 718 хил. лева, по 40 849 заявления.

По схемата за национални доплащания за говеда, необвързана с производството, са оторизирани 7 998 заявления, с общ размер на подпомагането 61 658 хил. лева. По тази схема се подпомагат говеда и биволи, които са били налични в стопанството към референтна дата 28.02.2009 г.

Схема за подпомагане на производителите на плодове и зеленчуци, обвързана с производството

През кампания `2012 стартира още една схема за специфично подпомагане - за подобряване качеството на пресни плодове и зеленчуци, с период на прилагане 2012, 2013 и последващите години, финансирана изцяло от ЕФГЗ. Целта на мярката е подкрепа на производството на качествени домати, краставици, пипер, ябълки, череши, праскови (включително нектарини) и кайсии (включително зарзали). Подпомагането се предоставя на тон произведена на територията на страната и сертифицирана продукция. Годишният бюджет на схемата за целия период на прилагането ѝ възлиза на 15 000 хил. лева. Подадени са 1 430 заявления, от които за 435 са предоставени данни за сертифицирана качествена продукция. Към 12 юли 2013 г. оторизираната сума по схемата възлиза на 14 149 хил. лева.

Схеми за подпомагане в сектора на животновъдството

В средата на месец юли 2011 г. до ЕК са нотифицирани изменения в съществуващите схеми за специфична подкрепа по отношение на краве мляко и овце-майки и кози-майки, насочени към облекчаване на изискванията към кандидатите за подпомагане. В резултат, за кампания `2012 се наблюдава нарастване на интереса на животновъдите към двете схеми спрямо предходната година.

Кампания `2013

Таблица IV.4. Брой подадени заявления и размер на декларирани площи за кампания `2013 по схемите и мерките за подпомагане на единица площ

Схема	Брой кандидати	Площ (ха)
АЕП	4 229	816 856
НДП	69 562	3 294 584
НР 1	29 391	359 340
НР 2	11 981	251 270
Натура 2000	6 001	214 623
СЕПП	87 920	3 756 715
СППЗ	2 604	11 673

Източник: ДФЗ-РА

Таблица IV.5. Брой подадени заявления и заявен брой животни за кампания `2013 по схемите и мерките за подпомагане на глава животно

Схема	Брой кандидати	Заявен брой животни
НДЖ1 биволи	121	5 650
НДЖ1 говеда	7 815	300 034
НДК	4 114	81 853
НДЖЗ	6 675	876 143
НДКМ1	3 439	76 242
НДКМ2	1 440	45 568
НДКМ3	678	75 372
НДЖ4	1 228	29 097
НДЖ5	1 967	42 093
АЕП/животни	843	61 787
АЕП/пчелни семейства	371	52 245

Източник: ДФЗ-РА

По схемата за национални доплащания за тютюн, необвързана с производството, за кампания `2013 са кандидатствали 41 758 земеделски производители.

1.1.2. Механизми за пазарна подкрепа по сектори

1.1.2.1. Сектор „Полски култури“

Интервенция на пазара на зърно

Интервенцията е един от основните инструменти на пазарна подкрепа, целящ осигуряване на стабилност на пазарите. Интервенционната процедура е съобразена с правилата за финансово подпомагане на ОСП на ЕС и се прилага по отношение на обикновена и твърда пшеница, ечемик, царевица и сорго.

По схема „Изкупуване на зърнени култури“ за интервенционния период 01.11.2011 г. – 31.05.2012 г. е публикувана обява за изкупуване на обикновена пшеница на фиксирана цена, до достигане на 3 000 000 тона за целия ЕС. Поради значително по-високата цена на пшеницата на международните пазари в сравнение с интервенционната ѝ цена, в рамките на периода не са постъпили оферти за изкупуване.

По схема „Съхранение на зърнени култури“ за пазарната 2011/2012 година са сключени договори с 8 склада, за общ складов капацитет 49 200 тона, които да обезпечат необходимостта от складови помещения за интервенционния период. Поради липса на оферти за изкупуване на пшеница през периода, по тези договори не са извършвани плащания.

Съгласно изискванията на Регламент (ЕО) 1234/2007, на 31.05.2013 г. приключи интервенционното изкупуване на зърнени култури, стартирало на 01.11.2012 г. Поради високите цени на зърнените култури на международните пазари, към мярката не е заявен интерес от производители.

За пазарната 2013/2014 година по същата схема не се планира провеждане на конкурс за избор на складове за съхранение, тъй като пазарните цени на зърното значително превишават интервенционните нива. В случай на необходимост от складиране, са предвидени 250 хил. лева без ДДС, за складови разходи.

През календарната 2013 г., ако ЕК приеме регламент за откриване на тръжна процедура, ДФ „Земеделие“ ще публикува до 01.11.2013 г. покана за участие в търг за интервенционно изкупуване на обикновена пшеница, с период на прием до 31.05.2014 г. Предвидени са средства в размер на 2 000 хил. лева без ДДС, ако възникнат условия за изкупуване.

Програма за разпределяне на храни на най-нуждаещите се лица в ЕС (Благотворителност)

Европейската програма за разпределяне на храни в полза на най-нуждаещите се лица в Съюза има реален и значим социален ефект. През последните години, с цел подобряване на хранителния баланс на предоставяни по тази мярка продукти, изборът на разпределяните храни не е ограничен само до тези, за които се прилага интервенция, а съществува и възможност да се закупуват храни на пазара.

Програмата се изпълнява успешно в България вече пета поредна година от ДФЗ-РА, със сътрудничеството на Агенцията за социално подпомагане и БАБХ.

През 2012 г. е приключена работата по план `2011, стартиран е план `2012 и е заявено участие на страната по план `2013.

План 2011 г.

Бюджетът за изпълнение на план `2011 по Програмата възлиза на 21 598 хил. лева. Подпомогнати са над 265 000 социално слаби лица и над 800 институционални бенефициенти.

Партньор на ДФЗ-РА при изпълнението на годишния план е БЧК.

Основната част на бюджета е разпределена за покупката на:

- 57 631 тона ечемик от Словакия;
- 3 586,5 тона мека пшеница от интервенционните запаси на България,
- 42 100,5 тона ечемик от интервенционните запаси на България.

През календарната 2012 г. по план `2011 по банковата сметка на ДФ „Земеделие“ са постъпили неустойки по сключените договори на обща стойност 205 хил. лева. От своя страна, ДФЗ-РА е изплатил на БЧК административни и транспортни разходи в размер на 365 хил. лева и ДДС в размер на 187 хил. лева, както и транспортни разходи на операторите в размер на 205 хил. лева и ДДС в размер на 105 хил. лева. С изплащането на тези суми по последния трети транш е приключено изпълнението на план `2011, с усвояемост на отпуснатия бюджет от 98,8%.

План 2012 г.

За план 2012 г. с Регламент (ЕС) 562/2011 на България е определен бюджет в размер на 8 183 хил. лева, отпуснат под формата на 39 150,874 т интервенционен ечемик от Великобритания и Финландия. Впоследствие, с Регламент (ЕС) № 208/2012, общият бюджет на България е увеличен на 41 931 хил. лева, като към стойността на интервенционното зърно са добавени 27 390 хил. лева, с които да се набавят хранителни продукти от пазара. Така, годишният бюджет за 2012 г. е увеличен близо 3 пъти спрямо този за 2011 г.

За изпълнението на плана е сключен договор за сътрудничество между ДФЗ-РА и БЧК.

Общият брой на бенефициентите, имащи право на хранително подпомагане през 2012 г. възлиза на над 309 хиляди социално слаби лица, съгласно предоставените от Агенцията за социално подпомагане списъци. След провеждане на няколко междуведомствени работни групи с участие на представители от всички заинтересовани институции, обхватът на подпомогнатите лица е разширен с три нови целеви групи:

- семейства, които през предходната календарна година са получили помощ за учебни разходи за първокласници;
- лица, участвали в дейност „Личен асистент“ по Националната програма „Асистенти на хора с увреждания“;
- лица и семейства ползвали еднократна помощ за здравни, образователни, комунално-битови и други потребности.

Въз основа на така приетите промени, обхватът на подлежащите за подпомагане лица е разширен с над 68 000 души.

За прилагане на програмата са проведени 3 обществени поръчки за избор на оператори за доставка на 15 вида хранителни продукти, на два транша, до складовете на БЧК. Реализирани са два транша по раздаване на продуктите на правоимащите социално слаби лица.

Общото договорено количество хранителни продукти за доставка възлиза на 21 178 тона. Разпределени са общо 20 770 тона, доставени до 32 склада в 28 области в страната. След приключване на програмата нераздадените продукти са предоставени на социални и здравни заведения в цялата страна. Усвоените средства по програмата за календарната 2012 г. са на обща стойност 42 500 хил. лева без ДДС, като от тях са платени транспортни, административни и складови разходи на БЧК в размер на 2 831 хил. лева и на операторите за покупка и транспорт на продукти - 31 912 хил. лева без ДДС и е предоставено за изтегляне зърно на интервенционна стойност 7 756 хил. лева без ДДС.

Всеки правоимащ бенефициент е получил общо 64,890 кг хранителни продукти или с 13,800 кг повече, в сравнение с план `2011.

План 2013 г.

За прилагане на план 2013 г. е подписан договор за сътрудничество с БЧК. С Регламент (ЕО) 1020/2012 на България е отпуснат бюджет за изпълнение на план `2013 в размер на 37 342 хил. лева.

До средата на 2013 г. е проведена една обществена поръчка с единадесет обособени позиции за доставка на спагети, вафли, леща, конфитюр, картофено пюре, пчелен билков мед, ориз, брашно, захар, олио и зрял фасул, на обща стойност 35 589 хил. лева без ДДС.

Във връзка с изпълнение на плана и разпределение на продуктите от трите обществени поръчки, се предвижда на БЧК да бъдат изплатени за административни и складови разходи в размер до 351 хил. лева без ДДС и транспортни разходи в размер до 1 052 хил. лева без ДДС.

Съгласно законодателството на ЕС, Програмата за разпределяне на храни на най-нуждаещите се лица в ЕС ще се прилага до края на 2013 г.

1.1.2.2. Сектор „Месо и пчеларство“

Интервенция и частно складиране на месо

През 2012 г. не са налице предпоставки за прилагане на схемите за публична интервенция на говеждо, телешко и свинско месо и частно складиране на говеждо, телешко, овче и козе месо.

Национална програма по пчеларство за тригодишния период 2011 - 2013 г.

През 2012 г. стартира втората година от прилагането на мерките, включени във втората тригодишна Национална програма по пчеларство (2011-2013 г.). За изпълнението ѝ е предвиден три пъти по-висок бюджет (близо 20 млн. лева) от този за предходния тригодишен период. Включени са нови мерки за подпомагане на пчеларите в България, насочени основно към повишаване на квалификацията на заетите в сектора, разработване на добри практики в пчеларството и популяризиране на българските пчелни продукти.

Таблица IV.6. Изплатена финансова помощ и усвоени средства по НПП за периода 2008 – 2012 г.

Показатели	1-ви тригодишен период				2-ри тригодишен период		
	2008 г.	2009 г.	2010 г.	Общо	2011 г.	2012 г.	Общо
Бюджет (лева)	2 370 000	2 770 000	2 290 000	7 430 000	6 553 589	6 532 501	13 086 090
Изплатена финансова помощ (лева)	816 567	2 433 306	1 771 423	5 021 296	4 615 703	5 367 783	9 983 487
Усвоен бюджет (%)	34%	88%	77%	68%	70%	82%	76%

Източник: МЗХ и ИСАК, модул Национална програма по пчеларство

Традиционно високият интерес на пчеларите към НПП се запазва и през финансовата 2012 г. През годината са подадени над 1 200 заявления за подпомагане, по които са сключени 1 188 договора за финансиране. Основна част от кандидатите със сключени договори (91%) са изпълнили предвидените инвестиции и са подали заявления за плащане. Броят на пчеларите, които изцяло не са изпълнили инвестициите по сключените договори намалява почти 3 пъти в сравнение с предходната година. Това се дължи в голяма степен на предоставената от ДФЗ-РА възможност на кандидатите по Програмата за получаване на нисколихвени кредити за финансиране на дейностите по мярка D на програмата - закупуване на кошери, пчелни семейства и пчелни майки.

През 2012 г. по НПП са изплатени 5 368 хил. лева, 50% от които от ЕФГЗ и 50% - от НБ. Това е най-големият усвоен финансов ресурс по НПП за двата периода на прилагането ѝ, като е постигната много висока степен на усвояемост на определения бюджет за годината – 82%. Като

фактори, обуславящи положителните резултати, могат да бъдат посочени по-добрата ефективност при обработката на заявленията за подпомагане и плащане по НПП, постигната чрез повишаване на автоматизацията на използвания модул в Интегрираната система за администриране и контрол, децентрализацията на работата по прием и обработка на заявленията за подпомагане и плащане и др.

Таблица IV.7. Изплатена финансова помощ по НПП за 2012 г., по мерки, лева

Мярка, сектор	Бюджет за 2012 г.	Изплатена финансова помощ			Усвоени средства (%)
		Общо	в т. ч.:		
			ЕФГЗ	НБ	
1. Общо по Мярка А – Техническа помощ за пчелари и сдружения на пчелари	399 876,90	151 518,56	75 759,27	75 759,29	37,9
Дейност I - Разработване на унифицирана програма и обучение на обучители - квалификация и преквалификация на кадрите, Сектор 2 - Обучение на обучители	222 132,00	0,00	0,00	0,00	-
Дейност III - Популяризиране на българските пчелни продукти в това число и произведени по биологичен начин, сектор 1: Популяризиране на биологични пчелни продукти	53 516,00	38 907,30	19 453,64	19 453,66	72,7
Дейност III - Популяризиране на българските пчелни продукти в това число и произведени по биологичен начин, сектор 2: Популяризиране на пчелни продукти	124 228,90	112 611,26	56 305,63	56 305,63	90,6
2. Общо по Мярка В – Борба срещу вароатозата	753 597,32	591 677,74	295 838,87	295 838,87	78,5
Сектор 1 - Разходи за осъществяване на ветеринарен контрол и оказване на помощ от пчелари-проверители	67 447,00	43 990,00	21 995,00	21 995,00	65,2
Сектор 2 - Разходи за закупуване за препарати в борбата срещу вароатозата, одобрени, съгласно Закона за ветеринарномедицинската дейност	686 150,32	547 687,74	273 843,87	273 843,87	79,8
3. Общо по Мярка С – Мерки за подкрепа на извършването на физико-химичен анализ на пчелния мед	37 805,40	11 771,60	5 885,80	5 885,80	31,1
Сектор 1 - Подкрепа на пчелари за извършване на лабораторен анализ на пчелния мед	37 805,40	11 771,60	5 885,80	5 885,80	31,1
4. Общо по Мярка Д - Мерки за подкрепа на подновяването на пчелните кошери в Общността	5 149 499,62	4 443 282,77	2 221 641,38	2 221 641,39	86,3
Сектор 1 - Закупуване на нови кошери	3 141 884,29	2 949 449,41	1 474 724,70	1 474 724,71	93,9
Сектор 2 - Разходи за поддържане или увеличаване на броя на пчелните семейства	1 745 491,27	1 319 248,00	659 624,00	659 624,00	75,6
Сектор 3 - Разходи за покупка и подмяна на пчелни-майки	262 124,06	174 585,36	87 292,68	87 292,68	66,6

5. Общо по Мярка Е - Сътрудничество със специализирани органи за осъществяването на практика на приложните изследователски програми в областта на пчеларството и пчелните продукти	191 721,84	169 532,60	84 766,29	84 766,31	88,4
Тема 1 - Създаване на линия пчели с повишена устойчивост към някои факторни (условнопатогенни) заболявания	0,00	0,00	0,00	0,00	-
Тема 2 - Изпитване на съвременни технологии за съхраняване на пчелни майки през зимния период	20 810,00	7 281,69	3 640,84	3 640,85	35,0
Тема 3 - Установяване на генетични и морфо-етологични маркери за устойчивост на пчелни семейства към заболявания с цел формиране на система от дейности по селекция, консервация на националните генетични ресурси и опазване на пчелите от болести и изчезване	170 911,84	162 250,91	81 125,45	81 125,46	94,9
Общо	6 532 501,08	5 367 783,27	2 683 891,61	2 683 891,66	82,2

Източник: ИСАК, модул Национална програма по пчеларство – прием '2012

През 2012 г. по мярка А - Техническа помощ за пчелари и сдружения на пчелари са усвоени 38% от предвидения бюджет. Реализирани са 3 промоционални проекта, включващи мероприятия за популяризиране на българския пчелен мед и пчелни продукти.

По мярка В - Борба срещу вароатозата са усвоени 79% от бюджета. По отношение на сектор 1 - Разходи за осъществяване на ветеринарен контрол и оказване на помощ от пчелари-проверители са извършени пролетни профилактични прегледи на 43 990 пчелни семейства. Размерът на одобрените разходи за извършените прегледи е 44 хил. лева, като за тях е изплатена финансова помощ в същия размер (финансиране на 100% от одобрените разходи). По сектор 2 - Разходи за закупуване за препарати в борбата срещу вароатозата са извършени 105 562 броя третирация на пчелни семейства. Одобрени са разходи за закупуване на препарати в размер на 609 хил. лева, за които е изплатена финансова помощ в размер 548 хил. лева. (90% от одобрените разходи).

По мярка С - Мерки за подкрепа на извършването на физико-химичен анализ на пчелния мед са усвоени 31% от бюджета. По сектор 1 - Подкрепа на пчелари за извършване на лабораторен анализ на пчелния мед са направени 545 броя анализи на пчелен мед в акредитирани лаборатории по определените в Националната програма показатели - хидроксиметилфурфурол (ХМФ), диастазна активност, редуциращи захари и захароза, водно съдържание, неразтворими примеси във вода, електропроводимост, свободна киселинност, механични примеси, минерални вещества и полен. Одобрените разходи за извършените анализи са в размер на 13 хил. лева и за тях е изплатена финансова помощ на стойност 12 хил. лева.

По мярка D - Мерки за подкрепа на подновяването на пчелните кошери в Общността са усвоени 86% от предвидения бюджет. По сектор 1 - Закупуване на нови кошери са закупени 30 365 броя кошери, с размер на одобрените разходи 3 680 хил. лева и изплатена финансова помощ в размер 2 949 хил. лева (80% от одобрените разходи). Размерът на изплатената финансова помощ по този сектор се запазва на нивото на изплатените субсидии през предходната година. По сектор 2 - Разходи за поддържане или увеличаване на броя на пчелните семейства са закупени 12 963 броя пчелни семейства. Одобрените разходи са на стойност 1 649 хил. лева и за тях е изплатена финансова помощ в размер 1 319 хил. лева (80%

финансиране на одобрените разходи за отводки и 50% за голи роеве). По сектор 3 - Разходи за покупка и подмяна на пчелни майки са закупени 11 540 броя племенни пчелни майки. Размерът на одобрените инвестиционни разходи е 218 хил. лева и за тях е изплатена финансова помощ в размер 175 хил. лева (80% финансиране на одобрените разходи за пчелни майки). Размерът на изплатената финансовата помощ по сектор 2 и сектор 3 на мярката са по-високи, респективно с 30% и 119% в сравнение с предходната година.

По мярка Е - Сътрудничество със специализирани органи за осъществяването на практика на приложните изследователски програми в областта на пчеларството и пчелните продукти са реализирани два научни проекта. По нея е постигнат най-висок процент на усвояемост на бюджета за годината - 88%.

1.1.2.3. Сектор „Мляко”

Общата организация на пазара на мляко и млечни продукти на ЕС представлява съвкупност от инструменти (квотна система за краве мляко, интервенционни мерки, помощи за частно складиране, външнотърговски механизми), които се използват за стабилизиране на пазарите и насърчаване консумацията на тези продукти.

Схема „Млечни квоти”

Целта на квотната система е да се постигне баланс между търсенето и предлагането на мляко и млечни продукти на пазара на ЕС. Държавите-членки разполагат с национални млечни квоти (национално референтно количество), които представляват гарантирано общо количество краве мляко за квотен период, за което страната няма задължение да плаща налог (вноска). Националната квота на България възлиза на 979 млн. кг. Всеки отделен производител, в зависимост от нуждите на своето стопанство, може да притежава индивидуална квота за доставки и индивидуална квота за директни продажби.

От квотната 2009/2010 година се прилага годишно увеличение на националната квота от 1%, което намалява вероятността от налагане на такса за свръхпроизводство.

Календарната 2012 г. обхваща две квотни години – 2011/2012 и 2012/2013.

Таблица IV.8. Изпълнение на националните квоти за доставки и за директни продажби за квотните 2007/2008-2011/2012 години

Квотен период	Национална квота за доставки (тона)	Реализирани количества за доставки (тона)	Изпълнение на квотата за доставки (%)	Национална квота за директни продажби (тона)	Реализирани количества за директни продажби (тона)	Изпълнение на квотата за директни продажби (%)
2007/2008	893 688	760 564	85,10	85 312	52 425	61,45
2008/2009	912 238	797 258	87,40	86 342	61 543	71,28
2009/2010	928 425	809 655	87,21	80 141	56 869	70,96
2010/2011	942 195	472 471	50,15	76 456	19 184	25,09
2011/2012	951 617	463 169	48,67	77 221	16 775	21,7

Източник: ДФЗ-РА

Анализът на тенденциите през изминалите пет квотни години показва ежегоден спад на изпълнението на националната квота. На база подадените към средата на м. юли 2013 г. годишни декларации, за 2012/2013 година може да се очаква поредно намаляване на степента на изпълнение на квотата. В съответствие с изискванията на Закона за прилагане на Общите организации на пазарите за земеделски продукти в ЕС, за периода м. юли 2009 г. – м. декември 2012 г. ДФЗ-РА е събрал глоби по наложени административни наказания в размер на 56 хил. лева и имуществени санкции за 81 хил. лева.

На 01.08.2012 г. стартира четвъртата квотна борса за страната. Със Заповед на министъра на земеделието и храните за квотната 2012/2013 година е утвърдена фиксирана цена от по 0,01 лева за килограм краве мляко за доставки и за килограм краве мляко за директни продажби.

Ниската цена доведе до изпреварващ ръст на търсенето в сравнение с предлагането на млечни квоти, обратно на тенденциите от предните три квотни борси. Заявените за покупка количества от 7 006 тона за доставка и 96 тона за директни продажби не са достигнати преди крайния срок. По тази причина, подадените заявления за купуване са ранжирани, с предимство на производителите с ферма 1-ва категория. Останалото количество е разпределено пропорционално между другите кандидати.

Предвид постоянно намаляващата цена за покупко-продажба на млечни квоти през последните три години, вероятно за 2013/2014 година квотна борса няма да бъде обявена.

Схема „Училищно мляко”

Европейската програма „Училищно мляко” насърчава децата да консумират млечни продукти и добиват навици за балансирано хранене. Чрез програмата ЕС осигурява субсидии за училищата и други образователни заведения, така че те да могат да предоставят на децата и учениците прясно и кисело мляко и други млечни продукти. Програмата се прилага в България от учебната 2008/2009 година. Бенефициенти на помощта са деца и ученици, които посещават редовно детски градини/предучилищни заведения и начални училища.

За учебната 2012/2013 година са подадени 22 броя заявки за плащане от 9 учебни заведения и са извършени плащания в размер на 2 485,34 лева. За сравнение, за 2011/2012 учебна година са изплатени 3 742,59 лева.

Интересът към схемата „Училищно мляко” от страна на образователните заведения в България не е на желаното ниво, поради недостатъчния размер на европейско финансиране. Прилагането ѝ е силно затруднено, поради изискването за съфинансиране, което училищните власти не са в състояние да осигурят в условията на икономическа криза. С оглед преодоляване на тези затруднения, ДФЗ-РА инициира създаването на работна група, която в съответствие с възможностите, които предоставя европейското законодателство, да регламентира предоставянето на национална помощ в подкрепа на програма „Училищно мляко”.

1.1.2.4. Сектор „Вино”

Подкрепата на лозаро-винарския сектор се осъществява чрез финансирането на три мерки, включени в Националната програма за подпомагане на лозаро-винарския сектор 2008/2009 - 2013/2014 г. Средствата за изпълнение на Програмата са предоставени от ЕФГЗ.

2011/2012 финансова година

През финансовата година са изплатени 33 991 хил. лева по Програмата, което представлява 64,19% от годишния бюджет в размер на 52 957 хил. лева.

Мярка „Преструктуриране и конверсия на винени лозя”

По мярката, с бюджет за финансовата година в размер на 42 885 хил. лева, са предвидени за подпомагане 12 дейности с едногодишни и многогодишни инвестиции, с възможност дейностите да бъдат обединявани. Подпомагането се състои в промяна на структурата на лозовите насаждения като сорт, формировка, промяна на тяхното местонахождение, което може да бъде съчетано с дейности по увеличаване броя на лозите, изграждане на хидромелиоративни съоръжения, смяна на подпорна конструкция, изграждане на огради и др. След извършен анализ на усвояемостта по трите мерки, от бюджета на мерки „Застраховане на реколта” и „Промоции в трети страни” към този на мярката „Преструктуриране и конверсия на винени лозя” са прехвърлени 8 214 хил. лева.

Договорени са 63 инвестиции. Изплатената финансова помощ възлиза на 32 715 хил. лева или 64,02% от бюджета по мярката за 2011/2012 г., след прехвърлянето на средства.

Мярка „Застраховане на реколта”

Определеният за България бюджет за финансовата 2012 г. е 4 792 хил. лева, който след прехвърлянето на средства към мярката „Преструктуриране и конверсия на винени лозя” намалява до 1 886 хил. лева.

По мярката се подпомагат производители на винено грозде, застраховали реколтата си за един или няколко застрахователни риска, като градушка, буря, наводнение, проливен дъжд и др. Финансовата помощ по мярката е до 80% за застрахователни рискове, приравнени към природни бедствия и до 50% за други застрахователни рискове като пожар, пожар на корен и др.

Изплатената финансова помощ е в размер на 1 276 хил. лева или 68,65% от годишния бюджет по мярката.

Мярка „Промоция на вина в трети страни”

През 2012 г. е одобрен промоционален проект „Мерки за промоция на европейски винарски региони и специфични регионални вина от България за целевите пазари на Сингапур, Тайланд и Виетнам”, предложен от Регионална лозаро-винарска камара „Тракия”, с бюджет от 5 222 хил. лева.

2012/2013 финансова година

Мярка „Преструктуриране и конверсия на винени лозя”

Първоначално определяният по мярката бюджет за финансовата година възлиза на 42 445 хил. лева. С оглед по-пълното усвояване на средствата по Програмата, за поредна година част от бюджета по мярката „Застраховане на реколта” е прехвърлен към бюджета на мярката „Преструктуриране и конверсия на винени лозя”, който достига 45 183 хил. лева.

Мярка „Преструктуриране и конверсия на винени лозя” остава най-атрактивна за бенефициентите и през 2012/2013 финансова година. Подадени са 118 проекта, от които през първото полугодие на 2013 г. са договорени 66 с обща стойност на финансовата помощ 20 039 хил. лева. До средата на 2013 г. по мярката са изплатени 14 735 хил. лева.

Мярка „Застраховане на реколта”

Бюджетът на мярката за финансовата година възлиза на 1 897 хил. лева. Постъпили са 45 заявления, а до средата на 2013 г. са извършени плащания по 23 заявления в размер на 479 хил. лева.

1.1.2.5. Сектор „Плодове и зеленчуци”

Схема „Групи производители на плодове и зеленчуци”

Целта на схемата е групите производители, след тяхното изпълнение да се превърнат в организации на производители. Организирането на производителите може да им осигурява редица предимства – по-добри позиции при договаряне на произведената продукция, планиране на производството и намаляване на разходите, прилагане на съгласувани земеделски практики.

Групите производители ползват две форми на подпомагане – 1) помощ от ЕС за тяхното административно и организационно укрепване, която се определя като процент от стойността на реализираната от тях продукция на пазара и 2) съфинансиране на направени от тях инвестиции за достигане на критериите за признаване като организации на производители. Условие за получаване на признаване е групата производители да представи 5 годишен план за признаване, в който могат да бъдат включени и инвестиционни дейности.

През 2012 г. са сключени два договора за финансова помощ с две признати групи производители на плодове и зеленчуци на обща стойност 31 000 хил. лева, с продължителност

на инвестиционните планове 5 години. Плащанията по двата договора, в размер на 4 580 хил. лева, са предвидени за м. юли 2013 г. В края на м. юни 2013 г. са одобрени нови 10 групи производители. Необходимият финансов ресурс за обезпечаване дейността им за петгодишен период възлиза на 86 764 хил. лева.

В одобрените общо 12 групи членуват 48 земеделски производители от различни направления – зеленчукопроизводство, овощарство и оранжерийно производство от регионите Пловдив, Хасково, Русе, Велико Търново, Благоевград, Бургас, Видин и Монтана. Целта е в края на петгодишния период членовете на одобрените групи да достигнат 84.

Схема „Училищен плод”

Общата цел на схемата на ЕС за предоставяне на плодове и зеленчуци в училищата е трайно увеличаване на техния дял в храненето на децата, особено във възрастта, когато се оформят хранителните им навици.

Схемата стартира през 2010 г. и е предназначена за деца и ученици, посещаващи редовно учебни заведения - детски градини и училища. В целевата група попадат децата от държавните, общински и частни детски градини от първа до подготвителна група включително, както и учениците в държавните, общински и частни училища от подготвителен до IV клас включително.

През учебната 2011/2012 година схема „Училищен плод” обхваща 944 учебни заведения на територията на цялата страна (20,9% от учебните заведения), като броят на децата от целевата група достига 121 604 (37,9% от децата). Раздадени са 1 406,5 тона плодове и зеленчуци, а изразходваните средства са в размер на 2 752 хил. лева (73,79% усвояемост). Изплатени са и разходи за възстановяване на ДДС в размер на 411 хил. лв.

През 2012/2013 учебна година в схемата участват 1 300 учебни заведения с 180 000 деца, което представлява почти 50% увеличение на броя на участващите деца спрямо предходната година. Обхванатите от схемата деца са 57% от целевата група в страната.

Бюджетът по схемата за закупуване на плодове и зеленчуци за учебната 2012/2013 година е 4 836 хил. лева, от които 2 836 хил. лева от ЕС. Допълнителни средства се осигуряват и от план-сметката на ДФЗ-РА за покриване на разходи за ДДС (800 хил. лева).

1.1.2.6. Сектор „Захар”

Схема „Квотен режим”

България разполага с национална квота за производство на изоглюкоза, която за стопанската 2011/2012 година е в размер на 89 198 тона, изразени в сухо вещество. За използване на квотата е събрана такса от 1 047 хил. лева. Част от таксата, в размер на 75%, се превежда в бюджета на ЕС като традиционен собствен ресурс на Съюза, а останалите 25% - в националния бюджет.

За стопанската 2012/2013 година квотата е в същия размер - 89 198 тона, изразени в сухо вещество, за която към м. февруари 2013 г. е събрана полагащата се такса. Във връзка с контрола на производството в квота, за първото полугодие на 2013 г. са приети и обработени 6 заявления за производство на изоглюкоза и са извършени 8 проверки на място.

Схема „Одобрение на предприятия - производители на изоглюкоза и рафиньори”

В съответствие с разпоредбите на законодателството на ЕС, освен производителите на захар и изоглюкоза, на одобрение и контрол подлежат и преработвателите на сурова тръстикова захар – „постоянни рафиньори”. На територията на България функционират шест одобрени „постоянни рафиньори” и едно предприятие, производител на изоглюкоза.

Схеми „Помощ за реструктуриране” и „Помощ за диверсификация”

Във връзка с реструктурирането на захарната индустрия по схема „Помощ за диверсификация“ и извършено плащане през 2010 г., през 2012 г. е осъществен контрол върху дейността на бенефициентите за изпълнение на задълженията им, поети съгласно сключените с ДФЗ-РА договори. Извършена е проверка на място по повод възникнало застрахователно събитие на субсидирана инвестиция по Мярка 2 от Програмата за реструктуриране на захарната индустрия "Добавяне на стойност към земеделски продукти".

1.1.2.7. Сектор „Промоционални програми“

Промоционалните програми включват дейности по предоставяне на информация за промоция на земеделски и хранителни продукти и методите за тяхното производство на територията на ЕС. Обект на промоция могат да бъдат месо и месни продукти, мляко и млечни продукти, вина със ЗНП и ЗГУ, пресни и преработени плодове и зеленчуци, продукти на биологичното земеделие, мед и пчелни продукти, преработени продукти на базата на зърнени култури и ориз. Финансирането на промоционалните програми се осъществява със средства от ЕФГЗ (50%), от националния бюджет (30%) и от предлагащата организация (20%).

През 2012 г. в процес на изпълнение са следните промоционални програми:

- „Европейско сирене, моля“ е първата мултинационална промоционална програма с българско участие, предложена съвместно от Общопипърската организация на говедовъдите и Асоциацията на млекопреработвателите в България. Програмата е за промоция на кипърски сирена – халуми, кефалотири и анари и български сирена – бяло саламурено сирене и кашкавал на пазарите на Русия и Украйна. Общият бюджет на програмата, чието изпълнение приключи през 2012 г., е в размер на 9 756 хил. лева. По българската част на програмата са изплатени 3 080 хил. лева, от които 1 925 хил. лева - от ЕФГЗ и 1 155 хил. лева от националния бюджет.
- „Информационен проект за промотиране на млечни продукти (бяло саламурено сирене и кашкавал) на вътрешния пазар (Германия, Испания)“ е първата самостоятелна българска промоционална програма, получила одобрение от ЕК. Тя е предложена от Националната асоциация на млекопреработвателите, с бюджет от 6 200 хил. лева. Към 30.06.2013 г. по програмата са изплатени 3 215 хил. лева, в това число 2 009 хил. лева от ЕФГЗ и 1 205 хил. лева от националния бюджет.
- „Освободете вкуса“ (одобрена от ЕК през 2011 г.) е промоционална програма за преработени плодове и зеленчуци - лютеница, печена белена капия, конфитюр от рози, мармалад от шипки и компот от праскови, предназначени за пазарите на Германия, Полша и Румъния. Предложена е от Съюза на преработвателите на плодове и зеленчуци, с общ бюджет 5 834 хил. лева. Към 30.06.2013 г. са извършени плащания в размер на 2 051 хил. лева, от които от ЕФГЗ – 1 282 хил. лева и от държавния бюджет - 769 хил. лева.
- Българо-румънска програма „Междудържавна програма за промотиране на вино в трети страни“ (одобрена от ЕК през 2011 г.) - насочена към промоция на български и румънски вина със ЗНП/ЗГУ в Русия и Китай. Договорът за подпомагане е сключен през м. април 2012 г. Програмата, с тригодишен период на изпълнение, е предложена от Регионалната лозаро-винарска камара „Тракия“ и румънското „Сдружение на производителите на вино и винени продукти Добруджа“, с общ бюджет 3 188 хил. евро (6 237 хил. лева). Към 30.06.2013 г. са извършени плащания в размер на 20 хил. лева, от които от ЕФГЗ – 12 хил. лева и от държавния бюджет – 7 хил. лева.
- „Европейски млечни продукти всеки ден“ – одобрена от ЕК през м. февруари 2012 г., предложена от Асоциацията на млекопреработвателите в България. Програмата е за промоция на бяло саламурено сирене, кашкавал и кисело мляко на пазарите на Австралия и ОАЕ, с бюджет 6 461 хил. лева и тригодишен период на прилагане. Договорът за финансово подпомагане е подписан през м. април 2012 г. Към 30.06.2013 г.

са извършени плащания в размер на 1 112 хил. лева, от които от ЕФГЗ – 695 хил. лева и от националния бюджет – 417 хил. лева.

- „Промоция за млечни продукти в трети страни” – одобрена от ЕК през м. февруари 2012 г. Програмата е с тригодишен период на прилагане и се изпълнява от Националната асоциация на млекопреработвателите за популяризиране на бяло саламурено сирене, кашкавал и кисело мляко на пазарите на Русия и Бразилия, на обща стойност 5 617 хил. лева. Към 30.06.2013 г. са извършени плащания в размер на 111 хил. лева, от които от ЕФГЗ – 69 хил. лева и от националния бюджет – 42 хил. лева.
- „Междудържавна програма за промоция на вина със ЗНП/ЗГУ в трети страни (Швейцария, САЩ и Китай)” – одобрена с решение на Европейската комисия през м. юни 2012 г. Програмата е българо-гръцка, подадена съвместно от Националната лозаро-винарска камара и гръцката Асоциация ЕНОАВЕ, с цел популяризиране на български и гръцки качествени вина на пазарите на Швейцария, САЩ и Китай за срок от 3 години. Бюджетът на програмата е на обща стойност 4 634 хил. евро (9 063 хил. лева).
- „Вина от Южна Европа/Средиземноморски вина” – одобрена с решение на Европейската комисия през м. ноември 2012 г. Програмата е мултинационална и е подадена от Регионална лозаро-винарска камара „Тракия”, Консорциум на гръцките винопроизводители и Регионална енотека „Емилия Романя”, Италия. Обект на промоция са български, гръцки и италиански вина със ЗНП/ЗГУ на пазарите на Великобритания, Италия и Германия на стойност 5 200 хил. евро, като българската част по програмата е на стойност 1 184 хил. евро. Общата сума на националното съфинансиране е в размер на 237 хил. евро.
- „Промоция на пресни череши в трети страни (Русия и Норвегия)” е одобрена от ЕК през м. ноември 2012 г. Предлагащо сдружение е Националният съюз на градинарите в България, като за тригодишен период ще се промотират пресни череши в Русия и Норвегия. Бюджетът на програмата възлиза на 1 893 хил. евро, а общата сума на националното съфинансиране е в размер на 568 хил. евро.
- „Погледнете яйцето” е одобрена програма от ЕК на 25 април 2013 г. Програмата е за предоставяне на информация относно маркирането на яйца на пазарите на Гърция и Румъния. Програмата е подадена от Асоциацията на земеделските производители в България и е на стойност 1 893 хил. евро, като националното съфинансиране е 568 хил. евро. Предстои сключването на договор за изпълнение на промоционалната програма между прилагашата организация и ДФЗ-РА.

През 2012 г. по прилаганите промоционални програми е изплатена финансова помощ в размер на 3 932 хил. лева. За първото полугодие на 2013 г. финансовото подпомагане възлиза на 1 781 хил. лева. Очаква се до края на 2013 г. изплатената помощ да достигне 4 500 хил. лева.

1.1.2.8. Политика на качество - защитени наименования

Българските производители могат да се възползват от възможността за облекчен достъп на европейския пазар на сертифицирани продукти, носещи логото на ЕС за защитено наименование. С регистрацията на наименованията на тези продукти всяка нация, включена в европейското семейство, цели да покаже своята идентичност и културно наследство, предлагайки на европейския пазар свои традиционни национални и регионални продукти с утвърдена търговска репутация и с гаранция за потребителя, че той заплаща справедлива цена за контролиран автентичен продукт.

До средата на 2012 г. са проведени националните процедури по проверки на място при всички производители и по публикуване и предоставяне право на възражение и одобрение на заявленията за четири от продуктите, кандидатстващи за регистрация като храни с традиционно специфичен характер – „Филе Елена”, Кайсерован врат „Тракия”, „Роле Трапезица” и „Пастърма

говежда и биволска обикновена и кайсер”. Заявленията и придружаващата ги информация за четирите продукта са представени в ЕК за разглеждане. .

Одобрено е контролиращо лице, акредитирано по стандарт ЕН 45011, кандидатствало за упражняване на контрол за съответствие със спецификациите на всички продукти – храни с традиционно специфичен характер.

В хода на провеждане на европейската процедура, през м.юни 2013 г. заявлението за регистрация на „Пастърма говежда и биволска обикновена и кайсер” е оттеглено от вносителя във връзка с възникнала необходимост от по-детайлна преработка на документацията..

Към края на 2012 г. са приключени проверките на място на „Луканка Панагюрска”, кандидатстваща за регистрация като храна с традиционно специфичен характер. Заявлението за регистрация е изпратено за разглеждане в ЕК.

В края на м.януари 2012 г. е постъпило заявление със съответните придружаващи документи за регистрация на „Българско розово масло” като Защитено географско указание. Проверките на място се извършени в рамките на розоберната кампания - м.май-юни 2012 г. Одобрено е контролиращо лице, акредитирано по стандарт ЕН 45011, кандидатствало за упражняване на контрол за съответствие със спецификацията на „Българско розово масло”. Националната процедура по одобрение е приключена и заявлението е изпратено в ЕК през м.октомври 2012 г. В съответствие с европейската процедура, в началото на 2013 г. са получени и отразени коментарите на ЕК за „Българско розово масло”.

Полученото през м. септември 2012 г. заявление за изменение на спецификацията на ЗГУ „Горнооряховски суджук”, регистрирано с Регламент 1370/21.11.2011г., е преминало всички етапи от националната процедура по одобрение и е изпратено за разглеждане в ЕК в края на м.март 2013 г.

Процедурата на европейско ниво включва проверка от европейските служби, коментари по представените документи, изпращане на допълнителна информация от страна на заявителя и впоследствие публикуване на заявлението за всяко наименование в Официалния вестник на ЕС. Всички заинтересовани държави-членки на ЕС и трети страни могат в рамките на 3-месечен срок да представят своите възражения на държавата-заявител. При благоприятно приключване на процедурата регистрацията на наименованието се публикува в отделен регламент.

1.1.3. Търговски механизми

1.1.3.1. Лицензиране на износа

Схема „Възстановявания при износ на селскостопански продукти”

Възстановяванията при износ за трети страни се изплащат за земеделски и преработени земеделски продукти и служат за компенсиране на разликата между по-високите цени на продуктите в ЕС и в трети страни. Размерът на възстановяванията и условията за изплащането им се определят от ЕК в зависимост от пазарната ситуация на европейския и световен пазар, като за някои продукти размерите на възстановяванията може да се различават с оглед дестинацията на износ.

Продуктите, за които през 2012 г. е допустимо да се изплащат възстановявания при износ, са от секторите птиче месо и яйца, говеждо и телешко месо, свинско месо и преработени продукти извън Приложение I (за яйцата, вложени в преработените продукти). През годината са издадени 83 лицензии за предварително фиксиране, на обща стойност 1 108 хил. лева за износ на замразено пилешко месо и на яйчен прах. Приети са 64 заявки за плащане на възстановяване при износ на стойност 725 хил. лева за продукти от секторите пилешко месо и яйца.

За първото полугодие на 2013 г. са издадени 20 лицензии за възстановявания в сектора на птичето месо, на обща стойност 99 хил. лева. Извършени са плащания в размер на 513 хил. лева, по 45 заявки.

Предвид пазарната ситуация в сектора на птичето месо, е налице тенденция за намаляване размера на фиксирането на възстановяванията при износ, в резултат на което се очаква и намаляване на броя на издадените лицензии. Интерес за износителите представляват дестинации като Ирак, Грузия и Армения.

Схема „Задължителни лицензии при износ на селскостопански продукти”

Продуктите, които подлежат на задължително лицензиране при износ към трети страни, независимо дали се иска възстановяване, са от секторите на зърнените култури, ориза и захарта. Задължителните лицензии служат за статистически цели, като чрез тях се наблюдава пазарът на тези чувствителни продукти в ЕС.

През календарната 2012 г. са издадени 329 задължителни лицензии за износ, с около 30% повече в сравнение с предходната година. Най-много са лицензиите за износ на пшеница и смес от пшеница и ръж – 108 броя за 153 833 тона, ориз – 134 броя за 4 986 тона и царевица – 44 броя за 141 290 тона.

За първото полугодие на 2013 г. са издадени 217 лицензии за износ и са учредени 113 гаранции по задължителни лицензии на стойност 4 649 хил. лева. Най-голям брой лицензии са за износ на царевица и на ориз – съответно 91 и 66 броя. Ако тенденцията при износа на зърнени култури, ориз и захар се запази и през втората половина на 2013 г., за годината се очаква ръст от около 30% на изнесените количества спрямо 2012 г.

Схема „Лицензии при износ на млечни продукти за Канада”

Съгласно Споразумението между Европейската общност и Канада, подписано през 1995 г., вносът на млечни продукти под тарифен код 0406 от Комбинираната номенклатура, с намалена ставка на митото в рамките на тарифна квота, изисква задължително представяне на износна лицензия, издадена от държавата на произход на продукта. За България Споразумението влиза в сила веднага след приемането на страната ни в ЕС на 01.01.2007 г. и интересът към тази схема е проявен веднага след стартирането ѝ. През 2012 г. са издадени 47 лицензии за износ на мляко и млечни продукти за Канада, в това число 31 броя за 221 тона сирене и 16 броя за 69 тона кашкавал. За сравнение, през 2011 г. издадените лицензии са общо 11.

През първото полугодие на 2013 г. са издадени 16 лицензии за износ на млечни продукти в Канада, в това число 12 лицензии за 65 тона сирене и 4 лицензии за 20 тона кашкавал.

1.1.3.2. Лицензиране на вноса

В съответствие с разпоредбите на европейското законодателство, на задължително лицензиране при внос от трети страни в ЕС подлежат следните продукти: зърнени култури, ориз, захар, маслиново масло и трапезни маслини, пресни и преработени плодове и зеленчуци, говеждо и телешко месо, свинско месо, мляко и млечни продукти, яйца и яйчен албумин, птиче месо и етилов алкохол със земеделски произход. За една част от тях се издават лицензии само при внос в рамките на тарифни квоти и преференциални режими (говеждо месо, мляко и млечни продукти, захар), а за други - по отношение на целия внос.

През 2012 г. са подадени 225 заявления за лицензиране и са издадени 203 лицензии. Най-голям брой вносни лицензии са издадени за ориз - 79, царевица – 58, захар – 20 и чесън - 12.

Съгласно Регламент (ЕС) № 1239/2011 на Комисията, през 2012 г. е открита постоянна тържна процедура за внос на захар, с код по Комбинираната номенклатура 1701, с намалено мито. За пазарната 2011/2012 година са проведени 4 частични процедури. При проведените търгове няма издадени лицензии за внос, тъй като предложеният размер на митото от българските оператори е по-нисък от определения от Европейската комисия.

През 2012 г. в полза на МЗХ са учредени гаранции за изпълнение на лицензии в размер на 132 705 хил. лева. Възстановени са гаранции в размер на 146 819 хил. лева, след разпределение на тарифни квоти и за участие в търгове за внос на захар.

Конфискуваните в полза на МЗХ гаранции, поради неизпълнение на задължение за внос по издадени лицензии, са в размер на 52 хил. лева.

1.2. Подпомагане по Втори стълб на ОСП – прилагане на Програмата за развитие на селските райони 2007-2013 г.

Програмата за развитие на селските райони предоставя подкрепа за реструктуриране, развитие и иновации в селското и горското стопанство и преработвателната промишленост, както и за подобряване на околната среда и условията за живот в селските райони. Програмата отразява Националната стратегия за развитие на селските райони и се прилага чрез пакет от мерки, групирани в съответствие с осите, определени в регламентите на Европейската общност. Постигането на целите на Стратегията се осъществява с финансова помощ от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони.

Общият първоначално одобрен бюджет на Програмата за периода 2007-2013 г. възлиза на 6 413 млн. лева, от които 5 167 млн. лева от ЕС (ЕЗФРСР) и 1 246 млн. лева национално съфинансиране.

До 31.12.2012 г. до ЕК са изпратени 9 официални искания за промени в ПРСР, от които са одобрени 8 промени и една е в процес на разглеждане.

През 2012 г. са решени основни проблеми от предходни периоди. Преодоляно е голямото забавяне на обработката на заявления. Засилен е административният капацитет, предприети са мерки за улесняване на достъпа до финансиране на общините и частните бенефициенти.

1.2.1. Анализ на постигнатия напредък по прилагане на ПРСР и по постигане на целите, по оси

През 2012 г. се прилагат 23 мерки по ПРСР. В допълнение към мерките, прилагани през предходните години, стартира мярка 421 „Вътрешнотериториално и транснационално сътрудничество“. През годината са постъпили общо 8 971 заявления за подпомагане. Размерът на заявените субсидии е 1 620 290 хил. лева, а общо заявените разходи са 2 060 861 хил. лева.

• Мерки от Ос 1

Мярка 111 „Професионално обучение, информационни дейности и разпространение на научни знания“

През 2012 г. са подадени 67 заявления, със стойност на публичните разходи 19 067 хил. лева. Отчетен е лек спад спрямо приемите от 2008 и 2010 г., когато са постъпили съответно 91 и 78 проекта. По мярката са платени 4 260 хил. лева, което представлява почти три пъти увеличение спрямо 2011 г.

От началото на прилагане на ПРСР до 31.12.2012 г. по мярка 111 са изплатени общо 5 732 хил. лева. Проектите, по които е извършено окончателно плащане са 42, със стойност на публичните разходи 4 381 хил. лева.

Анализът на напредъка по постигане на целите показва, че броят на лицата, които са участвали в обучение с подкрепата по мярка 111, представлява 45% от заложените цели на база проекти с плащане. Лицата, които успешно са завършили обучението, са 9 076 (изпълнението е 50%). Изпълнението на показателя брой получени дни обучение е 2%.

Мярка 112 „Създаване на стопанства на млади фермери“

Мярка 112 е една от мерките, към които интересът за кандидатстване е много висок още от началото на прилагането ѝ. По тази причина, със седмото изменение на ПРСР към бюджета ѝ са прехвърлени допълнителни средства в размер на 78 232 хил. лева.

През 2012 г. по мярката са подадени 1 479 заявления с общ размер на публичните разходи 72 316 хил. лева. Подписани са 1 323 договора с обща стойност на публичните разходи 64 688 хил. лева. Извършени са плащания по 2 960 договора на обща стойност 69 423 хил. лева.

За периода 2008-2012 г. по мярка 112 са постъпили общо 6 912 заявления с обща стойност на публичните разходи 337 962 хил. лева. Сключени са 5 447 договора с размер на публичните разходи 266 331 хил. лева. Изплатените средства възлизат на 168 954 хил. лева.

Анализът на напредъка по постигане на целите (въз основа на сключени договори за подпомагане) показва, че броят на младите фермери, подкрепени по мярка 112 до 2012 г. представлява 95% от заложената цел. По отношение на целите на база платени заявки изпълнението също е 95%.

Качественият анализ на проекти по мярката, по които са извършени плащания, показва че преобладаваща част от младите фермери се занимават основно с градинарство – 31%, овощни насаждения – 28,% и полски култури - 16%. Растениевъдството с традиционни за България култури е предпочетено от 78% от младите фермери, а 9% са в областта на животновъдството. Смесените стопанства са 8%. В категорията други, която заема дял от 5%, основните направления са пчеларство и алтернативно животновъдство – червени калифорнийски червеи и охлюви.

Мярка 114 „Използване на консултантски услуги от фермери и собственици на гори”

През 2012 г. е обявена процедура за избор на организации, които да предоставят консултантски услуги по стартиралата през 2011 г. Мярка 114. Одобрени са 12 консултантски организации в областта на земеделието, от тях 4 са водещи научни организации, 1 е неправителствена организация и 7 са консултантски фирми. За консултации в областта на горите е одобрена 1 фирма.

През 2012 г. са постъпили 30 заявления с обща стойност на публичните разходи 65 хил. лева. Сключени са общо 86 договора с размер на публичните средства 110 хил. лева.

От началото на прилагане на мярката до края на 2012 г. са подадени 88 заявления, с обща стойност на публичните разходи 174 хил. лева. От одобрените заявления 83 са на земеделски стопани и 3 - на собственици на гори. Към 31.12.2012 г. по мярката не са извършвани плащания.

Интересът към кандидатстване по мярка 114 е слаб. Анализът на напредъка по постигане на целите (въз основа на одобрени заявления за подпомагане) показва изпълнение от 0,5%, което ще се постигне, в случай че всички одобрени проекти бъдат реализирани и платени.

За първото полугодие на 2013 г. по мярката са постъпили 24 заявления за подпомагане.

Мярка 121 „Модернизирание на земеделските стопанства”

С одобреното седмо изменение на ПРСР, през 2012 г. към бюджета на мярка 121 са прехвърлени публични средства в размер на 277 077 хил. лева, от които от ЕЗФРСР - 221 703 хил. лева.

През годината са подадени 909 заявления по мярката с обща стойност на публичните разходи 219 050 хил. лева. Спрямо 2011 г. се наблюдава увеличение с 64% на броя и с 84% на стойността на постъпилите проекти, както и леко нарастване на средната им стойност. Сключени са 288 договора за подпомагане на обща стойност 48 654 хил. лева. Извършени са плащания по 351 договора със стойност на публичните разходи 68 713 хил. лева.

За периода от началото на прилагане на мярка 121 до 31.12.2012 г. са постъпили 4 410 проекта с обща стойност на публичните разходи 1 201 911 хил. лева. Сключените договори са общо 2 719 броя (62% от подадените заявления) със стойност на публичните разходи 677 657 хил. лева. Извършени са плащания към бенефициенти по 2 158 договора на обща стойност

521 381 хил. лева. Приключени са 78% от всички проекти със сключени договори и са изплатени 79% от договорените публични разходи.

Анализът на напредъка по постигане на целите въз основа сключени договори показва, че при изпълнение на договорите може да се постигне изпълнение до 38% от поставената по мярката цел за подпомогнати стопанства и 49% за реализирани инвестиции. Диспропорцията в процентите се дължи на уедряване на стопанствата в сравнение с периода на планиране на ПРСР.

Напредък по мярката е отбелязан по отношение на платени проекти - за проекти с окончателно плащане са постигнати 33% от целите за подпомогнати земеделски производители и 30% от целите за инвестиции. Изпълнението на целите на база всички проекти, по които е извършено плащане (включително само авансово и/или междинно) показва изпълнение от 30% по отношение на целите за подпомогнати земеделски производители и от 43% при целите за инвестиции.

Потвърждава се тенденцията за повишаване дела на проектите в необлагодетелстваните райони от всички проекти (9,4% през 2010 г., 11,2% през 2011 г. и 12,7% през 2012 г.), както и за ръст на дела на публичните разходи за тези райони от всички публични разходи - от 9,8% през 2010 г., 11,8% през 2011 г. до 13% през 2012 г. Относителният дял на подкрепените проекти обаче остава малък, което се дължи на по-големите трудности, които земеделските стопани в тези райони срещат при изпълнение на инвестиционни проекти.

Мярка 121 се прилага изключително успешно по отношение на инвестиции в растениевъдство – 71% от одобрените публични разходи и 80% от платените средства по проекти, като делът им намалява съответно с 1 и 8 пункта спрямо периода до 2011 г. В резултат от предприетите мерки (гарантирани бюджети, допълнителна държавна помощ, информационни кампании, облекчаване на процедурите), делът на животновъдния сектор в одобрените и в платените публични средства нараства съответно с 2 и 6 процентни пункта спрямо 2011 г. и достига 28% от одобрените и 18% от платените средства по проекти.

Подсектор „Полски култури“ е с най-висок дял – 60% от одобрените публични разходи и 71% от платените средства по проекти, но за втора поредна година този дял намалява спрямо предходната година. Средствата са насочени основно за оборудване и механизация за полски култури – 59% от одобрените публични разходи и 72% от платените средства по проекти. Следват сектор „Мляко“, който запазва дела си в одобрените и увеличава този в платените средства (18% от одобрените публични разходи и 13% от платените средства по проекти), сектор „Трайни насаждения“, където се отбелязва напредък с по 1 процентен пункт (5% от одобрените публични разходи и 4% от платените средства по проекти) и сектор „Домашни птици“, който запазва дела си през 2012 г. (4% от одобрените публични разходи и 3% от платените средства по проекти).

Инвестициите по мярка 121 са предназначени основно за оборудване и механизация – 89% от договорените и 91% от платените инвестиции, като делът им леко спада спрямо 2011 г. Следват инвестициите в сгради - 9% от договорените и 6% от платените средства, като делът им леко се увеличава.

През 2012 г. са договорени 211 проекта, в които са предвидени инвестиции по т.нар. „гарантирани бюджети“. Стойността на договорените публични разходи нараства със 100% спрямо 2011 г. Увеличение се наблюдава по всички бюджети, с изключение на договорените средства по приоритетен сектор 1 (инвестиции, свързани с прилагането на Нитратната директива). Стойността на договорените публични разходи е 36% от размера на гарантираните бюджети през годината и възлиза на 118 913 хил. лева. Анализът на база сключени договори показва, че при изпълнение на договорите може да се постигне най-голям напредък при гарантирания бюджет по нитратната директива – 95% от предвидените средства. За сектор „Мляко“ са договорени 18%, за други животновъдни сектори - 16% и за преход към биологично земеделие - 65%.

Броят на проектите с инвестиции, насочени към новите предизвикателства (с допълнително финансиране от ЕПИВ), нараства през 2012 г., като са сключени 114 договора. Най-голям е броят на проектите, свързани с управление на водите (64 броя), следват проектите за преструктуриране на млечния сектор. За предизвикателството, свързано с възобновяемите енергийни източници, е подаден 1 проект за създаване на насаждения от бързорастящи видове.

Интересът за кандидатстване с проекти за инвестиции в сектор „Плодове и зеленчуци“, в рамките на целеви прием, остава висок. През 2012 г. са одобрени 121 проекта със стойност на публичните разходи 38 727 хил. лева.

За първото полугодие на 2013 г. по мярка 121 са подадени общо 907 проекта.

Мярка 122 „Подобряване икономическата стойност на горите“

През 2012 г. интересът към кандидатстване по мярка 122 остава слаб. За периода 2008 - 2012 г. по мярката са подадени едва 11 проекта със стойност на публичните разходи 3 227 хил. лева. От тях почти половината – 6 проекта, на стойност 2 093 хил. лева, са постъпили през 2012 г.

По мярка 122 са подписани общо 7 договора за подпомагане, с размер на публичните средства 1 455 хил. лева, като 6 от тях, на стойност 1 146 хил. лева, са сключени през 2012 г. Всички одобрени проекти са на общини. За периода 2008-2011 г. по мярката няма плащания. През 2012 г. по 7 договора са изплатени на бенефициенти общо 728 хил. лева.

Поради слабото изпълнение на мярката и риска от неизпълнение на заложените цели, през 2012 г. със седмото изменение на ПРСР са намалени общия ъ бюджет, с 24 448 хил. лева публични средства, както и стойностите на целевите индикатори.

За първото полугодие на 2013 г. по мярка 122 е постъпил един проект.

Мярка 123 „Добавяне на стойност към земеделски и горски продукти“

През 2012 г. по мярка 123 е постигнат напредък спрямо 2011 г. по отношение подадени заявления, стойност на проектите и брой сключени договори. Подадени са 246 заявления с общ размер на публичните разходи 385 293 хил. лева (увеличение спрямо предходната година съответно с 24% и със 108%). Сключени са 160 договора с общ размер на публичните разходи 144 491 хил. лева.

През годината се ускорява темпът на извършване на плащанията по проекти спрямо предходната година. Платени са 173 заявки (увеличение от 86% спрямо 2011 г.) със стойност на публичните разходи 78 408 хил. лева (ръст от 39%).

Най-голям интерес представляват инвестициите в хранително-вкусовата промишленост – 86% от всички инвестиции по мярката, със стойност на публичните разходи 374 905 хил. лева (96% от договорените). Проектите за преработка на горски продукти са 56 (14% от проектите), със стойност на публичните разходи 14 864 хил. лева.

За периода от началото на прилагане на ПРСР до 31.12.2012 г. са извършени плащания на бенефициенти по 234 договора на обща стойност 144 399 хил. лева. Окончателно са приключени и разплатени 129 проекта със стойност на публичните разходи 78 261 хил. лева.

Към 31.12.2012 г. са сключени 10 договора по мярка 123 за инвестиции с допълнително финансиране от ЕПИВ. Общо договорените публични средства са 4 309 хил. лева. През 2012 г. са извършени плащания по всички проекти. Платените средства възлизат на 2 460 хил. лева, от които 1 627 хил. лева са свързани с управление на водите и 833 хил. лева – с възобновяеми енергийни източници.

Анализът на напредъка по постигане на целите въз основа сключени договори показва, че при изпълнение на договорите може да се постигне изпълнение от 65% на поставената по мярката цел за подпомогнати предприятия, 74% за реализирани инвестиции и 46% за предприятия, въвели нови продукти, процеси и технологии.

Изпълнението за целите на база всички проекти, по които е извършено плащане (включително само авансово и/или междинно), е 38% за подпомогнати предприятия (спрямо 17% за 2011 г.), за предприятия въвели нови продукти, процеси и технологии - 26% (14% за 2011 г.) Целите за инвестиции се изпълняват на 83% с включени суми за Гаранционен фонд и на 70% без тях (при едва 35% до края на 2011 г.).

Мярка 141 „Подпомагане на полупазарни стопанства в процес на реструктуриране”

Поради слабия интерес към мярка 141, със седмото изменение на ПРСР през 2012 г. от бюджета ѝ към други мерки са прехвърлени 172 110 хил. лева публични средства и са занижени целевите стойности на индикаторите.

През 2012 г. са подадени 5 503 заявления със стойност на публичните разходи 80 722 хил. лева, което представлява нарастване спрямо 2011 г. с 2,4 пъти, а спрямо 2010 г. - с 6 пъти. Сключени са 4 400 договора с размер на публичните разходи 64 549 хил. лева (увеличение 2,3 пъти спрямо 2011 г.). Извършени са плащания по 6 287 договора на обща стойност 18 473 хил. лева.

За периода 2008-2012 г. общият брой одобрени заявления е 7 212, със стойност на публичните разходи 105 789 хил. лева. Извършени са плащания по 6 482 проекта в размер на 28 291 хил. лева. По 3 940 проекта е платено за 1-ва година, за 1 917 проекта са извършени плащания за 2 години, а трето плащане е извършено по 625 проекта.

Анализът на напредъка по постигане на целите въз основа на одобрени и в процес на обработка заявления показва изпълнение на 96% от поставената по мярката цел за подпомогнати полупазарни стопани. По отношение целите на база платени заявления е постигнато изпълнение от 71%.

Мярка 142 „Създаване на организации на производители”

По мярка 142 през 2012 г. са подадени 2 заявления за признаване и подпомагане на организация на производители. През годината няма сключени договори и извършени плащания. Към 31.12.2012 г. в процес на разглеждане са 4 заявления. За периода от началото на прилагане на мярката е извършено плащане по един договор на стойност 29 хил. лева.

През 2012 г. не е постигнат напредък по постигане на целите по мярката, в сравнение с 2011 г. По отношение на целите въз основа платени заявления е отчетено 0,7% изпълнение по показателя подпомогнати организации на производители и 2% по показателя оборот на подпомаганите организации.

Някои от причините за слабия интерес по мярката се дължат на нежеланието на дребните земеделски производители да се кооперират, на недостатъчните им познания по отношение управлението на маркетингова организация (водене на счетоводство, управление на търговско дружество/кооперация и др.), както и на липсата на достатъчно финансови средства за покриване на оперативните разходи на организацията.

Мярка 143 „Предоставяне на съвети и консултиране в земеделието в България и Румъния“

Националната служба за съвети в земеделието е единствения бенефициент по мярка 143 за целия период на нейното прилагане. Службата предоставя безплатно на земеделските производители съветнически услуги по мерки 112, 141, 214, 121 и 311 на ПРСР. Съгласно одобренията през м. декември 2011 г. от ЕК предложения за промени в ПРСР, до края на 2013 г. предоставяните от НССЗ консултантски услуги по мярка 143 се допълват с консултантски услуги за земеделски производители, които са получили финансова помощ по мярка 141 (независимо дали НССЗ е изготвила проекта по мярка 141).

През 2012 г. НССЗ продължава да предоставя пълен комплект от съветнически услуги само на лицата, допустими за кандидатстване по мярка 141 "Подпомагане на полупазарни стопанства в процес на реструктуриране". На тях Службата изготвя безплатно бизнес-планове по мерки 121, 122, 123 и 311 от ПРСР и предоставя допълнителни услуги, приети с шестото изменение на ПРСР.

През годината НССЗ е предоставила 103 съветнически услуги на одобрени по мярка 141 полупазарни стопанства, в т.ч.: относно оценка на стопанството и установяване на подобрения във връзка със законоустановените изисквания за управление – 62 броя и относно управление на земеделското стопанство и специфични съвети в областта на растениевъдството и/или животновъдството - 41 броя.

По мярката е постигнат значителен напредък – през 2012 г. броят на предоставените комплексни съветнически услуги нараства над 2 пъти спрямо предходната година. НССЗ е изготвила 5 415 проекта, което представлява увеличение със 73% спрямо 2011 г. и с 2,4 пъти в сравнение с 2010 г. Изготвените през 2012 г. заявления за полупазарни стопани са с 38% повече от изготвените за целия предходен период за прилагане на мярката (2008 - 2011 г.).

През 2012 г. са извършени плащания на обща стойност 1 277 хил. лева. За целия период на прилагане на мярката до 31.12.2012 г. изплатените средства възлизат на общо 7 276 хил. лева.

Анализът на напредъка по постигане на целите (въз основа на платени на НССЗ проекти) показва, че общият брой на подпомогнатите земеделски производители по мярка 143 възлиза на 56% от целевия брой, заложен в Програмата. Мярката постига по-добре целите си по отношение на млади фермери – 86 % и агроекология - 64%. Значителен напредък е постигнат по отношение на полупазарни стопанства – достигнати са 45% от заложените цели (спрямо 19% до края на 2011 г.).

- **Мерки от Ос 2**

Мярка 211 „Плащания на земеделски стопани за природни ограничения в планински райони”

Прилагането на мярката е свързано с устойчиво управление на земеделските земи и е насочено към съхранение на земеделската дейност в планинските райони, подпомагане поддържането на ландшафта и съществуващото биоразнообразие и противодействие на обезлюдяването и изоставянето на земята в тези райони.

През 2012 г. се постига намаляване на сроковете за обработка на заявленията спрямо предходните години. Като резултат, голяма част от плащанията за кампания `2012 г. са извършени преди края на календарната 2012 г.

Подадените през 2012 г. заявления са 27 081 броя (намаление с около 7% спрямо 2011 г.). Одобрените заявления са 26 852 броя (спад от 6% в сравнение с 2011 г.) Декларирана е площ от 308 247 ха, което представлява ръст от 4% спрямо предходната година.

През календарната 2012 г. са извършени частични плащания за кампании `2011 г. и `2012. Платените публични средства по мярка 211 достигат 50 630 хил. лева.

За периода от началото на прилагане на мярката до 31.12.2012 г. са изплатени общо 193 258 хил. лева. Заявените площи за кампания `2012 се увеличават с 13% спрямо кампания `2007, а допустимите за подпомагане площи за кампания `2011 нарастват с 11% спрямо кампания `2007.

Към 12 юли 2013 г. по мярката е извършена междинна оторизация в размер на 48 697 хил. лева.

Мярка 212 „Плащания на земеделски стопани в райони с ограничения, различни от планинските райони“

За кампания `2012 са подадени 11 227 заявления, което представлява намаление с 2% спрямо предходната кампания. Одобрените заявления са 11 103 броя (спад от 2% в сравнение с 2011 г.).

Заявените за подпомагане площи са 224 190 ха, което е ръст от 7% спрямо 2011 г. Размерът на заявените площи бележи плавно увеличение през целия период на прилагане на мярката, като общото нарастване за кампания `2012 спрямо кампания `2007 г. е 24%.

През календарната 2012 г. по мярка 212 са извършени частични плащания за кампании `2011 г. и `2012. Платените публични средства достигат 16 896 хил. лева.

От началото на прилагане на мярката до 31.12.2012 г. изплатените средства възлизат на 60 401 хил. лева.

Към 12 юли 2013 г. по мярка 212 е извършена междинна оторизация в размер на 15 751 хил. лева.

Мярка 213 „Плащания за Натура 2000 за земеделски земи”

Мярката стартира за първи път през кампания `2011. По нея се подпомагат земеделски производители, стопанисващи земеделски земи, попадащи в обхвата на европейската екологична мрежа Натура 2000, които са обявени за защитена зона със Заповед на министъра на околната среда и водите.

През 2012 г. постъпилите заявления нарастват с 52% спрямо предходната година до 3 683 броя, с декларирана площ 116 945 ха. В резултат от съкращаване на сроковете за обработка на заявленията, до 31.12.2012 г. са извършени всички плащания за кампания `2011 и по-голямата част от плащанията за кампания `2012. Оторизираните публични средства възлизат на общо 11 097 хил. лева.

Към 12 юли 2013 г. по мярката е извършена частична оторизация за кампания `2012 в размер на 7 547 хил. лева.

Мярка 214 „Агроекологични плащания“

През 2012 г. са обработени основната част от заявленията за подпомагане по марка 214 и са извършени голяма част от плащанията за кампания `2012. Ускоряването на процедурите се оценява високо от бенефициентите, тъй като това им дава възможност да се подготвят за следващата стопанска година. В предходните години бенефициентите по мярка 214 са получавали по-късно плащанията си в сравнение със земеделски стопани, подпомогнати по други мерки (СЕПП, мерки 211 и 212), което ги е поставяло в по-неблагоприятна финансова ситуация.

Продължава тенденцията за постоянен ръст на броя подадени и одобрени заявления по мярка 214. През 2012 г. са подадени 2 630 заявления, което представлява увеличение с 33% спрямо 2011 г. и с 80% спрямо първата кампания от 2008 г.

През календарната 2012 г. плащанията по мярка 214 възлизат на 58 649 хил. лева.

От оторизираните публични средства най-голям дял заемат плащанията за биологично растениевъдство и пчеларство – 39% с 36 616 хил. лева, който обаче намалява със 7 пункта спрямо 2011 г. На второ място е направление „Въвеждане на сеитбообращение“ (23%), с платени 21 256 хил. лева. По него са одобрени нови 97 заявления, а площта се увеличава от 2,9 хил. ха на над 113 хил. ха. Следват „Възстановяване и поддържане на затревени площи с висока природна стойност“, „Опазване на застрашени от изчезване местни породи“ и „Пасторализъм“, съответно с дял 17%, 14% и 7% от средствата по мярката.

Качественият анализ на одобрените заявления показва, че броят на одобрените кандидати за подпомагане по мярката представлява само 10% от поставената в ПРСР цел, но одобрените за подпомагане площи са 270% от целта. Основни причини за диспропорцията са

увеличаване ИЗП на стопанствата, по-слабо от планираното участие на животновъдните подсектори и на малките фермери. По отношение на генетичните ресурси, броят на одобрените проекти представлява 60% от заложената в ПРСР цел (при 26% за 2011 г.).

За периода 2008 - 2012 г. изплатените по мярката публични средства възлизат на 94 258 хил. лева.

Мярка 223 „Първоначално залесяване на неземеделски земи”

През 2012 г. са подадени 53 заявления по мярката със стойност на публичните разходи 17 919 хил. лева, като се наблюдава ръст спрямо предходните години. По отношение броя подадени проекти, увеличението в сравнение с 2011 г. и с 2010 г. е съответно с 12 пъти и със 77%, а при стойността на исканата субсидия нарастването е с 26 пъти спрямо 2011 г. и с 2 пъти спрямо 2010 г. През 2012 г. са одобрени са 11 проекта със стойност на публичните разходи 1 952 хил. лева (21% спад спрямо предходната година.). Извършени са плащания по 12 договора с размер на публичните средства 645 хил. лева.

От началото на прилагане на ПРСР до 31.12.2012 г. са сключени общо 55 договора за подпомагане с размер на публичните разходи 7 628 хил. лева. Платените публични средства са в размер на 1 396 хил. лева. Окончателно са приключени и разплатени 14 проекта със стойност на публичните разходи 855 хил. лева.

За подпомагане по мярката кандидатстват основно общини – 58% от одобрените проекти и от тези с плащане, структурите на Държавната агенция по горите – държавни горски и ловни стопанства – 34% от одобрените проекти и 38% от платените и частни собственици на гори – 3% от одобрените проекти и 5% от платените проекти.

Преобладават площите, залесени с широколистни дървесни видове – 67% от одобрените и 73% от проектите с плащане, следват смесените площи - 25% от одобрените и 11% от проектите с плащане, бързо растящи видове - 3% от одобрените и 3% от проектите с плащане и иглолистните с 5% от одобрените и 2% от проектите с плащане.

Анализът на напредъка по постигане на целите показва, че заложената цел за подпомогнати бенефициенти за залесяване се постига в незначителна степен – 2% на база одобрени заявления и 1% на база платени. По отношение на индикатора за залесени площи, заложената цел от 10 000 ха се постига в значително по-голяма степен - 12% на база одобрени и 7% на база платени проекти.

С извършеното залесяване се постигат в най-голяма степен заложените цели за смекчаване на промените в климата - 10% на база одобрени и 6% на база платени, за качество на водата – 7% на база одобрени и 5% на база платени, за предотвратяване на маргинализацията и изоставянето на земята се постига 8% на база одобрени и 5% на база платени проекти. Изпълнението по отношение на биоразнообразието и горско стопанство с висока природна стойност се постига в незначителна степен - 4% на база одобрени и 2% на база платени и за съхраняване качество на почвата - 4% на база одобрени и 1% на база платени проекти.

Мярка 226 „Възстановяване на горския потенциал и въвеждане на превантивни дейности”

През 2012 г. са подадени 54 заявления със стойност на публичните разходи 19 587 хил. лева. Подписани са 6 договора на обща стойност 162 хил. лева. Извършени са плащания по 12 договора със стойност на публичните разходи 671 хил. лева.

За периода 2008 - 2012 г. по мярка 226 са извършени плащания по 25 договора на обща стойност 1 299 хил. лева. Окончателно са приключени 20 проекта със стойност на публичните разходи 882 хил. лева.

Анализът на напредъка за постигане на целите показва, че за поставената цел за брой подпомогнати възстановителни дейности може да се постигне изпълнение от 11% на база

одобрени заявления и 7% на база на проекти с плащане. По отношение на индикатора за залесени площи, поставената цел от 170 000 ха се постига в много по-голяма степен - 78% на база одобрени и 50% на база проекти с плащане. Изпълнението на целите за индикаторите за резултат за площ с успешно управление на земята на база проекти е 26%.

Запазва се положителната тенденция целите за подпомогнати площи и превантивни дейности да се изпълняват в голяма степен, независимо от малкия брой проекти. По такъв начин с малко публични средства се постигат много добри резултати.

• Мерки от Ос 3

Мярка 311 „Разнообразяване към неземеделски дейности”

През 2012 г. не е обявяван прием на заявления за подпомагане по мярка 311. Сключени са 138 договора (спад от 20% спрямо 2011 г.) със стойност на публичните разходи 43 362 хил. лева. Извършени са плащания по 123 договора на обща стойност 28 465 хил. лева.

За периода от началото на прилагане на ПРСР до 31.12.2012 г. по мярката са извършени плащания по 150 договора на обща стойност 37 565 хил. лева. Окончателно са приключени и разплатени 80 проекта с обща стойност на публичните разходи 26 615 хил. лева.

От одобрените проекти преобладават тези за развитие на туризма с обща стойност на инвестициите 71 741 хил. лева (45% от всички инвестиции). Делът на инвестициите за производството на енергия от възобновяеми източници намалява значително – от 65% към 31.12.2010 г. до 43% към 31.12.2012 г. Една от причините за този спад е понижаването през 2011 г. и 2012 г. на преференциалните цени за изкупуване на енергия от ВЕИ от Държавната комисия за водно и енергийно регулиране.

По отношение на проектите с инвестиции по ЕПИВ, през 2012 г. са изплатени средства по 6 проекта със стойност на публичните разходи 1 836 хил. лева, което представлява 51% от бюджета. За периода 2009-2012 г. са сключени общо 13 договора на стойност 4 624 хил. лева за възобновяеми енергийни източници. При условие че тези договори бъдат изпълнени, усвояването на бюджета ще възлезе на 128%.

През първото полугодие на 2013 г. по мярка 311 е обявен един прием, в рамките на който са постъпили 723 проектни предложения.

Мярка 312 „Подкрепа за създаване и развитие на микропредприятия”

Поради липса на свободен бюджет, през 2012 г. по мярката не е проведен прием на проекти за подпомагане. Сключени са 232 договора за реализация на подадени през предходните години проекти със стойност на публичните разходи 43 362 хил. лева. Извършени са плащания по 370 договора с обща стойност на публичните разходи 77 563 хил. лева.

За периода 2008 - 2012 г. изплатените публични средства по мярка 312 възлизат на 109 157 хил. лева. Окончателно са изпълнени и разплатени 289 проекта с общ размер на публичните разходи 83 515 хил. лева.

От одобрените проекти преобладават тези за развитие на туризма - 481 бр. (56% от проектите) с обща стойност на инвестициите 48 226 хил. лева. В стойностно изражение, на първо място са инвестициите за производството на енергия от възобновяеми източници - 54% от одобрените публични средства (89 967 хил. лева).

До края на 2012 г. са сключени 40 договора по проекти, в които са включени инвестиции по ЕПИВ, в размер на 14 408 хил. лева. Извършени са плащания по 31 проекта с обща стойност на публичните разходи 10 634 хил. лева.

След направена оценка на риска за неизпълнение на вече договорени проекти, с Решение на Министерския съвет от 08.03.2013 г., е дадена възможност през 2013 г. да се извърши прием над планирания бюджет, с цел избягване загуба на средства.

През първото полугодие на 2013 г. е обявен един прием на заявления за подпомагане по мярка 312, с постъпили 493 проекта.

Мярка 313 „Насърчаване на туристическите дейности”

През 2012 г. са подадени 121 заявления със стойност на публичните разходи 40 681 хил. лева. Спрямо предходния период на прием, през 2011 г. броят подадени проекти се увеличава с 89%, а стойността на заявените публични разходи - с 80%.

Реализиран е напредък по отношение одобрението на проекти. През годината са одобрени 127 проекта със стойност на публичните разходи 37 784 хил. лева, което представлява ръст спрямо 2011 г. съответно с 323% и 388%. Платените по мярката средства нарастват с пет пъти в сравнение с предходната година и достигат 18 713 хил. лева.

За периода 2008 - 2012 г. по мярка 313 са извършени плащания по 149 проекта на обща стойност 22 413 хил. лева. Окончателно са приключени и разплатени три проекта на обща стойност 598 хил. лева.

Анализът на напредъка по проекти, по които има извършено плащане показва, че поставената цел за подпомогнати нови туристически дейности се постига на 59%, а за реализирани по мярката инвестиции – на 60%. Изпълнението за брой на създадени работни места на база окончателно платени проекти е 2%.

Мярка 321 „Основни услуги за населението и икономиката в селските райони”

Със седмо изменение на ПРСР през 2012 г. към бюджета на мярка 321 са прехвърлени средства в размер на 239 951 хил. лева, разпределени между обявените пет целеви приема на проекти. По всички приеми са подадени общо 269 заявления със стойност на публичните разходи 748 000 хил. лева. Сключени са общо 177 договора със стойност на публичните разходи 625 868 хил. лева. Извършени са плащания на обща стойност 334 575 хил. лева по 260 договора.

За периода от началото на прилагане на ПРСР до 31.12.2012 г. по мярка 321 са подадени 1 021 заявления със стойност на публичните разходи е 3 429 214 хил. лева. Сключени са 401 договора със стойност на публичните разходи 1 351 401 хил. лева. Изплатените средства възлизат на 678 653 хил. лева.

По отношение на проектите с включени инвестиции по ЕПИВ, през 2012 г. са извършени плащания по сключените през 2011 г. 15 договора за подпомагане. Общо платените средства възлизат на 17 612 хил. лева (49% от бюджета). Проектите, насочени към подобряване на екологичната инфраструктура, заемат най-голям дял както от одобрените проекти (45%) и стойността на публичните разходи (49%), така и от проектите с плащане – 46% от броя и 49% от платените суми. На второ място са проектите с културна и социална насоченост - 33% от одобрените проекти и 27% от одобрената субсидия. Проектите, свързани с подобряване на мобилността, също имат значителен дял – 18% от одобрените проекти и 23% от одобрените публични разходи.

Мярка 321 се прилага успешно. Анализът на напредъка за постигане на целите (въз основа данни от одобрени заявления) показва, че поставената цел за брой подпомогнати дейности може да се постигне до 27%, но по отношение на индикатора за инвестиции реализирани по мярката, изпълнението достига 127%. Оценката на изпълнението по проекти, по които има извършено плащане показва, че се постига 25% от поставената цел за брой подпомогнати дейности и 125% за инвестиции, реализирани по мярката.

Мярка 322 „Обновяване и развитие на населените места”

Мярка 322 е една от мерките, към които се проявява значителен интерес за кандидатстване.

През 2012 г. са обявени два приема, единият от които, с бюджет от 15 646 хил. лева, е за заявления за подпомагане на общини, пострадали от наводнението в Хасковска област през м. февруари 2012 г.

През годината са постъпили общо 232 заявления със стойност на публичните разходи 179 934 хил. лева. Сключени са 152 договора с обща стойност на публичните разходи 114 094 хил. лева. Извършени са плащания на стойност 65 324 хил. лева.

За периода 2008 - 2012 г. са подадени 754 проекта с обща стойност на публичните разходи 766 085 хил. лева. Сключени са 391 договора (52% от подадените заявления) със стойност на публичните разходи 388 422 хил. лева. Общо по мярката са платени 192 353 хил. лева публични средства по 302 договора. Окончателно са приключени и разплатени 90 проекта със стойност на публичните разходи 71 807 хил. лева.

Анализът на напредъка за постигане на целите (въз основа данни от одобрени заявления) показва, че поставената цел за брой населени места, където се изпълняват дейностите може да се постигне до 72%, по отношение на индикатора за инвестиции, реализирани по мярката, изпълнението може да е по-голямо - до 96%. Анализът по отношение напредъка по проекти, по които има извършено плащане показва, че се постига 60% от поставената цел за брой на населени места и 87% за реализирани по мярката инвестиции.

- **Мерки от Ос 4 ЛИДЕР**

- Мярка 41 „Прилагане на стратегии за местно развитие”**

В рамките на двата проведени приема на заявления през 2010 и 2011 г. са одобрени за финансиране общо 35 стратегии на МИГ със стойност на публичните разходи 103 974 хил. лева, с което определеният бюджет е договорен.

През 2012 г. са сключени 19 договора с МИГ на стойност 53 919 хил. лева.

Анализът на напредъка за постигане на целите (въз основа данни от одобрени стратегии за местно развитие по мярка 41 към 31.12.2012 г.) показва, че поставената цел за брой подпомогнати МИГ може да се изпълни до 70%, по отношение на индикатора за обща площ на МИГ изпълнението може да е до 72% и за население, обхванато от МИГ – 54%. До 31.12.2012 г. няма одобрени проекти за финансиране от МИГ.

За първото шестмесечие на 2013 г. по мярка 41 са постъпили за разглеждане 447 проекта на местни инициативни групи.

- Мярка 431 „Управление на местни инициативни групи, придобиване на умения и постигане на обществена активност на съответната територия за местните инициативни групи, прилагащи стратегии за местно развитие”**

През 2012 г. по мярка 431 са извършени плащания по 48 договора с общ размер на публичните средства 4 510 хил. лева. За целия период на прилагане на мярката са одобрени 302 заявки за плащане с обща стойност на публичните разходи от 14 907 хил. лева.

- Подмярка 431-1 „Управление на местни инициативни групи, придобиване на умения и постигане на обществена активност в териториите на избрани и одобрени местни инициативни групи”**

Анализът на напредъка за постигане на целите показва, че поставената цел за брой дейности за придобиване на умения и постигане на обществена активност се постига на 68%, а целта за брой на участниците в дейностите по обучение - на 44%.

- Подмярка 431-2 „Придобиване на умения и постигане на обществена активност на съответните територии за потенциални местни инициативни групи в селските райони”**

Анализът по отношение на видовете подкрепени дейности по проекти, по които има извършено плащане, показва че общият брой подпомогнати дейности е 672, като най-голям е

броят на дейностите, свързани с осигуряване на информация за района и стратегията за местно развитие – 223 (33% от общия брой) и с обучение на персонала, включен в подготовката и прилагането на стратегията за местно развитие – 222 (33%).

Анализът по отношение на напредъка по проекти, по които има извършено плащане, показва преизпълнение – с 224% за поставената цел за брой дейности за придобиване на умения и постигане на обществена активност на съответната територия. Преизпълнява се и изпълнението на индикатора за брой на участниците в тези дейности – 174%, както и за успешно завършилите обучението – 208%.

Мярка 421 „Вътрешнотериториално и транснационално сътрудничество“

За обявления през 2012 г. прием на заявления е определен бюджет в размер на 10 038 хил. лева, в т. ч.: за подготвителна техническа помощ - 2 008 хил. лева и за изпълнение на съвместни действия - 8 031 хил. лева. Постъпили са 21 заявления с обща стойност на публичните разходи 1 439 хил. лева.

Мярка 511 Техническа помощ

Изпълнението на дейностите по Техническата помощ е успешно и в голяма степен подпомага повишаването на информираността на бенефициентите за ПРСР. Наблюдава се положителна тенденция за извършване на анализи, свързани с напредъка на договори, които са в процес на реализация. Изпълнени са значителен брой проекти, насочени към повишаване на административния капацитет на представители на УО и РА, както и на създадените по Ос 4 МИГ.

През 2012 г. по мярката са извършени плащания по 135 договора на обща стойност 17 186 хил. лева.

От началото на прилагане на ПРСР до 31.12.2012 г. по мярка 511 са платени общо 34 954 хил. лева по 243 договора.

Мярка 611 „Доплащания към директните плащания“

През 2012 г. по мярка 611 са извършени плащания на стойност 321 хил. лева. За периода 2008 - 2012 г. изплатените средства възлизат на общо 301 496 хил. лева.

1.2.2. Финансово прилагане на ПРСР по мерки

През 2012 г. се увеличават платените публични средства по всички оси, с изключение на ос 4 Лидер. Най-много средства са платени по ос 3 – 524 639 хил. лева, като при нея се наблюдава и най-големият ръст спрямо 2011 г. - 154%. За всички мерки от ос 3 (311, 312, 313, 321 и 322) плащанията се увеличават с повече от 100%, като най-голямо е нарастването при мярка 313 - над 400%.

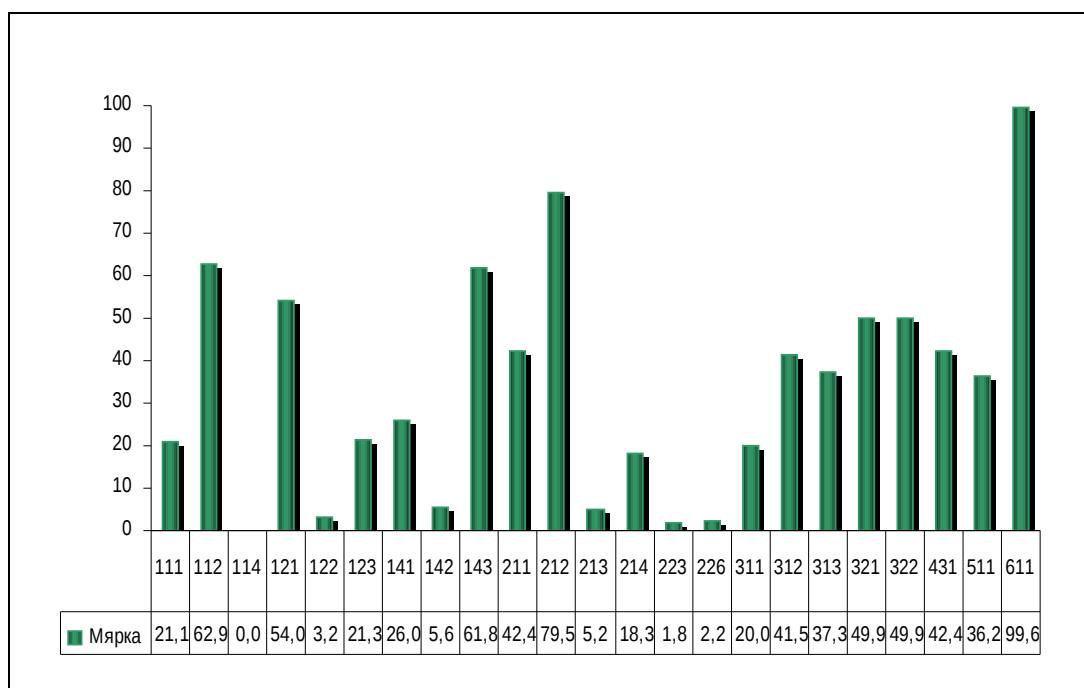
На второ място по платени средства е ос 1 - 241 281 хил. лева, с 46% нарастване на платените на бенефициенти средства. Напредък се наблюдава при повечето мерки – 111, 112, 121, 123, 141 и 143. По мерки 114 и 142 интересът остава нисък и през 2012 г. по тях не са извършвани плащания.

По втора ос има увеличение от 22% спрямо предходната 2011 г., като платените средства достигат 138 590 хил. лева.

Налице е забавяне при прилагането на ос 4 от ПРСР. През 2012 г. по нея са платени едва 4 510 хил. лева – намаление с 50% спрямо 2011 г.

За периода от началото на прилагане на ПРСР до края на 2012 г. общо изплатените средства (с Гаранционния фонд) възлизат на 2 866 845 хил. лева (45% от бюджета на ПРСР), в това число 2 629 998 хил. лева на бенефициенти (42% от бюджета на ПРСР) и 236 847 хил. лева за схема за финансов инженеринг (Гаранционен фонд), одобрена с осмото изменение на ПРСР. През 2012 г. са изплатени най-много средства по ПРСР от стартирането ѝ. Общо предоставените средства превишават тези за 2011 г. с 25%, а изплатените на бенефициенти – с 84%.

Фигура IV.1. Усвояемост на средствата по ПРСР към 31.12.2012 г. с натрупване, по мерки, %

Източник: МЗХ, УО на ПРСР

Таблица IV.9. Изплатени суми по ПРСР за периода 2008 - 2012 г. по мерки, хил. лева

Мярка	2008 г.	2009 г.	2010 г.	2011 г.	2012 г.	Общо 2008-2012 г.
111 "Професионално обучение, информационни дейности и разпространение на научни знания"	0	0	0	1 471	4 260	5 732
112 "Създаване на стопанства на млади фермери"	1 001	35 154	62 965	409	69 423	168 954
114 "Използване на консултантски услуги от фермери и собственици на гори"	0	0	0	0	0	0
121 "Модернизиране на земеделските стопанства"	0	139 697	215 320	176 079*	68 713	599 809*
122 "Подобряване на икономическата стойност на горите"	0	0	0	11 735*	728	12 462*
123 "Добавяне на стойност към земеделски и горски продукти"	0	0	9 443	203 233*	78 408	291 084*
141 "Подпомагане на полупазарни стопанства в процес на реструктуриране"	0	0	2 085	7 735	18 473	28 291
142 "Създаване на организации на производители"	0	0	0	29	0	29

143 "Предоставяне на съвети и консултиране в земеделието в България и Румъния"	6	1 524	3 149	1 324	1 277	7 276
Общо ос 1	1 007	176 374	292 959	402 015	241 281	1 113 636
211 "Плащания за природни ограничения на фермери в планински райони"	29 128	14 117	34 600	64 784	50 630	193 258
212 "Плащания за природни ограничения на фермери в райони, различни от планинските"	9 290	4 774	8 721	20 720	16 896	60 401
213 „Плащания за Натура 2000 за земеделски земи"	0	0	0	0	11 097	11 097
214 "Агроекологични плащания"	0	4 232	4 311	27 066	58 649	94 258
223 "Първоначално залесяване на неземеделски земи"	0	0	374	377	645	1 396
226 "Възстановяване на горския потенциал и въвеждане на превантивни дейности"	0	0	182	446	671	1 299
Общо ос 2	38 418	23 123	48 185	113 391	138 590	361 710
311 "Разнообразяване към неземеделски дейности"	0	0	0	9 100	28 465	37 565
312 "Подкрепа за създаване и развитие на микропредприятия"	0	0	3 397	28 195	77 563	109 157
313 "Насърчаване на туристическите дейности"	0	0	0	3 700	18 713	22 413
321 "Основни услуги за населението и икономиката в селските райони"	0	0	211 160	132 918	334 575	678 651
322 "Обновяване и развитие на населените места"	0	0	94 346	32 683	65 324	192 353
Общо ос 3	0	0	308 901	206 599	524 639	1 040 141
431 "Придобиване на умения и постигане на обществена активност на съответните територии за потенциални МИГ в селските райони"	0	0	1 367	9 028	4 510	14 907
Общо ос 4	0	0	1 367	9 028	4 510	14 907
511 "Техническа помощ"	0	2 183	5 355	10 231	17 186	34 954
Общо ос	0	2 183	5 355	10 231	17 186	34 954
611 "Доплащания към директните плащания"	161 003	75 699	65 218	-747	321	301 496
Общо ос	161 003	75 699	65 218	-747	321	301 496

Общо ПРСР	200 430	277 381	721 987	740 517	926 531	2 866 845
------------------	----------------	----------------	----------------	----------------	----------------	------------------

*Включва и Гаранционен фонд

Източник: МЗХ, УО на ПРСР

1.3. Допълнително държавно подпомагане

В допълнение към подпомагането по двата стълба на ОСП, земеделският сектор в България получава финансова подкрепа с национални средства по схеми за държавни помощи, краткосрочни и дългосрочни кредити, отпускани от ДФ „Земеделие“.

Следвайки своята мисия, държавното подпомагане се насочва към структуроопределящи, чувствителни и приоритетни области в селското стопанство. Националното субсидиране за земеделските производители се извършва в съответствие със законодателството на ЕС и съобразно възможностите на държавния бюджет.

1.3.1. Държавни помощи

Отчитайки състоянието на отделните сектори на селското стопанство и интересите на земеделските производители, Министерството на земеделието и храните разработва схеми на държавни помощи, които се прилагат след получаване на положителна оценка от страна на ЕК за тяхната допустимост.

Предоставянето на държавни помощи цели повишаване на конкурентоспособността на българския земеделски сектор посредством мерки, насочени към инвестиции за повишаване ефективността на стопанствата и производство на по-качествена продукция, застраховане и компенсация на щети от природни бедствия и неблагоприятни климатични събития, съдействие за предотвратяване на заболявания по растения и животни, опазване на генетичните ресурси в растениевъдството и животновъдството, насърчаване на хуманното отношение към животните, стимулиране участието в изложения за популяризиране българското селскостопанско производство и за обмен на опит.

През 2012 г. са разработени 9 нови схеми на държавни помощи и е направено допълнение към 1 схема. През годината са прилагани държавни помощи в следните направления:

- Помощи за инвестиции в земеделски стопанства, свързани с първичното производство на земеделски продукти;
- Помощи, насочени към съхраняване на генетичните ресурси, местните породи животни и сортове растения, адаптирани към специфичните природни условия;
- Помощи, свързани с управление на риска и кризите, насочени към противодействие и компенсиране на щети при природни бедствия или неблагоприятни метеорологични условия, както и при болести по животните и растенията;
- Помощи, насочени към повишаване на качеството на храните и суровините от животински произход чрез отделяне на особено внимание към хуманно отношение към животните;
- Помощи, насочени към насърчаване участието на земеделските производители в национални и международни селскостопански изложения и обмен на опит;
- Помощи от типа de minimis (които не подлежат на одобрение от ЕК) за покриване на оперативни разходи в сравнително малък размер.

Търсейки равнопоставеност между отделните сектори, държавното подпомагане в една или друга насока обхваща повечето подсектори на селското стопанство – говедовъдство, овцевъдство, свиневъдство, птицевъдство, рибовъдство, пчеларство, зърнопроизводство, овощарство, зеленчукопроизводство и др.

През 2012 г. чрез ДФ „Земеделие“ са изплатени общо 44,9 млн. лева държавни помощи (при 28,2 млн. лева през 2011 г.), от които са се възползвали 15 781 земеделски производители. Средствата се разпределят, както следва:

- В сектор „Животновъдство“ – общо 25,4 млн. лева, в т. ч.: 17,2 млн. лева по схеми на държавни помощи и 8,2 млн. лева - по помощи от типа de minimis;
- В сектор „Растениевъдство“ – общо 18,8 млн. лева, в т. ч.: 6,2 млн. лева по схеми на държавни помощи и 12,6 млн. лева по помощи от типа de minimis;
- В сектор „Рибарство“ - 735 хил. лева помощи de minimis.

През годината са приложени 8 броя помощи de minimis в секторите овцевъдство, козевъдство, пчеларство, овощарство, зеленчукопроизводство, памукопроизводство и рибарство, както и за компенсиране на щети от наводнение в област Хасково.

През 2012 г. продължава да се прилага и държавната помощ за инвестиции в земеделските стопанства чрез преотстъпване на корпоративен данък, администрирана чрез Националната агенция по приходите. По тази помощ през 2012 г. е преотстъпен данък в размер на 65,6 млн. лева на 2 632 данъчно задължени лица - земеделски производители, при съответно 30,6 млн. лева и 1 682 земеделски производители през предходната 2011 г.

Поради големия интерес към тази схема, МЗХ предложи изменения, касаещи удължаване на срока на прилагане до края на 2014 г. и увеличение на общия бюджет за периода на прилагане на помощта до 250 млн. лева, които са одобрени от ЕК в началото на м. юни 2013 г.

След предприемане на съответните законодателни промени в Закона за корпоративно подоходно облагане, с изменението на срока на прилагане, се дава възможност на земеделските производители да се възползват от данъчното облекчение и за доходите си през 2013 г.

Таблица IV.10. Държавни помощи в земеделието през 2011 и 2012 г., предоставени чрез ДФЗ и чрез преотстъпване на корпоративен данък

Описание на държавната помощ	2011 г.		2012 г.	
	Усвоени средства, млн. лева	Брой подпомогнати стопани	Усвоени средства, млн. лева	Брой подпомогнати стопани
Държавна помощ за компенсиране на загуби, понесени от земеделските производители за напълно пропаднали площи, вследствие на природни бедствия или неблагоприятни климатични условия	1,244	245	3,966	440
Целева субсидия за подпомагане на земеделските производители за закупуване на посевен материал от картофи за семепроизводство и консумация	1,511	405	-	-
Помощ за насърчаване производството и използването на висококачествени семена	0,800	566	1,000	516
Помощ за водене на родословна книга и за определяне продуктивността и генетичните качества на животните	2,770	1 903	2,943	2 208
Помощ за водене на родословна книга и за определяне продуктивността и генетичните качества на българско овчарско куче и каракачанско куче	0,006	16	0,034	17
Помощ за съфинансиране на застрахователни премии при застраховане на селскостопанска продукция	0,520	238	0,358	128
Държавна помощ за инвестиции в търговски помещения и оборудване за осъществяване на директни доставки на храни от животински произход	-	-	0,068	10
Държавна помощ за съфинансиране на застрахователни премии при застраховане на пчелни кошери с пчелни семейства	-	-	0,007	2

Държавна помощ за компенсиране разходите на земеделски производители, свързани с изпълнение на мерки по "Национална програма от мерки за контрол на Доматен миниращ молец - Tuta absoluta Meyrick (Lepidoptera)"	-	-	0,823	76
Държавна помощ за реализиране на доброволно поети ангажменти за хуманно отношение към свинете	-	-	6,136	208
Държавна помощ за реализиране на доброволно поети ангажменти за хуманно отношение към птиците	-	-	7,549	78
Помощ за участие в изложения и панаири - Национално изложение по животновъдство, гр. Сливен; Регионално изложение по биволовство, гр. Разград; Национален събор за определяне на местните български породи, гр. Калोфер	0,144	133	0,104	136
Помощ за участие в изложения по овцевъдство - Регионално изложение по овцевъдство гр. Костинброд; Общинско изложение по овцевъдство гр. Елин Пелин; Общинско изложение по овцевъдство гр. Годеч; Общинско изложение по овцевъдство гр. Брезник	0,027	20	0,017	35
Помощ за участие в изложение по овцевъдство - Специализирано регионално есенно изложение на Бели и Вакли Маришки овце в с. Избегли, общ. Асеновград, обл. Пловдив	-	-	0,008	19
Държавна помощ за участие в изложение по овцевъдство - Национален събор на овцевъдите в България в гр. Велико Търново	-	-	0,050	16
Помощ за участие в изложение по овцевъдство - Русе и Стара Загора за породата Ил дьо Франс	-	-	0,022	9
Помощ за участие в изложения за коне в България	-	-	0,037	24
Държавна помощ за участие в международни киноложки изложби-Световна купа 2012 Одеса Украйна, Световна купа 2012 Лорка Испания, Европейска купа Берлин Германия	-	-	0,013	1
Държавна помощ за участие в международно изложение по животновъдство EUROTIER'2012 в Хановер, Германия	-	-	0,185	10
Минимални помощи de minimis	21,156	13 652	21,532	11 848
ОБЩО държавни помощи, предоставени чрез ДФЗ, вкл. de minimis	28,2	17 178	44,9	15 781
Помощ за инвестиции в земеделски стопанства чрез преотстъпване на корпоративен данък	30,554	1 682	65,593	2 632
ОБЩО държавни помощи, вкл. преотстъпен данък	58,7	18 860	110,4	18 413

Източник: ДФ „Земеделие“, Национална агенция по приходите

Данни за 2013 г.

През първото полугодие на 2013 г. са разработени и нотифицирани пред Европейската комисия следните нови схеми на държавни помощи в земеделието:

1. Държавна помощ за компенсиране разходите на земеделски стопани, свързани с изпълнение на мерките по Държавната профилактична програма и Програмите за надзор и ликвидиране на болести по животните;
2. Държавна помощ за компенсиране разходите на земеделски производители, свързани с изпълнение на мерки по „Национална програма от мерки за контрол на почвени неприятелители по картофите от сем. Телени червеи (Elateridae)“;

3. Изменение на Държавна помощ за насърчаване производството и използването на висококачествени семена, с цел включване в обхвата на схемата култура памук;
4. Изменение на Държавна помощ за инвестиции в земеделски стопанства чрез преотстъпване на корпоративен данък, с цел увеличаване на бюджета, с оглед прилагане ползване на данъчното облекчение от земеделските производители и за доходите им през 2013 г., както и удължаване на срока на действие на схемата;
5. Държавна помощ за участие в киноложки изложби (за порода Българско овчарско куче);
6. Държавна помощ за участие на международни изложения - Ситеви в гр. Монпелие, Франция и Осми международен конгрес в гр. Доха, Катар (етеричномаслени и лекарствени култури);
7. Държавна помощ за участие в Специализирана изложба по млечно говедовъдство - гр. Сливен;
8. Държавна помощ за участие в Национално говедовъдно изложение - гр. Сливен;

През периода са разработени и е предоставено подпомагане и по схеми *de minimis* на земеделски производители на земеделските производители на ориз, памук, и др.

Две от схемите, одобрени от Европейската комисия предстои да започнат да се прилагат след приемане на Указания от Управителен съвет на Държавен фонд „Земеделие“:

- Държавна помощ за компенсиране разходите на земеделски стопани, свързани с изпълнение на мерките по Държавната профилактична програма и Програмите за надзор и ликвидиране на болести по животните;
- Държавна помощ за компенсиране разходите на земеделски производители, свързани с изпълнение на мерки по „Национална програма от мерки за контрол на почвени неприятелители по картофите от сем. Телени червеи (Elateridae)“.

Съгласно решение на Управителния съвет на Държавен фонд „Земеделие“, заделеният ресурс за държавни помощи в селското стопанство през 2013 г. възлиза на 79,262 млн. лева за общо 22 схеми и помощи *de minimis*, прилагани от ДФЗ. Към 30.06.2013 г. са усвоени 62,383 млн. лева или близо 80% от ресурса.

По отношение на държавните помощи, прилагани от ДФЗ, усвояването по основни направления на подпомагане за първото полугодие на 2013 г. е както следва:

- По помощите, насочени към компенсиране на щети от природни бедствия и неблагоприятни климатични събития, както и за превенция на болести по растения и животни са усвоени 15,442 млн. лева или 57% от определения ресурс от 27 млн. лева;
- По помощите, насочени към повишаване на качеството на храните и суровините от животински произход чрез отделяне на особено внимание към хуманно отношение към животните са усвоени 44,374 млн. лева или 97% от определения ресурс от 45,800 млн. лева;
- По помощите, насочени към за гарантиране използването на качествен посевен материал в растениевъдството и поддържане на високо ниво на развъдната дейност в животновъдството са усвоени 2,082 млн. лева или 60% от определения ресурс от 3,520 млн. лева;
- По помощите, насочени към насърчаване участието на земеделските производители в национални и международни селскостопански изложения и обмен на опит са усвоени 283 хил. лева или 71% от определения ресурс от 398 хил. лева;
- По помощите, насочени към обновяване и диверсификация на стопанствата чрез инвестиции за директни доставки са усвоени 45 хил. лева или 13% от определения ресурс от 350 хил. лева;

- По помощите, насочени към насърчаване земеделските производители към застраховане са договорени средства от определения ресурс от 584 хил. лева и предстои плащане;

- По линия на de minimis помощите са усвоени 158 хил. лева или 22% от одобрения ресурс от 709 хил. лева за текущите минимални помощи, като е наличен и допълнителен ресурс от 865 хил. лева за евентуални нови минимални помощи до края на 2013 г.

1.3.2. Краткосрочно кредитиране

През 2012 г. ДФ „Земеделие“ е предоставил общо 14,3 млн. лева под формата на целеви краткосрочни кредити при референтен лихвен процент за земеделски производители, което е с 30% повече спрямо предходната година.

От тях, около 10 млн. лева са по кредитна линия за отглеждане на селскостопански животни (крави, биволици, овце-майки и кози-майки), а 4,3 млн. лева – по кредитна линия за закупуване на минерален тор и/или семена и използването на неокончателно сертифицирани собствени семена за производство на пшеница - реколта `2013.

През годината са разсрочени кредити на животновъди, птицевъди и свиневъди, получени през 2008, 2009 и 2010 г., както и кредити за отглеждане на картофи – реколта `2011.

1.3.3. Инвестиционни схеми за подпомагане на ДФЗ

През 2012 г. националното подпомагане за насърчаване на инвестициите в земеделието и селските райони се осъществява чрез прилагането на схеми за кредитиране и за държавни помощи, както следва:

- Кредитна схема на ДФ „Земеделие“ за инвестиции в селското стопанство;
- Схема за рефинансиране със средства на ДФ „Земеделие“ за предоставяне на кредити на лица с одобрени проекти и сключени договори за отпускане на финансова помощ по мерки от Програма за развитие на селските райони 2007 – 2013 г., подкрепена от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони;
- Схема за кредитиране със средства на ДФ „Земеделие“ на лица с одобрени проекти по „Национална програма по пчеларство за тригодишния период 2011 – 2013 година“;
- Схема за кредитиране и държавна помощ „Инвестиции за изграждане на търговски помещения и закупуване на търговско оборудване за земеделски производители, осъществяващи директни доставки на малки количества суровини и храни от животински произход“.

Кредитна схема на ДФ „Земеделие“ за инвестиции в селското стопанство

Кредитната схема на ДФ „Земеделие“ за инвестиции в селското стопанство е с три основни направления - „Растениевъдство“, „Животновъдство“ и „Техническо обезпечаване“. Схемата цели стимулиране на инвестиционния процес, повишаване на конкурентоспособността и качеството на произведената селскостопанска продукция, посредством облекчаване на достъпа до кредитен ресурс.

Дейностите и обектите, предвидени за финансово подпомагане са:

- създаване, възстановяване и отглеждане на трайни насаждения и инвестиции в оранжерийното производство;
- създаване и оборудване на животновъдни ферми и закупуване на чистопородни, хибридни и стокови животни;

- закупуване на техника, оборудване и инвентар, използвани в селското стопанство.

Кредитите по схемата са със срок на погасяване от 12 до 114 месеца в зависимост от вида на инвестицията, като в тези срокове се включват и гратисни периоди по отношение издължаване на главницата.

Инвестиционните проекти се финансират при годишен лихвен процент равен на референтния лихвен процент¹, приложим към датата на сключване на договора за кредит, но не по-нисък от определения от УС на ДФ „Земеделие“ за 2012 г. – 6% при пряко кредитиране и 7% при рефинансиране чрез търговски банки. За пряко финансираните от ДФ „Земеделие“ кредити таксата за обработка и управление е 0,5 %.

През 2012 г. са одобрени 7 проекта на стойност 3 086 940 лева. От тях са постъпили заявки за финансиране, респективно рефинансиране, в размер на 347 890 лева, в т.ч 22 450 лева траншове по финансирани проекти от минали години. По одобрени проекти от минали години през 2012 г. са предоставени капиталови субсидии в размер на 4 780 лева и субсидии за покриване на разходи за лихви в размер на 1 394 744 лева.

Таблица IV.11. Разпределението на средствата по кредитна схема за инвестиции в селското стопанство

Направление от Кредитната схема	Финансирани/рефинансирани			
	Брой	Кредит (лева)	Капиталови субсидии (лева)	Субсидии за лихви (лева)
1. Направление "Животновъдство" - чрез ТБ	-	-	-	365 227
2. Направление "Животновъдство" - пряко кредитиране	2	61 960	-	26 139
3. Направление "Растениевъдство" - чрез ТБ	-	19 120	4 780	373 104
4. Направление "Растениевъдство" - пряко кредитиране	-	3 330	-	34 474
5. Направление "Техническо обезпечаване" - чрез ТБ	-	-	-	595 800
6. Направление "Техническо обезпечаване" - пряко кредитиране	4	263 480	-	-
Всичко по кредитна схема :	6	347 890	4 780	1 394 744

Източник: ДФЗ, информационна система „Кредитен регистър“

Направление "Животновъдство"

За периода 01.01 - 31.12.2012 г. по направление "Животновъдство" са финансирани 2 проекта с инвестиционна стойност 72 931 лева. Предоставеният кредитен ресурс е в размер на 61 960 лева. През отчетния период по програмата са изплатени субсидии за покриване на разходите за лихви в размер на 391 366 лева, представляващи поети ангажименти по одобрени проекти през минали години.

Направление "Растениевъдство"

По направление "Растениевъдство" през 2012 г. са предоставени траншове по кредити от минали години в размер на 22 450 лева. Предоставени са капиталови субсидии на обща стойност 4 780 лева и субсидии за лихви в размер на 407 578 лева, представляващи поети ангажименти по одобрени проекти през минали години.

Направление "Техническо обезпечаване"

През 2012 г. по програмата са финансирани 4 проекта с инвестиционна стойност 315 075 лева. Предоставеният кредитен ресурс е в размер на 263 480 лева. През 2012 г. са изплатени и субсидии за лихви в размер на 595 800 лв.

¹ референтният лихвен процент е определен в съответствие със Съобщение на Комисията относно преразглеждане на метода за определяне на референтните и скотови лихвени проценти (ОВ С 14, 19.1.2008 г., стр. 6`1)

Капиталови субсидии и субсидии за лихви по съществуващи държавни помощи

Капиталовите и лихвените субсидии са държавни помощи, които страната ни имаше право да договаря в тригодишен период след присъединяването ни към Европейския съюз, като съществуващи държавни помощи, прилагани преди присъединяването. През 2012 година са изплатени капиталови и лихвени субсидии по поети ангажменти от предходни години, както следва:

- Капиталови субсидии и субсидии за покриване на разходите за лихви през целия период на кредита по регионалните програми на ДФЗ - Програма за алтернативно земеделие в Родопите (20% от размера на кредита), Регионалната програма за Северозападна България (14% и 20%-за планинските райони) и Програмата за развитие на земеделието и селските райони в Странджа-Сакар (20%).
- Субсидия за покриване на разходите за лихви за целия период по инвестиционни кредити за млади земеделски производители;
- Субсидия за покриване на разходите за лихви за закупуване на нова селскостопанска техника.

Таблица IV.12. Капиталови и лихвени субсидии, изплатени през 2012 г.

Вид на субсидията	Размер на субсидията (лева)
1. Капиталови субсидии, в т.ч:	4 780
- по програма Странджа Сакар (20% от размера на кредита)	4 780
2. Субсидии за лихви, в т.ч:	1 394 744
- на млади земеделски производители	3 318
- за закупуване на нова селскостопанска техника	595 800
- по програма за алтернативно земеделие в Родопите	34 628
- по програма Северозападна България	406 995
- по програма Странджа - Сакар	354 003
Всичко субсидии (1+2):	1 399 524

Източник: ДФЗ, информационна система „Кредитен регистър”

Схема за рефинансиране със средства на ДФ “Земеделие” за предоставяне на кредити на лица с одобрени проекти и сключени договори за отпускане на финансова помощ по мерки от ПРСР 2007 – 2013, подкрепена от ЕЗФРСР

С цел осигуряване на финансов ресурс за реализация на проектите по мерките от ПРСР, през четвъртото тримесечие на 2011 г. стартира Схема за рефинансиране със средства на ДФ „Земеделие” на търговските банки за кредити по проекти по мерки 121, 122, 123, 223, 226, 311, 312 и 322 от ПРСР. В условията на затруднен достъп до банково кредитиране, схемата дава възможност на широк кръг от кандидати да се възползват и да реализират одобрените си проекти, което допринася за повишаване усвояемостта на средствата по ПРСР. За реализиране на схемата са сключени договори с 21 търговски банки. През 2012 г. се отчита силен интерес към схемата за рефинансиране.

Кредитирането по схемата се осъществява при изгодни и достъпни условия. Размерът на годишния лихвен процент е до 7,0% и е фиксиран за целия срок на кредита. Срокът за погасяване на кредитите е до 60 месеца, включително срока за усвояване и гратисния период. Рефинансирането е в размер до 100 % от одобрените за финансиране инвестиционни разходи, намалено с изплатените авансови и/или междинни плащания, но не повече от 500 000 лева.

През 2012 г. е ангажиран финансов ресурс за рефинансиране на 237 броя кредити на обща стойност 52 887 276 лева. Чрез тези кредити ще се реализират инвестиции на обща стойност близо 100 млн. лева. За отчетния период са предоставени средства в размер на 54 681

167 лева, с които са рефинансирани цялостно или частично 248 банкови кредита, включително и такива, одобрени през 2011 г.

Схема за кредитиране със средства на ДФ „Земеделие“ на лица с одобрени проекти по „Национална програма по пчеларство за тригодишния период 2011 – 2013 година“ (НПП)

Схемата, която стартира през 2012 г., дава възможност на по-голям брой земеделски производители да осигурят необходимия им финансов ресурс за реализация на одобрените им проекти по Мярка Д от НПП. Схемата спомогна за постигането на високи резултати при усвояване на бюджета на НПП за финансовата 2012 г. и най-голям размер в абсолютна стойност на изплатения финансов ресурс за целия период на прилагането ѝ.

През 2012 г. по схемата са сключени и финансирани 141 броя договори за кредит на стойност 932 889 лева, което представлява 16% от броя на подписаните договори за финансова помощ и 18% от сумата на допустимите за кредитиране разходи по мярка Д. Изцяло погасени са 137 броя кредити на стойност 912 497 лева, т.е. 98% от предоставения ресурс.

Схема за кредитиране и държавна помощ „Инвестиции за изграждане на търговски помещения и закупуване на търговско оборудване за земеделски производители, осъществяващи директни доставки на малки количества суровини и храни от животински произход“

Схемата се прилага от началото на 2012 г. Тя дава възможност за възстановяване на 50% от извършените разходи за изграждане на търговски помещения и закупуване на търговско оборудване за осъществяване на директни доставки на малки количества суровини и храни от животински произход. В обхвата на схемата се включва закупуването на млекомати, построяването или приспособяването на съществуваща сграда/помещение за нуждите на обект за търговия на дребно, закупуването на хладилници, хладилни витрини и друго специфично търговско оборудване. За осигуряване финансирането на тези проекти кандидатите имат възможност да ползват и кредитиране със средства на ДФ „Земеделие“.

През годината се наблюдава нарастване на популярността на тази схема, като се отчита засилен интерес към закупуването на млекомати. За крайните потребители се създават условия за достъп до качествени продукти директно от производителите на хранителни продукти от животински произход.

През 2012 г. са одобрени 15 проекта с обща инвестиционна стойност 225 678 лева и размер на държавна помощ 102 350 лева. По 10 проекта инвестициите са реализирани в рамките на годината и за тях са изплатени 68 408 лева държавна помощ. Един от кандидатите се е възползвал и от кредит в размер на 15 800 лева за реализация на инвестиционния си проект.

Таблица IV.13. Разпределение на средствата по схема на държавна помощ за инвестиции във връзка с осъществяване на директни доставки през 2012 г.

Инвестиция	Държавна помощ			Кредит		
	Брой	Договорирана сума (лева)	Брой	Изплатена сума (лева)	Брой	Изплатена сума (лева)
Закупуване на млекомати	13	96 987	9	66 858	1	15 800
Ремонт на търговски помещения и оборудване	2	5 363	1	1 550	-	-
Общо:	15	102 350	10	68 408	1	15 800

Източник: ДФЗ

V. Дейности, свързани със земеделското производство

1. Контрол на земеделска и горска техника

1.1. Състояние на механизацията на земеделието и структура на машинно-тракторния парк

Техническото и технологично обновяване е един от основните фактори за повишаване на ефективността и конкурентоспособността на земеделското производство.

Таблица V.1. Брой на регистрираните машини по групи и разпределение според възрастовата им структура по години за периода 2008 - 2012 г.

ВИД	Година	Общо брой	ВЪЗРАСТ											
			до 2 години		3 - 4 години		5 - 6 години		7 - 8 години		9 - 10 години		над 10 години	
			брой	%	брой	%	брой	%	брой	%	брой	%	брой	%
Колесни трактори	2008	48 761	3 026	6,2%	1 661	3,4%	1 258	2,6%	938	1,9%	1 544	3,2%	40 334	82,7%
	2009	52 605	3 394	6,5%	1 974	3,8%	1 649	3,1%	999	1,9%	1 442	2,7%	43 147	82,0%
	2010	55 925	3 239	5,8%	2 514	4,5%	1 929	3,4%	1 438	2,6%	1 152	2,1%	45 653	81,6%
	2011	59 452	3 251	5,5%	3 168	5,3%	2 118	3,6%	1 582	2,7%	1 113	1,9%	48 220	81,1%
	2012	63 123	2 214	3,5%	2 090	3,3%	3 807	6,0%	2 374	3,8%	2 097	3,3%	50 541	80,1%
Верижни трактори	2008	2 510	17	0,7%	12	0,5%	8	0,3%	9	0,4%	35	1,4%	2 429	96,8%
	2009	2 474	26	1,1%	14	0,6%	11	0,4%	4	0,2%	28	1,1%	2 391	96,6%
	2010	2 470	32	1,3%	35	1,4%	21	0,9%	11	0,4%	11	0,4%	2 360	95,5%
	2011	2 443	37	1,5%	46	1,9%	22	0,9%	11	0,5%	10	0,4%	2 317	94,8%
	2012	2 511	21	0,8%	29	1,2%	59	2,3%	29	1,2%	15	0,6%	2 358	93,9%
Тракторни ремаркета	2008	22 923	425	1,9%	425	1,9%	105	0,5%	108	0,5%	312	1,4%	21 548	94,0%
	2009	24 103	672	2,8%	180	0,7%	117	0,5%	94	0,4%	226	0,9%	22 814	94,7%
	2010	25 127	787	3,1%	263	1,0%	153	0,6%	110	0,4%	135	0,5%	23 679	94,2%
	2011	26 252	893	3,4%	531	2,0%	194	0,7%	89	0,3%	96	0,4%	24 449	93,1%
	2012	27 650	881	3,2%	550	2,0%	582	2,1%	204	0,7%	133	0,5%	25 300	91,5%
Прикачни, навесни и стационарни машини	2008	95 024	6 253	6,6%	4 606	4,8%	3 204	3,4%	2 506	2,6%	3 717	3,9%	74 738	78,7%
	2009	103 008	8 893	8,6%	5 454	5,3%	4 546	4,4%	2 378	2,3%	3 449	3,3%	78 288	76,0%
	2010	106 749	10 155	9,5%	5 153	4,8%	5 039	4,7%	3 348	3,1%	2 752	2,6%	80 302	75,2%
	2011	108 434	8 675	8,0%	7 653	7,1%	5 207	4,8%	3 479	3,2%	2 553	2,4%	80 867	74,6%
	2012	118 770	6 415	5,4%	8 194	6,9%	9 689	8,2%	6 510	5,5%	5 056	4,3%	82 906	69,8%
Зърно-комбайни	2008	9 258	435	4,7%	338	3,7%	278	3,0%	278	3,0%	432	4,7%	7 497	81,0%
	2009	9 659	666	6,9%	277	2,9%	339	3,5%	251	2,6%	393	4,1%	7 733	80,1%
	2010	9 821	798	8,1%	239	2,4%	375	3,8%	285	2,9%	333	3,4%	7 791	79,3%
	2011	10 158	728	7,2%	500	4,9%	336	3,3%	233	2,3%	319	3,1%	8 042	79,2%
	2012	10 399	460	4,4%	554	5,3%	545	5,2%	349	3,4%	401	3,9%	8 090	77,8%
Силажоскомбайни и други самоходни машини	2008	1 821	17	0,9%	10	0,5%	10	0,5%	15	0,8%	25	1,4%	1 744	95,8%
	2009	1 840	16	0,9%	14	0,8%	9	0,5%	8	0,4%	28	1,5%	1 765	95,9%
	2010	1 827	20	1,1%	13	0,7%	9	0,5%	13	0,7%	17	0,9%	1 755	96,1%
	2011	1 836	22	1,2%	16	0,9%	13	0,7%	5	0,3%	11	0,6%	1 769	96,4%
	2012	1 856	20	1,1%	14	0,8%	22	1,2%	15	0,8%	11	0,6%	1 774	95,6%

Източник: КТИ

Данните за броя на регистрираните машини за периода 2008 – 2012 г. показват устойчива тенденция на обновление на машинно-тракторния парк.

През 2012 г. делът на тракторните ремаркета на възраст до 2 години вече е 3,2%, при 1,9% през 2008 г. Броят на верижните трактори на възраст от 3 до 4 години нараства от 0,5% през 2008 г. до 1,2% през 2012 г. Броят на прикачните, навесни и стационарни машини на

възраст от 3 до 4 години нараства от 4,8% през 2008 г. до 6,9% през 2012 г., а делът на зърнокомбайните на възраст от 3 до 4 години - от 3,7% през 2008 г. на 5,3% през 2012 г.

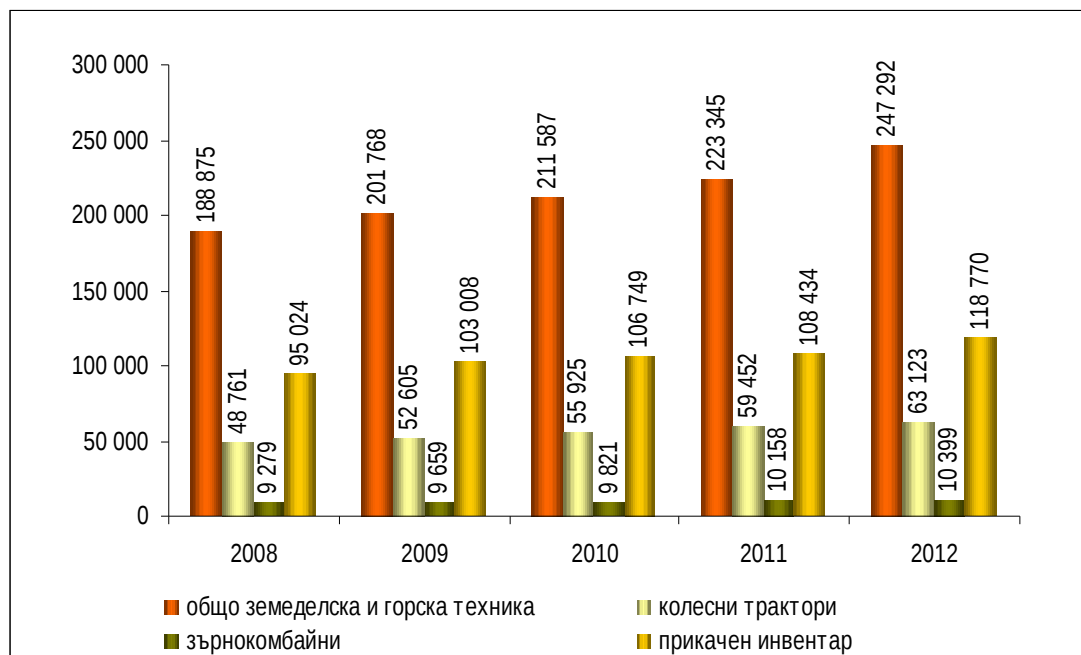
При реструктуриране на парка колесни трактори, новите колесни трактори, които влизат в селското стопанство са с по-голяма мощност, което води до увеличение на средната мощност на един трактор. Новите зърнокомбайни са с по-висока производителност и работят по-качествено. Това е и една от предпоставките за добрите резултати в зърнопроизводството през последните няколко години. Продължават процесите на влизане в селското стопанство на трактори и зърнокомбайни - втора употреба с произход от ЕС и от трети страни. При машините, от които пряко зависи качеството на технологичните операции, като сеялки, машини за растителна защита и торосеялки, темпът на обновление е много по-бърз от средния за парка работни машини. Това показва, че земеделските стопанства в България притежават сравнително добре балансирани паркове, които им позволяват да изпълняват основния комплекс технологични операции.

Като цяло, на пазара в България вече се предлага техника, която отговаря на европейските изисквания за екологично земеделие, защита на почвата по отношение на подобряване на структурата и състава ѝ, премахване на ерозията и запазване на влагата, техника, отговаряща на изискванията за опазване на околната среда от вредни емисии и твърди частици във въздуха. С внедряването в производството на тази нова техника могат да се прилагат добрите практики в земеделието.

1.2. Регистрация на земеделска и горска техника

Контролно-техническата инспекция е национален орган по регистрация на земеделска и горска техника и машини за земни работи. Това дава възможност да се следи техническото състояние на всяка конкретна машина, да се контролира нейната безопасност при работа и транспорт, да се поддържа база данни с всички машини на територията на България, да се следи динамиката на обновление на машинно-тракторния парк и енергоосигуреността на селското стопанство.

Фигура V.1. Брой регистрирана земеделска и горска техника за периода 2008 – 2012 г.

Източник: КТИ

Регистрацията на техниката и издаваните регистрационни свидетелства служат също при гарантиране на банкови кредити, осигуряване на кредитни линии за нова техника чрез ДФ "Земеделие" и закупуване на машини на лизинг. За предотвратяване на незаконно разпореждане

с техника, КТИ работи съвместно и оказва информационна помощ и съдействие чрез обмен на данни с НАП, съдебните органи и прокуратурата, органите на МВР, ДФ "Земеделие" - Разплащателна агенция и др.

През 2012 г. общият брой на регистрираната земеделска и горска техника достига 247 292 - с 10,7% повече спрямо края на 2011 г. Броят на регистрираните колесни трактори нараства с 6,2% до 63 123, а зърнокомбайните – с 2,4% до 10 399. Подобна е тенденцията и при прикачните, навесните и стационарните машини. Като цяло, продължава наблюдаваната през последните години тенденция на увеличение на регистрираните машини.

1.3. Контрол по техническото състояние и безопасността на техниката

Техническото състояние на техниката е важно не само за работоспособността и изправността на техниката, но и за нейната безопасност. Контролът върху техническото състояние на машините и безопасността играе важна роля както за ограничаване на пътно-транспортните произшествия и злополуки със земеделска и горска техника, така и за опазване на околната среда от замърсяване и предотвратяване на загуби и унищожаване на земеделска продукция.

През 2012 г. са проверени 21 322 машини и техните водачи. Общият брой на издадените заповеди за налагане на принудителна административна мярка „Спиране от работа“ на технически неизправни и небезопасни машини и не преминали ГТП е 71 броя. Съставени са 580 акта за установяване на административни нарушения по ЗРКЗГТ.

Извършени са 382 съвместни проверки с Инспекцията по труда, 607 - с регионалните звена на „Пожарна и аварийна безопасност“, 67 - с органите на КАТ и 43 - с други организации.

КТИ има за цел осигуряването на безопасността на земеделската и горска техника преди пускането ѝ на пазара, чрез изпитване, одобряване на типа и сертифициране. Дейността на КТИ в тази област е насочена към въвеждане и прилагане на европейските изисквания за осигуряване на безопасна и опазваща околната среда земеделска техника. Това допринася за намаляване на трудовите злополуки и смъртните случаи в земеделския отрасъл.

Чрез издадените сертификати и протоколи от изпитване се дава възможност на фирмите производители на земеделска техника да съставят коректни технически досиета, на базата на които да издават декларации за съответствие и по този начин да изнасят продуктите си безпрепятствено в ЕС, спазвайки нормите на европейското законодателство.

За целите на изпитването и сертифицирането се поддържат необходимите акредитации от Изпълнителна агенция Българска служба за акредитация, съгласно изискванията на международни стандарти и европейското законодателство.

Таблица V.2. Изпитване и сертифициране на земеделска техника, броя

Показател за изпълнение	2011 г.		2012 г.	
	План	Изпълнение	План	Изпълнение
Протоколи от изпитване и проверка	380	1 324	420	860
Протоколи за техническа идентификация	340	1 284	420	860
Удостоверения за съответствие	340	1 316	420	860
Сертификати за съответствие	8	14	12	16

Източник: КТИ

Извършваните услуги допринасят за ограничаване на пусната на пазара и в употреба земеделска и горска техника, опасна за здравето на потребителите и замърсяваща околната среда, улесняване на вноса и износа ѝ, както и намаляване разходите на производителите чрез въвеждане на изискванията, действащи в ЕС, за производство на висококачествени и конкурентоспособни продукти и условия за изграждане на конкурентна икономика.

През 2012 г. са извършени регулярни контролни проверки за наличие на сертификат за типово одобрение по директива 97/68/ЕС и нанесена маркировка, удостоверяваща етапа на емисиите от замърсители за двигатели монтирани на трактори и извънпътна техника.

Заложените планови стойности за изпитване и сертифициране на земеделска техника през 2012 г. са преизпълнени.

Чрез провеждания ефективен контрол на емисиите от замърсители от двигателите и технически инспекции на машините за растителна защита е постигнато както опазване на околната среда, така и на живота и здравето на населението като цяло от вредни емисии и твърди частици във въздуха.

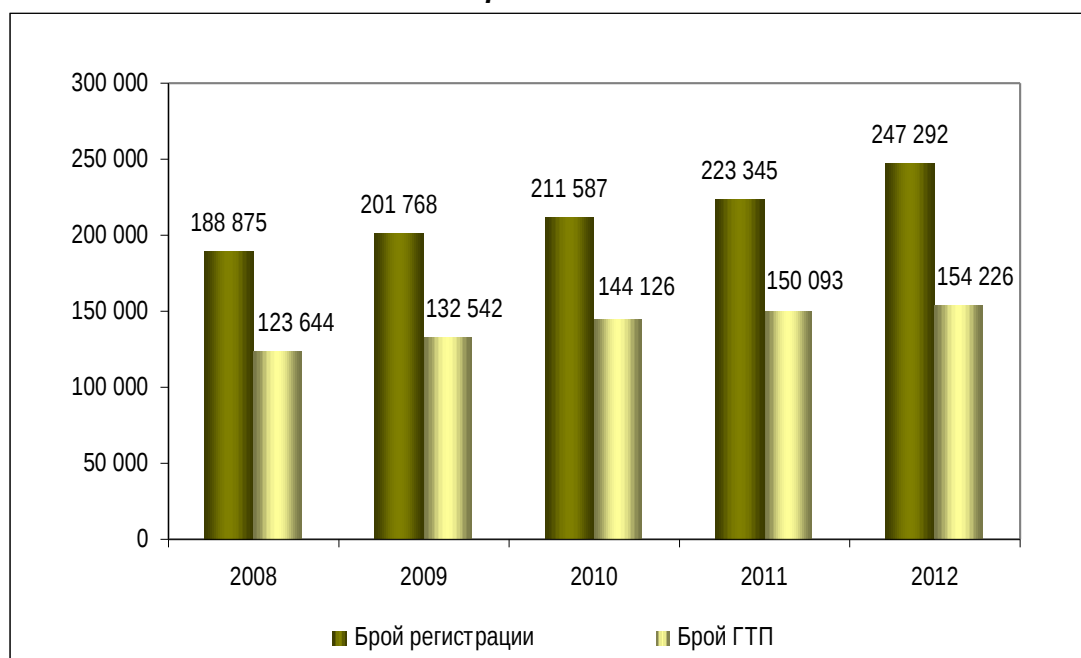
1.4. Технически прегледи на техниката

Провеждането на технически прегледи на машините е важна предпоставка за осигуряване на безопасността на земеделската и горската техника при работа и транспорт.

През 2012 г. е изменена и допълнена Наредба № 20 от 27 май 2003 г. за извършване на технически прегледи за проверка на техническата изправност на земеделската и горска техника и машините за земни работи. С извършената промяна е облекчен режимът на провеждане на технически прегледи, като отпада задължителният технически преглед за навесната и стационарна техника.

През годината са извършени 154 226 броя технически прегледи на земеделска, горска техника и машини за земни работи от регионалните служби на КТИ.

Фигура V.2. Брой на регистрираната земеделска и горска техника и извършените ГТП

Източник: КТИ

1.5. Придобиване и отнемане на правоспособност за работа с техника и издаване на свидетелства

Основен фактор за безопасната работа със земеделска и горска техника е правоспособността за работа. Знанията, уменията и професионалните качества на механизаторите гарантират не само качественото изпълнение на селскостопанските операции, но и значително снижение на риска от пътно-транспортни произшествия и злополуки със земеделска и горска техника.

През 2012 г. са проведени 474 изпита за придобиване на правоспособност за работа със земеделска и горска техника и са издадени 8 458 броя свидетелства за правоспособност за работа със земеделска и горска техника.

2. Хидромелиорации

Държавната политика в областта на хидромелиорациите е насочена към подпомагане на поливното земеделие, опазване на хидромелиоративните обекти - публична държавна собственост, предпазване от заливане на териториите извън населените места, инвестиции в областта на хидромелиорациите и подпомагане процесите на създаване и функциониране на сдруженията за напояване.

2.1. Контрол по дейностите, свързани с експлоатацията на хидромелиоративния фонд и с услугата „водоподаване за напояване”

Към настоящия момент в България има изграден голям за мащабите на страната хидромелиоративен фонд, състоящ се от 235 напоителни системи и редица отделни напоителни полета. Съгласно РМС 512/19.07.2000 г., поливните площи на територията на страната, водообезпечавани от държавни водоизточници, обхващат 818 062 ха, от които годни за напояване са 541 779 ха. През последното десетилетие обаче процентът на използваемост на съществуващите напоителни системи е много нисък.

В по-голямата си част хидромелиоративният фонд е изграждан през 60-те и 70-те години на миналия век и вследствие на продължителна експлоатация е силно амортизиран. За намаляването на загубите на вода е необходимо влагането на средства за извършване на основни ремонти, реконструкции и рехабилитации на хидромелиоративни обекти, които през последните години са недостатъчни.

През поливния сезон на 2012 г. от „Напоителни системи” ЕАД са подадени 247 122 хил. м³ водни маси за напояване на 27 344 ха - първа поливка и 17 348 ха – втора и следваща поливка. В сравнение с предходната година, общият размер на поливодекарите нараства с около 5%, докато подадените водни маси намаляват с близо 21%, което се дължи на падналите по време на поливния сезон валежи.

Сравнявайки полетите площи и подадените водни маси към 30.06.2013 г. с размера на тези показатели към 30.06.2012 г. се наблюдава увеличение, което в зависимост от метеорологичната обстановка, може да бъде запазено до края на поливния сезон.

2.2. Дейности, свързани с експлоатацията и поддържането на язовирите и обектите за предпазване от вредното въздействие на водите

В МЗХ ежегодно се изготвя списък на хидромелиоративни обекти, които имат нужда от ремонт, реконструкция или от изготвянето на проекти за тази дейност, който се отразява в поименните списъци за капиталови разходи на министерството.

В списъка за 2012 г. са включени обекти на обща стойност 400 000 лева, от които 9 обекта за строителство на стойност 260 706 лева и два обекта за инвестиции за 139 294 лева. Към края на 2012 г. са разплатени 162 750 лева за извършеното строителство на три обекта и 8 495 лева за проектните работи по други два обекта.

Както и през 2011 г., така и през 2012 г. има възможност поименните списъци да бъдат актуализирани чрез добавяне на обекти, финансирани с решения на Междуведомствената комисия за възстановяване и подпомагане към Министерски съвет.

Изпълнението на четири такива обекта от поименните списъци на МЗХ за 2011 г. е завършено през 2012 г., за което са разплатени 1 216 045 лева.

На основание Решения на Междуведомствената комисия, в поименните списъци за 2012 г. са включени за строителство и проектиране 38 хидромелиоративни обекта, за които след завършването им през 2012 г., са разплатени общо 10 103 190 лева, както следва:

- на 5 обекта са извършени спасителни, неотложни аварийно-възстановителни работи, за което са разплатени 1 919 567 лева;
- на 2 обекта са изготвени проектни разработки и са разплатени 18 979 лева;
- по 28 обекта са изпълнявани строително-монтажни работи, които са завършени през 2012 г. и за тях са разплатени 7 459 907 лева;
- изпълнението на 3 обекта продължава и през 2013 г. със средства по акредитив, като за тях през 2012 г. е изплатен аванс в размер на 704 736 лева.

С решение № 746 от 11 септември 2012 г. на Министерския съвет е одобрен проект на Национална стратегия за управление и развитие на водния сектор в Република България. Стратегията е приета от Народното събрание на 21.11.2012 г. В тази връзка, МЗХ инициира изготвянето на Стратегия за управление в сектор „Хидромелиорации“. На основание изменението на Меморандума за разбирателство между правителството на Република България и Световната банка от 2012 г., в което се предвижда разширяване на техническата подкрепа с интервенции в Програмата за развитие на селските райони, е изготвен проект на Техническо задание за предоставяне на консултантски услуги „Проект за укрепване на конкурентоспособността на селското стопанство и изготвяне на стратегия за устойчиво управление на хидромелиоративния сектор и опазване от вредното въздействие на водите“.

2.3. Контрол по дейностите, свързани с образуването и развитието на сдруженията за напояване

През 2012 г. са открити процедури по учредяване на четири сдружения за напояване с обща площ 4 957 дка. Върху държавна хидромелиоративна инфраструктура на площ от 505 дка, стопанисвана от „Напоителни системи“ ЕАД, клон Черно Море гр. Варна е учредено едно сдружение. Площите на останалите три сдружения с територия общо 4 452 дка са разположени на земи, прилежащи към язовири - публична общинска собственост.

Съдебно регистрирани през 2012 г. са две сдружения за напояване. Едното от тях е с територия 12 675 дка и е разположено изцяло върху хидромелиоративна инфраструктура, собственост на „Напоителни системи“ ЕАД, клон Долен Дунав.

През първото полугодие на 2013 г. са открити процедури по учредяване на три сдружения за напояване. Общия размер на територията им е 42 497 дка, от които 42 497 дка са разположени изцяло върху хидромелиоративна инфраструктура собственост на „Напоителни системи“ ЕАД, клон Долен Дунав, гр. Русе.

До края на 2013 г. трябва да приключи съдебната регистрация на четири сдружения за напояване. Общата им територия е 9 491 дка, от които 5 195 дка са разположени на хидромелиоративна инфраструктура собственост на „Напоителни системи“ ЕАД, клон Черно море, гр. Варна, а останалите 4 296 дка са върху площи, прилежащи към язовири – публична общинска собственост.

3. Растителна защита

През 2012 г. инспекторите по растителна защита на БАБХ извършват системни наблюдения върху развитието и разпространението на 41 броя неприятели, 38 броя болести и 38 броя превели в различните агроекологични райони на територията на цялата страна. На базата на тези наблюдения, продължава издаването и разпространяването на „Бюлетин за поява, разпространение, плътност, развитие, степен на нападение, срокове, начини и средства за борба с вредителите по земеделските култури“. Чрез Бюлетините земеделските производители се

информират и за новите нормативни документи в областта на растителната защита, продуктите за растителна защита и торове.

■ **Растителна защита при пшеница и ечемик**

Контрол на плевели

През 2012 г. са третиран общо 1 070,18 хил. ха с есенници, в т.ч. 913,23 хил. ха пшеница и 145,695 хил. ха ечемик. На 745,946 хил. ха или 69,7% от общо третираните площи са приложени хербициди срещу широколистни плевели. Плитките обработки преди сеитбата на зимните житни култури и продължителното едностранно използване на противошироколистни хербициди през годините засилват проблемите с житните плевели в райони, където те не са представлявали проблем. За преодоляването на тези процеси все повече се използват вегетационни хербициди за едновременен контрол с широколистни и житни плевели. През 2012 г. такива са приложени на 227,41 хил. ха (21,2% от общо третираните площи). Отчита се запазване на площите, върху които са приложени само противожитни хербициди.

Таблица V.3. Третираны площи с есенници срещу видове плевели, хил. ха

Година	Общо третираны	В т.ч. срещу устойчивы на хорм. хербициды	В т.ч. срещу житны плевели
2010	1 115,77	905,79	77,14
2011	1 038,36	952,67	99,67
2012	1 070,18	973,36	96,74

Източник: БАБХ

Контрол на неприятелы и болесты

Обикновена полевка

От общо нападнатите 374,5 хил. дка с есенници в страната (2,9% от посевната площ) през 2012 г., химичен контрол е проведен на 5,0 хил. дка.

През есенно-зимния период на 2012 г., химичен контрол е изведен на 7,6 хил. дка в Разградска област.

През 2013 г. се наблюдава тенденция на депресия в развитието на неприятеля.

Вредна житна дървеница

През 2012 и 2013 г. продължава депресията в развитието на обикновената житна дървеница, като ареалът на разпространение не се разширява.

Обикновена житна пиявица

През 2012 г. са нападнати 596,23 хил. дка, или 5,5% от посевната площ. Третираны са 446,56 хил. дка (75,4% от нападнатите и 4,3% от засетите площи).

Брашнеста мана

През последните години се наблюдава непрофесионален подход по отношение контрола на брашнестата мана по житните култури. Предприемат се много ранни третираны с фунгициды преди проява на признаците на болестта по растенията, съчетаны с внасянето на хербициды. За условията на България е доказано, че най-важно е опазването на флагелния лист и класа.

През 2012 г. нападнати са общо 1 490,7 хил. дка с пшеница – 14% от посевната площ. Третираны са 1 786 хил. дка (16,4% от засетите площи).

Септориозы

През 2012 г. са нападнати общо 1 267,2 хил. дка есенници (9,9% от посевната площ), а са третирани 1 155,5 хил. дка (91,2% от нападнатите площи и 9,5% от засетите площи). Намаленият брой на отглежданите земеделски култури, затруднява правилният сеитбооборот. Заедно с минималния брой почвообработки, това са основните причини за развитие на болестта през последните години.

- **Растителна защита при царевица**

- Контрол на плевели**

Основни видове, които заплевеляват царевичните посеви са от групата на късните пролетни плевели: кокоше просо, видовете кощрява, бяла куча лобода, свиница, видовете щир, обикновено грънче, черно куче грозде, татул и др. Сериозни конкуренти на царевичните растения са и ранните пролетни плевели: синап, фасулче и др. Масовото извършване на почвени обработки с дискови оръдия, доведе до силно увеличение на площите, заплевелени с коренищни и кореновоиздънкови плевели – балур, троскот, полска паламида, поветица и др.

През 2012 г. са внесени почвени хербициди на 2 313 хил. дка от засетите площи с царевица (49,1% от посевната площ). С вегетационни хербициди срещу видове житни и широколистни плевели са третирани общо 2 180,6 хил. дка (46,3% от посевната площ).

- Контрол на неприятели и болести**

- Телени червеи**

През последните 5 - 6 години се налага практиката за масово използване на обеззаразени семена срещу почвени неприятели. През вегетацията се наблюдава намаляване плътността на телените червеи под прага на икономическата вредност (ПІВ) при царевица и слънчоглед. Вегетационни третирания не са провеждани. Освен обеззаразяване на семената от земеделските производители, все повече расте делът на семената, които се предлагат обеззаразени от търговските фирми.

- Сив царевичен хоботник**

През 2012 г. е отчетено по-ранно излизане на хоботниците от една до три седмици в сравнение с 2011 г. Наблюдаваната плътност на сивия царевичен хоботник е под и около прага на икономическа вредност от 0,3 до 2 броя възрастни/кв. м. В районите на Оряхово и Русе е отчетена плътност над ПІВ до 5 бр. възрастни/кв. м.

Химичният контрол срещу неприятеля се провежда основно чрез обеззаразяване на семената. През последните години се наблюдава намаляване на нападнатите площи, а плътността е под и около ПІВ.

- Памукова нощенка**

Сухата, топла и продължителна есен на 2011 г. благоприятства размножаването на памуковата нощенка и увеличаване плътността на зимуващата популация. През 2012 г. засилена вредна дейност от неприятеля се наблюдава при царевица, тютюн, домати и пипер. При царевицата най-вредносно е второ поколение. Констатираните повреди по кочаните на царевицата варират от 5 - 15% до 70 - 80% в най-силно нападнатите площи на областите Враца, Монтана и Пазарджик.

Високата популационна плътност на вредителя и благоприятните агроклиматични условия и през есента на 2012 г. предполагат очерталата се градация в развитието на подземните нощенки да се запази и през вегетацията на 2013 г.

- **Растителна защита при слънчоглед**

- Контрол на плевели**

Преобладаваща група плевели, с най-голяма икономическа значимост и най-широко разпространени в слънчогледа, са едногодишните видове - полски синап, видовете щир, бялата куча лобода, овчарската торбичка, свиница, видовете кощрява, видовете просо и др. Проблемна

група плевели, която трудно се контролира са многогодишните – балур, паламида, поветица и др.

През 2012 г. вегетационни хербициди са приложени на 3 221,58 хил. дка (44,3% от засетите площи). Почвени хербициди са внесени на 4 359,72 хил. дка, което е 60% от засетите площи.

Контрол на неприятели и болести

Сив царевичен хоботник

Сивият царевичен хоботник е широко разпространен в районите на Дунавската равнина, части от Лудогорието и Добруджа. Начало на вредна дейност е констатирано през второто десетдневие на м. април в районите на Варна, Велико Търново, Враца, Монтана, Плевен, Пловдив и Русе. Освен обеззаразяване на семената за посев от земеделските производители, започна да се налага тенденция и за предлагане на обеззаразени семена от търговските фирми.

В обследваните посеви слънчоглед е констатирана плътност под ПИВ (Варна, Видин, Велико Търново, Добрич, Ловеч, Монтана, Плевен, Пловдив) и единични повреди без стопанско значение.

■ **Растителна защита при рапица**

Контрол на неприятели и болести

Рапичен цветояд

През 2012 г. най-ранна поява на рапичния цветояд е констатирана в областите Стара Загора и Разград - в края на м. март, а в останалите райони - през първата половина на м. април. Вредна дейност от рапичен цветояд е констатирана във всички области на страната, където се отглежда рапица. Висока плътност 8 - 15 броя възрастни/растение е регистрирана в областите Варна, Враца, Добрич, Плевен, Силистра, Стара Загора, Ямбол и др.

Нападнати площи с плътност над ПИВ са 967,33 хил. дка (69,4% от отглежданата площ). Третирани са 856,45 хил. дка - 88,5% от нападнатите и 61,1% от отглежданите площи, като в някои области е проведено двукратно третиране (Добрич, Монтана, Разград, Силистра и Стара Загора).

Тенденцията в развитието на неприятеля през 2013 г. е градация. Плътността се увеличава, а ареалът на разпространение се запазва.

■ **Растителна защита при тютюн**

Контрол на плевели

Най-широко разпространени плевели при тютюна са: черно куче грозде, татул, лападоволисто великденче, обикновен щир, паламида, поветица, просфорник, бяла лобода, кокоше просо, кръвно просо, кощрява, балур. Някои от плевелите са гостоприемници на болести и неприятели по тютюна. Косвената вреда от плевелните асоциации при тютюна се изразява в затрудняване и оскъпяване на почвообработките и беритбата на листата.

За контрол на плевелите се разчита основно на механични обработки. През 2012 г. с почвени хербициди са третирани 55,5 хил. дка (33,1% от засадената площ), а с вегетационни хербициди - 8,4 хил. дка, или 5% от площта.

Контрол на неприятели и болести

Тютюнев трипс

През 2012 г. се наблюдава забавяне на сеитбата на разсадните лехи в основните тютюнопроизводителни райони на страната (с изключение на Пловдив), в резултат от суровата и снежна зима, довело до по-късна поява на тютюнев трипс в разсада. При тютюна на полето, плътността на неприятеля също е под и около ПИВ. Обилните валежи през м. май забавиха

разсаждането на културата. Отчетени са по-късна вегетация и по-късни появи и разселване на вредителя. Сухото и горещо време през месеците юли и август, провокира размножаването на тютюневият трипс в полска среда, но и ускоряване зреенето на листата на тютюна. По-бързото им прибиране силно ограничи повредите от трипс.

Ниската плътност на неприятеля обуславя и по-слабата степен на нападение от болестта пръстеновидна некроза (бронзовост) при тютюна. В районите на Гоце Делчев, Враца, Кърджали и Кюстендил са отчетени от единично болни до 3 - 5% нападнати растения на изолирани, ограничени площи.

Третирани са 75,7 хил. дка (45,1% от площта с тютюн). Проведени са от 1 до 5 пръскания.

Тенденцията в развитието на неприятеля през 2013 г. е към запазване ареала на разпространение и плътността.

Листни въшки

Начало на поява на неприятелите в разсадните лехи през 2012 г. е констатирано най-рано в края на м. март за района на Пловдив. Нападение в края на м. април на 3 - 5% от растенията в лехите наложи двукратни третирания на разсада в област Стара Загора. Рязкото затопляне и засушаване през летните месеци провокира размножаването на популациите. Степента на нападение варира от 0 - 12% нападнати растения за областите Враца, Добрич, Кюстендил, Пловдив, Силистра, Смолян и Ямбол до 15 - 20% нападнати растения в областите Стара Загора и Кърджали. В края на м. юли в района на Гоце Делчев на 3,4 хил. дка, нападнатите растения са 30 - 40%. През втората половина на август в района на Враца са отчетени 50 - 60% нападнати растения.

Общо третирани са 77,3 хил. дка (46,1% от площите с тютюн). Проведени са от 1 до 5 пръскания.

Тенденцията в развитието на вредителите през 2013 г. е градация - ареалът на разпространение се разширява, а плътността се увеличава.

Див огън

През 2012 г. прояви на бактерията са отчетени най-рано в лехите с разсад в районите на Гоце Делчев и Кърджали. Всекидневните валежи през м. май и началото на м. юни, съчетани с оптимални температури и локални градушки (Благоевград, Враца, Кърджали, Пловдив), благоприятстваха развитието на болестта в полска среда. Отчетени са единично нападнати растения в област Враца, 5 - 8% нападнати растения в районите на Гоце Делчев и Пловдив и 10 - 12% нападнати растения в районите на Крумовград и Кирково. Извършените химични третирания, необичайно високите температури и ниската атмосферна влажност през месеците юли и август стопираха развитието и разпространението на заболяването. Икономически щети не са нанесени. Третирани са 40,7 хил. дка (24,3% от площите с тютюн). Проведени са от 1 до 4 пръскания.

Тенденцията в развитието на болестта през 2013 г. е без изменение – в пряка зависимост от метеорологичните условия.

▪ Растителна защита при картофи

Контрол на плевелите

Най-широко и масово е разпространението в картофените посеви на едногодишните двуседелни: полски синап, дива ряпа, мъртва коприва, бяла куча лобода, видове щир, овчарска торбичка, тученица, черно куче грозде и др. В полските райони заедно с тях са застъпени и едногодишните житни плевели: кокоше просо, кръвно просо, полска лисича опашка и видове кощрява. Увеличават се площите с многогодишни плевели, от коренищните – балур, пирей, трескот, а от кореновоиздънковите – поветица, паламида и млечок.

През 2012 г. с почвени хербициди са третирани 76,2 хил. дка (48,8% от засадената площ), а вегетационни хербициди са приложени на 44,25 хил. дка (28,5% от площта).

Контрол на неприятели и болести

Колорадски бръмбар

През 2012 г. се констатира по-ранно излизане на възрастните от местата на зимуване в сравнение с 2011 г., провокирано от рязкото повишаване на температурите през втората половина на м. март. Захлаждането на времето, съпроводено с ежедневни валежи през м. май, забавиха развитието на вредителя.

Колорадският бръмбар е традиционно над ПИВ за картофопроизводителните райони в страната. През 2012 г. третирани са 119,1 хил. дка, което е 76,4% от посевната площ. Проведени са от 1 до 5 пръскания.

Тенденцията в развитието през 2013 г. е към запазване на ареала на разпространение и на плътността на неприятеля около и над ПИВ.

Картофен молец

Начало на летеж на картофения молец през 2012 г. е констатирано от 17 април в област Кюстендил, 20 дни по-късно в сравнение с 2011 г.

Регистрираният летеж за първите три поколения на вредителя е много по-слаб в сравнение с предходната година, от 1 до 6 пеперуди на уловка/седмица в областите Благоевград, Кюстендил, София - област. След освобождаване на първите площи от картофи, през периода август - септември плътността на картофения молец рязко се повишава и достига до 94 бр. на уловка за седмица (Кюстендил). При изваждане на картофите са установени единични повреди по клубените до 1% в районите на Кюстендил, Пазарджик, Пловдив (землищата на Карлово, Калофер, Клисурса, Розино) и Смолян. През последните две години популационната плътност на картофения молец в областите Благоевград, Кюстендил, Перник и София - област намалява значително.

През 2013 г. се наблюдава тенденция на депресия в развитието на неприятеля – намаляване на плътността и стесняване на ареала на разпространение.

Картофена мана

Променливото и неустойчиво време през м. май и началото на м. юни 2012 г. създаде оптимални условия за развитие на картофена мана и тогава са регистрирани от 2 до 3 инкубационни периода. В края на м. юни, на нетретирани площи в близост до реките Места и Струма е констатирана силна степен на нападение (листа са нападнати до 50%). В останалите райони на страната не е наблюдавано агресивно проявление на патогена, отчетена е слаба до средна степен на нападение. Последвалото затопляне и трайно засушаване стопира масовите прояви на болестта в повечето области.

Площите, третирани срещу картофена мана през 2012 г. са 109,4 хил. дка (70,1% от посевната площ), като са проведени от 1 до 6 броя третирания.

Кафяви листни петна (алтернария)

До края на месец юни 2012 г. е отчетена I - II степен на нападение на 2 до 10% нападнати растения в областите Благоевград, Бургас, Видин, Кърджали, Пазарджик, Сливен, Ямбол, а в областите Кюстендил, Перник, Плевен и Смолян нападнатите растения са повече - 15 - 20%. В района на Перник до края на вегетацията са установени повреди от болестта на площ от 1,34 хил. дка, от I-ва до III-та степен на нападение (от единични петна по отделен лист до ¼ от листа).

През 2012 г. третирани са 92,5 хил. дка, което е 59,3% от посевната площ. Проведени са от 1 до 4 броя третирания.

- **Растителна защита при домати и пипер**

Контрол на неприятели и болести

Доматен миниращ молец

През 2012 г. са проведени от 3 до 26 броя пръскания с инсектициди при оранжерийни условия. За снижаване на популационната плътност на молеца с успех са използвани заложи от земеделските производители феромонови уловки и водни капани. В някои от оранжерии е интродуциран биологичният агент *Macrolophus caliginosus* (Благоевград, Пловдив, Силистра, Хасково и др.).

Отчетеното нападение по листата на домати растения са от слаба до средна степен, независимо от отчетения среден и висок риск от вредителя по феромонови уловки. Само в отделни насаждения в края на вегетацията са установени повреди по плодовете на домати до 10 - 15%.

Проведени са от 4 до 15 броя третириания при полски условия.

Тенденцията в развитието на неприятеля през 2013 г. е без изменение. Плътността не се увеличава, но ареалът на разпространение се разширява.

Памукова ноценка

През 2012 г. се наблюдава пик в разпространението и вредната дейност на неприятеля. Силно нападнати са генеративните органи на домати и пипер. Увеличаване в степента на нападение е отчетено от втората половина на м. юли и през м. август, когато са налице повредите по плодовете, като резултат от вредната дейност на гсениците. Констатираното нападение по плодовете варира от 2 - 5% (в областите Враца, Плевен, Силистра, Шумен и Ямбол) до 10% в районите на Бургас и Видин. В най-силно нападнатите площи повредите достигат много високи стойности от 30 - 50% (в Кюстендил, Монтана и Сливен) до 70 - 80% (в района на Пазарджик).

Високата популационна плътност на неприятеля през есента на 2012 г. и благоприятните агроклиматични условия за изхранване на зимуващото поколение показват, че тенденцията в развитието на памуковата ноценка е градация. Популационната плътност се увеличава, а ареалът на разпространение се разширява.

Картофена мана по домати

Ежедневните валежи през м. май и началото на м. юни 2012 г. създадоха оптимални условия за развитие на картофената мана. През този период са регистрирани от 2 до 4 критични периода по домати. По-силно е нападението по листата на ранните и средноранни домати - до 10 - 15% в районите на Монтана, Пловдив, Петрич и Ямбол. В Пернишка област на 0,12 хил. дка домати около 50% от листната петура е унищожена. Високите температури, ниската атмосферна влажност и проведените пръскания ограничиха по-нататъшното разпространение на патогена. За цялата вегетация са отчетени от 3 до 5 инкубационни периода.

През 2012 г. третирани са 29,03 хил. дка (87,8 % от посевната площ). Проведени са от 1 до 6 пръскания.

- **Растителна защита при овощни култури**

Контрол на неприятели и болести

Плодови червеи (ябълков, сливов и източен)

Променливите температури и ежедневни валежи през м. май 2012 г. се отразиха отрицателно върху динамиката на летеж и развитието на I-во поколение на ябълковия плодов червей. Високите температури и ниската атмосферна влажност през месеците юли и август, частично задържаха летежа на II-ро поколение и понижиха яйчната продукция на женските

пеперуди. В края на м. август и през м. септември е констатирано активизиране в летежа на II-ро поколение на неприятеля и нови късни вгризвания.

През 2012 г. са проведени от 2 до 8 броя третириания срещу ябълковия плодов червей на 44,4 хил. дка (89,9% от стопанисваните площи с ябълки).

Сливовия плодов червей запазва високата си популационна плътност в основните сливопроизводителни райони в страната, с изключение на Габровска област, където е наблюдаван по-слаб летеж в сравнение с предходните 2 години.

През 2012 г. срещу сливовия плодов червей са третирани 58 хил. дка сливи (91% от стопанисваните площи). Проведени са от 1 до 6 броя третириания.

При извършените наблюдения на източния плодов червей е проследено развитието на две поколения - в област Варна и Ямбол, три поколения - в областите Бургас, Пазарджик, Пловдив, Русе, Силистра и Стара Загора, четири пълни поколения - в районите на Благоевград и Сливен. В област Стара Загора за първи път от 10 години неприятелят е наблюдаван по кайсии и отчетената червивост е 5 - 10%. Източният плодов червей е постоянен обитател в прасковените насаждения, но големи поражения с икономическо значение не са допуснати.

Кръгломиниращ молец по ябълката

Натрупването на грешки и пропуски в растителната защита доведе до намножаване на кръгломиниращия молец, а застъпването на отделните поколения допълнително затрудни контрола на неприятеля. През 2012 г. плътност над ПИВ е отчетена в ябълкови масиви в областите Видин, Пазарджик, Пловдив, Стара Загора, Сливен и на ограничена площ от 35 дка в област Бургас. Регистрираното нападение в градини с провеждани растително защитни мероприятия е от 2 - 8 до 50 - 60 мини на лист. В най-силно нападнатите градини е констатиран ранен листопад. Благоприятните климатичните условия през летните месеци помогнаха, в масиви с висока популационна плътност, неприятелят да развие частично четвърто поколение в района на Пловдив и пълно четвърто в района на Пазарджик. Сухото и горещо време осигури оптимални условия за изхранване на зимуващото поколение.

Черешова муха

Извършените почвени разкопки в началото на пролетта на 2012 г. показаха успешно презимуване на какавидите. По-високите денонощни температури през м. април бързо повишиха температурата на почвата и провокираха по-ранно излизане на мухите в сравнение с 2011 г., от 6 до 20 дни. Най-ранна поява на черешовата муха е отчетена в края на м. април (в областите Пазарджик, Пловдив, Сливен и Хасково). В района на Пазарджик е установено нападение при ранните сортове череши, но без икономическо значение.

Късните пролетни слани редуцираха плододаването в някои от черешовите масиви в Пазарджишка и Пловдивска област. Слабо е плододаването и в Кюстендилско, поради масово окапване на завръзките през м. юни.

Струпяване по ябълката и крушата

Първи петна по листата през 2012 г. са установени през втората половина на м. април. Дъждовното и хладно време през м. май повиши рязко инфекциозния фонд и създаде условия за бързо развитие и вторично разпространение на патогена. В периода на чувствителните за болестта фенофази на културата от „плод с големина на лешник“ до „плод с големина на орех“ са регистрирани до 10 - 14 критични периода, спрямо 7 - 10 за предходната година.

В зависимост от фитосанитарната обстановка, в отделните региони на страната са извършени от 3 до 10 броя пръскания на 46,2 хил. дка (93,5 % от площта на стопанисваните ябълкови насаждения).

Брашнеста мана по ябълката

Проява на системната (дифузна) форма на болестта е установена най-рано в края на м. март 2012 г., в Пловдивска област и Петрич. През пролетта на 2012 г. степента на нападение от брашнеста мана е в границите на обичайната сортова чувствителност и масово за страната клони от слаба към средна.

Брашнеста мана по прасковата

През 2012 г. симптоми от болестта са установени в различна степен както по листата, така и по плодовете на чувствителните сортове праскови и при нектарини. Пораженията от брашнеста мана по плодовете на чувствителните сортове и при нектарини са по-значителни в сравнение с 2011 г.

Нападение от 3 - 5% до 7 - 15% е установено в районите на Благоевград, Сливен и Стара Загора. През годината са проведени от 1 до 5 броя третирания на 34,8 хил. дка праскови (79,5% от стопанисваната площ).

■ Растителна защита при лозата

Контрол на плевели

Площите с новосъздадени лозя се поддържат чисти от плевели. Провеждат се основно механични обработки, като основен проблем е опазването на вътрередовите ивици чисти от плевели. В лозовите масиви, създадени през последните десет години, има възможност за използване на технологични решения посредством отклоняващи се секции. В старите лозови масиви заплевеляването е по-силно.

През 2012 г. са приложени вегетационни хербициди, основно на база глифозат, на 18,4% от стопанисваните площи с лозови насаждения.

Контрол на неприятели и болести

Шарен гроздов молец

През 2012 г. плътност около ПИВ е установена на ограничени площи в областите Бургас, Кюстендил и Ямбол от I-во поколение на вредителя.

През последните години не е констатирано повишаване на популационната плътност на неприятеля и той запазва устойчиво ниска плътност в основните лозарски райони. През 2012 г. е забелязана тенденция за разширяване на ареала на разпространение само в района на Поморие.

Третираны срещу неприятеля през 2012 г. са 221,1 хил. дка, или 32,4% от общата площ на плододаващите лозя. Проведени са от 1 до 4 броя третирания.

Мана по лозата

Условия за покълване на зимните оспори на патогена се създадоха основно с падналите валежи през м. май 2012 г. В основните лозарски райони са регистрирани от 3 до 8 инкубационни периода на мана по лозата. Последвалите през месеците юли и август високи температури и ниска атмосферна влажност ограничиха развитието на болестта, с изключение на местата с локални превалявания.

През 2012 г. са проведени от 2 до 7 броя третирания на 675,9 хил. дка.

Брашнеста мана (Оидиум)

При брашнестата мана, масово се пропуска първото пролетно пръскане, при летораст с листа от 2 до 6 см. В началото на м. май 2012 г. са констатирани първите петна по листата по асмовидни формирки в района на Петрич, а в края на същия месец и началото на м. юни - в областите Велико Търново, Ловеч, Пазарджик, Плевен, Пловдив, Стара Загора и Ямбол. До края на м. юни 2012 г. брашнест налет е установен по ресата и зърната в различни региони на страната. През месеците юли и август 2012 г. метеорологичните условия ограничиха развитието и разпространението на оидиума.

Площите, третирани срещу оидиум през 2012 г., са 675,6 хил. дка, при проведени от 2 до 7 броя третириания.

- **Многоядни неприятели**

- Марокански скакалец**

В края на м. април 2012 г. в необработваеми площи на община Петрич е констатирано начало на излюпване на популацията от марокански скакалец. Продължителните валежи и ниските средноденощни температури удължиха масовото излюпване в затревените площи и то продължи около месец. Относително по-ниската плътност през 2012 г. и наличието на достатъчно зелена растителност за изхранване на популацията не дадоха възможност за разселване на неприятеля в съседните земеделски култури.

В по-голяма част от област Кърджали, вредителят е установен в ливади и пасища, отдалечени от населени места, без засягане на земеделски култури. Още при поява на скакалците е отчетена изключително висока плътност. Наблюдава се постепенно увеличаване на площите, нападнати с множество „огнища“, в който плътността на ларвите е неизброима на кв. м. Локалното пръскане с гръбни пръскачки на „огнищата“, където се вижда вредителя, позволява непокриване на трудно достъпните места и разселване на неоткритите „огнища“. При пръскане с гръбните пръскачки се намалява плътността на популацията, но не се постига неговото унищожаване за по-дълъг период от време. Химичен контрол е проведен върху площ от 1,2 хил. дка в общините Ардино и Крумовград.

През 2012 г. в землищата на общините Маджарово и Ивайловград, област Хасково, е установена висока плътност от марокански скакалец. Нападнати са общо 2 хил. дка. Третиране е извършено на 0,45 хил. дка с гръбно-моторни пръскачки. При химичния контрол не е извършено площно третиране, а са напръскани само „огнища“ с вредителя.

3.1. Фитосанитарен контрол

Основните цели в областта на фитосанитарния контрол през 2012 г. са:

- Постигане на надежден карантинен фитосанитарен контрол при производство и движение на регулирани растения и растителни и други продукти;
- Осигуряване износ на растения и растителни продукти, съгласно фитосанитарните изисквания на страните вносители.

3.1.1. Граничен фитосанитарен (карантинен) контрол при внос на растения и растителни продукти

Граничен фитосанитарен контрол (карантинен) при внос на растения и растителни продукти за България и държави членки на ЕС се извършва на граничните инспекционни фитосанитарни пунктове, в съответствие с европейските стандарти и Директиви 2000/29, 98/22 и др.

През 2012 г. на ГИП са обработени 27 761 пратки храни от неживотински произход, въведени от трети страни. Вzeti са 2 999 проби и са отхвърлени 58 пратки.

При извършени проверки от фитосанитарните инспектори, над 1 200 т картофи от Полша не са допуснати в търговската мрежа, поради липса на документи за произход.

Няма нотифицирани стоки, подлежащи на фитосанитарен контрол при движението им на територията на ЕС през 2012 г.

3.1.2. Контрол при износ и реекспорт на растения и растителни продукти

През 2012 г. са издадени 32 000 фитосанитарни сертификата за износ и 5 604 - за реекспорт. Извършени са 39 000 фитосанитарни проверки на партиди, предназначени за износ.

Заловена е една заражена партида с картофи за консумация от Турция за Германия с установен вредител кафяво гниене по картофите. През 2012 г. по системата Еврофит са пуснати общо 84 нотификации за установени несъответствия при внос от трети страни и движение на растения и растителни продукти на територията на ЕС и 24 нотификации за установено документално несъответствие при движение на полски картофи за България.

3.1.3. Контрол при производството на растения и растителни продукти

През 2012 г. е осъществен контрол на 3 600 регистрирани производители на растения и растителни продукти. Извършени са 6 200 проверки. Издадени са 3 000 фитосанитарни растителни паспорта за движение на територията на ЕС.

През 2012 г. са установени и ликвидирани 150 огнища със зараза от карантинни вредители. Издадени са над 2 156 предписания и констативни протоколи.

3.1.4. Изпитване, регистрация и контрол на продукти за растителна защита

Биологичното изпитване на продукти за растителна защита е част от цялостния процес по разрешаване на продукти за растителна защита. Целта на биологичното изпитване е събиране и обобщаване на данни за ефикасност на продуктите, които се използват за изготвяне на биологично досие на всеки продукт.

През 2012 г. за биологично изпитване са включени общо 59 продукта, в т.ч. 33 фунгицида, 5 растежни регулатора, 8 хербицида и 13 инсектицида. Изведени са общо 156 опита, не изведени – 22 опита.

През годината са разрешени: ПРЗ - 9 броя; продукти по взаимно признаване - 10 броя; продукти за растителна защита за допълнителна употреба – 9 броя; за ограничена и контролирана употреба - 10 броя; продукти за паралелна търговия – 1 брой; продукти за минимални употреби - 2 броя.; промяна в разрешаването на ПРЗ – 8 броя. С прекратен срок на разрешаване са 13 ПРЗ, а с отказ за разрешаване на паралелна търговия - 3 броя.

Издадени са 78 удостоверения за разрешаване на ПРЗ за предлагане на пазара и употреба на територията на страната.

Контролът на продукти за растителна защита цели да се гарантира предлагане на пазара, съхраняване, преупаковане и употреба в земеделието само на разрешени, годни за употреба, ефикасни, максимално безопасни за здравето на хората и животните, щадящи околната среда ПРЗ, които отговарят на законовите изисквания за опаковане и етикетирание. Също така, да се осигурят добрите практики при търговията с продуктите за растителна защита и интересите на потребителите и да се гарантира правилната употреба на продуктите за растителна защита при първично производство на растения и растителни продукти, предназначени за храна или за фураж, при спазване на изискванията на Добрата растителнозащитна практика (ДРЗП) и внедряване на принципите на интегрираното управление на вредителите.

През 2012 г. той се извършва съгласно годишния Национален план за контрол на пазара и годишния Национален план за контрол на употребата на продукти за растителна защита и Националната програма за инспекции.

През годината са издадени общо 247 разрешения, в т.ч. 62 за търговия с ПРЗ на едро, 177 - за търговия на дребно в селскостопански аптеки, 6 - за извършване на фумигация и 2 - за преупаковане на тези продукти. Направена е промяна в разрешението на 134 фирми, притежаващи разрешение за съответната дейност, въз основа на подадено от тях заявление.

На територията на страната са регистрирани общо 1 296 обекта, в т. ч. 864 за търговия на дребно с ПРЗ (селскостопански аптеки), 328 склада за съхранение и търговия на едро с ПРЗ (собствени складове и клетки под наем) и 12 цеха за преупаковане на ПРЗ. Производители на ПРЗ в България са 2 фирми.

През 2012 г. са извършени общо 1 992 инспекции, от които 1 312 в селскостопански аптеки, 529 - в складове на едро, 23 - в цехове за преупаковане и 128 - на нерегламентирани обекти (общински пазари, магазини и др.). Съставени са 1 982 констативни протокола, направени са 319 предписания с корективни мерки за отстраняване на несъответствията, взети са 200 проби от ПРЗ за съответствие от 64 вида ПРЗ. Съставени са 38 акта за административно нарушение, съгласно разпоредбите на Закона за защита на растенията.

По отношение на контрола върху състава на ПРЗ (установяване на съответствие с показателите, одобрени при разрешаването на продукта) през 2012 г. са извършени инспекции на селскостопански аптеки, складове и цехове, като са взети общо 200 проби за съответствие от 64 вида ПРЗ, по Национална програма за контрол на пазара за 2012 г.

През 2012 г. са спрени от продажба или иззети/конфискувани общо 1 608 кг прахообразни и гранулирани и 1 266 л течни ПРЗ. За всички констатирани нарушения са направени констативни протоколи с предписания за отстраняването им или са съставени актове за административно нарушение.

Резултати от контролната дейност върху употребата на ПРЗ

Контролът върху употребата на ПРЗ от земеделските производители е насочен към удостоверяване правилната употреба на ПРЗ при производството на растения и растителни продукти, спазвайки изискванията на Добрата растителнозащитна практика, като се съчетават методите на прогнозната с принципите за устойчива употреба на ПРЗ.

През 2012 г. са извършени общо 5 471 инспекции на употребата на ПРЗ, в т.ч. 5 366 на земеделски производители, 30 - при авиационно третиране, 24 - при извършване на фумигация и 51 - при обеззаразяване на семена.

При извършения контрол през годината са обхванати 5% от регистрираните земеделски производители.

За констатираните несъответствия са направени 1 441 предписания със срок за отстраняването им, описани в констативни протоколи. Съставени са 9 акта за установяване на административно нарушение, съгласно разпоредбите на Закона за защита на растенията, както и на Закона за пчеларството.

През 2012 г. са получени общо 1 831 уведомителни писма съгласно Наредба № 15 за мерките за опазване на пчелите и пчелните семейства и 22 жалби за подмор на пчели, в резултат на което инспекторите са взели 3 растителни проби и са съставили 4 акта за нарушение на Закона за пчеларството.

Растителни проби

При инспекциите на земеделските производители през 2012 г. инспекторите са взели общо 122 растителни проби, в т.ч. 64 от растения, предназначени за храна, и 16 - от растения, предназначени за фураж, по Национална програма за контрол на остатъци от пестициди в и върху храни от растителен произход, както и 42 листни и растителни проби, във връзка с писма и разпореждане от БАБХ, както и при участие в комисии по сигнали и жалби от граждани, за установяване на щети от хербициден ефект или подмор на пчели.

В 26 от всички анализирани проби е доказано наличие на остатъци от пестициди, но в количества, непревишаващи максимално допустимите (МДК), а в 3 проби е доказано наличие на неразрешен ПРЗ за културата. За доказаните несъответствия, на земеделските производители са направени предписания за правилна употреба на разрешените ПРЗ и стриктно спазване на регистрираните дози и карантинните срокове на продуктите и тези производители са включени в обхвата на контролната дейност върху употребата на ПРЗ през 2013 г. Съставени са и 2 акта за установяване на административно нарушение, за неразрешена употреба на ПРЗ.

През 2012 г. са проверени записите „Дневник за проведените химически обработки и употребени торове, подобрители на почвата и биологично активни вещества“ на 6 229 земеделски

производители, от общо 46 917 регистрирани земеделски производители на растениевъдна продукция.

4. Торове

4.1. Регистрация на торове

През 2012 г. са регистрирани общо 17 нови продукта - органични, неорганични, органо-минерални и микробиални торове и почвени подобрители, в това число 15 броя като отделни продукти и 2 броя под формата на група продукти от няколко разновидности, имащи еднакъв произход и технология на производство, но различни по съотношение на хранителните елементи.

4.2. Контрол на торовете при предлагането им на пазара

При осъществяване на контролната дейност върху торовете през 2012 г. са извършени 462 броя инспекции на складове на производители или вносители; дистрибутори на едро и дребно; складове на земеделски производители и гранични контролно-пропускателни пунктове. През годината са констатирани 31 броя несъответствия, за които са издадени 27 предписания. Съставени са 4 акта за установени нарушения. При контрола на торовете за съответствие с показателите са взети 193 броя проби за съответствие. Установени са несъответствия при 2 проби от торове с маркировка ЕО тор и при 3 проби от други торове.

Таблица V.4. Контрол върху торовете през периода 2010 - 2012 г.

Дейности	2010	2011	2012
Брой регистрирани торове	22	13	17
Брой проверки на обекти	381	409	462
Взети проби от торове за анализ	200	179	193
Проби, показали отклонения, %	17	22	5
Несъответствия/предписания	38	56	27
Актове за нарушения	1	1	4

Източник: БАБХ

4.3. Употреба на торове

Минерални торове

По данни на ОДБХ, през 2012 г. в страната са употребени: 235 386 тона азотни торове (изразени като азот); 47 633 тона фосфорни торове (изразени като фосфор) и 23 848 тона калиеви торове (изразени като калий). И при трите вида минерални торове се наблюдава чувствително увеличение на общото употребено количество спрямо 2011 г.

Таблица V.5. Употребени количества минерални торове – тона активно вещество

Година	Всичко NPK	Азот	Фосфор	Калий
2010	258 916	199 083	39 034	20 799
2011	236 258	192 357	29 550	14 351
2012	306 867	235 386	47 633	23 848

Източник: БАБХ

През 2012 г. наторени с азотни торове са 22 728 хил. декара, като средно на декар наторена площ се падат по 10,7 кг азот. Площите, наторени с фосфорни торове през годината са 6 538 хил. декара, при средно по 7,3 кг P_2O_5 на декар, а с калиеви торове – 4 750 хил. декара, при средно по 5 кг K_2O на декар. Наблюдава се съществено нарастване на наторените площи спрямо 2011 г., като средното количество тор на декар се увеличава леко при азотните торове, а при останалите се запазва. В почти всички области на страната се използват различни видове комбинирани торове.

Таблица V.6. Наторени площи с азотни, фосфорни и калиеви торове – в хил. декари

Година	Наторени площи с N хил. дка	Наторени площи с P_2O_5 хил. дка	Наторени площи с K_2O хил. дка
2010	19 578	3 275	2 359
2011	20 376	4 237	2 529
2012	22 728	6 538	4 750

Източник: БАБХ

Оборски тор

През 2012 г. са употребени общо 312 698 тона оборски тор – с 56% повече спрямо предходната година. Наторените с оборски тор площи нарастват с 57,6% в сравнение с 2011 г., до 23 731 ха,

Таблица V. 7. Употребени количества и наторени площи с оборски тор

Година	Използван оборски тор тона	Наторени площи ха
2010	71 260	6 964
2011	200 118	15 060
2012	312 698	23 731

Източник: БАБХ

Употреба на утайки в земеделието

През 2012 г. са издадени 44 броя разрешения за употреба на утайки на полета с обща площ от 2 705,2 дка в землището на с. Кумарица, общ Нови Искър. Общото количество третирана утайка, разрешена за използване, е 4 068 тона (изразена като сухо вещество), при отглеждане на културите ечемик, слънчоглед и царевица.

4.4. Контрол за спазване на правилата за добра земеделска практика, програмата от мерки за ограничаване замърсяването с нитрати за целите на контрола по агроекологичните мерки и кръстосаното съответствие

През 2012 г. инспекторите от ОДБХ, съвместно с Държавен фонд „Земеделие“ – Разплащателна агенция, са извършили общо 727 проверки относно спазването на Правилата за добра земеделска практика и минималните изисквания по отношение на минералните торове и продуктите за растителна защита съгласно Наредба № 11 от 6 април 2009 г. за условията и реда за прилагане на мярка „Агроекологични плащания“ от Програмата за развитие на селските райони за периода 2007 - 2013. Направени са 727 броя констативни протокола. Констатирани са 87 броя несъответствия при изпълнението на Правилата и са направени съответно 75 броя предписания за отстраняване на нарушенията.

В рамките на годината инспекторите от ОДБХ са извършили 78 броя проверки по Националния план за контрол на земеделските стопанства, които попадат в Нитратно уязвимите зони за спазване на Програмата от мерки за ограничаване замърсяването с нитрати и 1 007 броя съвместни проверки с Техническите инспекторати на ДФ "Земеделие" - Разплащателна агенция.

Направени са 1 082 броя констативни протокола. Констатирани са 116 броя несъответствия при изпълнението на Националния план и проверките за кръстосано спазване, за които са издадени предписания за отстраняване на нарушенията.

5. Сортоизпитване, апробация и семеконтрол

Държавната политика в областта на сортоизпитването, сортоподдържането, производството, търговията, вноса и износа на посевен и посадъчен материал се осъществява чрез Изпълнителната агенция по сортоизпитване, апробация и семеконтрол към МЗХ.

Основните дейности, изпълнявани от Агенцията през 2012 г. са, както следва:

- Изпитване, признаване на сортове културни растения и породи буби в Република България с цел защита правата на селекционера;
- Изпитване, признаване и райониране на сортовете културни растения с цел вписване в Официалната сортова листа и в общия каталог на ЕС;
- Полска инспекция, пробовземане и лабораторни анализи за сертифициране на посевен и посадъчен материал;
- Контрол на производството, заготовката, разпространението и търговията на посевен и посадъчен материал, сертификацията му и одобрение на търговски семена;
- Контрол на юридически и физически лица получили разрешение от министъра на земеделието за сортоизпитване за биологични и стопански качества;
- Поддържане регистър на производители, заготвители и търговци на посевен и посадъчен материал.

През 2012 г. дейността на ИАСАС е насочена към оптимизирането на системата и критериите на държавното сортоизпитване и нейната организация, с цел успешно приобщаване към Европейските структури в законодателен, административно-управленски и организационно-методичен план.

Актуализирани са подзаконови нормативни актове за семена и посадъчен материал, транспониращи Директиви за изменения и допълнения на основни Директиви на ЕС. Подготвени и публикувани са наредби за изменение и допълнение на действащи наредби, разработени са специализирани вътрешни нормативни документи, като методики за изпитване за различимост хомогенност и стабилност съобразно Техническите протоколи на CPVO (Офис на ЕС за закрила на сортовете), методики за изпитване за биологични и стопански качества.

През 2012 г. ИАСАС е акредитирана като изпитващ офис на CPVO, с което се признават изпитванията на новите сортове, извършвани от Агенцията, за защита правата на селекционера на територията на ЕС.

В рамките на годината са заявени 588 сорта, линии и/или хибриди за вписване в Официалната сортова листа на Република България

Таблица V.8. Брой на заявените за вписване сортове в Официалната сортова листа по години

Култури	2010 г.	2011 г.	2012 г.
Полски култури	558	471	378
Зеленчукови култури	174	136	58
Овощни култури и лози	286	117	117
Тютюн	53	33	35

--	--	--	--

Източник: ИАСАС

По отношение на полските култури, през 2012 г. се наблюдава намаление на броя на вписаните сортове, тъй като на територията на страната могат да се търгуват свободно и сортове от Европейския каталог на ЕС. От общо 378 сорта полски култури, 152 сорта са защитени със сертификат за правна закрила в Патентно ведомство.

При зеленчуковите култури продължава тенденцията на намаление на броя на заявените за вписване сортове. Всички сортове, публикувани в Общия каталог на ЕС за сортовете от зеленчукови видове, могат да се произвеждат и търгуват на територията на страната. От общо 58 вписани сортове през 2012 г., 23 броя притежават сертификат за правна закрила.

При овощните култури и лозата броят на сортове се запазва на нивото от предходната година. Намалението на броя на вписаните сортове в официалната сортова листа в сравнение с 2010 г. се дължи на правото на производителите и търговците на овощен посадъчен материал да използват т. нар. „списък на производителя или търговеца на семена и посадъчен материал“ съгласно Закона за посевния и посадъчен материал. Този списък се предоставя при поискване от ИАСАС за проверка.

Броят на заявените за вписване сортове тютюн в официалната сортова листа на страната се запазва около нивото от 2011 г. През годината са вписани 35 сорта тютюн (31 сорта българска селекция), 34 от които притежават сертификат за правна закрила.

През 2012 г., по договори за официално сортоизпитване за БСК и предварително сортоизпитване съгласно утвърдените методики за БСК, без участие сортове стандарти, в конкурсни сортови опити са заложили 1 775 сорта полски култури, 8 сорта овощни видове и 5 сорта винена лоза.

Общият брой на заложените сортове за изпитване за биологични и стопански качества, съгласно сключени договори за всички видове сортоизпитване е 1 788 (при 2 044 сорта за 2011 г.)

От тях, в предварително изпитване са заложили 1 555 броя хибриди царевица, слънчоглед, рапица и сортове пшеница и ечемик (при 1 780 за 2011 г.). За вписване в Списък “А” на Официалната сортова листа, за БСК са изпитани 233 сорта, с 11,74 % по-малко в сравнение с 2011 г.

От общия брой на заявените за официално сортоизпитване за биологични и стопански качества сортове, съгласно сключени договори, 1 642 или 91,8% са чужда селекция и 146 броя -българска селекция. Съпоставено с 2011 г. се отчита увеличение на сортоизпитването за БСК на сортове българска селекция (с 5%) и намаление на общия брой заявени сортове за предварително сортоизпитване (с 12,6%) и за сортоизпитване за БСК (с 11,7%).

Наблюдаваният спад в общия брой заявени за официално сортоизпитване сортове е в резултат на свободното движение на семена в ЕС и отпадането на необходимостта за задължителното вписване на сортовете в Официалната сортова листа на страната.

В сравнение с предходни години се очертава тенденция за намаляване броя на заявените за сортоизпитване за БСК сортове с цел вписване в Списък “А” на Официалната сортова листа на страната, за сметка на увеличаване броя на сортовете в предварително изпитване.

През 2012 г. в опити за различимост, хомогенност и стабилност са заложили общо 1 334 сортове, хибриди и линии, като 272 от тях са по договори за сортоизпитване, а 1 062 – подобни сортове и сравнителна колекция за доказване различимостта на заявените нови сортове и за изготвяне на от чужди сортове.

Дейността на Агенцията е насочена и към усъвършенстване и разширяване обхвата на контрола при движение на семената между производители, търговци и потребители,

сертификация и контрол на посевния и посадъчен материал, лабораторно тестване на партиди семена за сертификация с цел осигуряване на качествени сертифицирани семена за земеделските производители. Отговорено е на общественото очакване за завишен контрол на предлаганите на пазара семена.

През 2012 г. продължава да се прилага държавна помощ за насърчаване производството и използването на висококачествени семена, чрез предоставяне от ДФ „Земеделие“ на парични средства на ИАСАС за извършените от нея услуги на земеделски производители. В тази връзка, ИАСАС е извършвала услуги на земеделските производители, свързани с полска инспекция на семепроизводни посеви; издаване на етикети; вземане на проби от партиди семена, предназначени за сертифициране; лабораторен анализ на проби семена по групи култури; извършване на последващ контрол на партиди семена.

През 2012 г. обхватът на помощта е разширен, като към първоначално определените култури (пшеница мека и твърда, ечемик, царевица, слънчоглед, люцерна, соя, грах, фий, ориз, картофи, тютюн) са добавени и домати, краставици, пипер, дини и пъпеши.

От държавната помощ за насърчаване производството и използването на висококачествени семена са се възползвали почти сто процента от клиентите на ИАСАС през 2012 г. Изключенията са свързани с лица, които са регистрирани за производство на семена по чл. 28 от ЗППМ, но не се регистрират като земеделски производители и извършват семепроизводство чрез възлагателни договори с регистрирани земеделски производители или не отговарят на изискванията за малко и средно предприятие.

През 2012 г. Агенцията е предоставила услуги по сертификация и одобряване на стандартни семена на 516 бенефициенти, като това е над 90% от общия брой клиенти на ИАСАС.

Най-голям дял от помощта е усвоена за производството на семена пшеница, следвано от това на ечемик, царевица, слънчоглед и картофи.

Предоставянето на държавната помощ при пшеница и ечемик допринася за нарастване на площите за семепроизводство и оказва положителен ефект върху качеството на произведеното зърно. Стоковата продукция пшеница и ечемик, произведена от сертифицирани семена, има по-добри показатели във фитосанитарно отношение - контролира се наличието патогени и трудно отделими плевелни семена (див овес и др.). Използването на семена е предпоставка за доближаване до генетичния потенциал на сортовете и на практика води до по-високи добиви с по-високо качество. В централната и източна част на страната се произвеждат и използват повече семена и агротехниката в тези райони вече се приближава до нивото на развитите земеделски европейски държави. Хлябът и другите зърнени продукти, произведени от зърно с добро качество, не съдържат микотоксини и алергени. Такова зърно намира добър вътрешен и външен пазар и съответно по-добри цени и така допринася за укрепване и устойчиво развитие на сектора, както и за превенция на здравето на населението.

Увеличението на семепроизводството при царевица и слънчоглед е директен резултат от прилагането на помощта. Пазарът на семена от тези две култури е под силния натиск на вноса от други държави - членки на ЕС и в годините преди прилагане на помощта се забелязваше отчетлива тенденция на намаляване на семепроизводството.

Общата стойност на предоставените от ИАСАС услуги за 2012 г. е в размер на 999 904 лева.

Очаквани данни за 2013 г.

През 2013 г. продължава дейността, свързана с акредитацията на ИАСАС за официален изпитващ офис на Службата на Общността за правна закрила на сортовете растения (CPVO), с цел признаване изпитванията на сортовете растения за правна закрила на територията на общността. Получени са заявки за сортоизпитване за правна закрила от САЩ, което е признание

за положените усилия и носи допълнителни приходи в бюджета. Агенцията има техническа готовност да акредитира цялостната си дейност към Българската служба по акредитация, но на този етап това не може да бъде осъществено, поради липса на средства.

През 2013 г. продължава реализацията на схема на държавна помощ, открита от Държавен фонд "Земеделие", за насърчаване производството и използването на висококачествени семена за зърнени, фуражни, маслодайни култури, картофи, тютюн и зеленчукови култури, чрез предоставяне на субсидирани услуги от ИАСАС на земеделски производители.

Предвиденият максимален годишен бюджет на помощта за 2013 г., определен в план сметката на ДФЗ, е в размер на 1 000 хил. лева.

През 2013 г. са заявени за полска инспекция общо 556 541 дка. В сравнение с 2012 г. постъпилите заявления за сертификация са с 45 броя повече. Заявените за полска инспекция посеви през 2013 г. са със 71 793 дка повече в сравнение с инспектираните през 2012 г. 484 748 дка.

Към средата на м. юли 2013 г. са извършени полски инспекции на 452 186 дка семепроизводствени посеви.

От заявените семепроизводствени посеви от полски култури, най-голям дял заема групата на зърнените култури – 523 640 дка (94,1%), следват фуражни – 7 233 дка (1,3%), маслодайни и влакнодайни – 22 611 дка (4,1%), картофи – 1 876 дка (0,3%) и медицински и ароматни култури – 800 дка (0,1%). Заявени са и семепроизводствени посеви от тютюн - 165 дка (0,1%). Заявените за полска инспекция зеленчукови култури са 216 дка.

През 2013 г. семепроизводствените посеви от зимна обикновена пшеница нарастват със 17,8% спрямо 2012 г., а тези от ечемик - с 23%.

Стимулиращи фактори за семепроизводителите и търговците на семена са схемата за държавна помощ за насърчаване производството и използването на висококачествени семена, целевият кредит, отпускан от ДФЗ за закупуване на семена и използването на неокончателно сертифицирани собствени семена за производство на пшеница, реколта 2012 г.

През 2013 г. площите за семепроизводство на хибридна царевица нарастват с 19,7% спрямо предходната година до 6 775 дка. Заявените за инспектиране площи, засяти с видове от групата на маслодайните и влакнодайни култури, се увеличават с 3,1% в сравнение с 2012 г. Увеличение се наблюдава и при семепроизводствените посеви от хибриден слънчоглед – с 5,4% до 21 482 дка.

През 2013 г. се очаква Европейската комисия да направи предложение за ново законодателство в сектора, като дванадесетте действащи търговски директиви се обединят в един законодателен акт, който да предостави опростена и по-лесно приложима рамка за бизнеса и администрациите.

6. Контрол на зърно и зърнени продукти

6.1. Лицензиране и контрол на публичните складове, зърнохранилища и други обекти за съхранение

По данни на Националната служба по зърното, към 31.12.2012 г. броят и капацитетът на лицензираните и регистрирани обекти за съхранение на зърно в страната са, както следва:

- Публични складове за зърно - 33 броя с общ капацитет 368 410 тона;
- Зърнохранилища - 209 броя с общ капацитет 2 146 875 тона;
- Други обекти за съхранение - 2 889 броя с обща обявена вместимост 8 445 077 тона.

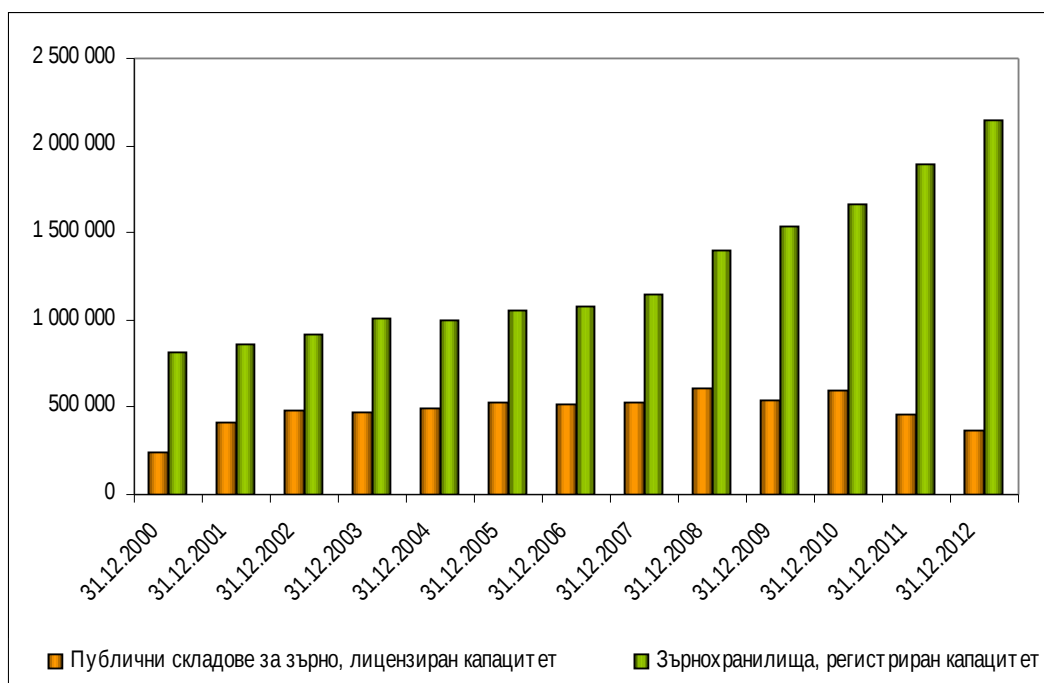
През 2012 г. броят на публичните складове намалява с 11 в сравнение с предходната година, а лицензираният им капацитет - с 90 хил. тона.

Близо 85% от лицензираните публични складове за зърно, съставляващи 92% от общия лицензиран капацитет, са разположени в Северна България, а само 15% са в южната част на страната.

Общото количество зърно, преминало през складов запис за периода от 1 юли до 31 декември 2012 г. възлиза на 118 202 тона, при 120 125 тона за същия период на предходната година.

През 2012 г. продължава тенденцията от последните няколко години на увеличение на регистрираните зърнохранилища. В сравнение с предходната година, техният брой нараства с 23, а регистрираният им капацитет с близо 260 хил. тона. Около 79% от зърнохранилищата се намират в Северна България, а 21% от тях – в Южна.

Фигура V.4. Капацитет на лицензираните и регистрираните обекти по години, тона

Източник: НСЗ

В Северна България се намират и около 72% от обявените други обекти за съхранение на зърно с над 75% от общата вместимост.

През 2012 г. са извършени общо 3 552 броя проверки на обекти за съхранение на зърно, при 3 082 броя за 2011 г. От общия брой извършени проверки през годината, 737 броя са съвместно с НАП и Икономическа полиция.

По време на реализираните проверки са проверени 4 381 673 тона зърно и зърнени - с 51% повече спрямо проверените 2 908 440 тона през 2011 г.

Към 31.12.2012 г. броят на действащите търговци на зърно в страната възлиза на 2 159, като новорегистрирани през годината са 496 броя, а заличени от регистъра на търговците на зърно са общо 686 броя търговци, в т.ч.: 10 броя по постъпило искане от фирмата, 35 броя за констатирано нарушение по ЗСТЗ и 641 броя - поради неподновяване на регистрацията в законоустановения срок.

През 2012 г. проверени за съответствие са 3 157 554 тона зърно и зърнени продукти, за което са издадени 3 484 броя сертификати и удостоверения за съответствие при внос, износ и вътрешнообщностни доставки.

Извършени са 460 проверки на зърнопреработвателни предприятия, при което е осъществен контрол на 206 549 тона зърнени продукти.

Във връзка с декларираните количества произведено, продадено и налично зърно, през годината са проверени 654 броя регистрирани земеделски производители.

През първото полугодие на 2013 г. е лицензиран 1 брой нов публичен склад за зърно. Продължен е срокът на 10 броя лицензии на публични складове, като предстои до края на годината да бъдат продължени още 10 броя. Прекратени са 3 броя лицензии на публични складове. Очаква се броят на лицензираните публични складове за 2013 г. да бъде 30, с общ капацитет около 350 000 тона, спрямо 33 броя с общ капацитет от 368 410 тона в края на 2012 г.

Към 30.06.2013 г. броят на регистрираните зърнохранилища е 212 с обща вместимост за съхранение на зърно на влог 2 225 185 тона. От началото на годината са регистрирани 6 броя нови зърнохранилища, 3 броя са заличени от регистъра и са направени изменения за 17 броя зърнохранилища. През 2013 г. се очаква броят на зърнохранилищата да нарасне, като към края на годината достигне 220 с общ размер на вместимостите от 2 150 000 тона.

Обявените и вписани други обекти за съхранение на зърно към средата на 2013 г. са 3 152 броя, с обявена вместимост от 8 930 171 тона. От началото на годината са подадени декларации за обявяване на 263 броя други обекти за съхранение на зърно. Очаква се до края на 2013 г. броят им да достигне 3 200, с обявена вместимост от около 9 200 000 тона.

Към 30.06.2013 г. броят на действащите търговци на зърно в страната е 2 180. От началото на годината са регистрирани 167 броя нови търговци на зърно, заличени от регистъра на търговците на зърно са 146 броя търговци, подновена е регистрацията на 75 броя търговци и са вписани промени в обстоятелствата на 37 броя регистрирани търговци на зърно. Очаква се в края на 2013 г. броят на действащите търговци на зърно да достигне 2 300.

В годишния инспекционен план за 2013 г. са заложили за извършване 3 624 броя проверки на лицензираните публични складове за зърно, регистрирани зърнохранилища, други обекти за съхранение на зърно, мелници, зърно-преработвателни предприятия, търговци на зърно и зърнопроизводители. Планирано е да се осъществи контрол на 3 300 000 тона зърно и зърнени продукти.

Съвместни контролни действия с Национална агенция по приходите и МВР

През 2012 г. регулярно са извършвани съвместни проверки от НСЗ, НАП и сектор „Икономическа полиция“ на МВР на рискови обекти, определени от съответната служба. Те имат за цел както превенция върху участниците на пазара на зърно, така и дисциплиниращ ефект за тях.

През годината са извършени общо 737 броя такива проверки, със 164 броя повече в сравнение с 2011 г. Като особено ефективни се отчитат насрещните проверки на доставчиците на зърно по веригата от фирмата износител до зърнопроизводителите.

Тези съвместни контролни действия продължават и през 2013 г., като към 30.06.2013 г. са реализирани 218 броя проверки, при което е осъществен контрол на общо 53 319 тона зърно и зърнени продукти. Като цяло, съвместните проверки с органите на НАП и МВР водят до повишаване ефективността на провеждания контрол в зърнения сектор – повишава се разкриваемостта на нерегламентирани сделки със зърно и намаляват опитите за извършване на търговски сделки без финансово-счетоводни документи.

6.2. Окачествяване на реколта `2012

Окачествяване на пшеница от реколта `2012

В периода на жътвената кампания са взети 1 623 броя проби от 2 044 300 тона пшеница от зърнопроизводителните райони на страната (27 области), които съставляват 47,2% извадка по отношение на предварителните данни за реколтираното количество.

Крайните резултати от окачествяването на пшеница реколта 2012 година, извършено от НСЗ показват следното разпределение на пшеницата по групи:

- Първа група – 5,5%;
- Втора група – 40,3%;
- Втора Б група – 43,2%;
- Трета група – 11,0%.

Окачествяване на ечемик от реколта `2012

През 2012 г. експертите от НСЗ са взели 483 броя средни проби от 22 зърнопроизводителни области в страната, представляващи 265 070 тона партиди от ечемик или 41,4% от произведения ечемик от реколта `2012.

Отнесени към реколтираното производство, получените крайни резултати показват, че 41,2% от ечемика от реколта `2012 е пивоварен, а 58,8% – фуражен. Спрямо реколтната `2011, се отчита намаление на дела на пивоварния ечемик с 20,6 процентни пункта.

Окачествяване на царевица от реколта `2012

По време на окачествяването са взети 634 броя средни проби за анализ от 24 зърнопроизводителни области в страната, които са в размер на 644 480 тона от партиди с царевица. Взетите за анализ от НСЗ средни проби представляват 39,1% спрямо произведената царевица от реколта `2012.

Данните от анализиранияте средни проби показват, че добитата царевица от реколта `2012 има сравнително добри стойности по трите основни показателя – влага, нишесте и примеси.

Средните стойности на основните качествени показатели на царевицата от реколта `2012 са:

- влага: $11,4\% \pm 1,2\%$, при $13,1\% \pm 1,4\%$ за реколта `2011;
- културни примеси: $3,7\% \pm 3,3\%$, при $3,5\% \pm 1,9\%$ за реколта `2011;
- чужди примеси: $1,3\% \pm 1,3\%$, при $1,0\% \pm 0,7\%$ за реколта `2011;
- съдържание на нишесте: $72,2\% \pm 0,8\%$, при $72,5\% \pm 0,8\%$ за реколта `2011.

Окачествяване на слънчоглед от реколта `2012

През 2012 г. са взети 713 броя средни проби за анализ от 23 зърнопроизводителни области в страната, които са в размер на 576 900 тона от партиди със слънчоглед.

Данните от анализа показват, че добитият от реколта `2012 слънчоглед има сравнително добри стойности по трите основни качествени показателя – влага, масленост и примеси, като 40,5% от анализиранияте проби отговарят на условията на стандарта за качество на слънчогледовото семе. Имайки предвид, че при отклонение от базисните норми при примесите задължително се извършва рефакция, а при влагата съответно и бонификация, то получените резултати показват, че 64,6% от анализиранияте партиди отговарят на изискванията на стандарта. Отнесени към реколтираното производство, тези количества представляват 879 хил. тона и напълно задоволяват технологичните изисквания на маслодобивната и преработващата промишленост в страната, които средногодишно се нуждаят от 540 – 560 хил. тона суровина.

7. Безопасност на храните

Основна цел на политиката на ЕС по безопасност на храните е осигуряването на висока степен на защита на човешкото здраве и интересите на потребителите по отношение на храните, включително традиционните продукти, както и на ефективното функциониране на вътрешния пазар.

Министерство на земеделието и храните ръководи, координира и контролира прилагането на държавната политика в областта на здравеопазването на животните и безопасността на храните, чрез своята специализирана администрация.

През 2012 г. продължава оптимизирането на нормативната база в областта на безопасността на храните и фуражите, здравеопазването на животните и хуманното отношение към тях.

Българската агенция по безопасност на храните осъществява официалния контрол на храните на принципа „от фермата до масата“, следвайки най-добрите европейски практики в прилагането на високи стандарти при контрола в областта на безопасността и качеството на храните, хранителните добавки и напитките, ветеринарната медицина и хуманното отношение към животните, растителната защита и торовете, фитосанитарния контрол, фуражите, граничния контрол и др.

7.1. Здравеопазване и хуманно отношение към животните

Здравеопазване на животните

Приоритетна задача на БАБХ е опазване здравето на животните и извършване на контрол по спазване на правилата за защита и хуманно отношение към животните.

През 2012 г. една от най-важните задачи в областта на здравеопазването на животните е продължаване на изпълнението на програмата за контрол на шапа в „санитарния кордон“ и опазване на страната от възникването му. След тежката 2011 г., когато възникнаха 11 огнища на шап по чифтокопитните, в селища разположени в близост до границата с Р Турция, през 2012 г. заболяването не е констатирано.

На 31.08.2012 г. Световната организация по здравеопазване на животните възстанови статута на България като „свободна от заболяването шап, без прилагане на ваксинация“.

През 2012 г. територията на страната е опазена от възникването на син език по преживните, класическа и африканска чума по свинете, инфлуенца и нюкясъл по птиците, шарка и чума по дребните преживни и други опасни вирусни инфекции, чието разпространение води до значителни икономически загуби.

По отношение на зоонозите, заболявания които се предават от животните на хората, БАБХ е изготвила и изпълнява програми за профилактика и надзор.

При изпълнение на програмите за надзор на туберкулозата по говедата и бруцелозата по едрите и дребни преживни не са констатирани огнища от тези заболявания, като страната ни запазва статута на свободна от туберкулозата по говедата и бруцелоза по едрите и дребни преживни.

При изпълнение на програмите за надзор на салмонелозата по птиците не са констатирани салмонели от опасните за човека видове – *Salmonella enteritidis* и *Salmonella typhimurium*.

В резултат на изпълнението на многогодишната програма за орална ваксинация на лисиците срещу бяс е постигнато значително намаление на случаите от бяс, като за 2012 г. е констатиран само един случай на бяс при лисица в Кюстендилска област.

През годината са констатирани три огнища на антракс - две в Шуменска област, в селища в които не се извършва профилактична ваксинация, поради това че през последните 30 години в тях не е имало случай на заболяване от антракс, и един в Плевенска област, където е хоспитализиран един човек.

В резултат на благополучната епизоотична обстановка по отношение на екзотичните заболявания и опасните вирусни инфекции и по отношение на зоонозите, Р България може свободно да извършва търговия с домашни животни с държавите-членки на ЕС и с трети страни.

Хуманно отношение и защита на животните

През 2012 г. продължава издаването на лицензи за превоз на живи животни, с цел спазване изискванията на националното и европейско законодателство в сферата на хуманното отношение към животните по време на транспорт. Издадени са 161 лиценза за кратки пътувания и 29 - за продължителни пътувания.

Във връзка с изискванията за хуманно отношение към животните по време на транспорт, през годината са изготвени различни проекти на нормативни актове, указания, процедури, инструкции и образци на документи, както и са извършвани зачестени проверки от експерти на БАБХ.

През 2012 г., с цел изпълнение на изискванията на Директива 2008/120/ЕО на Съвета относно определяне на минималните стандарти за защита на свинете, е изготвен детайлен план за действие за готовността на страната за спазване изискванията за групово отглеждане на свинете майки. В резултат на предприетите действия, считано от 01.01.2013 г. всички свиневадни обекти с капацитет над 10 свине майки изпълняват минималните изисквания за груповото им отглеждане.

От 1 юни 2012 г. България ефективно прилага забраната за производство на яйца в птицевъдни обекти за кокошки носачки, в които се използват неуголемени клетки, и спазва член 5 от Директива 1999/74/ЕО за установяване на минимални изисквания за защитата на кокошки носачки.

Във връзка с хуманното отношение при опитни животни е изготвена Наредба за минималните изисквания за защита и хуманно отношение към опитните животни и изискванията към обектите за използването, отглеждането и/или доставката им, която въвежда изискванията на Директива 2010/63/ЕС на Европейския Парламент и на Съвета от 22 септември 2010 г. относно защитата на животните, използвани за научни цели.

През 2012 г. продължава работата на Комисията по етика към животните. Изготвен е и се поддържа регистър на издадените разрешителни за използване на животните в опити.

Изготвен е регистър на регистрираните приюти за безстопанствени животни, който е публикуван на интернет страницата на БАБХ. През 2012 г. са извършени 15 броя проверки на регистрирани приюти за безстопанствени животни и е отговорено на 124 сигнала и на 91 жалби, свързани със спазване изискванията за хуманно отношение към безстопанствени животни.

За периода 4-13.06.2012 г. в България е проведен одит на службата по храните и ветеринарните въпроси към Европейската комисия /DG(SANCO)/2012-6454/, във връзка с оценка на прилагането на официалния контрол за хуманно отношение във ферми и при транспорт. Общото заключение от проведения одит е: "Постигнат е значителен напредък от последния одит, проведен от FVO през 2010 г."

7.2. Информационна система за идентификация и проследяване движението на животните

През 2012 г. продължава активната работа по идентификацията на дребните преживни животни, както и тази на еднокопитните животни в страната.

На база Ръководството за кръстосано съответствие за 2012 г. (Ръководство за прилагане на законоустановените изисквания за управление, посочени в чл. 4 и 5 и изброени в приложение II буква А от Регламент (ЕО) № 73/2009 на Съвета от 19 януари 2009 г.), за първи път в България са извършени проверки по кръстосано съответствие от служители на Областните дирекции по безопасност на храните и ДФ „Земеделие“.

През 2012 г. продължава идентификацията на кучетата в страната, а данните за същите се отразяват във ВетИС, като системата в значителна степен е адаптирана и за тези животни.

7.3. Контролни дейности

7.3.1. Безопасност на храните

Наред с основните дейности на БАБХ като опазване здравето на потребителите при консумация на храни и спазване на изискванията на регламентите от „хигиенния пакет“ по отношение на извършвания официален контрол, през 2012 г. е акцентирано върху:

- изграждане на система за контрол, основана на определени принципи – степен на риска, гъвкавост, пропорционалност и др.;
- засилване доверието на консуматорите към предлаганите на пазара храни и органите, осъществяващи техния контрол;
- извършване на проверки в обектите за търговия на дребно с храни от животински произход;
- извършване на адекватна преценка на контролните дейности и вследствие на това оптимизиране работата на контролните органи и свеждане до минимум влиянието на субективния фактор;
- контрол на обектите за производство и търговия с храни и материали в контакт с храните с цел проверка спазване на изискванията на регламентите от хигиенния пакет за осигуряване на безопасност на храните по цялата хранителна верига.

Проверките се извършват с честота, определена в Инструкцията за прилагане на Единен многогодишен национален контролен план, чрез анализ и оценка на риска.

През 2012 г. са изпълнени в пълна степен заложените оперативни цели за провеждане на официалния контрол върху храните, както следва:

- провеждане на ефективен контрол върху храните и обектите за производство и търговия с храни и материали в контакт с храни, с цел защита здравето на потребителите и провеждане на контрола в обектите за производство на храни и в обектите за търговия с храни, в т.ч. и заведения за обществено хранене, за изпълнението на нормативните изисквания за хигиената на храните, посочени в Регламент (ЕО) № 852/2004 относно хигиената на храните, чрез прилагане на дейностите, посочени в Регламент (ЕО) № 882/2004 относно официалния контрол и Закона за храните;
- прилагане на подхода за оценка на риска при провеждане на официалния контрол върху храните и обектите за производство и търговия с храни;
- спазване на разпоредбите и изискванията на законодателството на ЕС и на националното законодателство;
- извършване на контрол за изпълнение на нормативните изисквания по отношение критериите за химична и микробиологична безопасност на храните и на критериите за техния състав и етикетирание;
- извършване на тематични проверки в обектите за производство и търговия с храни и проверки на основание заповеди на изпълнителния директор на БАБХ;

- извършване на оценка на ефективността при прилагането на системите за самоконтрол в обектите за производство на храни и обектите за търговия с храни, както и на системите за проследимост – провеждане на одити на системите HACCP;
- поддържане на действаща система за бързо съобщаване за наличие на пазара на опасни за здравето храни и материали в контакт с храни (RASFF) и предприемане на незабавни мерки за ограничаване на вредата за човешкото здраве;
- недопускане разпространението на хранителни взривове, включително проучване и елиминирание на причините за възникналите заболявания;
- предприемане на административно наказателни мерки, адекватни на констатираните несъответствия;
- повишаване знанията и компетентността на служителите от дирекция “Контрол на храните” и отделите “Контрол на храните” при ОДБХ;
- осигуряване на независима и прозрачна контролна дейност, подобряване на формите и начините за предоставяне на информация на обществеността за резултатите от провеждания контрол чрез провеждане на системна медийна политика;
- пререгистрация на обектите и актуализация на Националния регистър на обектите за производство и търговия с храни от неживотински произход, безалкохолни напитки и пиво;
- извършване на контрол с цел обезпечаване здравословно хранене на децата в детски ясли, детски млечни кухни, детски градини, училища, детски и ученически лагери, зелени училища и други.

Официалният контрол в обектите за производство и търговия с храни е извършван в съответствие с актуалното европейско и национално законодателство.

Таблица V.9. Осъществен текущ официален контрол през 2012 г.

Показател	Стойност
Проверки в обекти за производство и търговия на едро, заведения за обществено хранене и обекти за търговия на дребно с храни, броя	286 951
Издадени предписания, броя	19 451
Съставени актове за установяване на административно нарушение, броя	5 811
Бракувани храни, кг	178 689
Затворени обекти, броя	378

Източник: БАБХ

Проверките се извършват от инспекторите и официалните ветеринарни лекари в отделите „Контрол на храните”, с честота определена в Инструкцията за прилагане на Единен многогодишен национален контролен план, чрез анализ и оценка на риска.

През 2012 г. са проведени четири одитни мисии от експерти на Главна дирекция „Здравеопазване и защита на потребителя” (DG SANCO) на ЕК на дейността на официалния контрол, касаещ безопасността на храните.

Таблица V.10. Одити на дейността на официалния контрол през 2012 г.

Референтен № и тема на одит	Дата на провеждане
2012 - 6279 - Оценка на контрола върху пестицидите.	13.03.2012 г.
2012 - 6438 - Оценка на контрола върху салмонелата по птиците.	18.05.2012 г.

2012-6602 - Оценка на контрола върху КЧС /класическа чума по свинете.	19.11.2012 г.
2012-6524 - Оценка на мониторинга върху остатъците и контаминантите в живи животни и храни от животински произход, включително контрола върху ветеринарномедицинските препарати.	26.11.2012 г.
2012-6413 – Генерален одит.	

Източник: БАБХ

По време на мисиите е показано добро ниво на компетентност, добра организация на официалния контрол и документация, свързана с провеждания официален контрол.

По време на генералния одит по-голямата част от препоръките от предишни мисии са закрити и е отбелязан сериозен напредък по отношение на официалния контрол в страната.

През месеците октомври и ноември 2012 г. са извършени два одита от Програмата на вътрешни одити в БАБХ 2012-2016, съгласно чл. 4, параграф 6 от Регламент (ЕО) № 882/2004 от одитен екип, включващ експерти от дирекция „Здравеопазване на животните и безопасност на храните“ на МЗХ и от БАБХ.

7.3.2. Система за бързо съобщаване за храни и фуражи

Системата за бързо съобщаване за храни и фуражи (RASFF) е обща за държавите-членки на ЕС. Системата подпомага държавите-членки при действията им, като позволява бърз обмен на информация за рисковете, произтичащи от храни или фуражи и за мерките, които са взети или предстои да бъдат взети за овладяване на тези рискове и има за цел да представи на контролните органи добре функциониращ инструмент за уведомяване за рискове за здравето на човека, произтичащи от храни или фуражи.

Дирекция „ЗЖБХ“ към МЗХ изпълнява функциите на звено за контакт на Република България на Системата за бързо съобщаване за храни и фуражи

Общият брой получени, обработени и изпратени първоначални нотификации през системата RASFF за 2012 г. е 3 516. От тях, 547 броя са нотификации за предупреждение, 521 броя - нотификации за информация, които изискват проследяване, 705 броя - нотификации за информация за насочване на вниманието и 1 743 броя - нотификации за пратки отхвърлени на граница. Тези първоначални уведомления са причина за изготвянето на 5 281 допълнителни нотификации за последващи действия. През 2012 г. първоначалните уведомителни нотификации са 19 броя, а нотификации за последващи действия по тях - 83 броя.

Уведомленията, в които Р България е засегната страна през 2012 г. са общо 94 броя. Всички нотификации са обработени и подадени в срок и необходимата обратна информация е изпратена на ЕК.

7.3.3. Контрол върху качеството на храните

Контролът върху качеството на храните включва дейности, свързани с извършването на оценка на съответствието на качествените характеристики на храните с изискванията на национални стандарти, стандарти, разработени от браншови организации и одобрени от компетентния орган. В изпълнение на тези дейности експертите от БАБХ участват в проверки за съответствието на качествените характеристики на произвежданите в предприятията храни с изискванията на горе-цитираните стандарти.

През 2012 г. броят на регистрираните предприятия, произвеждащи продукти по Утвърден стандарт „България“, нараства до 76, при 63 броя през 2011 г.

Броят на регистрираните предприятия, произвеждащи Браншови стандарт „Лютеница“, се увеличава до 5, с 1 брой повече спрямо 2011 г. Браншовият стандарт „Лютеница“ е разработен в края на 2011 г., но се налага на българския пазар през 2012 г., което допринася за повишаване

на количеството произведена лютеница. Това от своя страна е показателно за нараснало търсене на продукти, произведени по БДС, национални стандарти и стандарти, разработени от браншови организации и одобрени от компетентния орган и повишено доверие у консуматора.

Броят на регистрираните предприятия, произвеждащи месни продукти по утвърден стандарт „Стара планина“ и млечни продукти по БДС се запазва на нивото от 2011 г., съответно 95 и 20 предприятия. Въпреки непроменения брой на предприятията, произвеждащи продукти по БДС, през втората половина на 202 г. се наблюдава ръст на произведените от тях количества в сравнение с първото полугодие на същата година.

През 2012 г. МЗХ е издало общо 11 удостоверения за съответствие с качествените характеристики на млечните продукти по БДС по чл. 63, ал. 3 от Закона за марките и географските означения. От тях, 4 са на предприятия, произвеждащи по БДС “Българско кисело мляко”, 3 - на предприятия, произвеждащи по БДС “Българско бяло саламурено сирене” и 4 - на фирми, произвеждащи по БДС “Български кашкавал”.

В МЗХ се поддържа регистър на удостоверенията за съответствие с качествените характеристики на млечните продукти по БДС. Регистърът е публикуван на интернет сайта на министерството.

През 2013 г. БАБХ продължава да провежда засилен контрол по отношение на качествените характеристики на произвежданите по стандарт храни, включително и чрез вземане на проби за лабораторно изпитване. Тази контролна дейност цели да повиши доверието на потребителите към произвежданите по стандарт храни, което от своя страна да стимулира търсенето, съответно и производството на продукти по стандарт.

Във връзка с влизането в сила на Наредба № 1 от 07.02.2013 г. за прилагане на правилата на биологично производство на растения, животни и аквакултури, растителни, животински продукти, продукти от аквакултури и храни, тяхното етикетиране и контрола върху производството и етикетирането е разработена програма от БАБХ за извършване на контрол на биопродуктите в търговската мрежа. С това се цели повишаване доверието на потребителите към този специален клас продукти.

7.3.4. Граничен контрол

Основни задачи на граничния контрол са: постигане висока степен на защита на здравето на хората и на животните; предотвратяване въвеждането и разпространението на вредители по растенията и растителните продукти и предотвратяване пускането на пазара на ЕС на храни от неживотински произход и материали/предмети, предназначени за контакт с храните, от трети страни, представляващи сериозен и непосредствен риск за живота и здравето на хората.

БАБХ чрез дирекция “Граничен контрол” контролира стриктното спазване на европейското и национално законодателство. За целта се осъществява денонощен контрол на граничните инспекционни пунктове. Граничният контрол на страната е част от този за ЕС и чрез системите за връзка, каквато е ТРЕЙСИС, се следи и контролира цялата външна граница.

През 2012 г. на ГИП са обработени 3 824 броя пратки с продукти от животински произход за човешка консумация; 462 броя – с живи животни и 428 броя - с продукти от животински и неживотински произход и фуражи за нечовешка консумация. За износ са обработени 5 758 броя пратки.

Взимането на проби за анализ при физическата проверка е извършвано съгласно Националната мониторингова програма за контрол на остатъци от ветеринарно медицински продукти и замърсители от околната среда в живи животни и продукти от животински произход за 2012 г. или при наличие за несъответствие. През годината са взети 145 броя проби от животински произход и 104 броя проби от фуражи.

Във връзка с извършения официален контрол при въвеждането на продукти от животински произход и живи животни и констатирани несъответствия при извършените проверки на границата са отхвърлени 103 броя пратки.

При извършени случайни и целенасочени проверки на пътници, пристигащи от трети страни, са иззети и унищожени 6 780,7 кг продукти.

На граничните инспекционни фитосанитарни пунктове се извършва и фитосанитарен контрол (карантинен) при внос на растения и растителни продукти в съответствие с европейските стандарти и Директиви 2000/29, 98/22 и др.

През 2012 г. на ГИП са обработени 27 761 броя пратки храни от неживотински произход, внесени от трети страни, взети са 2 999 броя проби и са отхвърлени 58 броя пратки.

7.3.5. Контрол на ветеринарномедицинската дейност , ветеринарномедицинските продукти и фуражи

7.3.5.1. Контрол на ветеринарномедицинската дейност

Контролът върху дейността на 28 броя Областни дирекции по безопасност на храните, специализираните структури и дирекциите в Централно управление на БАБХ се осъществява при възникнали несъответствия и съгласно утвърден План-график за извършване на комплексни проверки, заповеди на министъра на земеделието и храните и заповеди на изпълнителния директор на БАБХ.

Експертите от БАБХ са в постоянно взаимодействие с органите на МВР, Комисия за защита на потребителите, неправителствени организации за защита на животните и с всички структурни и териториални подразделения на БАБХ, с цел постигане на оптимални резултати при извършване на контролната дейност и налагане на бързи и адекватни мерки при констатиране на неправомерни действия, носещи риск за животните и здравето на консуматора.

През 2012 г. са извършени 9 броя комплексни проверки на дейността на ОДБХ - София-град, Кюстендил, Благоевград, Пловдив, Пазарджик, "Изпитвателна лаборатория по екзотични и особено опасни инфекции" към НДНИВМИ, Силистра, Видин и Русе. Извършени са тематични проверки на НДНИВМИ и ОДБХ - София-област.

През годината са заведени и приключени в срок общо 314 броя преписки по жалби и сигнали на граждани, фирми, неправителствени организации, структурни и териториални подразделения на БАБХ.

Изпълнение на Националната мониторингова програма за контрол на остатъци от ветеринарномедицински продукти и замърсители от околната среда в живи животни и продукти от животински произход за 2012 г.

В годишния план за 2012 г. по НМПКО са заложи общо 2 021 броя проби за изпитване за остатъци от ВМП и замърсители от околната среда. В изпълнение на плана от ОДБХ са взети общо 1 989 броя проби. Не е изпълнен планът за вземане на проби от еднокопитни с 8 проби, дребни преживни животни с 22 проби, отстрелян дивеч с 8 проби, яйца с 15 проби, птици с 26 проби.

Изпълнение на Националната мониторингова програма за контрол на остатъци от пестициди в и върху храни от растителен произход за 2012 г.

Изготвена е Национална програма за контрол на остатъци от пестициди в и върху храни от растителен и животински произход за 2012 г.

В БАБХ се намира официалната контактна точка за пестицидни остатъци в България. Резултатите от анализите, извършени по НПКОП, се изпращат ежегодно на Европейския орган по безопасност на храните (EFSA).

През 2012 г. в ЦЛХИК са изследвани 252 броя проби с общо 27 819 анализа за остатъци от пестициди, като наднормено съдържание на остатъци от пестициди са установени в 6 проби (около 6,9%). В около 39% от пробите са установени остатъчни количества пестициди под допустимите норми. В ЦЛВСЕЕ са изследвани 28 броя проби за остатъци от пестициди в продукти от животински произход, като няма установени остатъци от пестициди над максимално допустимите концентрации.

През 2012 г. в ЦЛХИК са постъпили 2 533 броя проби, внос от Турция, в рамките на изпълнение на контрола по Регламент (ЕО) № 669/2009 по отношение на засиления официален контрол върху вноса на някои фуражи и храни от неживотински произход, анализирани за съдържанието на 5 066 отделни показателя, като пробите, съдържащи остатъци от пестициди в количества, превишаващи максимално допустимите, са 37 броя (около 1,5 % от общия им брой).

През годината в ЦЛХИК са постъпили 142 броя проби за 525 анализа от ГИП по Регламент (ЕО) № 1152/2009 за вноса на определени храни от някои трети страни във връзка с рисковете от замърсяване на тези храни с микотоксини. В 5 броя от тях е доказано съдържание на афлатоксини в количества, превишаващи установените максимално допустими количества.

Изпълнение на Националната мониторингова програма за контрол на Национална програма за контрол на антимикробната резистентност на причинителите на зоонози

През 2012 г. е изготвена и утвърдена Национална програма за контрол на антимикробната резистентност на причинителите на зоонози. Мониторингът на антимикробната резистентност на зоонозните причинители от животни, храни и фуражи се извършва с цел установяване на устойчивостта на салмонели, коменсални Ешерихия коли, Кампилобактерии, изолирани от бройлери, Ентерококи и Стафилококи, съгласно изискванията на Приложение № 3 на Наредба № 9/2006. Мониторинговата програма стартира от 01.04.2012 г.

Резултатите от извършените по програмата анализи през 2012 г. са изпратени в EFSA.

Изследвани проби за целите на официалния контрол през 2012 г.:

- в Централната лаборатория за ветеринарно санитарна експертиза и екология са приети 5 195 броя проби, с около 5% по-малко спрямо 2011 г., разпределени по програми както следва: НМПКО – 2998 броя, НПКОП – 28 броя, НПКФ – 151 броя, внос – 246 броя, износ – 375 броя, вътрешен пазар – 422 броя, ПВКО и ВФИ – 897 броя. Основен приоритет в дейността на ЦЛВСЕЕ е изпълнението на Националните мониторингови и контролни програми;
- в Централната лаборатория за химични изпитвания и контрол са постъпили 4 241 броя проби, на които са извършени 38 651 анализа, от които 3 637 броя проби от официален контрол за 36 124 анализа;
- за целите на официалния контрол в областните изпитателни лаборатории към БАБХ са изследвани общо 1 331 775 броя проби.

7.3.5.2. Контрол на ветеринарномедицинските продукти

Официалният контрол на ветеринарномедицинските продукти се осъществява на централно и регионално ниво от експерти от дирекция "Контрол на ветеринарномедицински продукти" и инспектори от областните дирекции по безопасност на храните.

Лабораториите за официален контрол на лекарствени и имунологични ВМП са в структурата на НДНИВМИ.

През 2012 г. най-често несъответствия с изискванията на Закона за ветеринарномедицинската дейност и подзаконовите нормативни актове по отношение на търговията и употребата на ВМП се установяват при проверки на животновъдни обекти (при около 11% от проверките) и ветеринарномедицински амбулатории (при около 7,9% от проверките).

Установява се тенденция към увеличаване на количествата, използвани антимикробни продукти в животновъдните обекти. В тази връзка се предприемат съвместни действия с Център за оценка на риска за оценка на рисковете по отношение на контрола на остатъчните количества от антимикробни ВМП в суровини и храни от животински произход, рисковете от нарастване на антимикробната резистентност вследствие на необоснована употреба на такива ВМП. Необходимо е засилване на контрола от страна на БАБХ върху предписването и прилагането на ВМП с антимикробно действие от страна на практикуващите ветеринарни лекари.

7.3.5.3. Контрол на фуражите

Българската агенция по безопасност на храните методически ръководи, координира и контролира извършването на контрола от областните дирекции по безопасност на храните в областта на фуражите.

През 2012 г., за постигане висока степен на защита здравето на хората и животните, опазване на околната среда и защита от заблуди, е извършван регулярен, ориентиран към риска контрол на всеки един от етапите на производство, преработка, съхранение, транспортиране, разпространение, включително изхранване с фуражите и са изпълнявани Препоръки и Решения на Европейската комисия в сектор „Фуражи“.

С цел подобряване и уеднаквяване на работата на инспекторите и експертите, извършващи официален контрол на фуражите в ОДБХ са разработени актуализирани образци на документи, стандартни оперативни процедури за работа на инспекторите и указания за прилагането на Рамковите планове за контрол на фуражите.

Регистрация и одобрение на обектите във фуражния сектор

В съответствие с изискванията на Закона за фуражите и Регламент (ЕО) № 183/2005 относно хигиена на фуражите извършваните дейности в сектор “Фуражи” се осъществяват само в обекти, които са одобрени или регистрирани от БАБХ.

БАБХ поддържа национални регистри на одобрените и на регистрираните обекти във фуражния сектор за дейностите, определени в член 9 и член 10 на Регламент (ЕО) № 183/2005. Националните регистри са публични и са достъпни за потребителите на интернет сайта на БАБХ.

Операторите в сектор фуражи се регистрират и/или одобряват за всички обекти под техен контрол, за всяка извършвана от тях дейност.

Към 31.12.2012 г. общият брой на регистрираните и одобрени обекти на територията на страната е 10 028, с 39,3% повече спрямо 2011 г.

Таблица V.11. Брой регистрирани и одобрени обекти във фуражния сектор

Заявена дейност от оператора	Брой обекти към 31.12.2011 г.	Брой обекти към 31.12.2012 г.	Изменение 2012/2011
Регистрирани производители на фуражни суровини, различни от първичното производство на фуражи	296	372	25,7%
Регистрирани търговци на фуражи	1 860	1 944	4,5%
Регистрирани производители на добавки, премикси и комбинирани фуражи	224	273	21,9%
Одобрени производители	74	52	-29,7%
Одобрени търговци	85	83	-2,4%
Регистрирани оператори на ниво първично производство на фуражи (зеделски производители)	4 406	6 963	58,0%
Други видове оператори, в т.ч. предприятия, транспортиращи фуражи и оператори, отдаващи складове под наем	256	332	29,7%

Общо регистрирани и одобрени обекти	7 201	10 028	39,3%
-------------------------------------	-------	--------	-------

Източник: БАБХ

През 2012 г. са изпълнявани оперативните цели, заложи в Единния многогодишен национален контролен план на Република България за храни, фуражи, здравеопазване на животните, хуманно отношение към тях и защита на растенията за периода 2012 - 2014 г. за постигане на стратегическата цел „Ефективно функциониране на системата за контрол върху фуражите”.

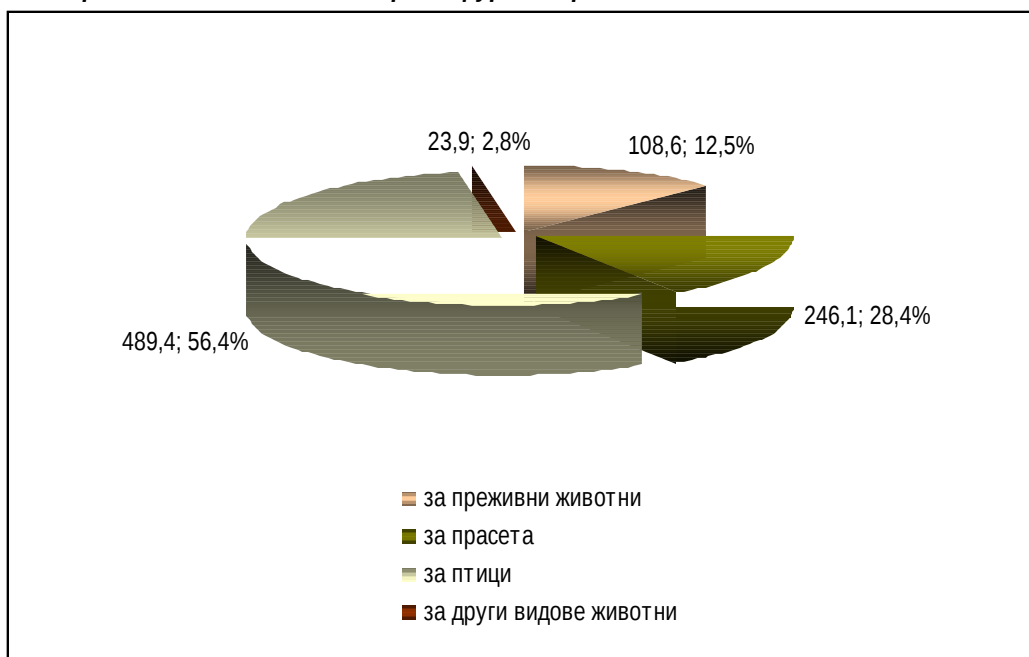
Производство на комбинирани фуражи

По данни, предоставени от производителите на комбинирани фуражи на доброволни начала, през 2012 г. са произведени общо 867 994,6 тона комбинирани фуражи – с 2,7% по-малко спрямо предходната година, в т. ч.: 175 230,2 тона, съдържащи кокцидиостатици.

Делът на производството на комбинирани фуражи за нуждите на собствените животновъдни стопанства през годината е 38,9% от общото произведено количество, а този за пазара – 61,1%. В сравнение с 2011 г. се наблюдава ръст на производството на комбинирани фуражи за пазара с 8,0% и спад в производството на комбинирани фуражи за собствени ферми с 19,5%.

Произведеното количество комбинирани фуражи за птици възлиза на 489 369,1 тона, което представлява 56,4% от общото производство на комбинирани фуражи за годината.

Фигура V.5. Производство на комбинирани фуражи през 2012 г. по видове животни в хил.тона

Структуриране на производителите на комбинирани фуражи

Над 40% от общия брой предприятия за производство на комбинирани фуражи през 2012 г. са такива с производство до 500 тона.

Таблица V.12. Производство на комбинирани фуражи през 2012 г. според обема на производство на предприятията

Категории предприятия според обема на производството в тона	Брой предприятия	Дял в общия брой предприятия, %	Произведени количества, тона	Дял в общото производство на комбинирани фуражи през 2012 г., %
Предприятия с производство	167	80,6	166 631,3	19,2

до 5 000 тона - общо, в т.ч.:				
I. до 500	84	40,5	12 100,1	1,4
II. от 500 до 1 000	25	12,1	18 409,3	2,1
III. от 1 000 до 2 000	29	14,0	42 378,3	4,9
IV. от 2 000 до 3 000	12	5,8	28 666,8	3,3
V. от 3 000 до 4 000	11	5,3	38 763,9	4,5
VI. от 4 000 до 5 000	6	2,9	26 312,9	3,0
Предприятия с производство над 5 000 тона - общо, в т.ч.:	40	19,4	701 363,3	80,8
I. от 5 000 до 10 000	20	9,7	145 515,9	16,9
II. от 10 000 до 20 000	11	5,3	154 614,4	17,8
III. от 20 000 до 40 000	6	2,9	176 039,3	20,3
IV. над 40 000	3	1,5	225 193,7	25,8

Източник: БАБХ

В съответствие с чл. 17 от Регламент (ЕО) № 178/2002, операторите от фуражния сектор са отговорни за гарантиране на безопасността на произведените от тях продукти, за опазване здравето на животните и за предотвратяване на рисковете за околната среда.

Официалният контрол на фуражите е планов и текущ. Текущият контрол включва последващи проверки, при съмнение и разследване (сигнали, уведомления по системата RASFF и др.).

Плановият контрол се основава на база критерии за оценка на риска. През 2012 г. е изпълняван "Рамков план за контрол на фуражите за 2012 г." и "Указания за работа" по неговото изпълнение, които са изготвени на основание предвидените контроли в ЕМНКП 2012 - 2014 г.

Цялостният напредък при постигането на стратегическите и специфичните цели в контролна система „Фуражи и хранене на животните“ се оценява като положителен. В сравнение с предходната година, през 2012 г. се наблюдава чувствително увеличение на броя на извършените проверки. Заложеният в Рамковия план за контрол 2012 г. брой проверки е изпълнен на 100%.

Таблица V.13. Брой планирани и извършени проверки за 2012 г. на всички етапи от производство (вкл. първично производство на фуражи), преработката, разпространението и изхранването на фуражи

Брой планирани проверки	Брой извършени проверки				
	планови	последващи	разследване	по сигнал	общо
2 759	2 759	654	86	47	3 546

Източник: БАБХ

Официалният контрол цели да провери степента на съответствие с общото и специфичното законодателството в сектор „Фуражи“.

Проверките обхващат оператори, които упражняват дейности на всеки един от етапите на производство (вкл. първичното), преработка, разпространение, съхранение, транспортиране и изхранване на фуражи.

През 2012 г. са извършени общо 3 546 броя проверки, от които 2 759 са планови проверки, в т. ч.: 659 броя на регистрирани и одобрени производители на добавки, премикси и комбинирани фуражи, 180 броя на регистрирани и одобрени търговци на добавки и премикси, изготвени на основата на добавки, 325 броя на производители на фуражни суровини, 1 441 броя на търговци на комбинирани фуражи и фуражни суровини и 154 броя на оператори, отдаващи складове под наем, транспортни спедиторски фирми. За всяка една проверка е съставен констативен протокол, направени са предписания при констатирани несъответствията, като са поставени срокове за отстраняването им.

Всички утвърдени 37 одити за 2012 г. на HACCP системи на оператори от фуражния сектор са извършени до края на 2012 г., както и 13 последващи проверки по направени препоръки от одити.

От извършените през годината одити може да се направи заключение, че операторите са разработили, въвели и прилагат процедури, основани на принципите на HACCP, с което са изпълнени изискванията на чл. 6 и 7 от Регламент (ЕО) № 1831/2003. При някои оператори е установено, че същите не са актуални към момента, за което са дадени съответните препоръки.

За всички установени несъответствия са дадени препоръки, по които операторите са предприели корективни действия, които са проверени за изпълнението им и същите са закрити.

По отношение на анализирания фуражи не се наблюдават сериозни несъответствия, които да доведат до опасност за здравето на животните.

При операторите във фуражния сектор се наблюдават несъответствия по отношение на начина на проектиране на наличните обекти и оборудване. Същите се дължат на недостатъчни финансови ресурси за инвестиции, което оказва влияние върху спазването на хигиенните изисквания.

Не са редки случаите, при които въведените системи за самоконтрол от страна на операторите от фуражния сектор не съответстват на упражняваната от оператора дейност и обема на производството, като често са взаимствани от други оператори.

Типът и мястото на установяване на несъответствията не представляват потенциален риск за животните.

Констатираните несъответствия и тяхното разпределение са взети предвид при оценката на риска при планирането на рамковия план за контрол 2013 г.

Анализи на взети проби от официалния контрол на фуражите

През 2012 г. общият брой анализи от взети проби за официалния контрол е 2 414. Извършени са 477 анализа за хранителен състав, 361 броя за фуражни добавки, с фиксирано максимално съдържание, в това число разрешени кокцидиостатици, 1 276 броя за съдържание на нежелани вещества, 112 броя за съдържание на забранени за влагане медикаментозни субстанции, като фуражни добавки и контаминация на нецелевите фуражи, 160 броя микробиологични изследвания (за наличие на салмонела) и 28 броя за наличие на ГМО.

Броят на извършените анализи на взети проби от фуражи за официален контрол нараства с 40,3% в сравнение с предходната 2011 г. Получените резултати от анализите в по-голямата си част не показват неспазване на изискванията на законодателството по фуражите от страна на операторите. За всеки един несъответстващ резултат е извършено необходимото проучване на причината, довела до несъответствието. Взети са необходимите корективни мерки от страна на операторите.

Взетите проби са анализирани по показатели, декларирани от производителя за съответствие, както и за спазване на допустимите стойности, определени в законодателството.

Несъответствия са установени при 2,3% от анализите на фуражи за хранителен състав, извършени през 2012 г., 8,6% от анализите на фуражи за съдържание на фуражни добавки с фиксирано максимално съдържание (в това число разрешени за употреба като фуражни добавки кокцидиостатици), 39,4% от анализирания 33 броя проби за съдържанието на кокцидиостатици, 1,02% от анализите за съдържание на нежелани вещества (с изключение на неизбежно замърсяване на нецелевите фуражи с разрешени кокцидиостатици като фуражни добавки), 7,1% от анализите за съдържание на забранени за влагане медикаментозни субстанции като фуражни добавки и неизбежен пренос в нецелевите фуражи на разрешени кокцидиостатици и 1,25% от анализите за наличие на салмонела.

С изключение на резултатите за кокцидиостатиците, се наблюдават незначителни несъответствия по отношение на анализиранияте проби. При кокцидиостатиците повечето несъответствия се отнасят за декларираните от производителите стойности и установяване на съдържание по-малко от минималното, съгласно индивидуалното разрешително на добавката.

При анализите на добавки от функционална група „съединения на микроелементи“, повечето несъответствия касаят декларираната от производителите стойност и заблуда на клиента. Установените несъответствия с индивидуалните разрешителни на добавките от тази група са близки до допустимата максимална стойност на добавките.

Установените несъответствия от проби за анализ съдържанието на забранени за влагане лекарствени субстанции като фуражни добавки са следствие на недобро почистване след производство на медикаментозни фуражи или замърсяване на производствената линия с допълващи фуражи, замърсени след производство на медикаментозни фуражи.

Контрол на производството и търговия на медикаментозни фуражи

При осъществяване на контрола на производството и търговията на медикаментозни фуражи се следи за спазване на изискванията на Наредба № 20 от 2006 г. за условията за производство, съхранение, отпускане, транспортиране, деконтаминация, детоксикация и унищожаване на медикаментозни фуражи.

Към 31.12.2012 г. в страната има одобрени 8 броя предприятия за производство на медикаментозни фуражи.

Резултатите от направените проверки и взетите официални проби за лабораторен анализ не са установили сериозно нарушаване на законодателството по фуражите, касаещо остатъци от фармакологично активни субстанции.

Контрол на трансмисивни спонгиформни енцефалопatii и странични животински продукти

БАБХ контролира спазването от страна на операторите от фуражния сектор на тоталната фуражна забрана (чл. 7 и Приложение IV към Регламент (ЕО) № 999/2001) и вътревидовата фуражна забрана (чл. 11 от Регламент (ЕО) № 1069/2009) по отношение на преработените животински протеини.

Контролът във връзка със спазването на фуражните забрани е по цялата верига на производство и разпространение на фуражите, с цел проверка на съответствието с пряко приложимото право на ЕС и националното законодателство.

При извършените документални и физически проверки през 2012 г. от инспекторите, отговорни за официалния контрол на фуражи, не са констатирани нарушения относно фуражните забрани. При отделни оператори от фуражния сектор са констатирани несъответствия във връзка с изискванията, посочени в Приложение IV към Регламент (ЕО) № 999/2001 за етикетиране на комбинирани фуражи, в които са вложени протеини от животински произход като фуражни суровини – рибено брашно, кръвни продукти (хемоглобин).

През 2012 г. взетите проби от фуражи за наличие на съставки от животински произход са 551 броя. При извършения през годината лабораторен контрол няма установени положителни, несъответстващи резултати.

Протеините от животински произход (рибено брашно, кръвно брашно, кръвни продукти, суроватка, комбинирани фуражи в т.ч. и млекозаместители) са рискови по отношение на замърсяване с микроорганизми, поради което се вземат проби от фуражи за наличие на микробиологично замърсяване със салмонела и ентеробактерии.

През 2012 г. взетите проби от фуражи за наличие на салмонела са 80 броя, с 38,2% по-малко в сравнение с 2011 г. При извършения лабораторен контрол има установени два

положителни случая на салмонела, като и в двата случая са предприети своевременни мерки и действия с цел изясняване на причината за несъответстващите резултати.

7.3.5.4. Проверка на ефективността на официалния контрол на фуражи

Регламент (ЕО) № 882/2004 изисква от държаните – членки на ЕС да гарантират, че извършваният от тях официален контрол е ефективен.

През 2012 г. във всичките 28 Областни дирекции по безопасност на храните са планирани и извършени 28 проверки на ефективността на провеждания официален контрол по фуражи по смисъла на чл. 8, параграф 3 от Регламент (ЕО) № 882/2004, по контролна система „Фуражи и хранене на животните“, контролна система „Трансмисивни спонгиформни енцефалопatii и странични животински продукти“ и контролна система „Ветеринарномедицински продукти и остатъци от ВМП“.

При извършените проверки е установен напредък в извършвания официален контрол на фуражи по отношение проследяването и мерките, предприемани в случай на несъответствия, но са установени и пропуски при спазването на някои от приложимите изисквания.

При направените 28 проверки са дадени общо 227 препоръки, като за всички тях е изискано съответната Областна дирекция по безопасност на храните да предостави писмена информация за предприетите действия. Изпълнени са 165 от препоръките, по 53 са взети мерки по изпълнението им, но все още се работи, а по 9 не са предприети мерки.

7.3.6. Център за оценка на риска

Центърът за оценка на риска е създаден през 2011 г. и извършва независима научна оценка на риска по отношение на безопасността на храните съгласно чл. 10, ал. 1 от Закона за Българската агенция по безопасност на храните.

През 2012 г. Центърът е изготвил научни анализи по актуални въпроси, както следва:

- Здраве на растенията - Анализ на фитосанитарния риск от вредителите по картофите от род *Epitrix* (*Epitrix tuberis*, *E. cucumeris*, *E. similaris* и *E. subcrinita*) за България и информация относно завишено съдържание на олово в моркови (по искане на ОДБХ Ст. Загора);
- Здравеопазване на животните: Възможността за проява и разпространение на инфекция от Западно-Нилска Треска в България“;
- Фуражи: Оценка на риска при внос на фуражи и фуражни суровини от трети страни; Оценка на риска след направен анализ на резултатите от упражнявания лабораторен контрол при извършване на официалния контрол;
- Микотоксини, оцветители и хранителни добавки: Анализ на ситуацията относно констатирани високи нива на микотоксини в мляко, млечни продукти и фуражна суровина (царевица) в Ловешка област; Информация относно използването на оцветители Амарант Е 123, Азорубин Е 122, Еритрозин Е 127 в газирани безалкохолни напитки; Информация относно ползването на палмово масло в храни (по искане на БАБХ).

Центърът за оценка на риска е подготвил 124 научни информации, засягащи актуални проблеми и нововъзникващи рискове, свързани с безопасността на храните и здравето на човека.

През 2012 г. Центърът за оценка на риска става бенефициент по проект на Европейския орган по безопасност на храните (EFSA) “Електронно предаване на данни за химични замърсители” (GP/EFSA/DCM/2012/01), с което затвърждава успешното си сътрудничество с EFSA.

През годината е взето участие в работни групи към Европейската Комисия и в срещи към EFSA (срещи на Консултативният съвет към EFSA, Фокалните точки към EFSA, Панел Animal Health and Welfare и Панел BIMO (относно докладването на зоонозите). Констатираните за 2012 г. зоонози в България са докладвани на EFSA от служители на Центъра.

През 2012 г. Националният Фокален център на EFSA продължава да развива своята дейност за популяризиране на EFSA на национално ниво, посредством различни активности съгласно подписаното Споразумение за сътрудничество между EFSA и Центъра за оценка на риска.

7.3.7. Законодателни промени в областта на безопасността на храните

През 2012 г. продължава оптимизирането на нормативната база в областта на безопасността на храните и фуражите, здравеопазване на животните и хуманно отношение към тях.

Изготвена и публикувана е Наредба за специфичните изисквания към млечните продукти (обн. ДВ. бр. 48 от 2012г., изм. и доп. ДВ. бр. 1 от 2013 г.). Наредбата е в сила от 27.08.2012 г.

Изготвен е проект на Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 26 от 2010 г. за специфичните изисквания за директни доставки на малки количества суровини и храни от животински произход (обн. ДВ. бр. 84 от 2010 г., изм. ДВ. бр. 46 от 2012 г.). Проектът е нотифициран пред Европейската комисия.

Разработен е проект на Наредба за специфичните изисквания към кланичните пунктове, който е нотифициран пред Европейската комисия.

Изготвен е Единен многогодишен национален контролен план на Република България за храни, фуражи, здравеопазване на животните, хуманно отношение към тях и защита на растенията (януари 2012 г. - декември 2014 г.). ЕМНКП е публикуван на интернет сайта на МЗХ.

До ЕК ще бъде изпратен Годишен доклад за изпълнението на ЕМНКП за 2012 година. Годишният доклад е изготвен в съответствие с изискването на чл. 44 на Регламент (ЕС) № 882/2004 на Европейския Парламент и Съвета за официалните проверки, които се извършват с цел верификация на изискванията на закона за храните и фуражите, изискванията за здравеопазване на животните и хуманно отношение към тях и чл. 29ж, ал. 2 от Закона за храните.

През 2012 г. е прието изменение и допълнение на Закона за фуражите (обн. ДВ. бр. 55 от 2006 г., изм. и доп. ДВ. бр. 97 от 2012 г.).

През м. март 2012 г. е обнародвана Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 109 за официалния контрол върху фуражите. Изменението отразява направените със Закона за българската агенция по безопасност на храните структурни промени. Въвеждат се изисквания относно реда и процедурите при транзитно преминаване на фуражи от трети страни през територията на Република България, както и единен „Документ, посочващ проверките на фуражи, транзитно преминаващи през Република България“, който предоставя възможност за унифициран контрол.

През 2012 г. са изготвени и публикувани следните нормативни актове в областта на здравеопазването на животните и хуманно отношение към тях:

- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 19 от 14 декември 2005 г. за профилактика, ограничаване и ликвидиране на болестта син език по преживните животни (ДВ. бр. 62 от 2012 г.). Наредбата е нотифицирана пред ЕК.
- Наредба за минималните изисквания за защита и хуманно отношение към опитните животни и изискванията към обектите за използването, отглеждането и/или доставката им. Наредбата е публикувана в ДВ. бр. 87 от 2012 г. и е нотифицирана пред ЕК.

В областта на законодателните инициативи Република България подкрепя проекта на регламент на ЕК, целящ да се предостави възможност на държавите-членки за ограничаване или забрана на отглеждането на ГМО на част или на цялата им територия, като същевременно се запазва непроменен действащия в ЕС разрешителен режим, базиран на научната обоснованост.

Продължава изменение на действащото законодателство в компетенциите на БАБХ с цел хармонизирането му с изискванията на европейското право, предвид създаването на единен координиран контрол за съответствие с изискванията на европейското и българското законодателство и изготвянето на прилагащи правила в различните сфери.

8. Селекция и репродукция в животновъдството

8.1. Управление на националните генетични ресурси в животновъдството

Управлението на генетичните ресурси в животновъдството цели опазване на изчезващи и застрашени от изчезване местни автохтонни породи – национално богатство на страната, както и поддържане и развитие на комерсиалните породи, формиращи националните генетични ресурси.

Изпълнителната агенция по селекция и репродукция в животновъдството осъществява координация на дейностите, свързани с управление на националните генетични ресурси в животновъдството.

ИАСРЖ участва в управление на националните генетични ресурси в животновъдството чрез организиране, ръководство и участие в дейността на Националния съвет по управление и съхранение на генетичните ресурси. През 2012 г. са проведени 27 заседания на Националния съвет по генетични ресурси в животновъдството по секции за отделните направления в животновъдството, където са обсъждани проблемите на съответния бранш и са направени редица предложения за подобряване на развъдната дейност.

Управлението на генетичните ресурси се подпомага и чрез обезпечаване на достъпа до националните генетичните ресурси чрез внедряване на Системата за информация за разнообразието на домашните животни (DAD-IS) като глобално комуникационно средство за обмен на информация по съхранение на генетичните ресурси в животновъдството, като през 2012 г. ИАСРЖ е извършила пълна актуализация на информацията за националните генетични ресурси в системите EFABIS и DAD-IS.

Агенцията поддържа и Националния генетичен резерв на страната, с което се гарантира националният суверенитет по отношение на генетичните ресурси, запазване на видовото и породно разнообразие на селскостопанските животни, поддържане в чист вид на малобройни популации, съхраняване на местните породи животни с уникални генетични качества и висока приспособимост и адаптивност на отглеждане към естествените условия на околната среда.

Към 31.12.2012 г. в Националния генетичен резерв се съхраняват общо 357 313 броя дози дълбоко замразена семенна течност от 433 разплодника от 41 породи от видовете говеда, биволи и овце. Ежегодното попълване на Националния генетичен резерв намалява риска от безвъзвратна загуба на наследствените качества и гени на отглежданите в страната видове и породи животни.

ИАСРЖ разполага с две криохранилища на Националната генетична банка - в София и Сливен, където към 31.12.2012 г. се съхраняват общо 3 146 280 броя дози дълбоко замразена семенна течност от 22 породи говеда и 3 породи биволи.

ИАСРЖ управлява и поддържа двете Държавни станции за изкуствено осеменяване в София и Сливен, осигуряващи развъдната дейност, управлението и съхранението на генетичните ресурси в страната. В двете станции през 2012 г. са произведени общо 44 710 броя дози дълбоко замразена сперма, което е с 2 315 дози по-малко в сравнение с предходната година, но произведените дози средно от разплодник са с 332 повече.

През 2012 г. продължава инициативата за предоставяне на възможност за отглеждане на мъжки животни и производство и съхранение на замразен семенен материал по договор за

съвместна дейност с развъдните организации. За отчетния период са произведени общо 8 365 дози сперма от три мъжки разплодника от породата Монбелиард в двете станции за изкуствено осеменяване.

Агенцията подпомага дейността на развъдните организации чрез: предоставяне на възможност за изследване на качествените показатели на контролираните признаци в лабораториите на ИАСРЖ; създаване на възможности за отглеждане на мъжки животни и производство и съхранение на семенен материал; създаване на възможност за доказване на произхода на разплодни животни в лабораторията на ИАСРЖ.

За целта, ИАСРЖ управлява и поддържа три държавни лаборатории за анализ на качествените показатели на животинските продукти, покриващи нуждите на селекцията. През 2012 г. в двете лаборатории за определяне на физико-химичния състав на млякото (гр. Шумен и гр. Сливен) са изследвани общо 288 601 броя проби на пет развъдни организации в говедовъдството, което е с 6 295 броя повече в сравнение с 2011 г.

С използването на лабораториите за физико-химичния анализ на млечните проби се постига равнопоставеност, сравнимост на резултатите, прозрачност, самоконтрол между развъдните организации и обективен контрол от страна на ИАСРЖ на дейността им.

Лабораторията за изпитване на кочове по собствена продуктивност (гр. Шумен), обслужваща селекцията в тънкорунното овцевъдство, дава възможност да се определи величината на някои селекционни признаци и качеството на вълната по отношение на физико-механичните свойства, рандемана и количеството чисто влакно. През 2012 г. в нея са изследвани 909 броя проби от вълна, с 161 проби по-малко спрямо предходната година.

През 2012 г. в Националната имунологична лаборатория за установяване на произход и определяне на кръвен тип на животните (гр. София) са изследвани общо 350 броя кръвни проби (330 проби от овце и кочове, в т.ч. 128 за установяване на произход и 20 - за определяне на кръвен тип на говеда). Изследваните в говедовъдството кръвни проби са предоставени единствено от станциите за изкуствено осеменяване, а в овцевъдството - от научни институти и развъдни организации.

Дейностите по репродукция се осъществяват от лицензирани Центрове за съхранение на сперма. Реализацията на семенен материал на разплодници от националния генофонд се осъществява от 18 лицензирани центрове за съхранение на сперма, като 11 от тях поддържат подвижни линии. Това особено много се цени от фермерите и техниците осеменители, които получават качествено съхранявана сперма в непосредствена близост до обслужваните от тях ферми. През 2012 г. са реализирани 78 987 дози сперма, което е със 7 241 дози по-малко в сравнение с предходната година.

При наличното генетично разнообразие от 284 говежди и биволски разплодника от 25 породи в Националната генетична банка, реализираните през 2012 г. дози дълбоко замразена сперма са от общо 20 породи и 212 броя говежди и биволски бици.

Друг вид услуга, предоставяна на фермерите, е отглеждането в гр. Кюстендил на три броя мъжки разплодници от породата Българска бяла млечна, които се използват за естествено покриване на кози, като през 2012 г. са извършени 115 скачки.

В базата на ИАСРЖ в гр. Сливен се поддържа племенна зайцеферма за производство на разплодни животни, като през 2012 г. е извършено пълно обновяване на животните от основното стадо.

През 2012 г. Агенцията е предоставила, чрез договор за съвместна дейност за разплод, общо осем жребца от коневъдното депо на ИАСРЖ, с цел водене на развъдно подобрителна дейност и усъвършенстване на генетичните качества на конете в България.

През 2012 г. ИАСРЖ работи с 532 техник осеменители, с 41 повече спрямо предходната година.

През 2012 г. в школата за подготовка на техник осеменители към ИАСРЖ в гр. Сливен са проведени 8 курса за техник осеменители на крави и са обучени 20 техник-осеменители.

ИАСРЖ участва активно в поддържането и развитието на породите, формиращи националните генетични ресурси, чрез оценяване и контролиране на изпълнението на развъдните програми за работа с породите селскостопански животни. През 2012 г. развъдните организации осъществяват развъдна дейност с 10 породи говеда, 1 порода биволи, 25 породи овце, 2 породи кози, 7 породи коне (в т.ч. 4 новосъздавани породи), 8 породи свине, две породи кокошки и десетки яйценосни и месодайни линии кокошки, пуйки и патици; 1 порода пчели - Българска медоносна пчела и 2 породи кучета - Българско овчарско куче и Каракачанско куче.

Във връзка с необходимостта за опазване на редките местни породи, през 2012 г. Агенцията участва като изпълнител в Българо-Швейцарски проект „Да свържем опазването на природата с устойчивото развитие на селските райони“ в частта Запазване на местните породи. Дейностите по проекта включват създаване на национална уеб-базирана информационна система за местните породи, както и изграждане на Национална генетична лаборатория

За популяризиране на националните генетични ресурси и ефекта от развъдната дейност, през 2012 г. ИАСРЖ е организираща провеждането на четири изложения, финансирани по схемите на държавна помощ, предоставяни чрез ДФ „Земеделие“ - седми Национален събор за опазване на местните български породи в местността „Паниците“, гр. Калोфер, Специализирано изложение по биволовство, десето Национално изложение по животновъдство в Сливен, както и Международно изложение за животновъдство Euro Tier, гр. Хановер Германия - 2012.

На тези форуми са представени състоянието и насоките за развитие на племенното животновъдство в страната и са демонстрирани националните генетични ресурси.

През годината са проведени множество срещи и са предоставени консултантски услуги и професионални съвети на фермери, развъдни организации, неправителствени организации и др. по въпросите на развъдната дейност, технологията за отглеждане, хранене и възпроизводство на разплодни животни.

ИАСРЖ представлява България в международни органи и организации, свързани с управлението и съхраняването на европейските и световни генетични ресурси в животновъдството. През 2012 г. на 39-та международна конференция на ICAR в Корк, Ирландия, ИАСРЖ стана пълноправен член на Международния комитет за контрол в животновъдството (ICAR). Така се възстановява диалога с международната организация, което има голямо значение за развъдната дейност в национален и международен аспект.

През 2012 г. в град Хисар е проведена работна среща на проекта на Европейската регионална фокусна точка „Разработване на модели за оценка на риска за породите с използване на популационни и гео-референтни данни“, паралелно с втората научна конференция с международно участие на тема „Състояние и перспективи за развитие на генетичните ресурси в животновъдството“.

8.2. Дейност на развъдните организации

През 2012 г. в животновъдството осъществяват развъдна дейност общо 39 развъдни организации, работили със следния брой животни в отделните сектори на животновъдството:

- говедовъдство - общо 52 598 броя контролирани говеда (в т.ч. местни породи – 3 698 броя);
- биволовство - общо 4 849 броя контролирани биволи (в т.ч. местни породи – 4 849 броя);
- овцевъдството - общо 154 486 броя контролирани овце (в т.ч. местни породи – 45 601 броя);
- козевъдство - общо 8 694 броя контролирани кози (в т.ч. местни породи – 1 707 броя);

- коневъдство - общо 4 015 броя контролирани коне (в т.ч. местни породи – 1 525 броя);
- свиневъдство - общо 35 550 броя контролирани свине(в т.ч. местни породи – 1 176 броя);
- птицевъдство - общо 649 676 броя контролирани птици;
- пчеларството - 11 299 пчелни семейства (в т.ч. местни породи – 11 299 броя).

В сравнение с предходната година, през 2012 г. се наблюдава нарастване на броя на животните, с които се води развъдна дейност, в следните сектори: козевъдство – със 73,1%; говедовъдство – с 12,3%; коневъдството – с 10,4%; пчеларство – със 7%; свиневъдство – с 4,8%; биволовъдство – с 3,8% и кучета, имащи отношение към селскостопанските животни – с 6,2%.

В същото време се отчита намаление на броя на контролираните овце – с 2,8%, пчели – с 2,8% и птици – с 0,3%.

През 2012 г. за първи път стартират своята дейност 3 нови развъдни организации: Развъдна Асоциация за месодайните породи говеда в България за работа с породата говеда Абердин Ангус; Развъдна организация Мутон Шароле България за работа с породата овце Мутон Шароле; Асоциация на коневъдите в България за породите коне Български рисист кон, Тракенер БГ и Чистокръвна арабска порода.

8.3. Контрол и координация на развъдната дейност

През 2012 г. ИАСРЖ е извършила планови проверки на дейността на всички 39 развъдни организации. За констатираните нарушения и пропуски са дадени задължителни предписания с поставени срокове за отстраняване. През годината са приключени проверки за изпълнение на предписанията на 24 развъдни организации. Като цяло, в резултат на проверките се констатира, че развъдните организации подобряват постепенно своята дейност.

Качеството на разплодния материал, произвеждан, постъпващ и разпространяван на територията на страната, се контролира от ИАСРЖ чрез поддържане на национален регистър на мъжките разплодни животни и Регистър на развъдните стада от националния генофонд. Дейността по създаване на двата регистъра приключва през 2012 г.

След направена актуализация, в Регистъра на мъжките разплодни животни са включени 10 623 мъжки разплодници, разпределени по видове както следва: 5 042 говежди бици, 119 биволски бици, 3 817 коча, 383 пръча, 491 нереза, 671 жребеца и 100 петли. В Регистъра на развъдните стада са включени 2 198 стада, разпределени както следва: говедовъдство – 873, биволовъдство – 138, овцевъдство – 793, козевъдство – 75, свиневъдство – 83, коневъдство – 229, птици – 7. В регистрите са включени и 55 пчелина.

През 2012 г. е създаден регистър на вносителите на семенен материал, като са регистрирани 5 вносителя, с подадени 19 уведомления за внос на 85 173 дози от 145 разплодника.

През годината ИАСРЖ е осъществила контрол на дейността на развъдните организации чрез провеждане на проверки по схемите на държавни помощи „Помощ за водене на родословна книга и за определяне на продуктивността и генетичните качества на животните” и „Помощ за водене на родословна книга и за определяне на продуктивността и генетичните качества на българско овчарско куче и каракачанско куче”. Осъществен и контрол върху дейностите на развъдните организации по организирането и провеждането на изложения по схеми за държавна помощ на ДФ „Земеделие”.

9. Селскостопанска наука, обучение и съветническа дейност

9.1. Научноизследователска дейност и научно обслужване в селското стопанство, осъществявани от Селскостопанска академия

През 2012 г. дейността на Селскостопанска академия е ориентирана към усъвършенстване на структурите и повишаване на административния капацитет в управлението на системата, за създаване на оптимални условия за експериментиране и ефективно решаване на проблемите на научните изследвания в областта на аграрния сектор.

Стремежът е към засилване на колективното начало и възстановяване на академичните принципи при управлението на ССА; въвеждане на принципите на конкурсното и програмното начало при формиране и разходване на финансите на Академията и други мерки за оптимизиране на разходите за издръжка на научната дейност от бюджета.

Научната дейност се осъществява в следните четири направления: „Растениевъдство“, „Животновъдство“, „Почвознание, общо земеделие и мелиорации“, „Хранителни технологии и аграрна икономика“. В рамките на 2012 г. са утвърдени общо 31 завършени проекта. През 2013 г. се предвижда да продължи работата по 123 текущи и да стартират 28 нови научноизследователски проекта.

9.1.1. Създадени и внедрени в производството научни продукти

За 2012 г. общият брой на публикуваните, подадени заявки в Патентното ведомство е 23. Научните продукти, получили правна закрила съгласно нормативната база през годината са 34 на брой с готовност за активно сътрудничество и сключване на лицензионни договори.

Загубата на интерес към по-стари сортове, навлизането на нови по-високопродуктивни сортове (български и чуждестранни) и невъзможността на част от институтите да заплащат годишните такси, води до спиране поддържането на сертификатите на сортовете растения и породи животни, а също и на другите обекти на интелектуална собственост в Патентното ведомство. В резултат на това, общият брой на защитените продукти през 2012 г. остава сравнително постоянен – 399 поддържани сертификата. От тях, най-голям е делът на зърнено-житните – 133; следвани от зеленчуци – 60; зърнено-бобови – 47; маслодайни и технически култури – 32; тютюн – 29; овощни – 29; лози – 22; фуражни – 18; цветя (цъфтящи и листно-декоративни) – 15 и породи животни – 14.

ССА притежава 85% от всички издадени и поддържани сертификати за сортове растения и породи животни в Патентното ведомство. Възможността за предоставяне на лицензии на фирми и фермери е едно сериозно икономическо предимство за институтите, притежатели на сертификати. През 2012 г. са сключени само 32 лицензионни договора.

9.1.2. Трансфер на знания и научни продукти

През 2012 г. са създадени 77 демонстративни полета, където са проведени открити дни и срещи на научните звена с български и чуждестранни фермери. Организирането на открити дни по всички направления на научно-приложната дейност в ССА е най-достъпната форма за по-бързо реализиране на постиженията на селскостопанската наука от непосредствените потребители - земеделски кооперации, дружества, фермери и фирми. През годината са организирани общо 45 открити дни. Проведени са също така 63 броя краткосрочни курсове за повишаване на квалификацията на селскостопански специалисти и фермери от земеделските кооперации и 89 научно-практични конференции, семинари, симпозиуми и кръгли маси.

За 21^{-ви} пореден път ССА, чрез научно изследователските си институти и опитни станции, участва в Международното селскостопанско изложение „Агра 2012“, като са представени голям брой научни продукти, перспективни сортове, хибриди, висококачествени семена и посадъчен материал, породи племенни животни, съвременна техника на земеделието и хранителната промишленост, екологосъобразни и икономически ефективни технологии за растениевъдството, животновъдството, информационни услуги, агро-бизнес проекти, системи за управление.

През 2012 г. ССА участва в четвъртото национално изложение на „Изобретения, технологии и иновации“ (ИТИ), проведено през м. ноември 2012 г. в Руския културен център, гр. София. Академията участва с научните постижения – издадени сертификати за нови сортове растения, породи животни и технологии на единайсет института (ИРГР, Садово, ИЗС, Русе, ИЗ, Карнобат, ИЗК „Марица“, Пловдив, ЗИ, Шумен, ИО, Пловдив, ИПК, Чирпан, ИПЖЗ, Троян, ИТТИ, Марково, ИДР, гр. София, ИПАЗР „Пушкарров“, гр. София). Присъдени са десет награди на ССА.

Съществена помощ на земеделските стопани и специалисти продължават да оказват лабораториите от системата на ССА. През 2012 г. в тях са извършени над 46 424 броя анализи на растителни проби, почвени анализи и анализи на животински продукти и други. На базата на получените резултати са дадени конкретни препоръки при отглеждането на селскостопанските култури, диагностика и профилактика при животните, съхранение и преработка на селскостопанската продукция.

Едно от важните направления, по които се работи в системата на ССА, е професионалното обучение. През 2012 г. са проведени 14 курса, с продължителност на обучението от 150 часа. Общият брой на обучените курсисти е 367 земеделски производители и заети в селското стопанство, на които са издадени удостоверения за професионално обучение. От тях, 233 са по специалността „Земеделец“, а 134 - по „Агроекология“.

9.1.3. Квалификационна структура на учените, обучение на докторанти и публикационна дейност

Към края на 2012 г. общият брой на учените в ССА възлиза на 640, разпределени както следва по академични длъжности и научни степени: професори – 53, доценти – 286, главни асистенти – 203 и асистенти – 98, с образователна и научна степен „Доктор” – 437 учени и с научна степен „Доктор на науките” – 24.

Запазва се наблюдаваната от 2000 г. тенденция на намаляване на общия брой на учените в структурните звена на ССА. През 2012 г. намалението е с 6% спрямо предходната година, като през годината са напуснали 50 учени (поради навършване на пенсионна възраст или други причини), а са новоназначени 19.

Съотношението между хабилитирани и нехабилитирани учени в ССА е 1,13 в полза на хабилитираните.

През 2012 г. са хабилитирани 50 учени, от които 21 са придобили академична длъжност „Професор” и 29 – „Доцент”. Образователна и научна степен „Доктор” през годината са придобили 13 асистенти, а четирима доценти – научна степен „Доктор на науките”.

Средната възраст на учените в системата на ССА през 2012 г. е 48,2 години.

В ССА през 2012 г. в образователна и научна степен „Доктор” по акредитирани докторски програми се обучават общо 85 докторанти, от които в редовна форма на обучение – 31, задочна форма – 25 и в самостоятелна – 29. През годината са отчислени от обучение с право на защита 8 докторанти, а 13 са защитили успешно докторски дисертации.

За учебната 2011/2012 г. са зачислени в редовна и задочна форма на обучение 26 докторанти и 8 – в докторантура на самостоятелна подготовка.

За учебната 2012/2013 г. ССА е обявила конкурс за прием на докторанти – общо 71 места по 24 докторски програми, от които 61 – редовна форма на обучение и 10 – задочна форма, общо в 18 института. Документи за участие в конкурса са подали 30 кандидати по 14 докторски програми, общо в 12 института. Успешно са класирани 24 кандидати.

През 2012 г. Институтът по аграрна икономика към ССА продължава да издава 7 научни списания: „Bulgarian Journal of Agricultural Science”, „Селскостопанска наука”, „Растениевъдни науки”, „Животновъдни науки”, „Почвознание агрохимия и екология”, „Икономика и управление на селското стопанство” и „Селскостопанска техника”, които участват в развитието на световния научен процес вече над 45 години, като дават възможност за разпространяване и обмен на академичното знание и допринасят за повишаване на ефективността на научните изследвания. Те отразяват, документират и популяризират резултатите от научните изследвания в областта на земеделието и хранителната промишленост, респективно достиженията на българската земеделска наука в България и по света. Публикуваните научни разработки са от научните институти в системата на ССА, БАН, университетите и от чужбина.

9.1.4. Международно сътрудничество в областта на селскостопанската наука

През 2012 г. научноизследователските институти и опитните станции на ССА осъществяват международно сътрудничество с учени от повече от 30 страни в рамките на съвместни изследователски проекти, участие в международни семинари, конференции, консултативни срещи, специализации в чужбина, прием на чуждестранни учени по тематика от взаимен интерес и др. Изпълнявани са общо 172 проекта, от които 117 на двустранна основа.

Институтите към ССА изпълняват 55 проекта, финансирани и подпомагани от различни международни институции – ЕС, Организацията по прехрана и земеделие (ФАО), Международния център по генетично инженерство и биотехнологии (МЦГИБ), Биовърсити интернешънъл, Италия, Международната агенция по атомна енергия (МААЕ), Международния център за подобряване на царевичата и пшеницата (СИММИТ), Международния център за селскостопански изследвания за сухите райони (ИКАРДА) и др. Утвърждава се тенденцията на

нарастване броя на проектите на многостранна основа, финансирани по програми на международни организации и институции.

По различни европейски програми се изпълняват общо 39 проекта. Понастоящем институтите на ССА участват в 13 проекта по Седмата рамкова програма на ЕС. Участието е основно в две от четирите специфични направления на Програмата – СП „Сътрудничество” в приоритет 2 „Храни, земеделие, рибарство и биотехнологии”, в приоритет 6 „Околна среда, вкл. промени в климата” и приоритет 8 „Обществено-икономически и хуманитарни науки”.

ССА участва успешно и в други европейски програми: Програма *eContentplus* на ЕС за превръщане на дигиталните данни в Европа в по-достъпни, полезни и използвани; в Програмата на ЕС за транснационално сътрудничество за страните от Югоизточна Европа и Програмата на ЕС за трансгранично сътрудничество между България и Румъния; към Генерална дирекция „Здравеопазване и потребители” на ЕК чрез Изпълнителната агенция за здравето и потребителите, Люксембург (ЕАНС); към Европейската служба за безопасност на храните (EFSA).

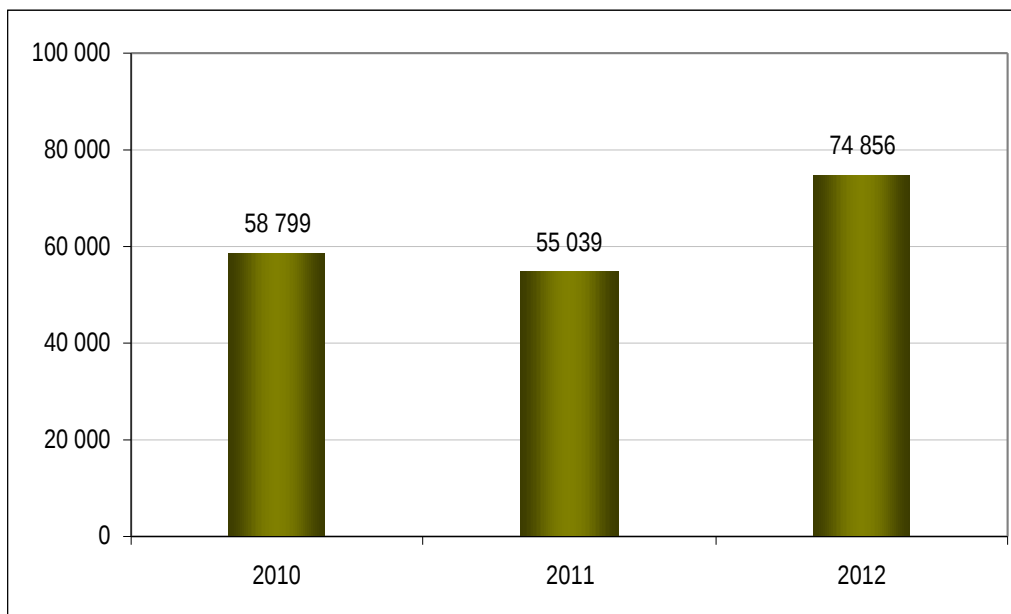
В различни проекти (акции) на Европейската програма за координиране на изследванията в науката и технологиите (Програма COST) учени от ССА са национални координатори или участници в 10 COST – акции в областите: „Храни и Земеделие”, „Биомедицина и молекулярни бионауки”, „Индивиди, общества, култури и здраве”, „Науки за земята и околната среда” и др.

9.2. Съветническа дейност

Съществена част от държавната политика за предоставяне на консултантски услуги за осигуряване подходящо ниво на технически и икономически знания и умения в земеделския и горския сектор с цел прилагане на ОСП и повишаване конкурентоспособността на българските производители се реализира чрез Националната служба за съвети в земеделието (НССЗ).

НССЗ предлага комплексен “пакет от консултантски услуги”, включващ консултации от създаването на фермата до нейното пълно обслужване в агрономически, животновъден и аграрикономически аспект.

Фигура V.6. Общ брой на консултациите, предоставени от НССЗ за периода 2010- 2012 г.

Източник: НССЗ

Всички консултации, предоставяни от НССЗ, са безплатни за земеделските производители. Службата извършва консултантска и съветническа дейност главно чрез експертите от териториалните си областни офиси.

През 2012 г. служителите на НССЗ са консултирали общо 19 998 броя лица, на които са предоставили общо 74 856 консултации (в офиси на НССЗ или на място в земеделските стопанства). Средният брой консултации, получени от едно лице през годината е 3,7 броя.

Общият брой на предоставените консултации през 2012 г. нараства с 36% спрямо 2011 г. и с 27% спрямо 2010 г. По-голяма част от получилите консултации се възползват от предлагания от НССЗ комплексен пакет от консултантски услуги и търсят консултации в различни направления.

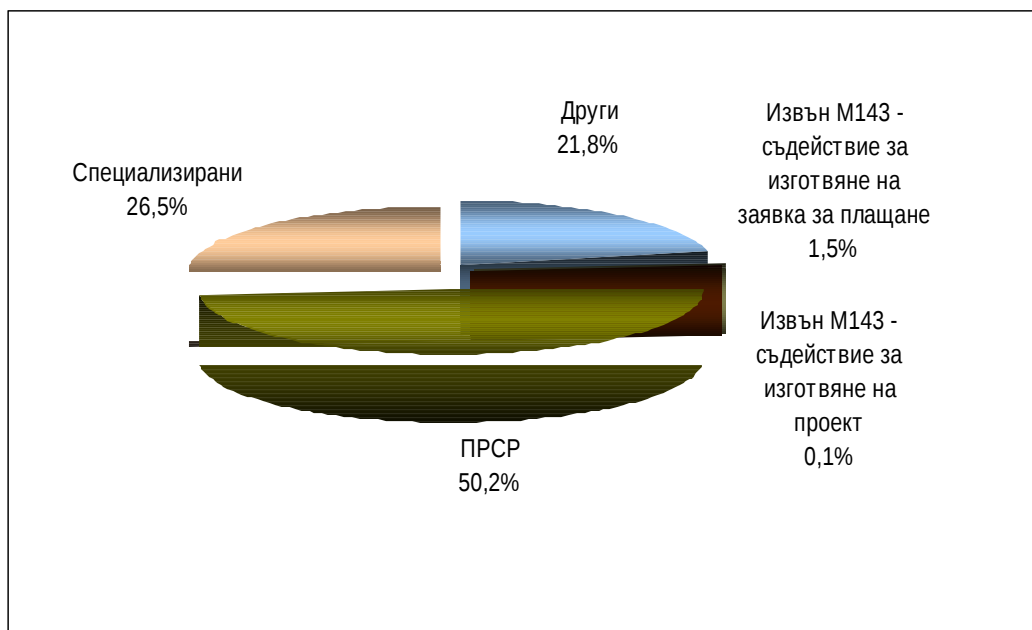
Както и през предходните две години, 89% от консултациите са дадени в офиса, а 11% - на място.

Лицата, които консултира НССЗ, са основно три типа:

- земеделски производители, които вече са започнали своята земеделска дейност, като в тази група преобладават малките земеделски стопанства;
- лица, които искат да започнат земеделска дейност, но все още не са;
- други лица, живеещи в селските райони, включително и собственици на гори.

През 2012 г. земеделските производители, които са получили консултации на място при посещения в земеделските стопанства, са 5 780 души, като делът им в общия брой консултирани лица нараства до 28,9%, при 19,4% през предходната година. Това е резултат от политиката на НССЗ да разнообразява предлаганите услуги и средствата за предоставянето им, както и да се адаптира към нуждите на ползвателите на консултантските услуги. Постигнатите резултати показват, че НССЗ е уважаван и търсен партньор за земеделските производители. Също така се забелязва промяна във вида на консултациите – все по-често земеделските производители се нуждаят от получаването на консултация за решаване на конкретни проблеми в стопанствата, както и от комплексни решения.

Фигура V.7. Предоставени консултации от НССЗ през 2012 г. по вид

Източник: НССЗ

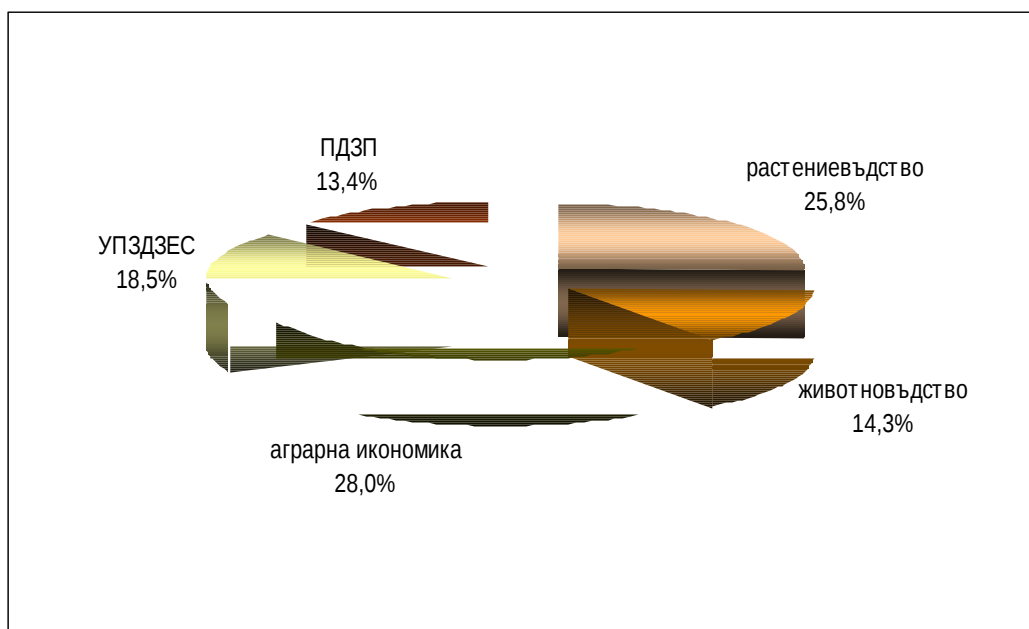
През 2012 г. консултациите, свързани с прилагането на ПРСР, запазват водещо място, формирайки 50% от общия брой предоставени консултации. Броят на консултациите по ПРСР

нараства с над 40% спрямо 2011 г., до 37 563, което се обяснява с факта, че почти всеки един фермер се интересува от възможностите за финансиране и подпомагане на изпълняваните от него дейности.

На второ място са специализираните консултации с 27%, като броят им се увеличава с 3% в сравнение с предходната година. Групата „Други“ представлява 22% от общо предоставените консултации.

Сред различните мерки от ПРСР, през 2012 г. най-голям интерес и най-много консултации са предоставени отново по мярка 141 „Подпомагане на полупазарни стопанства в процес на реструктуриране“ – над 27 601 броя (73% от консултациите по ПРСР), което е с 69% повече спрямо 2011 г. Консултациите са предоставяни както на земеделски производители, които желаят да кандидатстват по мярката, така и за изпълнение на планове на вече одобрени по мярката полупазарни стопанства. На второ място са консултациите по мярка 112 „Създаване на стопанства на млади фермери“ – 4 776 броя (13%), като се наблюдава увеличение с 10% спрямо 2011 г. Близко половината от тях са дадени на вече одобрени млади фермери за успешното изпълнение на проектите им. На трето място са консултациите, дадени по мярка 121 „Модернизиране на земеделските стопанства“ – 2 575 броя (7%), което е с 25% повече спрямо 2011 г. Следват консултациите по мярка 214 „Агроекологични плащания“ – 1 432 (4%), които спадат с 42% спрямо предходната година. Това се дължи на факта, че от 01.10.2010 г. НССЗ вече не изготвя по мярка 143 безплатни заявления за подпомагане на кандидатите по мярка 214 (с изключение на одобрени по мярка 141 полупазарни стопанства). НССЗ продължава да консултира вече одобрените фермери по мярка 214, като през 2012 г. са предоставени 243 консултации, свързани с подаване на заявки за плащане и изпълнение на проектите през втора, трета и четвърта година. Нисък остава интересът към мярка 142 „Създаване организации на производители“.

Фигура V.8. Специализирани консултации, предоставени от НССЗ през 2012 г., по насоченост

Източник: НССЗ

Специализираните консултации през 2012 г. са 19 844, което е с 19% повече спрямо 2011 г., в резултат от по-големия брой консултации по растениевъдство, Правила за добра земеделска практика (ПЗДП) и Условия за поддържане на земята в добро земеделско и екологично състояние (УПЗДЗЕС). По отношение на консултациите в областта на животновъдството почти няма промяна в сравнение с предходната година, докато за тези в областта на аграрната икономика има намаление със 700 броя, което се дължи на прекратяване

на дейността на НССЗ по събиране на земеделска счетоводна информация. В условията на постоянно променяща се и силно конкурентна среда, най-голям остава дялът на специализираните консултации в областта на аграрната икономика – 28% (5 553 броя). Основните теми, които представляват интерес за земеделските стопани са данъчно облагане, социално осигуряване и намиране на пазари за продукцията. На второ място, с около 26%, са консултациите в областта на растениевъдството, включително биологично растениевъдство. Сравнително голям е дялът на консултациите по правилата за добри земеделски практики (13%) и условията за поддържане на земята в добро земеделско и екологично състояние (19%). Техният брой се увеличава, поради нарастващото им значение за повишаване на конкурентоспособността на земеделието, спазването на законоустановените изисквания и достъпа до финансиране по първи стълб от ОСП. Консултациите по животновъдство заемат 14%. Макар че дялът им е по-малък в сравнение с останалите специализирани консултации, животновъдните стопанства се нуждаят от по-голям брой и по-задълбочени консултации, за да отговорят на нарастващите изисквания в този сектор.

Тематиката на специализираните консултации, предоставени през 2012 г., може да се обобщи в следните направления:

- Растениевъдство
 - агротехнически и растително - защитни мероприятия за различни видове култури;
 - технология на отглеждане на различни видове култури;
 - създаване и възстановяване на трайни насаждения и лозя;
 - биологично земеделие - възможности, условия, изисквания, сертификация;
 - мерки за възстановяване и поддържане на пасища;
 - управление и използване на водните ресурси;
 - нова селскостопанска техника за отглеждане на земеделски култури.
- Животновъдство
 - ветеринарно-санитарни и хигиенни изисквания към животновъдните обекти;
 - хранене на различни видове животни и птици, според възраст и физиологично състояние;
 - биологично животновъдство.
- Агроикономика и управление на стопанството
 - бизнес планиране;
 - осигуряване и данъчно облагане на земеделските производители;
 - пазарни анализи;
 - реализация на селскостопанска продукция;
 - изчисляване на себестойност;
 - възможности за финансиране на земеделските производители – субсидиране, кредитиране, лизинг и др.
- Правила за добра земеделска практика (ПДЗП);
- Условия за поддържане на земята в добро земеделско и екологично състояние (УПЗДЗЕС)

- Други
 - Агрохимичен анализ на почви;
 - Безопасни условия на труд;
 - Квотна система за краве мляко;
 - Регистрации и/или категоризации на животновъдни обекти вкл. пчелини;
 - Регистрация в ИАЛВ и издаване на документи;
 - Регистрация в ИАСАС и издаване на документи;
 - Регистрация в БАБХ (растителна защита), водене на дневници и издаване на документи;
 - Регистрация на земеделските производители по Наредба 3/1999г.;
 - Сключване на договори за ползване на земеделски земи;
 - Схеми за финансиране и кредитиране на земеделските производители (извън ПРСР).

Обучения

В Центъра за професионално обучение към НССЗ се провежда обучение на лица над 16 години за придобиване, разширяване и усъвършенстване на професионалната квалификация с цел подобряване на пригодността за заетост, подпомагане на професионалната кариера и индивидуалното развитие. Обученията осигуряват възможност на земеделските стопани да определят ясно приоритетите си и да се научат как да разпределят финансовите ресурси за осъществяването им.

През 2012 г. в Центъра са обучени общо 565 курсисти, от които 492 по мярка 111 „Професионално обучение, информационни дейности и разпространение на научни знания“ от ПРСР.

Подобряване на връзката „научни изследвания – съвети в земеделието – земеделски бизнес“

През 2012 г. се отчита активна дейност за подобряване на връзката „научни изследвания – съвети в земеделието – земеделски бизнес“. Проведени са 88 броя съвместни информационни срещи–семинари на НССЗ с научни институти, научно-приложни организации и други институции, организации и експерти, с цел подпомагане трансфера на научни знания и технологии в практиката. Лектори на тези мероприятия, освен експертите от териториалните офиси на НССЗ, са водещи български учени в областта на селското стопанство от научните институти на ССА, областните дирекции на БАБХ и университетите (Тракийския университет - гр. Стара Загора и Аграрния университет - гр. Пловдив и др.). Около 75% от тези мероприятия са изпълнени съвместно с научните институти и опитните станции от системата на ССА.

Информационно осигуряване

Важна част на съветническата дейност е свързана с информационното осигуряване, в т.ч. изготвянето на информационни материали, участия в медийни изяви и организирането и участието в информационни мероприятия и изнасянето на презентации по специализирани теми в областта на земеделието.

През 2012 г. експертите на НССЗ са организирали и/или участвали в 511 броя информационни мероприятия, което е със 131 броя повече спрямо 2011 г. От тях: 235 броя информационни срещи, 222 броя семинари, 24 броя консултантски дни, 7 броя демонстрации и 23 други.

През годината са разработени общо 319 информационни материали (земеделски календари, брошури, образователни листовки, диплянки и др.) – с 10% по-малко спрямо 2011 г., като най-голям дял заемат образователните листовки и ежемесечния Календар на земеделския производител (на растениевъда и на животновъда).

Най-често засягани теми в информационните материали са:

- Условия за кандидатстване и възможности за подпомагане по мярка 141 „Подпомагане на полупазарни стопанства в процес на реструктуриране” от ПРСР.
- Ежемесечния „Календар на растениевъда и на животновъда” с актуална специализирана информация;
- Социално и здравно осигуряване на земеделските производители през 2012 г.;
- Данъчно облагане на земеделските производители през 2012 г.;
- Регистриране като земеделски производител по Наредба 3/1999 г.;
- Правила за добра земеделска практика;
- Отглеждане на черупкови трайни насаждения;
- Подготовка на овцете за агнилната кампания;
- Съвременни техники и нови технологии в пчеларството. Биологично пчеларство.

Успешно се използват и електронните комуникационни канали, за да достигне информацията до целевите групи. Освен в офиса и на място в земеделското стопанство, консултации се предоставят по телефона и чрез интернет. Вече трета година в Централното управление на НССЗ работи call-centre с единни телефони на цената на един градски разговор от цялата страна. Това дава възможност на земеделските производители и от най-отдалечените райони да получат компетентна информация и съвети, като им спестява време и средства.

Дейност на НССЗ по мярка 143 от ПРСР 2007 – 2013 г.

НССЗ е единствен бенефициент по мярка "Предоставяне на съвети и консултиране в земеделието в България и Румъния" от Програмата за развитие на селските райони 2007 - 2013 г. От стартирането на мярката през 2008 г. до края на 2012 г. експертите от НССЗ са предоставили безплатно на земеделските производители 16 529 броя комплекти съветнически услуги, както следва:

- По мярка 112 „Създаване стопанства на млади фермери” – 4 406 броя;
- По мярка 214 „Агроекологични плащания” – 2 667 броя;
- По мярка 141 „Подпомагане на полупазарни стопанства в процес на реструктуриране” - 9 341 броя;
- По мярка 121 „Модернизиране на земеделските стопанства” – 113 броя;
- По мярка 311 „Разнообразяване към неземеделски дейности” – 2 броя.

НССЗ изготвя и бизнес планове по мерки 121 „Модернизиране на земеделските стопанства”, 122 „Подобряване на икономическата стойност на горите”, 123 „Добавяне на стойност към земеделски и горски продукти” и 311 „Разнообразяване към неземеделски дейности” от ПРСР на лица, получили пълен комплект съветнически услуги за кандидатстване по мярка 141 и мярка 112, които са одобрени за финансово подпомагане по тези мерки и са отбелязали в бизнес плана намерение да кандидатстват за подпомагане по съответната инвестиционна мярка.

Във връзка с одобрените през м. декември 2011 г. от ЕК предложения за промени в мярка 143 от ПРСР, в края на м. юли 2012 г. са публикувани промени в Наредба № 10 от 03.04.2008 г.

за условията и реда за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по мярка 143, с които до края на 2013 г. предоставяните от НССЗ консултантски услуги по мярка 143 се допълват и с консултантски услуги за земеделските производители, които са получили финансова помощ по мярка 141 „Подпомагане на полупазарни стопанства в процес на реструктуриране”.

През 2012 г. дейностите по мярка 143 „Предоставяне на съвети и консултиране в земеделието в България и Румъния” по ПРСР 2007- 2013 г. продължават основно с предоставяне на комплекти съветнически услуги по мярка 141 „Подпомагане на полупазарни стопанства в процес на реструктуриране”, мярка 121 „Модернизиране на земеделските стопанства” и мярка 214 „Агроекологични плащания”. По отношение на мярка 141, през 2012 г. НССЗ е изготвила 5 416 проекта, което е с 3 124 броя повече спрямо 2011 г.

За 2012 г. са подадени 4 заявки за плащане, съдържащи общо 4 900 броя приемателно-предавателни протоколи и документи към тях. Подадените заявки са на стойност 3 025 559,11 лева, вкл. по неразгледани проекти от предишни заявки.

От всички разгледани през 2012 г. от ДФЗ – Разплащателна агенция комплекти съветнически услуги, предоставени от НССЗ в периода 2008 - 2012 г., са одобрени 3 347 броя проекти на стойност 1 312 713.40 лв., от които:

- По мярка 214 – 101 броя;
- По мярка 141 – 3 184 броя;
- По мярка 1412 - 62 броя.

Таблица V.14. Планирани резултати от дейността на НССЗ през 2013 г.

Показател	Мерна единица	Целева стойност за 2013 г.	Извършени към 31.05.2013 г.
Консултирани лица	брой	17 466	12 063
Посещения на ферми	брой	3 435	1 075
Консултации при посещенията на ферми	брой	6 870	2 568
Консултации в офиса	брой	57 184	36 828
Предоставени специализирани консултации в областта на земеделието в т.ч. по растениевъдство, животновъдство и аграрна икономика;	брой	12 808	10 924
Предоставени консултации по ПРСР на земеделски производители и други потенциални кандидати по Програмата	брой	32 032	17 326
Предоставени други консултации извън горните две точки	брой	19 214	11 146
Общо предоставени консултации	брой	64 054	39 396
Съвместни действия и мероприятия с научни институти, други научно-приложни организации и други институции, организации и експерти, с цел подпомагане трансфера на научни знания и технологии в практиката	брой	95	45
Предоставени пълни комплекти съветнически услуги по мярка 143 от ПРСР на земеделски производители за кандидатстване по мярка 141 от ПРСР	брой	1 646	0
Изготвени бизнес планове по мерки 121, 122, 123 и 311 от ПРСР на полупазарни стопанства получили ПКСУ по мярка 143	брой	77	3
Предоставени на одобрени земеделски производители по мярка 141 от ПРСР комплекти съветнически услуги по мярка 143 от ПРСР за кандидати и/или одобрени ползватели на помощ по мярка "Агроекологични плащания" от ПРСР	брой	154	172

Предоставени на одобрени земеделски производители по мярка 141 от ПРСР комплекти съветнически услуги по мярка 143 от ПРСР относно оценка на стопанството и установяване на подобрения във връзка със законоустановените изисквания за управление, предвидени в чл. 5 от Регламент (ЕО) № 73/2009 и Приложение II към него, и съвети по стандартите на Общността относно безопасните условия на труд	брой	1 800	753
Предоставени на одобрени земеделски производители по мярка 141 от ПРСР комплекти съветнически услуги по мярка 143 от ПРСР относно управление на земеделското стопанство и специфични консултации в областта на растениевъдството и/или животновъдството	брой	1 800	759
Подпомогнати одобрени полупазарни стопанства	брой	1 800	2 710
Подпомогнати одобрени млади фермери	брой	746	622
Организиране и участия в информационни събития	брой	289	199
Разработени информационни материали	брой	127	114
Участия в Медийни изяви	брой	127	107
Проведени, чрез ЦПО на НССЗ, курсове за обучение в т.ч. от 150 часа и 30 часа по мярка 111 от ПРСР и информационни дейности в т.ч. от 18 и 8 часа по мярка 111 от ПРСР	брой групи/ семинари	30	14
Изработени проби от Аналитичната лаборатория на НССЗ	брой	500	244
Изготвени препоръки за торене	брой	120	40

Източник: НССЗ

VI. ГОРСКО СТОПАНСТВО

1. Характеристика на горските територии

Общата площ на горските територии в Република България към 31.12.2012 г. е 4 163 415 ха, от които: залесена площ – 3 795 338 ха (в т.ч. клек – 23 953 ха); незалесена площ, подлежаща на залесяване – 68 060 ха (в т.ч. пожарища – 2 270 ха, сечища – 7 813 ха и голини – 57 977 ха) и недървопроизводителна горска площ – 300 017 ха (обработваеми площи - 4 716 ха, ливади – 2 641 ха, поляни – 109 253 ха, разсадници – 1 669 ха, пътища и просеки – 42 486 ха, и скали, реки, сипеи и др. – 139 252 ха).

В сравнение с 2011 г. общата площ се увеличава с 15 301 ха (0,4%), което се дължи на неустроени до момента горски територии.

Залесената площ (с клека) нараства от 3 774 778 ха през 2011 г. на 3 795 338 ха през 2012 г. Увеличението от 20 560 ха (0,5%) се дължи на установени в резултат на инвентаризацията на териториите на 19 държавни горски стопанства и държавни ловни стопанства през 2011/2012 г. площи от неинвентаризирани до сега гори, самозалесили се незалесени горски площи и изоставени земи извън горските територии, залесяване на незалесени дървопроизводителни горски площи (пожарища, сечища и голини), а така също и на преоценка на нелесопригодни горски територии.

Незалесената горска площ намалява с 5 259 ха спрямо 2011 г. до 368 077 ха, съответно с 248 ха по-малко незалесена площ, подлежаща на залесяване и с 5 011 ха по-малко недървопроизводителна горска площ.

От общата залесена площ (без клека), 1 113 789 ха или 29,5% са иглолистни гори и 2 657 596 ха или 70,5% – широколистни гори. Естествените насаждения заемат 2 945 384 ха, от които иглолистни – 430 829 ха (14,6%) и широколистни – 2 514 555 ха (85,4%). Горските култури обхващат 826 001 ха, от които иглолистни – 682 960 ха (82,7%) и широколистни – 143 041 (17,3%). В сравнение с 2011 г. площта на естествените гори нараства с 28 964 ха. Делът на

естествените гори в общата залесена площ се увеличава от 77,8 % през 2011 г. на 78,1% през 2012 г.

Залесената площ на иглолистните гори намалява с 3 485 ха в сравнение с 2011 г., което се дължи на продължаващото заглушаване на иглолистните дървесни видове в част от смесените иглолистно-широколистни насаждения, получени след създаването на иглолистни култури. Увеличението на площта на широколистните високостъблени гори през разглеждания период е с 5 906 ха, в резултат на инвентаризацията на неустроени гори, превръщането на издънкови гори в семенни и на преоценка на смесени иглолистно-широколистни насаждения и широколистни насаждения с ниска производителност. Площта на издънковите гори за превръщане в семенни нараства със 7 686 ха, сравнено с 2011 г., основно поради инвентаризация на неустроени до сега издънкови гори. При нискостъблените гори увеличението е с 10 453 ха, което се дължи на залесяване с акация на горски площи и след проведени реконструкции, преоценка на част от насажденията за нискостъблено стопанисване и на обособяване на „нискостъблен стопански клас“ от дъбови насаждения от издънков произход.

Площта на държавните горски територии е 3 089 307 ха – 74,2% от общата горска площ на страната, от които 2 908 575 ха (69,86%) се управляват от държавните горски предприятия, респективно от държавните горски стопанства и държавните ловни стопанства, 169 475 ха (4,07%) – от Министерство на околната среда и водите, а 11 257 ха (0,27%) са предоставени за управление на учебно-опитни горски стопанства. Общинските горски територии заемат площ от 506 892 ха (12,18%); горските територии, собственост на частни физически лица – 423 334 ха (10,17%); горските територии, собственост на частни юридически лица – 36 922 ха (0,88%); горските територии, собственост на религиозни общности – 22 215 ха (0,53%), а горските територии, представляващи гори върху бивши земеделски земи – 84 745 ха (2,04%).

В сравнение с 2011 г., общата площ на държавните горски територии нараства с 843 ха, на общинските горски територии – с 11 158 ха, а тази на недържавните горски територии, собственост на физически и юридически лица – с 4 164 ха. Намалява общата площ на горите върху бивши земеделски земи – с 306 ха и на горските територии, собственост на религиозни общности – с 558 ха.

През 2012 г. е извършена инвентаризация на горските територии върху 468 716 ха. Изработени и приети на експертни съвети на Изпълнителната агенция по горите са горскостопанските планове на 16 ДГС и 3 ДЛС, както и горскостопанските планове за горите – собственост на девет общини.

2. Промени в горските територии

В рамките на 2012 г. в горските територии на страната са настъпили следните промени:

- В резултат на приключени 30 преписки, физически и юридически лица са придобили право на собственост върху 1,5894 ха горски територии – частна държавна собственост, представляващи застроена нормативно прилежаща площ на сгради, постройки, мрежи и съоръжения, по реда на § 123, ал. 3 на ПЗР към ЗИД на Закона за горите (отм.). Държавната собственост в горските територии е намаляла със същата площ. В бюджета на ИАГ са постъпили общо 82 988 лева, от които 1 627 лева – режимни разноски.
- В резултат на приключени 67 преписки по реда на чл. 14 от Закона за горите (отм.) е променено предназначението на 189,8913 ха горски територии на стойност 3 420 916 лева. Средствата за извършване на компенсационно залесяване, постъпили в бюджетите на държавните горски предприятия и ИАГ, възлизат на 554 385 лева.
- На основание чл. 73 от Закона за горите (обн. ДВ, бр. 19 от 2011 г.) е променено предназначението на 29,4192 ха горски територии с цена на промяната 581 995 лева, като постъпилите в бюджета на ДГП средства за компенсационно залесяване възлизат на 144 112 лева.

- На основание чл. 73, ал. 5 от Закона за горите (обн. ДВ, бр. 19 от 2011 година), за изграждане на национални обекти и на общински обекти от първостепенно значение, поземлени имоти в горски територии с площ от 10,5784 ха се смятат с променено предназначение от датата на влизане в сила на подробния устройствен план.
- През 2012 г. са издадени общо 40 акта за учредяване на вещни права върху поземлени имоти в горски територии (право на ползване и сервитути по реда на чл. 16 от Закона за горите (отм.), както и обезщетения за сервитути около въздушни и подземни електропроводи) върху обща площ 17,5478 ха, от които 2 решения на Министерския съвет и 38 заповеди на министъра на земеделието и храните. Цената за учредените вещни права възлиза на 393 167 лева, а стойността на режийните разноски – 7 863 лева. Постъпилите средства в бюджетите на ДГП за извършване на компенсационно залесяване, вследствие на учредените вещни права, са на стойност 105 786 лева.
- През 2012 г. са учредени вещни права върху поземлени имоти в горски територии с обща площ 30,4642 ха. Цената за учредените вещни права възлиза на 262 233 лева, а на режийните разноски – 5 244 лева. Стойността на дървесината на корен в сегашна възраст за оценяваните насаждения е в размер на 92 481 лева. Определените средства за компенсационно залесяване, постъпили в бюджетите на ДГП, са 204 153 лева.

През годината не е извършвана замяна на горски територии, собственост на физически и юридически лица и на общини с горски територии – държавна собственост.

3. Стопанисване на горските територии

3.1. Залесяване и защита срещу ерозия

Общата площ на създадените през 2012 г. нови гори е 1 204,1 ха, от които 1 118,8 ха в територии, предоставени за управление на държавните предприятия по чл. 163 от Закона за горите, с 25% по-малко сравнено с 2011 г. и 85,3 ха - в общински горски територии. През годината не са отчетени залесявания в частни горски територии.

Таблица VI.1. Изпълнение на предвидените лесокултурни дейности в държавните горски територии през 2012 г.

Лесокултурни дейности	План	Отчет	Изразходени средства хил. лева
1. Събиране, добив и закупуване на семена- тона	11	27,1	247,3
2. Производство на фиданки за залесяване - млн.бр.	21,3	15,4	2 784,9
3. Подготовка на почвата за залесяване – ха	1 200,1	1 163,9	2 474,5
4. Налична почвоподготовка - ха		424,7	
5. Залесяване в държавни горски територии - ха	1 157,0	1 118,8	1 317,0
6. Попълване на култури – ха	533,2	558,1	537,8
7. Отглеждане на култури - ха	8 380,0	7 303,7	2 118,2
8. Ограждане на култури - хил. лм	21,1	11,0	29,4
9. Почистване на площи за залесяване - ха	271,6	210,2	100,3
10. Среден процент на прихващане на културите:			
- 1 год.		71,5%	
- 2 год.		73,4%	
- 3 год.		80,3%	

Източник: МЗХ

Общият размер на средствата, изразходвани за залесителни дейности в горските територии – държавна собственост, през 2012 г. е 9 609,7 хил. лева, от които 9 372,9 хил. лева от стопанската дейност на държавните горски стопанства и държавните ловни стопанства. Отчетените средства за изпълнение на залесяването възлизат на 1 317 хил. лева, от които 1 259,3 хил. лева – от стопанската дейност на държавните горски и държавните ловни

стопанства. С финансиране по европейски и международни програми е залесена обща площ от 77,9 ха, като за целта са изразходвани 57,7 хил. лева. В изпълнение на проекти по мерки 223 и 226 от Програмата за развитие на селските райони са залесени 29,4 ха с обща стойност на направените разходи 32,6 хил. лева и 48,5ха - по проект LIFE09 NAT/BG/000229 „Запазване и възстановяване на дъбовите хабитати по Черноморието” на стойност 25,1 хил. лева. В изпълнение на проект LIFE08 NAT/BG/281 „Опазване и възстановяване на 11 типа природни местообитания край реки и влажни зони в 10 места от „Натура 2000” в българските гори” са залесени 21,3 ха. От планираните тринадесет вида редки растения за възстановяване, девет са имали първото си внасяне в природата в три от общо четирите проектни зони.

Залесяванията в общинските горски територии са извършени за сметка на съответните общини.

Средният процент на прихващане на едногодишните, двугодишните и тригодишните култури, създадени върху общински горски територии, през 2012 г. е съответно 47,9%, 51,1% и 59,6%.

В горските разсадници – държавна собственост през годината са произведени 15,4 млн. фиданки, от които 14,7 млн. броя са предназначени за залесяване и 700 хил. броя – за декоративни цели. Производството на фиданки е съобразено с общата площ на предвидените за залесяване държавни горски територии, както и с търсенето на посадъчен материал от външни потребители. За обезпечаване на залесяването през 2013 г. е направена почвоподготовка на площ от 424,7 ха.

За подобряване на резултатите от залесяванията, през 2012 г. са произведени 121,2 хил. броя контейнерни фиданки за залесяване на терени с неблагоприятни почвено-климатични условия за развитие на горска дървесна растителност. Поради недостатъчно финансиране, през годината не са извършвани други дейности по защитата на горските територии срещу ерозия, освен противоерозионни залесявания върху 356,0 ха.

През 2012 г. ИАГ е извършила следните дейности, свързани със залесяването и защитата на горските територии от ерозия:

- регистриране на 54 базови източници за производство на семена и други горски репродуктивни материали;
- изготвяне на национален списък на регистриране на базовите източници във връзка с изпълнение на Директива 1999/105/ЕО;
- издаване на 177 сертификата за идентификация на произхода на ГРМ;
- окачествяване на 305 партиди семена;
- регистриране на двама доставчици на ГРМ;
- извършване на 703 контролни проверки по състоянието на регистрираните базови източници на ГРМ;
- поддържане в добро състояние на 16,9 ха топови и върбови маточници;
- производство на 36,1 хил. броя топови фиданки за залесяване.

През 2013 г. се предвижда да бъдат залесени 1 262,1 ха държавни горски територии - със 143,3 ха повече в сравнение с отчетеното залесяване през предходната година. Планирането на залесяването за 2013 г. е в съответствие с изискванията за устойчиво стопанисване на горските територии, предполагащи приоритетно естествено възобновяване на горите пред залесяването. Във връзка с това, през 2013 г. се предвижда намаляване на производството на фиданки в държавните горски разсадници на 17 млн. броя – с 4,3 млн. броя по-малко в сравнение с предвиденото за 2012 г.

Таблица VI.2. Очаквани данни за текущата 2013 г.

Показатели за изпълнение/мерна единица	Очаквано изпълнение
А. Държавни горски предприятия:	
1. Събиране, добив и закупуване на семена - тона	17,4
2. Производство на фиданки за залесяване – млн. броя	17
3. Подготовка на почвата за залесяване - ха	1 391,6
4. Залесяване в държавни горски територии - ха	1 262,1
5. Попълване на култури - ха	535,7
6. Отглеждане на култури – ха	7 949,5
7. Ограждане на култури - хил. лм	29,86
8. Почистване на площи за залесяване - ха	391,4
Б. Изпълнителна агенция по горите към МЗХ:	
1. Одобряване и регистрация на базови източници за производство на семена и други ГРМ - брой	30
2. Издадени сертификати за идентификация на произхода на ГРМ - брой	100
3. Окачествяване на партиди семена – брой	200
4. Регистриране на доставчици на ГРМ – брой	1
5. Контрол по състоянието на регистрираните базови източници на ГРМ – брой	120
6. Поддържане на тополови маточници за производство на размножителен материал и за съхранение на генетичния фонд - ха	15,5
7. Произведени тополови резници - хил. броя	650
8. Произведени тополови фиданки за залесяване - хил. броя	65
9. Изготвяне на национален списък на регистрираните базови източници във връзка с изпълнение на Директива 1999/105/ЕО – брой	1

Източник: МЗХ/ ИАГ

3.2. Провеждане на сечи в горите

Отглеждането на горите, поддържането и възстановяването на биологичното разнообразие в тях и опазването на горските генетични ресурси са в основата на проведените през 2012 г. лесовъдски дейности, свързани със стопанисването на горите.

По данни на ИАГ, през 2012 г. са проведени възобновителни сечи върху площ от 70 599 ха – 98,3% от предвижданията на горскостопанските планове и програми и с 14,2% повече в сравнение с 2011 г. Възобновителни сечи в горските територии – държавна собственост, са проведени върху 43 350 ха – 84% от предвижданията на ГСПП. Ежегодно се увеличава размерът на проведените възобновителни сечи с осигурено семенно възобновяване, който през 2012 г. достига 97,5% от общата площ на възобновителните сечи. По този начин са създадени необходимите условия за оползотворяване в най-висока степен на естествения възобновителен потенциал на насажденията.

С цел подобряване на здравословното състояние, устойчивостта и производителността на горите, през 2012 г. са проведени отгледни сечи върху площ от 92 656 ха - 90,3% от предвиденото в ГСПП и ръст от 23,1% в сравнение с предходната 2011 г. Площта на отгледните сечи, проведени в държавните горски територии, е 53 029 ха - с 6,7% по-малко от отчетената през 2011 г. Площта на проведените през 2012 г. отгледни сечи без материален добив, които са от изключително значение за формирането на състава и качеството на младите горски насаждения, нараства с 69% в сравнение с 2011 г.

Санитарни сечи и санитарни прочиствания с обща площ 39 184 ха са проведени в гори, засегнати от върхов корояд, други стъблени и листни вредители, снеголоми и други абиотични фактори. Общата площ на проведените санитарни сечи и санитарни прочиствания в държавните горски територии е 34 960 ха - с 25 730 ха повече в сравнение с 2011 г., основно в резултат, на значителни по площ повреди от снеголоми и ветровали през 2011 г. и 2012 г.

Селекционни сечи са проведени върху 1 435,4 ха гори – държавна собственост или 109,8% от плануваното.

С цел подобряване качеството на произвежданата дървесина, през 2012 г. е извършено кастрене на стоящи дървета върху 1 136,4 ха, основно в тополови култури.

През 2012 г. в горските територии – държавна собственост е извършено подпомагане на естественото семенно възобновяване чрез залесяване или сеене под склопа и изсичане на подлеса върху площ от 2 509 ха държавни горски територии, което е с 55% повече от изпълненото през 2011 г.

За изпълнение на дейностите по стопанисване на държавните горски територии през 2012 г. са изразходени 4 298,2 хил. лева. Изпълняваните четири проекта по мярка 223 и три проекта по Мярка 226 на ПРСР са на обща стойност 799,5 хил. лева, а размерът на одобрената субсидия – 745 хил. лева. През 2012 г. ТП „ДЛС Балчик“ съвместно със Сдружение „Професионализъм за здраве и екология“ започват изпълнението на проект „Подобряване на ефективността и устойчивостта на зелената система от полезащитни горски пояси в района на община Балчик“, финансиран по Програмата за малки проекти на Глобалния екологичен фонд. Финансовият ресурс на проекта е 9 779 хил. лева, а размерът на националното съфинансиране – 3 137 хил. лева.

През 2013 г. се предвижда подпомагане на естественото възобновяване върху 2 687 ха горски територии - държавна собственост. Общият размер на предвидените средства за осъществяване на дейностите по стопанисване през 2013 г. е 5 657,3 хил. лева.

4. Ползване на дървесина и на недървесни горски продукти

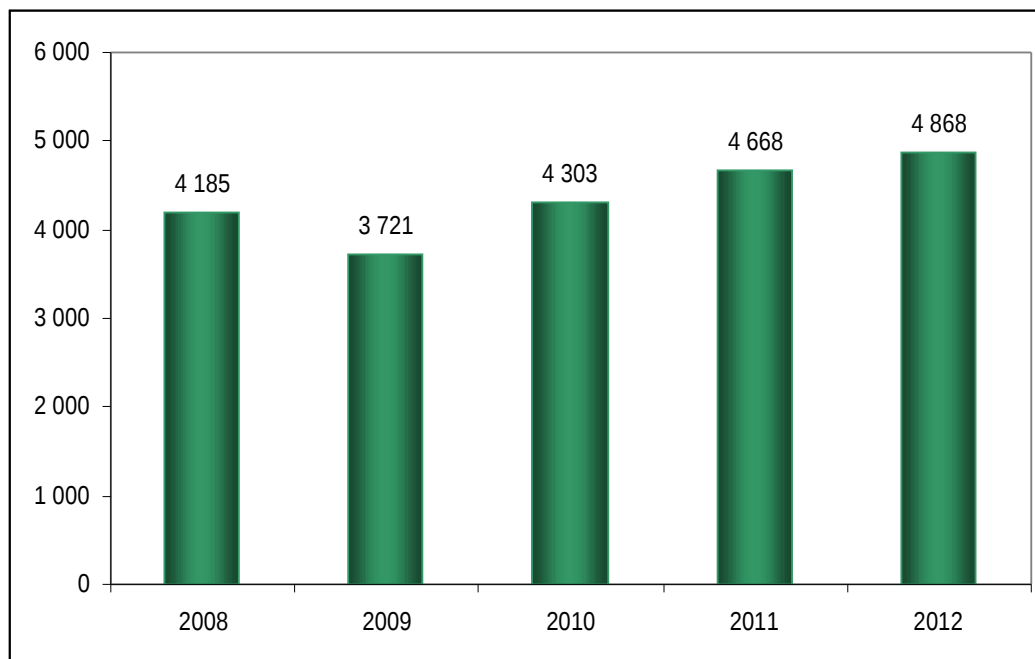
4.1. Ползване на дървесина

През 2012 г. осъщественото ползване на дървесина от всички горски територии е в размер на 7 936 851 куб. м стояща маса – 97,1% от предвиденото по горскостопански планове и лесоустройствени проекти и със 7,1% повече от добитата дървесина през 2011 г. От възобновителни сечи са добити 4 045 960 куб. м – 51,0%, от общото годишно ползване, от отгледни сечи – 2 756 223 куб. м (34,7%) и от санитарни сечи и санитарни прочистки – 1 134 668 куб. м (14,3%). Отчетеното изпълнение на възобновителните и отгледните сечи през годината е съответно 93,6% и 75,9% спрямо предвижданията на горскостопанските планове и лесоустройствени проекти.

В горските територии – държавна собственост през 2012 г. е осъществено ползване в размер на 5 826 805 куб. м стояща дървесна маса, което представлява 93,9% от предвиденото по горскостопански планове и лесоустройствени проекти. От тях, 48,1% са добити от възобновителни сечи, 37,1% - от отгледни сечи и 14,8% - от санитарни сечи и санитарно прочистване. Изпълнението при възобновителните и при отгледните сечи е съответно 91,6% и 96,5% спрямо предвижданията на горскостопанските планове и лесоустройствените проекти.

Обемът на реализираната през 2012 г. дървесина, добита от горските територии – държавна собственост, е в размер на 4 868 370 куб. м лежаща маса или 102% спрямо планираното за годината. Реализираното количество дървесина е с 200 хил. куб. м или 4,3% повече в сравнение с 2011 г. и е най-високият реализиран обем дървесина за периода 2008 – 2012 г.

Фигура VI.1. Реализирана дървесина за периода 2008–2012 г, хил. куб. м

Източник: МЗХ, ИАГ

През 2012 г. чрез продажбата на добитата дървесина от склад са реализирани 69% от общото количество дървесина, добита в горските територии, предоставени за управление на държавните горски предприятия. Останалите 31% са продадени в стоящо състояние – на физически лица за собствени нужди, както и на юридически лица след провеждане на търгове. След провеждане на тръжни процедури са реализирани 74% от количествата дървесина. За задоволяване нуждите на физически лица са продадени общо 615 хил. куб. м дървесина, основно дърва за огрев, което е с 10% повече от 2011 г.

Таблица VI.3. Ползване на дървесина от държавните горски територии и приходи от продажба през 2012 г.

Начин на ползване и на продажба	План 2012 г.		Отчет 2012 г.			
	количество куб. м	стойност хил. лева	количество		стойност	
			куб. м	% спрямо плана	хил. лева	% спрямо плана
1. Продажба на стояща дървесина	1 478 688	53 562	1 171 109	79	45 366	85
2. Продажба на стояща дървесина на физически лица	151 357	2 686	261 554	173	4 688	175
3. Добив на дървесина	3 068 796	68 316	3 489 159	114	73 767	108
I. Общо добита дървесина (1+2+3)	4 698 841	x	4 921 822	105	x	x
4. Продажба на добита дървесина	3 141 836	193 085	3 435 707	109	220 605	114
- в т.ч. чрез търгове	2 643 602	166 136	2 429 258	92	162 022	98
- в т.ч. по ценоразпис (пряко договаряне)	559 619	28 548	1 006 449	180	59 844	210
II. Обща реализация (1+2+4)	4 771 881	249 332	4 868 370	102	271 919	109
III. Реализация с приспаднати разходи за добив: количество (1+2+4); стойност (1+2+4-3)	4 771 881	181 016	4 868 370	102	198 152	109

Източник: МЗХ

Отчетените общи приходи от продажба на дървесина през 2012 г. са в размер на 271,9 млн. лева, а нетните приходи от реализация на дървесина с приспаднати разходи за дърводобив са 198,2 млн. лева - с 9% повече от планираните, което се дължи на пазарната конюнктура и проведените тръжни процедури.

Най-голямо търсене и потребление през годината се отчита на асортиментите дървесина за технологична преработка и дърва за горене, от които са реализирани общо 3,207 млн. куб. м - с 346 хил. куб. м повече от 2011 г. Средната отчетена продажна цена на дървесината от горските територии – държавна собственост е в пряка зависимост от сортиментната структура на добитата дървесина. За 2012 г. отчетената средна продажна цена на добитата дървесина, продавана на горски склад, е 65,05 лева/куб.м, с 9% по-висока спрямо 2011 г. Средната продажна цена на стояща дървесина е 34,94 лева/куб. м, като се запазва нивото от предходната година. Средният разход за добив на дървесина за 2012 г. е в размер на 20,81 лева/куб. м – с 2% по-висок в сравнение с 2011 г.

Съгласно одобрените финансови планове на държавните предприятия, през 2013 г. се предвижда общото годишно ползване на дървесина от горските територии – държавна собственост да бъде в размер на 4 959 хил. куб. м.

В горските територии, предоставени на учебно-опитни горски стопанства, през 2012 г. е отчетено годишно ползване в размер на 46 366 куб. м стояща дървесна маса – 91,7% от предвиденото по горскостопански планове.

В общинските горски територии годишното ползване през 2012 г. е в размер на 778 626 куб. м стояща дървесна маса – 74,3% от предвиденото по горскостопански планове. Осъществено годишно ползване на дървесина от гори, собственост на частни юридически лица и на частни физически лица е съответно 93 471 куб. м - 98,7% от предвиденото по горскостопански планове и програми (лесоустройствени проекти) и 1 137 031 куб. м - с 53,2% над предвижданията на съответните ГСПП за 2012 г.

По категории дървесина, изпълнението на добива на дървесина през 2012 г. спрямо предвижданията на горскостопанските планове е: едра строителна дървесина – 1 354 775 куб. м. (99,0%), средна строителна дървесина - 1 141 360 куб. м (75,0%), дребна строителна дървесина - 194 526 куб. м (31,7%) и дърва за огрев – 4 124 510 куб. м (115,5%). Общият добив на строителна дървесина е 2 690 661 куб. м – 76,8% от предвиденото.

4.2. Ползване на недървесни горски продукти

Приходите от ползването на недървесни горски продукти в държавните горски територии през 2012 г. възлизат на 1 914 хил. лева, което е с 246 хил. лева или 14,7% повече в сравнение с 2011 г. Общият размер на приходите от наеми и услуги, получени през годината от горските територии – държавна собственост, предоставени за управление на държавните горски предприятия, е 1 875 хил. лева, в т.ч. 1 739 хил. лева - от услуги и 136 хил. лева - от наеми.

5. Защита на горските територии

5.1. Защита на горските територии от болести, вредители и други повреди

През 2012 г. общото здравословно състояние на горите в страната се оценява като добро и устойчиво. Не са наблюдавани масови нападения на вредители и болести върху големи площи. Целогодишно са извършвани лесопатологични наблюдения в стационарните обекти на лесозащитните станции и лесопатологични обследвания в горите и всички горски разсадници. През пролетния сезон са проведени предвидените инструктажи със специалисти лесовъди от РДГ, ДГС, ДЛС, общинските горски стопанства и други заинтересовани лица. Най-значителен дял от мерките за ограничаване и недопускане на масово обезлистване на горските насаждения от икономически значими насекомни вредители има проведената авиоборба срещу листоядни вредители по иглолистни и широколистни насаждения и култури. Авиоборбата е проведена срещу борова процесия и бороволистни оси в иглолистните гори и гъботворката в широколистните гори. Ефектът от третиранията се оценява на 82 до 96%.

Таблица VI.4. Проведени лесозащитни мероприятия през 2012 г., изразходвани финансови средства и предвидени за 2013 г.

	Прогноза 2012 г. (ха)	Отчет 2012 г. (ха)	Изразходвани средства (лева)	Прогноза 2013 г. (ха)
Авиоборба	28 287,8	3 571,0,	141 981	25 278,6
Наземна химична и биологична борба	711,6	525,6	31 818	407,2
Механична	685,8	1 045,0	29 053	760,4
Интегрирана	5,0	-	-	-
Общо	29 690,2	5 141,6	202 852	26 446,2

Източник: МЗХ/ИАГ

През 2012 г. са проведени санитарни сечи и санитарни прочиствания в горите, засегнати от корояди и други стъблени вредители, за усвояване на дървесината в засегнатите от снеголоми, ветроломи и съхнене от други абиотични фактори дървостои върху площ в размер на 39 184 ха. За устойчивото състояние на горите през годината допринася доброто им стопанисване при извършване на възможно най-ниските разходи за лесозащита, точното прилагане на разпоредбите на съответните нормативни документи по защита на горите, на внедрената информационна система с база данни от лесопатологичния мониторинг и на ефикасното взаимодействие между институциите.

5.2. Защита на горите от пожари

През 2012 г. са регистрирани 876 броя горски пожари, при което са засегнати 12 729,8 ха горски територии, при съответно 635 пожара на площ от 6 882, 6 ха през 2011 г. Това нарежда 2012 г. на трето място по брой на регистрираните горски пожари и размер на засегнатата площ за последните десет години. Преките щети за горските територии и за съоръженията в тях са в размер на 2 276 хил. лева.

По данни на ИАГ, 10 886,1 ха (85,5%) от общо опожарените горски площи през годината са залесени. Най-голям брой пожари през 2012 г. са възникнали в териториалния обхват на дейност на РДГ Варна – 102 броя, РДГ Берковица – 78 броя, РДГ Бургас – 60 броя и РДГ Сливен – 60 броя. Най-сериозно засегнати от горските пожари са горските територии в териториалния обхват на дейност на РДГ Берковица – 2 731,5 ха и РДГ Бургас – 2 304,9 ха.

Най-голям дял от опожарените през годината територии е държавна собственост – 7 637,9 ха (60%); следват тези – собственост на частни юридически лица и на частни физически лица – 2 673,3 ха (21%) и общинска собственост – 2 164,1 ха (17%). Преките щети за горските територии и съоръженията в тях са в размер на 2 375 756 лева, като тези на ДГП са в размер на 2 276 хил. лева, при 1 884 хил. лева за 2011 г. и средно по 4 500 хил. лева за периода 2001 – 2011 г.

Причините за възникване на горски пожари през 2012 г. са, както следва: опожаряване на растителност (стърнища и ливади) в близост до горски територии – 361 броя (41%), небрежност – 223 броя (26%), естествени – 42 броя (5%), умишлени – 72 броя (8%), неизвестни – 178 броя (20%).

През 2012 г. за противопожарни дейности в горските територии са изразходвани 1 235,7 хил. лева за сметка на стопанската дейност на държавните предприятия по чл. 163 от Закона за горите. Създадени са 77 840 лм бариерни прегради, 485 830 лм лесокултурни прегради и 2 063 653 лм минерализовани ивици. Планираните средства за 2013 г. са в размер на 2 481 394 лева, като до края на месец юли 2013 г. за борба с горските пожари са изразходвани 343 820 лева.

6. Защитени територии

През 2011 г. Министерският съвет утвърди плановете за управление на природния парк (ПП) „Персина“. Продължава разработването на плановете за управление на ПП „Беласица“ и ПП „Българка“, финансирано със средства по Оперативна програма „Околна среда 2007 – 2013 г“. Разработени, утвърдени и публикувани в „Държавен вестник“ са Устройствените правилници на единадесетте дирекции на природните паркове.

Продължава изпълнението на стартирания през 2010 г. проект „Опазване и възстановяване на 11 типа природни местообитания край реки и влажни зони в 10 места от „Натура 2 000“ в българските гори“. В четири защитени зони, с обща площ от 43,48 ха, включени в проекта, са премахнати чужди инвазивни видове – акация, аморфа и японска райнуртия. От планираните 80,6 ха вече са залесени 21,3 ха. В защитена зона Странджа по метода за индивидуално производство на висококачествена дървесина са отгледани общо 63,8 ха гори. Възстановени са девет от планираните 13 вида редки и застрашени растителни видове чрез внасянето им в природата на три от четирите проектни зони.

За изпълнението на дейност „Защита на целевите местообитания чрез специализирана инфраструктура“ от проекта през 2012 г. са изградени 13 нови и ремонтирани 7 туристически къта и 2 туристически маршрута. Построени са 23 нови и ремонтирани 10 дървени моста. Поставени са 75 информационни табели, 142 насочващи табели, 420 м огради и 210,9 м дървени скари. По време на проведения национален ден за почистване на природните паркове са събрани 36 тона отпадъци от общо 8 400 доброволци.

Дирекциите на природните паркове продължават изпълнението на следните международни проекти: проект „ЕСР – 2007-317007 – Nature SDI+“ – ДПП Странджа и ДПП Витоша и проекти, свързани с изпълнение устойчивото управление и изпълнението на приоритетни дейности от плановете за управление на природните паркове Витоша и Странджа, финансирани от Европейския фонд за регионално развитие и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма „Околна среда 2007 – 2013 г.“. През 2012 г. са подписани нови 17 договора за изпълнение на дейности за устройство и управление на природни паркове по Оперативна програма „Околна среда 2007 - 2013 г.“.

7. Горска сертификация

Продължава процесът на сертифициране на горски територии. Общата площ на сертифицираните гори към 31.12.2012 г. е 231 899 ха. Сертификат FSC – FM (Управление на гори) притежават 11 държавни горски стопанства и държавни ловни стопанства и един недържавен собственик на гори – Лигнум АД.

Към края на 2012 г. сертификат FSC – COC (за проследяване на продукцията) притежават 40 фирми. PEFC сертификат за проследяване на продукцията е издаден на една дървопреработваща фирма.

8. Недържавни гори

С цел подобряване работата с недържавните собственици на гори, през 2012 г. е оказана методическа помощ на Регионалните дирекции по горите, свързана с изпълнението на контролните им функции по Закона за горите. ИАГ е съдействала на ДГС и ДЛС за изпълнение на задълженията им към недържавни собствениците на недържавни гори. Проведени са обучения по проблемите на стопанисването на общинските гори с участието на областни управители, кметове на общини, представители на държавни горски предприятия и на Асоциацията на общинските гори. Общият брой на участниците е 300 души.

Извършени са проверки по възникнали проблеми и конфликти при стопанисването, управлението и опазването на недържавните гори.

9. Ловно стопанство

През 2012 г. са извършени следните дейности, свързани със стопанисването и ползването на дивеча и с поддържане на екологичното равновесие в горните течения на реките:

- Приети са промени в Закона за лова и опазване на дивеча (обн. ДВ., бр. 38, бр. 60, бр. 77 и бр. 102 от 2012 г.);
- Разработен е проект на Стратегия за развитие на ловното стопанство в Република България за периода 2012 – 2022 г., публикуван за обществено обсъждане;

- Проведени са четири заседания на Ловния съвет, на които са приети таксацията на дивеча и плана за ползване през 2012 г., обсъдени резултатите от извършените проверки на изпълнението на договорите за предоставяне на стопанисването и ползването на дивеча в дивечовъдните участъци на ДГС и набелязани необходимите за предприемане действия за намаляване на произшествията при лов;
- Съвместно с БАБХ своевременно са организирани мерки за противодействие на разпространението на шапа по чифтокопитните животни в областите Бургас, Варна, Шумен, Кърджали, Сливен, Ямбол и срещу беса по лисиците в Северна България;
- Организирано е участието в четири ловни изложения – Дортмунд, Залцбург, Мадрид и Бреша, в резултат на което са постигнати редица договорености за ловен туризъм през 2013 г.;

- Проведено е осемнадесетото издание на специализираната международна изложба „Природа, лов, риболов, туризъм“ в Пловдив и Националната изложба от трофеи на хищници;

В държавните горски предприятия са извършени следните ловностопански дейности:

- Създаване и поддържане на фуражна база, подхранване на дивеча, строеж и поддръжка на биотехнически съоръжения – чакала, хранилки, капани, калища, ремонт и строителство на бази за интензивно стопанисване на дивеч;
- Изпълнена е държавна поръчка за фермерно производство на ловни птици с цел запазване на екологичното равновесие. Във фермите към ДЛС са излюпени и отгледани до 45-дневна възраст 34 хил. броя фазани, 11 хил. броя яребици, 683 броя американски пуйки и 460 броя токачки;
- Успешно е изпълнена програмата за разселване на дивеч (фазани, яребици, елен лопатари и диви свине) в районите на ДЛС, както и за разселване на зарибителен материал от 12 000 хил. броя пъстървови риби във водоемите и горните течения на реките за спортен риболов;
- Отчетените приходи от ловностопански дейности за 2012 г. са 10 972 хил. лева, в т.ч. 3 526 хил. лева от организиран ловен туризъм. В сравнение с 2011 г. се отчита намаление на приходите от организиран ловен туризъм с 34,9%, като последица от финансовата и икономическа криза в Европа, чиито граждани са основни клиенти за ловен туризъм в България.
- Осигурено е финансирането на ловностопански, рибностопански и други мероприятия в държавните ловностопански райони в размер на 1 910 хил. лева;
- Произведени са около 12 000 хил. риби от речна и дъгова пъстърва за зарибяване на водоемите и горните течения на реките за спортен риболов в държавните горски територии.

Стопанисването и ползването на дивеча от 137 броя дивечовъдни участъци на държавните горски стопанства се осъществява от юридически лица след проведен конкурс по реда на Закона за лова и опазване на дивеча. През 2012 г. са проведени 45 конкурса за отдаване стопанисването и ползването на дивеча в дивечовъдни участъци на ДГС, в резултат на което са сключени общо 29 договора с юридически лица, 3 от които - през 2013 г. Резултатите от този начин на стопанисване на дивечовъдните участъци показват, че той е успешен.

През 2013 г. държавните предприятия по чл. 163 от Закона за горите планират приходи от ловностопанска дейност в размер на 13 031 хил. лева.

10. Опазване на горските територии и контрол

През 2012 г. служителите по опазване на горските територии са извършили над 370 хил. проверки на лица, превозни средства и обекти, свързани с ползването, преработката и търговията с горски, дивечови и рибни ресурси, с 5,7% повече в сравнение с 2011 г.

За установените административни нарушения на горското и екологично законодателство през годината са съставени 18 738 акта, по които са издадени 14 033 наказателни постановления. В сравнение с 2011 г., броят на съставените актове нараства с 32,1%, а този на съставените наказателни постановления - със 138,5%. Това се дължи основно на: увеличените правомощия на служителите с лесовъдско образование в ДГС, ДЛС и УОГС за опазване на горските територии и контрол, регламентирани с приетите изменения в Закона за горите; подробните тълкувания на текстовете от Закона за горите, регламентиращи условията и реда за осъществяване на дейностите по опазване на горските територии и контрол, дадени в Наредба № 1 от 30.01.2012 г. и подобрената организация по опазването на горските територии с площ до 20 дка, организирана и финансирана от държавните горски предприятия.

През 2012 г. продължава тенденцията най-чест обект на нарушение да са дървата за огрев, като с актове са задържани 21 035 пр. куб. м, при 12 186 пр. куб. м през 2011 г. За цялата 2012 г. в страната са задържани 11 543 куб. м незаконна дървесина, което е с 68,8% повече спрямо задържаното през предходната година количество.

Наложените парични санкции с влезли в сила наказателни постановления са в размер на 1,001 млн. лева. Събрани са общо 145 705 лева. или 14,55%, при 11,85% събираемост през 2011 г.

Наблюдава се по-висока наказуемост на лицата, извършили престъпления по чл. 225 от Наказателния кодекс. Издадени са 75 присъди, което е над два пъти повече в сравнение с 2011 г. Около 59% от изпратените 4 951 преписки са върнати за административни производства, а по 1 938 няма решение.

Най-добрите резултати за предотвратяване и разкриване на нарушения в горите през 2012 г. са постигнати при провеждането на съвместни действия с участието на институциите и неправителствените организации. В съответствие с изискванията на Наредба № 1 от 30 януари 2012 г. за контрола и опазването на горските територии, в Академията на МВР са обучени 271 горски инспектори от ИАГ и РДГ.

През 2012 г. ИАГ е извършила 136 тематични проверки и 24 проверки по сигнали, изпратени от различни институции, в резултат на което са направени 247 предписания и разпореждания, преобладаващата част от които са изпълнени в указаните срокове.

В резултат на осъществения контрол, през 2012 г. горските инспектори към ИАГ са съставили общо 434 акта за установяване на административни нарушения. Иззети са 79 куб. м обла строителна дървесина, 62 куб. м фасонирана дървесина, 602 пр. куб. м дърва за огрев, 21 моторни триона, 6 брадви, 14 въдици, 1 000 лм рибарски мрежи, 5 ловни пушки, 5 лодки и 3 общински марки.

11. Стратегическо планиране и международни дейности

През м. юни 2012 г., със заповед на министъра на земеделието и храните, е създадена работна група за разработване на Национална стратегия за развитие на горския сектор в Република България за периода 2013 – 2020 г., включваща представители на всички заинтересовани страни. Изготвеният проект на Стратегия е одобрен в рамките на работната група в началото на 2013 г. и преминал процедура по обществено обсъждане през м. юни 2013 г. Предстои внасянето му за одобрение от Министерския съвет.

През 2012 г. стартира също така изготвянето на Стратегически план за развитие на горския сектор в Република България за периода 2013 – 2022 г., в рамките на проект „Стратегическото планиране в българските гори – гарант за ефективно управление и устойчиво развитие“, финансиран по Оперативна програма „Административен капацитет“.

През годината успешно приключи изпълнението на проекта в подкрепа на институционалната реформа в горския сектор - IDF GRANT № TF- 096228, в който държавните предприятия по чл. 163 от Закона за горите и ИАГ са основни партньори. Продължи участието на държавните горски предприятия и на ИАГ в изпълнението на проект „Запазване и възстановяване на дъбовите хабитати по Черноморието“, с координиращ бенефициент ДЛС Балчик. Успешно се работи по изпълнението на проект „Мониторинг на пожарите в европейските гори чрез информационни системи – EFFMIS“ по програма INTERREG IV C на ЕС.

През 2012 г. ИАГ участва активно в изпълнението на: ФАР Туининг проект „Допълнителна подкрепа за устойчивото стопанисване на горите“; проект „Съхраняване на генетичния фонд и възстановяване на приоритетни горски местообитания в зони от НАТУРА 2000 по програма LIFE+; проект „Засилване на изследванията в горите на Средиземноморието чрез подобряване на координацията и интеграцията“ – FORESTERRA по Седма Рамкова програма и в проект „Смекчаване на уязвимостта на водните ресурси към климатичните промени“ – CC-WARE по Оперативна програма Югоизточна Европа.

12. Финансиране и инвестиции в горските територии

12.1. Изпълнителна агенция по горите

Към 31.12.2012 г. от ИАГ са направени капиталови разходи в размер на 1 006 562 лева, както следва: за основен ремонт на дълготрайни материални активи - 205 020 лева, за придобиване на недълготрайни материални активи (програмни продукти) – 19 244 лева и за придобиване на дълготрайни материални активи – 782 298 лева, в т.ч. за изграждане на инфраструктурни обекти – 120 366 лева, за закупуване на транспортни средства – 589 352 лева, за закупуване на компютри и хардуер – 22 188 лева, за придобиване на друго оборудване, машини и съоръжения – 50 392 лева.

Във връзка с изпълнение на дейности по проекти и програми, финансирани от Европейския съюз и от международни организации, в бюджета на Агенцията са постъпили 892 076 лева.

12.2. Държавни горски предприятия

Към края на 2012 г. шестте държавни предприятия по чл. 163 от Закона за горите имат общо 164 териториални поделения – 136 държавни горски стопанства и 28 държавни ловни стопанства.

Общите приходи от дейността на държавните горски предприятия през 2012 г. са в размер на 306 537 хил. лева – с 12,8% повече спрямо планираните за същата година, което се дължи основно на по-голям от планирания обем на продадената дървесина. Приходите от продажба на дървесина представляват 88,7% от общите приходи. Отчетените разходи на държавните горски предприятия възлизат на общо 294 919 хил. лева, което е с 10% повече от планираните по финансови планове.

Държавните горски предприятия приключват 2012 г. с общ финансов резултат печалба в размер на 10 373 хил. лева след данъчно облагане, което представлява ръст от 194,7% в сравнение с 2011 г.

Общият размер на средствата, отчислени от държавните горски предприятия през 2012 г. във фонд „Инвестиции в горите“, възлиза на 37 047 хил. лева. През годината държавните горски предприятия са изразходили общо 2 525 хил. лева за проектиране, строителство и ремонт (възстановяване) на горски автомобилни пътища в горски територии – държавна собственост, в това число:

- за проектно-проучвателни дейности – изготвени са 33 проекта, за които са заплатени общо 111,6 хил. лева;

- за ремонт (възстановяване) на 13,6 км съществуващи горски автомобилни пътища са изразходени 77,3 хил. лева;
- за строителство на 18,9 км нови горски пътища в горски територии са изразходени 2 256,6 хил. лева.

Наличните средства във фонд „Инвестиции в горите“ на държавните предприятия към 31.12.2012 г. са 35 813 хил. лева.

Съгласно финансовите планове за 2013 г., за извършване на цялостната си дейност държавните горски предприятия планират приходи в размер на 297 825 хил. лева и разходи в размер на 294 985 хил. лева. Предвидените приходи за фонд „Инвестиции в горите“ през 2013 г. са в размер на 40 090 хил. лева.

13. Публични регистри на физически лица за упражняване на частна лесовъдска практика и на търговци, извършващи дейности в горския фонд

През 2012 г. са издадени 4 724 удостоверения на физически лица за упражняване на лесовъдска практика и 1 617 удостоверения на търговци за извършване на дейности в горските територии, при съответно 2 444 и 706 броя за 2011 г. Нарастването на броя на издадените удостоверения е свързано с промените в Закона за горите и извършващата се пререгистрация на съществуващите удостоверения.

Към 31.12.2012 г. общият брой на регистрираните физически лица за упражняване на лесовъдска практика достига 8 658, при 5 101 лица през 2011 г. Общият брой на регистрираните търговци за извършване на дейности в горските територии към края на 2012 г. е 4 559.

През 2012 г. са отписани от публичния регистър по чл. 241 от Закона за горите 40 търговци, а от регистъра по чл. 235 от Закона за горите – 14 физически лица, като 8 от тях са отписани за установени нарушения по Закона за горите и други подзаконовни нормативни актове за неговото прилагане, извършени при упражняване на дейността, за която са били регистрирани.

От началото на 2012 г. в МЗХ се поддържа регистър на браншовите организации и на националните браншови организации в горския сектор. Към 30.09.2013 г. в него са вписани две браншови организации – „БУЛПРОФОР – сдружение на практикуващи лесовъди и горски предприемачи в България“ и „Браншова камара на дървообработващата и мебелната промишленост“.

VII. РИБАРСТВО

1. Улов и производство на риба и други водни организми

Улов на риба и други водни организми

По данни на Изпълнителната агенция по рибарство и аквакултури, през 2012 г. общият улов на риба и други водни организми от стопански риболов в страната възлиза на 9 595,2 тона. Това е с 0,4% под нивото от предходната година, поради намаление на улова в река Дунав и във вътрешните водоеми, докато този в Черно море нараства, макар и незначително. По водни басейни, уловът се разпределя, както следва: 8 161,4 тона (85%) – в Черно море, 1 322,7 тона (13,8%) – във вътрешни водоеми и 111,1 тона (1,2%) - в река Дунав.

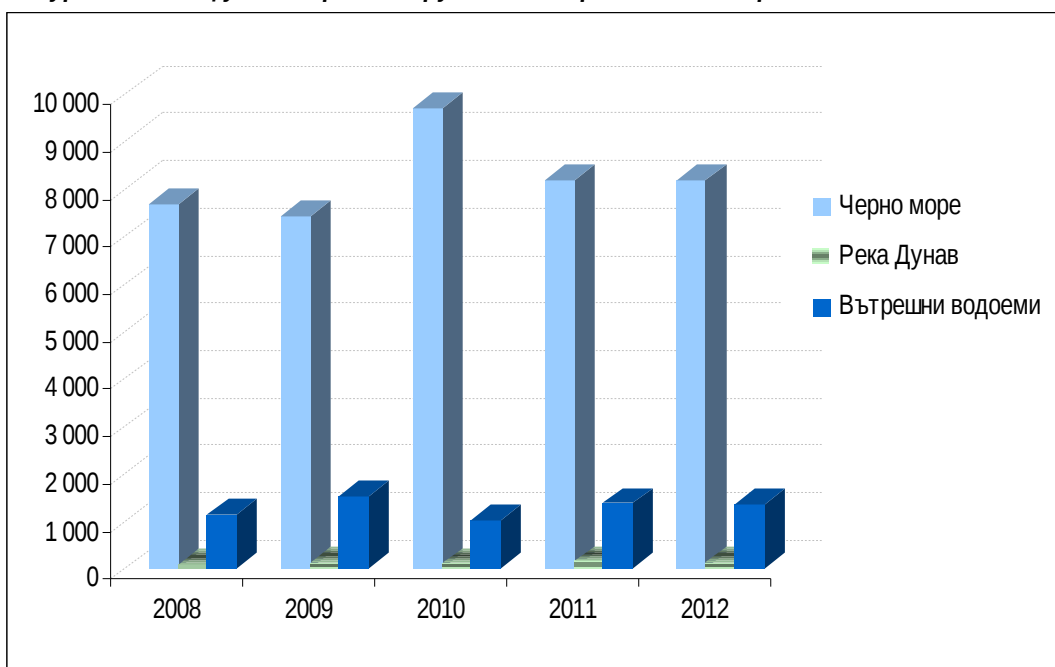
През 2012 г. уловът на риба и други водни организми в Черно море е в размер на 8 161,4 тона - с 0,2% повече в сравнение с 2011 г. От тях, 4 338 тона са морски видове риба, 22,1 тона - проходни риби (карагьоз) и 3 801,2 тона – рапани, миди и скариди.

Уловът на водни животни (рапани, миди и скариди) в Черно море през 2012 г. нараства с 21,8% спрямо предходната година, до 3 801,2 тона, 99,8% от които - рапани.

Същевременно, при улова на морските видове риба се наблюдава намаление с 12,8%, до 4 338 тона, основно поради по-малките количества от традиционно най-значимия за риболова

вид *Sprattus sprattus sulinus* (копърка, трициона, цаца). Уловът на този вид бележи спад от 28,3% спрямо 2011 г., до 2 836,21 тона.

Фигура VII.1. Общ улов на риба и други водни организми в страната по водни басейни

Източник: ИАРА

През 2012 г. уловът на лефер нараства около 19 пъти, а този на паламуд – близо 12 пъти, достигайки съответно 550,8 и 96,3 тона. Навлизането на големи количества риба от тези стопански значими видове по българското Черноморие доведе до повишен интерес и активност от страна на риболовците, за сметка на улова на други целеви видове, като сафрид, цаца и др.

От останалите черноморски риби с по-съществено стопанско значение, през 2012 г. намалява уловът на сафрид (с 3,4%), барбуня (с 25,4%) и морска лисица (с 26,6%).

Таблица VII.1. Общ улов на риба и други водни организми в страната по водни басейни, тона

	2009	2010	2011	2012	Изм. 2012/2011
Улов в Черно море - общо, в т. ч.:	7 394,5	9 685,9	8 147,6	8 161,4	0,2%
- морски видове	5 096,4	4 793,8	4 973,9	4 338,0	-12,8%
- проходни карагьоз	37,4	59,1	51,8	22,1	-57,3%
- рапани, миди и скариди	2 260,7	4 832,7	3 121,9	3 801,2	21,8%
- други	0,03	0,3	0,02	0,02	0,0%
Улов в река Дунав - общо, в т. ч.:	96,1	86,6	136,3	111,1	-18,5%
- сладководна риба	90,6	78,6	122,6	102,7	-16,2%
- проходни карагьоз	2,6	4,5	6,2	2,9	-53,7%
- други	2,9	3,5	7,5	5,5	-26,9%
Улов във вътрешни водоеми - общо	1 494,2	1 001,7	1 350,6	1 322,7	-2,1%
Общ улов на риба и др. водни организми	8 984,8	10 774,2	9 634,5	9 595,2	-0,4%

Източник: ИАРА (включително административно-наказателна дейност)

През последните години общият улов в река Дунав е в сравнително малки количества, тъй като популациите от значимите за риболова видове риба са намалели и нестабилни.

Със заповед № РД 09-43 от 20.01.2012 г. на министъра на земеделието и храните е въведена забрана за извършване на риболов на есетрови риби от вида руска есетра, чига, пъструга и моруна в българската акватория на река Дунав и Черно море. Забраната се налага от необходимостта от опазване на популациите на есетровите видове риби, което от своя страна е фактор за намаление на улова като цяло.

През 2012 г. е отчетено намаление на улова на риба в река Дунав с 18,5% спрямо предходната година до 111,1 тона, в т. ч.: 102,7 тона - сладководна риба; 2,9 тона – карагьоз и 5,5 тона - други риби.

Най-значителни са уловените количества бяла мряна – 19,1 тона, пъстър толстолоб – 13,6 тона, платика – 13,6 тона, шаран – 10,2 тона и европейски сом – 9,4 тона, следвани от сребриста каракуда – 5,8 тона, бял толстолоб – 5 тона, морунаш – 4,7 тона и бяла риба – 4,6 тона. При почти всички видове риба се наблюдава намаление на улова спрямо 2011 г., най-чувствително при моруна, бялата риба и бялата мряна - с между 33 и 38%. Само при пъстрия толстолоб и шарана се отчита нарастване на уловените количества, съответно с 9,7 и 0,2%.

Отчетеният през 2012 г. улов на риба и други водни организми във вътрешните водоеми на страната е в размер на 1 322,7 тона - с 2,1% по-малко в сравнение с 2011 г., главно поради намаление на улова на едни от най-разпространените видове риба в страната - шаран и каракуда.

Традиционно, най-значителен е уловът на шаран, който възлиза на 600,1 тона – с около 5% под нивото от 2011 г. След рязкото увеличение през предходната година, през 2012 г. уловът на сребриста каракуда спада с 12,5%.

Сред останалите видове риба с по-значимо стопанско значение, чувствително нарастване на уловените количества спрямо 2011 г. се отчита при пъстрия толстолоб – с 18,3% до 416,5 тона, дъговата пъстърва – над два пъти до 27,5 тона, белия толстолоб – с 69,5% до 25,5 тона, белия амур – с 64,8% до 25,7 тона и европейския сом – с 87,2% до 24,2 тона.

Таблица VII.2. Улов на риба и други водни организми от водоеми за стопански риболов през 2012 г.

№ по ред	Общоприети и местни наименования и научно наименование /на латински/	Количество в тона		
		Черно море	Дунав	Вътрешни водоеми
А. Сладководни риби				
	Сем. Есетрови /Acipenseridae/			
1	Чига /Acipenser ruthenus/			
	Сем. Пъстървови /Salmonidae/			
2	Речна /балканска/ пъстърва /Salmo trutta fariol/			
3	Дъгова пъстърва /Oncorhynchus mykiss/			27,47
4	Сивен /Salvelinus fontinalis/			
0	Дунавска пъстърва /Hucho hucho/			
	Сем. Корегонусови /Coregonidae/			
5	Чудски сиг /Coregonus lavaretus/			
6	Пелед /Coregonus peled/			
	Сем. Щукови /Esocidas/			
7	Щука /Esox lucius/		1,51	8,36
	Сем. Шаранови /Cyprinidae/			
8	Бабушка /Rutilus rutilus/		0,23	0,03
9	Речен кефал / Leuciscus cephalus/		0,13	0,41
10	Мъздруга /Leuciscus idus/		0,20	
11	Червеноперка /Scardinius erythrophthalmus/		0,28	2,38
12	Распер /Aspius aspius/		1,76	0,02

№ по ред	Общоприети и местни наименования и научно наименование /на латински/	Количество в тона		
		Черно море	Дунав	Вътрешни водоеми
13	Лин / <i>Tinca tinca</i> /			0,03
14	Брияна /облез, уклеј/ / <i>Chalcalburnus chalcoides</i> /		2,09	0,10
15	Уклеј / <i>Alburnus alburnus</i> /		3,13	1,47
16	Платика / <i>Abramis brama</i> /		13,58	3,44
17	Косат / <i>Abramis sp.</i> /		0,04	
18	Морунаш / <i>Vimba vimba</i> /		4,67	0,05
19	Сабица / <i>Pelecus cultratus</i> /			
20	Скобар / <i>Chondrostoma nasus</i> /		3,07	0,27
21	Бяла мряна / <i>Barbus barbus</i> /		19,06	0,15
22	Черна /балканска/ мряна / <i>Barbus meridionalis petenyi</i> /			0,01
23	Маришка мряна / <i>Barbus cyclolepis</i> /			
24	Шаран / <i>Cyprinus carpio</i> /		10,24	600,09
25	Сребриста каракуда / <i>Carassius sp.</i> /		5,80	162,38
26	Бял толстолоб / <i>Hypophthalmichthys molitrix</i> /		5,04	25,53
27	Пъстър толстолоб / <i>Aristichthys nobilis</i> /		13,59	416,48
28	Бял амур / <i>Ctenopharingodon idella</i> /		3,93	25,68
29	Черен амур / <i>Mylopharingodon piceus</i> /			
0	Златиста каракуда / <i>Carassius carassius</i> /		0,01	3,56
0	Маришки морунаш (карабалък) / <i>Vimba melanops</i> /			
	Сем. Сомови /Siluridae/			
30	Европейски сом / <i>Sillurus glanis</i> /		9,49	24,21
	Сем. Американски сомове /Ictaluridae/			
31	Канален /американски/ сом / <i>Ictalurus punctatus</i> /			0,33
	Сем. Трескови /Gadidae/			
32	Михалца / <i>Lota lota</i> /		0,03	
	Сем. Костурови /Percidae/			
33	Бяла риба /сулка/ / <i>Sander lucioperca/Stizostedion lucioperca</i> /		4,63	17,75
34	Речен костур / <i>Perca fluviatilis</i> /		0,22	1,01
35	Голяма вретенарка (<i>Zingel zingel</i>)			
	Сем. Буфалови (Catostomidae)			
36	Буфало (<i>Ictiobus</i>)			0,04
Б. Проходни риби				
	Сем. Есетрови /Acipenseridae/			
37	Моруна / <i>Huso huso</i> /			0,08
38	Пъструга / <i>Acipenser stellatus</i> /			
39	Руска есетра / <i>Acipenser gueldenstaedti</i> /			
0	Сибирска есетра / <i>Acipenser baerii</i> /			
	Сем. Речни змиорки /Anguillidae/			
40	Европейска речна змиорка / <i>Anguilla anguilla</i> /			
	Сем. Селдови /Clupeidae/			
41	Карагъоз, дунавска скумрия / <i>Caspialosa pontica/Alosa pontica</i> /	22,10	2,87	
В. Морски риби				
	Сем. Бодливи акули /Squalidae/			
42	Черноморска бодлива акула / <i>Squalus acanthias</i> /	28,69		
	Сем. Селдови /Clupeidae/			
43	Сардина / <i>Sardina pilchardus</i> /	4,62		
44	Цаца /копърка, трицона, шпрот/ / <i>Sprattus sprattus sulinus</i> /	2 836,21		
	Сем. Хамсиеви /Engraulidae/			

№ по ред	Общоприети и местни наименования и научно наименование /на латински/	Количество в тона		
		Черно море	Дунав	Вътрешни водоеми
45	Хамсия / <i>Engraulis encrasicolus ponticus</i> /	8,82		
	Сем. Зарганови /Belonidae/			
46	Заргон / <i>Belone belone</i> /	2,52		
	Сем. Трескови /Gadidae/			
47	Галя, морски налим / <i>Gaidropsarus mediterraneus</i> /			
48	Черноморски меджид / <i>Merlangius merlangus euxinus</i> /	1,44		
	Сем. Кефалови /Mugilidae/			
49	Морски кефал / <i>Mugil cephalus</i> /	24,82		
50	Кефал пелингас (<i>Mugil soiuu</i>)	0,18		
51	Платерина / <i>Liza aurata</i> /	0,95		
52	Илария / <i>Liza saliens</i> /	14,64		
	Сем. Атеринови /Atherinidae/			
53	Атерина / <i>Atherina spp.</i> /	28,11		
	Сем. Морски костури /Serranidae/			
54	Лаврак / <i>Dicentrarchus labrax/Morone labrax</i> /	0,06		
	Сем. Леферови /Pomatomidae/			
55	Лефер / <i>Pomatomus saltatrix</i> /	550,80		
	Сем. Сафридови /Carangidae/			
56	Сафрид / <i>Trachurus mediterraneus ponticus</i> /	381,37		
	Сем. Смаридови /Centracanthidae/			
57	Смарид / <i>Spicara spp.</i> /			
	Сем. Барбунови /Mullidae/			
58	Барбуня / <i>Mullus barbatus ponticus</i> /	131,49		
59	Барбуня / <i>Mullus surmuletus</i> /	11,74		
	Сем. Скумриеви /Scombridae/			
60	Черноморска скумрия / <i>Scomber scombrus</i> /	0,10		
61	Паламуд / <i>Sarda sarda</i> /	96,25		
62	Сем. Попчета /Gobiidae/	89,98		
	Сем. Калканови /Scophthalmidae/			
63	Калкан / <i>Psetta maxima</i> /	40,34		
	Сем. Писиеви /Pleuronectidae/			
64	Писия / <i>Platichthys flesus luscus</i> /	9,36		
65	Морски език / <i>Solea nasuta</i> /	0,03		
	Сем. Морски лисици /RAJIDAE/			
66	Морска лисица / <i>Raja clavata</i> /	68,59		
	сем. Морски дяволи /lophiidae/			
67	Морски дявол / <i>Lophius piscatorius</i> /	0,05		
	Сем. Морски котки /dasyatidae/			
68	Морска котка / <i>Dasyatis pastinaca</i> /	6,88		
Г. Водни животни				
	Клас земноводни /Amphibia/			
69	Голяма водна жаба / <i>Rana ridibunda</i> /			
	Клас Ракообразни /Crustacea/			
70	Обикновени скариди / <i>Leander spp.</i> /	2,77		
71	Пясъчна скарида / <i>Crangon sp.</i> /	0,16		
72	Сладководни раци / <i>Astacidae , Cambaridae</i> /			0,81
73	Езерен рак / <i>Astacus leptodactylus</i> /			0,67
74	Речен рак / <i>Astacus astacus</i> /			

№ по ред	Общоприети и местни наименования и научно наименование /на латински/	Количество в тона		
		Черно море	Дунав	Вътрешни водоеми
75	Пагур / <i>Eriphia verrucosa</i> /	0,25		
	Клас Миди /<i>Bivalvia</i>/			
76	Бяла пясъчна мида / <i>Mya arenaria</i> /	0,89		
77	Черна морска мида / <i>Mytilus galloprovincialis</i> /	3,71		
78	Рапани / <i>Rapana spp.</i> /	3 793,43		
79	Други	0,02	5,48	
ОБЩО:		8 161,37	111,08	1 322,7

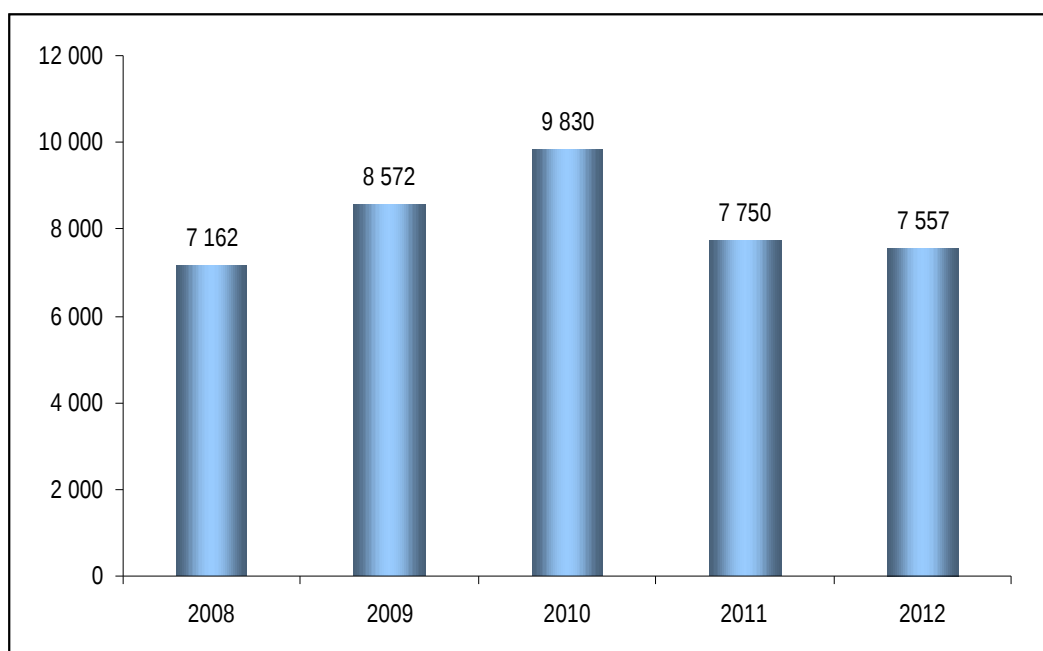
Източник: ИАРА (включително административно-наказателна дейност)

През първото полугодие на 2013 г. общият улов на риба и други водни организми от стопански риболов възлиза на 3 843,7 тона - с 3,5% повече спрямо същия период на предходната година, от които: 3 786 тона – в Черно Море, 47,8 тона – в река Дунав и 9,9 тон – във вътрешни водоеми.

Производство на риба и други водни организми

По данни на ИАРА, към края на 2012 г. общият брой на активните рибовъдни стопанства в страната нараства до 388, при 322 броя година по-рано. От тях, 347 броя са за сладководни аквакултури, а 41 броя - за морски аквакултури.

Фигура VII.2. Производство на риба и други организми в специализирани рибовъдни стопанства за периода 2008 – 2012 г., тона

Източник: ИАРА

През 2012 г. общото производство на аквакултури (зарибителен материал и риба и други водни организми за консумация) в тях възлиза на 7 557,1 тона. Това е с 2,5% по-малко в сравнение с предходната година, поради отчетения спад от 29,2% при производството на зарибителен материал, докато при производството на риба за консумация се наблюдава ръст от 8,2%.

Общото производство на зарибителен материал в рибовъдните стопанства, необходим за поддържане на рибните популации и увеличаване числеността на стопански ценните видове риба, бележи спад от около 29% спрямо предходната 2011 г., до 1 571,1 тона. Това се дължи

главно на намалението на производството на зарибителен материал от най-значимите за страната видове риби за аквакултурно производство - дъгова пъстърва (с 29,1%) и шаран (с 28,5%).

Таблица VII.3. Производство на зарибителен материал, риба и водни организми в рибовъдните стопанства, тона

Общоприети и местни наименования	Зарибителен материал		Изм. 2012/2011	Риба за консумация		Изм. 2012/2011	Общо тегло		Изм. 2012/2011
	2011	2012		2011	2012		2011	2012	
Речна (балканска) пъстърва	12,1	10,8	-10,6%	17,4	34,6	98,5%	29,5	45,4	53,9%
Дъгова пъстърва	951,6	674,2	-29,1%	1 534,8	2 167,7	41,2%	2 486,4	2 841,9	14,3%
Щука	6,0	3,9	-35,5%	16,9	5,8	-65,5%	22,9	9,7	-57,7%
Речен кефал	0,0	0,0		1,2	0,0	-96,7%	1,2	0,0	-96,8%
Лин	4,0	1,1	-72,9%	0,0	0,6		4,0	1,6	-59,0%
Уклей	0,0	0,0		6,8	2,4	-65,2%	6,8	2,4	-65,2%
Брияна (облез, уклей)	0	0		0,877	1,99	126,9%	0,877	1,99	126,9%
Платика	0,0	0,0		7,3	7,4	1,4%	7,3	7,4	0,7%
Шаран	621,9	444,5	-28,5%	1 389,6	1 288,4	-7,3%	2 011,5	1 733,0	-13,8%
Сребриста каракуда	0,2	0,3	25,0%	218,6	94,1	-57,0%	218,8	94,3	-56,9%
Бял толстолоб	64,1	18,9	-70,6%	93,0	77,7	-16,5%	157,1	96,5	-38,6%
Пъстър толстолоб	203,8	291,7	43,1%	926,3	820,5	-11,4%	1 130,1	1 112,2	-1,6%
Бял амур	51,0	64,8	27,0%	162,4	150,6	-7,3%	213,4	215,5	0,9%
Черен амур	0,0	0,0		0,1	4,0	4900,0%	0,1	4,0	4900,0%
Сом	36,9	24,0	-35,0%	78,2	75,7	-3,2%	115,1	99,7	-13,4%
Канален (американски) сом	105,0	2,4	-97,7%	98,0	14,3	-85,4%	203,0	16,7	-91,8%
Бяла риба (сулка)	4,5	7,7	71,5%	16,4	19,3	17,8%	20,9	27,0	29,3%
Речен костур	0,0	0,0		1,0	0,4	-60,7%	1,0	0,4	-60,7%
Чига	0,4	0,0	-100,0%	0,0	0,6		0,4	0,6	57,1%
Моруна	1,3	0,0	-100,0%	61,0	24,4	-60,0%	62,3	24,4	-60,8%
Пъструга	0,0	0,0		6,1	7,2	17,2%	6,1	7,2	17,2%
Руска есетра	37,8	9,4	-75,0%	215,4	277,6	28,9%	253,1	287,0	13,4%
Сладководни раци	0,0	0,0		1,7	1,5	-11,8%	1,7	1,5	-7,2%
Езерен рак	0,4	0,0	-100,0%	6,2	3,4	-45,3%	6,6	3,4	-48,7%
Черна морска мида	104,5	0,0	-100,0%	642,1	877,8	36,7%	746,6	877,8	17,6%
- Други	0,0	0,0		2,3	6,6	181,8%	2,3	6,5	177,5%
- Езерна съомга	8,2	7,3	-11,8%	1,7	4,5	169,2%	9,9	11,8	18,8%
- Веслонос	0,1	0,2	100,0%	0,3	0,3	-11,8%	0,4	0,5	11,6%
Червеноперка	0,0	0,0		4,7	3,2	-32,2%	4,7	3,2	-32,2%
Барамунди	4,4	9,98	127,9%	0,0	0,0		4,4	10,0	127,9%
Сибирска есетра	0,6	0,0	-100,0%	18,6	13,7	-26,3%	19,1	13,7	-28,5%
Общо	2 218,7	1 571,1	-29,2%	5 531,6	5 986,1	8,2%	7 750,3	7 557,1	-2,5%

Източник: ИАРА

През 2012 г. производството на риба и други водни организми за консумация нараства с 8,2% в сравнение с предходната година, до 5 986,1 тона.

Най-значително остава производството за консумация на дъгова пъстърва, шаран и пъстър толстолоб. След чувствителното намаление, регистрирано през предходната година и при трите вида, през 2012 г. производството на дъгова пъстърва бележи ръст от 41,2% (до 2 167,7 тона), главно поради повишеното потребителско търсене, докато производството на шаран и пъстър толстолоб продължава да намалява, съответно със 7,3% и 11,4% спрямо 2011 г.

Сред по-значимите стопански видове риби, увеличение на производството за консумация в сравнение с 2011 г. се отчита при руската есетра – с 28,9%, речната (балканска) пъстърва – близо 2 пъти, бялата риба (сулка) – със 17,8%, пъстругата – със 17,2% и езерната съомга – 2,6 пъти. Есетровите риби са ценни и търсени на пазара, както заради добивания от тях хайвер, така и поради деликатесните качества на месото им.

Значително намаление на годишна база бележи производството за консумация на сребриста каракуда (с 57%), бял толстолоб (с 16,5%), бял амур (със 7,3%) канален сом (с 85,4%), моруна (с 60%) и др.

Основният вид морска аквакултура, отглеждана в крайбрежните акватории на страната, е черната морска мида. През 2012 г. нейното производство в стопанствата бележи ръст от 36,7% спрямо предходната година, достигайки 877,8 тона. В същото време, производството на езерен рак и сладководни раци намалява, съответно с 45,3% и 7,5%

Съгласно промени в Закона за рибарството и аквакултурите, в сила от м. август 2012 г., вътрешните водоеми не са разрешени за извършване на стопански риболов. В резултат на тези изменения, през 2013 г. се забелязва значително увеличаване на броя на регистрираните по чл. 25 от закона аквакултурни стопанства във вътрешни водоеми.

По данни на ИАРА, за периода 01.01. - 14.05.2013 г. са регистрирани 103 нови рибовъдни стопанства. За засиления интерес към аквакултурното производство допринася и подпомагането по Оперативната програма за развитие на сектор „Рибарство”.

През 2013 г. се очаква производството на аквакултури в специализираните рибовъдни стопанства да бъде около или малко над нивото от предходната година. Предпоставка за нарастване на производството е по-големият брой на регистрираните стопанства. От друга страна, по-съществено увеличение на производството ще бъде ограничено от високите производствени разходи (в т.ч. цените на фуражите) и относително постоянното потребителско търсене.

2. Внос и износ на риба и рибни продукти

Внос

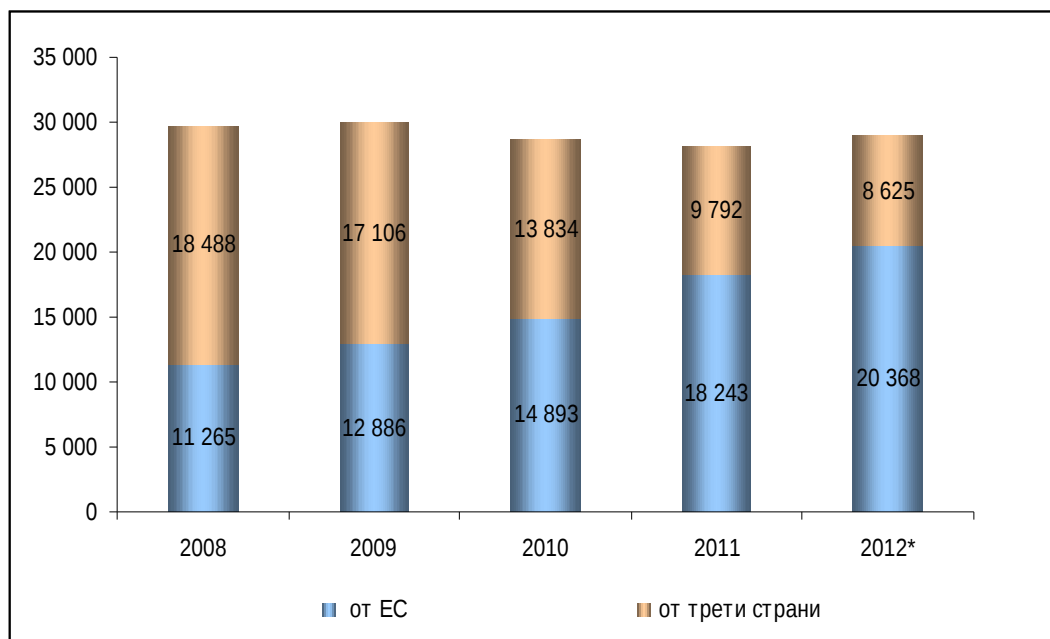
По предварителни данни на НСИ, през 2012 г. общият внос на риба и рибни продукти в България нараства с 3,4% спрямо предходната година до 28 993 тона. Общата стойност на вноса през годината възлиза на 69 129 хил. щатски долара, с 0,6% повече спрямо 2011 г.

През 2012 г. продължава наблюдаваната през последните шест години тенденция на нарастване на вноса на риба и рибни продукти от държавите-членки на ЕС. Доставка оттам се увеличават с 11,7% спрямо предходната година, достигайки 20 368 тона или около 70% от общия внос за годината (при 65% през 2011 г.). Основни партньори са Испания (4 302 тона), Гърция (2 786 тона), Полша (2 654 тона), Нидерландия (2 204 тона), Румъния (1 424 тона), Литва (1 388 тона), Чехия (1 190 тона) и Естония (750 тона).

Вносът на риба и рибни продукти от трети страни възлиза на 8 625 тона, с 11,9% по-малко спрямо предходната 2011 г. Най-значителни количества са внесени от Виетнам (2 269 тона), Китай (1 506 тона), Норвегия (1 168 тона), Канада (458 тона), Аржентина (475 тона), Мароко (673 тона) и Турция (340 тона).

По видове продукти, структурата на вноса през 2012 г. включва: 26 122 тона риба, филета, ракообразни и мекотели (живи, пресни, охладени, замразени или сушени и др.) и 2 871 тона – преработени рибни продукти (готови храни и консерви от риба, хайвер, консервирани ракообразни и мекотели).

Фигура VII.3. Внос на риба и рибни продукти от ЕС и трети страни, тона

Източник: НСИ, * предварителни данни

Най-голям дял от общия внос на риба и рибни продукти за годината (над 56%) заема вносът на замразена риба. Внесените количества замразена риба намаляват с 1,4% спрямо предходната година, при 7,6% по-висока средна вносна цена.

Таблица VII.4. Внос на риба, други водни организми и рибни продукти

Продукти	2011		2012*		Изменение 2012/2011	
	количество (тона)	ср. цена (щ. д./тон)	количество (тона)	ср. цена (щ. д./тон)	количество (тона)	ср. цена (щ. д./тон)
Риби, филета, ракообразни, мекотели, в т. ч.:	25 101,1	2 306	26 122,2	2 219	4,1%	-3,8%
Живи риби - сладководни и морски	2,1	6 551	15,8	7 666	652,4%	17,0%
Риби - пресни или охладени, с изкл. на филетата	2 370,7	6 178	3 069,0	4 800	29,5%	-22,3%
Риби - замразени, с изкл. на филетата	16 536,5	1 491	16 298,5	1 604	-1,4%	7,6%
Филета и други меса от риби, пресни или охладени, замразени	4 498,1	2 528	4 501,0	2 199	0,1%	-13,0%
Риби - сушени, осолени, пушени	182,8	9 025	448,9	5 023	145,6%	-44,3%
Ракообразни	308,5	7 026	270,2	6 869	-12,4%	-2,2%
Мекотели	1 202,3	2 817	1 518,8	1 952	26,3%	-30,7%
Преработени рибни продукти, в т. ч.:	2 933,6	3 699	2 870,6	3 882	-2,1%	4,9%
Готови храни и консерви от риби; хайвер	2 580,4	35 497	2 430,5	3 634	-5,8%	-89,8%
Ракообразни и мекотели, консервирани	353,2	5 181	440,1	5 273	24,6%	1,8%
Общо риба, др. водни организми и рибни продукти	28 034,7	2 452	28 992,8	2 384	3,4%	-2,8%

Източник: данни на НСИ, обработени от МЗХ, * предварителни данни

Около 45% от внесената през 2012 г. замразена риба е скумрия – 11 523 тона - със 17,6% по-малко в сравнение с предходната година, което може да се обясни с нарасналите вносни цени.

Уловът на скумрия в България е в минимално количество, поради което ежегодно се осъществява значителен внос за задоволяване на търсенето на пазара както за директна консумация, така и за преработвателната промишленост. Най-големи количества замразена скумрия през 2012 г. са доставени от Испания, Полша, Нидерландия, Норвегия и Румъния.

Сред останалия внос на замразена риба през годината, сравнително голям е този на риба от следните видове: херинги и треска – 2 063 тона; мерлуза – 803 тона; шпрот, трикона, цаца - общо 613 тона; сардини – 355 тона; сафрид – 226 тона; европейски лаврак – 238 тона и кралски каракуди – 219 тона. В по-малки количества е вносът на замразен паламуд – 38 тона, пъстървови – 35 тона, тихоокеански съомги – 25 тона и др.

През 2012 г. вносът на филета от риба (пресни, охладени или замразени) формира около 15,5% от общия внос на риба и рибни продукти. В рамките на годината в страната са внесени 4 501 тона филета и други меса от риба, което е близко до нивото от предходната година.

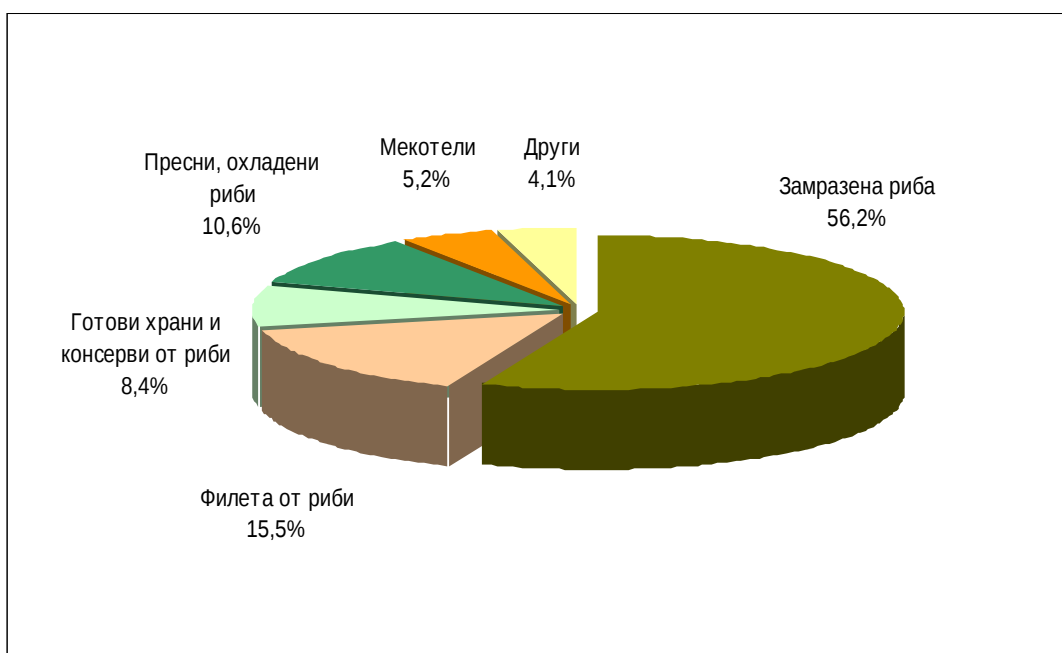
Вносът на прясна или охладена риба (с изключение на филета) през 2012 г. бележи ръст от 29,5% на годишна база, достигайки 3 069 тона.

През 2012 г. значително се увеличава и вносът на мекотели (предимно замразени средиземноморски миди, калмари и миди Сен Жак и др.). Внесените са общо 1 519 тона – с 26,3% повече спрямо предходната година, като основен доставчик е Гърция.

Вносът на ракообразни намалява с 12,4% на годишна база, до 270 тона, доставени основно от Естония, Германия, Белгия, Италия и Китай.

Макар и над 7 пъти повече в сравнение с предходната 2011 г., вносът на живи риби (основно сладководни видове) остава сравнително малък - 16 тона, реализиран предимно от съседните Румъния и Гърция.

Фигура VII.4. Структура на вноса на риба и рибни продукти през 2012 г., %

Източник: НСИ, предварителни данни

През 2012 г. в страната са внесени 2 871 тона преработени рибни продукти - с 2% по-малко спрямо предходната година. При вноса на готови храни и консерви от риби и хайвер

намалението на годишна база е с 2,1%, до 2 430,5 тона. Най-големи количества от тези продукти са доставени от Литва, Германия, Испания и Чехия.

Вносът на консервирани ракообразни и мекотели бележи ръст от 24,6% в сравнение с 2011 г. до 440 тона, доставени основно от Испания, Чили, Белгия, Чехия и Германия.

По предварителни данни на НСИ, през първите пет месеца на 2013 г. са внесени общо 12 470 тона риба и рибни продукти, с около 5% повече в сравнение със същия период на 2012 г. Очаква се общият внос на риба и рибни продукти за цялата 2013 г. да надхвърли нивото от предходната година, като достигне около 30 хил. тона.

Износ

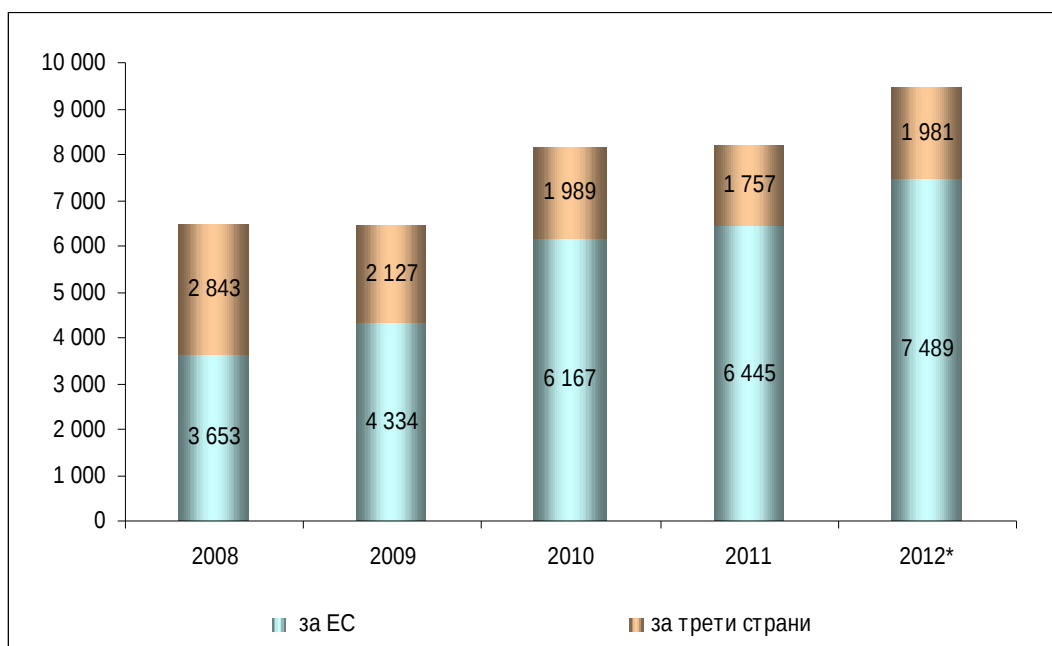
През 2012 г. се затвърждава наблюдаваната през предходните шест години тенденция на постепенно нарастване на износа на риба и рибни продукти, което обаче е свързано до голяма степен с реализирането на реекспорт на различни видове вносна риба (предимно скумрия).

По предварителни данни на НСИ, реализираният общ износ на риба, водни организми и рибни продукти през 2012 г. възлиза на 9 470,3 тона, с 15,4% повече спрямо предходната година. Поради малко по-ниската средна експортна цена (с 3,3%), общата стойност на износа нараства с 11% на годишна база до 32 502 хил. щ. д.

Над 79% от общия износ на риба, водни организми и рибни продукти през 2012 г. е осъществен за ЕС. Количествата, насочени за Съюза нарастват с 16,2% спрямо предходната година, достигайки 7 489 тона, реализирани основно в Румъния (4 137 тона), Швеция (1 360 тона), Гърция (996 тона), Франция (643 тона), Обединено кралство (182 тона) и Полша (179 тона).

Износът на риба и рибни продукти за трети страни също бележи ръст спрямо предходната година - с около 13%, до 1 982 тона. Най-големи количества са реализирани в Япония (774 тона), Русия (473 тона) и Турция (586 тона), следвани от Република Корея (218 тона), Сърбия (202 тона) и Македония (159 тона).

Фигура VII.5. Износ на риба, други водни организми и рибни продукти за ЕС и трети страни, тона

Източник: НСИ, * предварителни данни

Най-голям дял в структурата на общия износ на риба и рибни продукти през 2012 г. заема този на замразена риба (с изключение на филетата) - 30,7% или 2 904 тона, което е с 19,2% повече спрямо предходната година. Около 44% от изнесената замразена риба е скумрия – 1 282

тона, с 20% повече спрямо предходната година. Реализиран е износ и на сравнително големи количества замразени сардини, шпрот, трициона или копърка – 869 тона, пъстървови – 140 тона, херинги – 112 тона и атлантически съомги – 85 тона.

Близо 74% от експортираните количества замразена риба са насочени за Румъния – 2 146 тона, което е с 23% повече спрямо предходната година. Сравнително голям износ е осъществен и за Гърция, Обединеното кралство и Полша.

Таблица VII.5. Износ на риба, други водни организми и рибни продукти

Продукти	2011		2012*		Изменение 2012/2011	
	количество (тона)	ср. цена (щ. д./тон)	количество (тона)	ср. цена (щ. д./тон)	количество (тона)	ср. цена (щ. д./тон)
Риби, филета, ракообразни, мекотели, в т. ч.:	7 127,7	3 587	7 163,6	3 554	0,5%	-0,9%
Живи риби - сладководни и морски	435,2	2 204	681,7	1 764	56,6%	-20,0%
Риби - пресни или охладени, с изкл. на филетата	1 128,1	7 940	1 254,1	7 769	11,2%	-2,2%
Риби - замразени, с изкл. на филетата	2 436,3	1 872	2 903,6	1 782	19,2%	-4,8%
Филета и други меса от риби, пресни или охладени, замразени	305,9	8 568	379,6	2 680	24,1%	-68,7%
Риби - сушени, осолени, пушени	357,0	2 560	172,8	4 223	-51,6%	64,9%
Ракообразни	1 055,1	2 261	46,1	9 422	-95,6%	316,7%
Мекотели	1 410,1	3 666	1 725,7	4 150	22,4%	13,2%
Преработени рибни продукти, в т. ч.:	1 077,5	3 302	2 306,7	3 052	114,1%	-7,6%
Готови храни и консерви от риби; хайвер	705,4	2 020	637,5	2 645	-9,6%	30,9%
Ракообразни и мекотели, консервирани	372,1	5 746	1 669,2	3 208	348,6%	-44,2%
Общо риба, др. водни организми и рибни продукти	8 205,2	3 550	9 470,3	3 432	15,4%	-3,3%

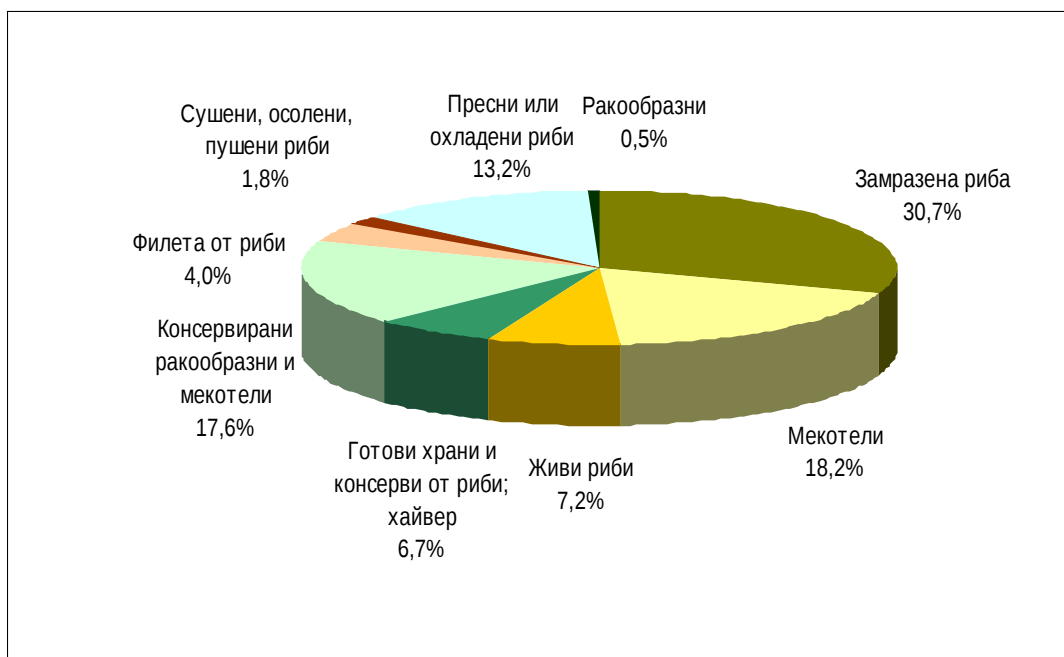
*Източник: данни на НСИ, обработени от МЗХ, * - предварителни данни*

През 2012 г. износът на мекотели бележи ръст от 22% в сравнение с предходната година до 1 726 тона. Това увеличение е свързано с нарасналия улов през годината, който е предназначен предимно за износ. Основни дестинации при износа на тези продукти остават Япония, Франция, Гърция и Корея.

През годината са изнесени 1 254 тона пресни или охладени риби (с изкл. на филетата) - с 11,2% повече на годишна база. Най-големи количества са насочени за Румъния, Русия, Сърбия и Гърция.

Износът на живи риби през 2012 г. нараства 1,5 пъти спрямо предходната година до 682 тона, в резултат на по-високото производство на риба за консумация в рибовъдните стопанства. Изнесени са предимно риби от аквакултурно производство, в т. ч. шарани - 281 тона, пъстървови - 162 тона и др. сладководни риби – 239 тона. Живите риби са реализирани основно в Румъния (660 тона), а по-малки количества и в Македония и Гърция.

Фигура VII.6. Структура на износа на риба и рибни продукти през 2012 г.

Източник: НСИ, предварителни данни

Общият износ на преработени рибни продукти (готови храни и консерви от риба, ракообразни и мекотели) през 2012 г. е в размер на 2 307 тона. Той нараства над два пъти в сравнение с предходната година, главно поради отчетеното съществено увеличение на износа на консервирани ракообразни и мекотели, докато този на готовите храни и консерви намалява.

През 2012 г. износът на приготвени или консервирани ракообразни и мекотели възлиза на 1 669 тона - над четири пъти повече спрямо предходната година. От тях, 1 244 тона са насочени за Швеция, която представлява нова дестинация. Реализиран е износ на такива продукти и за постоянни партньори, като Япония, Корея и Гърция.

При износа на готови храни и консерви от риби се наблюдава намаление с 9,6% в сравнение с предходната година до 638 тона, насочени основно за Румъния, Гърция и Швеция.

По предварителни данни на НСИ, общият износ на риба, водни организми и рибни продукти за периода м. януари – м. май 2013 г. възлиза на 3 528 тона, с 11% по-малко спрямо същия период на предходната година. Отчитайки тренда от последните няколко години, се очаква износът за цялата 2013 г. да надхвърли малко нивото от предходната година. Предпоставка за реализирането на по-голям износ са по-високите цени на външните пазари, както и очакваното увеличение на производството в рибовъдните стопанства.

3. Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство“, финансирана от Европейския фонд за рибарство.

Главна стратегическа цел на ОПРСР (2007-2013) е превръщането на рибарството в конкурентоспособен, модерен и динамичен сектор, базиран на устойчиво развитие на рибарството и аквакултурата, както и подобряване качеството на живот в рибарските области. Общият бюджет на ОПРСР (2007-2013) е в размер на 101 168 996 евро (197 869 357 лева), от които 75% - финансиране от Европейския фонд по рибарство и 25% - национално съфинансиране.

Общ напредък по ОПРСР към декември 2012 г.

Кумулативният физически напредък в изпълнението на ОПРСР към декември 2012 г. може да се обобщи, както следва:

- Общ брой регистрирани проекти: 386;
- Общ брой подписани договори/одобрени проекти: 207 (от които 119 подписани договора с частни бенефициенти);
- Общ брой анулирани договори: 14;
- Общо договорирани средства: 145 117 944,93 лева (73,34%)
- Общо изплатени средства към бенефициенти: 55 416 223,40 лева (28,01%);
 - Авансови плащания – 16 броя на обща стойност 4 565 528,39 лева.
 - Междинни плащания – 14 броя на обща стойност 5 589 236,38 лева.
 - Окончателни плащания – 95 броя на обща стойност 45 261 458,63 лева.
- Окончателно са изплатени средствата по 95 проекта на стойност 48 443 000,93 лева.

Таблица VII.6. Финансово изпълнение на ОПРСР за периода 2007 - 2012 г.

Ос/Мярка	Договорени средства			Реално изплатени средства			Изцяло изплатени проекти		
	Брой договори	Общо публични разходи, лева	%	Брой плащания	Общо публични разходи, лева	%	Брой проекти	Общо, лева	%
Мярка 1.1 "Публична помощ за постоянно прекратяване на риболовни дейности"	36	5 290 271,59	71,94%	21	3 578 048,63	48,65%	21	3 578 048,63	48,65%
Мярка 1.3 "Инвестиции на борда на риболовните кораби и селективност"	6	92 532,90	1,56%	5	84 161,20	1,42%	5	84 161,20	1,42%
ОС 1	42	5 382 804,49	34,40%	26	3 662 209,83	23,41%	26	3 662 209,83	23,41%
Мярка 2.1 "Производствен и инвестиции в аквакултурата"	61	53 436 070,90	96,97%	38	12 880 829,22	23,37%	14	7 701 651,75	13,98%
Мярка 2.2 "Акваекологични мерки"	2	84 781,43	78,80%	0	0,00	0,00%	0	0,00	0,00%
Мярка 2.6. "Инвестиции в преработка и маркетинг на продукти от риболов и аквакултура"	9	6 987 747,75	83,37%	6	2 517 101,18	30,03%	2	752 135,84	8,97%
Мярка 2.7 "Финансов инженеринг"	3	30 217 850,00	100,00%	3	30 217 850,00	100,00%	3	30 217 850,00	100,00%
ОС 2	75	90 726 450,08	96,64%	47	45 615 780,40	48,59%	19	38 671 637,59	41,19%
Мярка 3.1 "Колективни дейности"	2	897 295,17	49,20%	0	0,00	0,00%	0	0,00	0,00%
Мярка 3.4 "Развитие на	8	3 211 312,87	44,96%	0	0,00	0,00%	0	0,00	0,00%

нови пазари и промоционални кампании"									
Мярка 3.5 "Пилотни проекти"	1	131 231,60	9,25%	0	0,00	0,00%	0	0,00	0,00%
ОС 3	11	4 239 839,64	11,62%	0	0,00	0,00%	0	0,00	0,00%
Мярка 4.1.A "Финансова подкрепа за прилагане на местните стратегии за развитие и покриване на оперативните разходи на Рибарските групи"	6	41 434 169,59	100,00%	12	4 348 084,26	10,49%	11	4 319 004,60	10,42%
ОС 4	6	41 434 169,59	100,00%	12	4 348 084,26	10,49%	11	4 319 004,60	10,42%
Мярка 5.1 "Техническа помощ"	59	3 334 681,13	31,97%	40	1 790 148,91	17,16%	39	1 790 148,91	17,16%
ОС 5	59	3 334 681,13	31,97%	40	1 790 148,91	17,16%	39	1 790 148,91	17,16%
ОБЩО	193	145 117 944,93	73,34%	125	55 416 223,40	28,01%	95	48 443 000,93	24,48%

* 6 броя извършени плащания по проекти през МИРГ, 4 броя извършени плащания по текущи разходи на МИРГ и две плащания по МСР (едно авансово и едно окончателно плащане)

Източник: ИАРА

През 2012 г. по осите от 1 до 4 на ОПСР са подадени 142 проектни предложения, близо три пъти повече в сравнение с 2011 г.

През годината има съществен напредък в договарянето на средствата по Оперативната програма. По четирите приоритетни оси са сключени 90 договора на обща стойност 70 416 327,85 лева.

Към края на 2012 г. е договорен 73,34% от бюджета на Програмата, като най-нисък е процентът по ос 3 - 11,62%, а най-висок този по ос 2 - 96,64%.

Високият процент на договаряне по ос 4 касае сключените с Местните инициативни рибарски групи договори за подпомагане на местните им стратегии за развитие. Реално сключените договори по МСР представляват 2,38% от бюджета по оста, което прави договарянето по нея най-ниско.

В рамките на 2012 г. са разплатени 15% от бюджета на Програмата, а от началото на прилагането ѝ – 28,01%.

Налице е и значително увеличаване на броя на мерките, по които са подадени проекти и са сключени договори. През 2012 г. са сключени договори и се изпълняват проекти по девет мерки от всички четири приоритетни оси на Програмата, докато през 2011 г. са сключени договори само по три мерки по три от осите. Това подобрява значително балансираността на изпълнението на Оперативната програма.

По Приоритетна ос 1 има близо трикратно увеличение на броя на сключените договори, но като цяло продължава тенденцията за интерес само към една от отворените за кандидатстване четири мерки. През 2012 г. се наблюдава увеличение на броя на сключените договори. Същевременно, средната стойност на договорите за годината намалява почти наполовина до 63 000 евро, при 113 000 евро за 2011 г., което се дължи на факта, че през 2011 г. е подпомогнато скрапирането на най-големия кораб в българския риболовен флот.

Поради спецификата на мярка 1.1, договорите се изпълняват относително бързо, като част от тях приключват преди договорения краен срок.

През 2012 г. най-голям напредък е отбелязан в постигане на целите именно на тази мярка. По сключените през годината договори се цели скрапиране на 27 риболовни кораба, с общ капацитет 565 GT и 2 461 kW. До края на 2012 г. с подпомагане от ЕФР са изведени от риболовния флот 30 кораба, с общ капацитет 979 GT и 3 690 kW.

По останалите мерки на Приоритетна ос 1 няма съществен напредък. Като цяло, поради липса на интерес от потенциалните бенефициенти има голямо изоставане от поставените в Програмата количествени цели за модернизация на риболовния флот. От началото на изпълнението на Програмата е подпомогната модернизацията само на 5 риболовни кораба. Няма напредък в мерките, целящи подобряване на професионалните умения на рибарите и дребномащабния крайбрежен риболов, поради липса на интерес и заявления за кандидатстване.

През 2012 г. има съществен напредък на изпълнението и осезаеми резултати по Приоритетна ос 2 „Аквакултура, риболов във вътрешни водоеми, преработка и маркетинг на продукти от риболов и аквакултура”. В сравнение с 2011 г., броят на сключените проекти през 2012 г. е 3,5 пъти по-голям, а стойността им - 8 пъти.

Броят на сключените през 2012 г. договори по мярка 2.1 е близо три пъти по-голям спрямо този за предходната година и надхвърля чувствително този за целия период 2009 – 2011 г. (35 договора през 2012 г.; 13 през 2011 г.; 26 за 2009 - 2011 г.).

През отчетния период чувствително се подобрява качеството на представените проектни предложения, за което допринасят провежданите информационни и разяснителни кампании. По-малкият брой на отказани проекти е още едно потвърждение за добрата структура и изчерпателност на предоставяните документи. За разлика от предходните години, когато броят на отхвърлените предложения превишава броя на одобрените, макар и с малко, през 2012 г. има само две отхвърлени предложения.

Изпълнените и изплатени през 2012 г. проекти ще доведат до увеличаване на годишното производство от аквакултура.

Вследствие на изпълнените проекти (касаещи главно разширяването или модернизирането на съществуващи риболовни стопанства), през 2012 г. оборотът в производството на аквакултура нараства с много по-бърз темп спрямо предходната година, достигайки 7,4 млн. лева. От началото на прилагането на мярка 2.1, увеличението на оборота на фирмите от изцяло изплатените проекти се предполага да бъде 4,9 млн. лева, в случай че проектите достигнат заложените показатели в инвестиционните намерения.

Около две трети от приключилите през 2012 г. проекти по мярка 2.1. са използвали изключително щадящи околната среда технологии за производство на аквакултура. Създадените нови работни места са 31. В случай че договорените през 2012 г. проекти се осъществят в съответствие със заложеното в инвестиционните намерения, биха се създали 160 нови работни места, 29 от които за жени.

В резултат на приключилите и изплатени през 2012 г. два проекта по мярка 2.6. „Инвестиции в преработка и маркетинг на продукти от риболов и аквакултура” за разширяване и модернизация на съществуващи рибопреработвателни предприятия, се предвижда увеличение на оборота в рибопреработката с близо 2,54 млн. лева. Очакваното нарастване на преработката на риба и рибни продукти е с близо 288 тона, от които 216,9 тона в замразени/дълбоко замразени продукти и 71 тона - други продукти.

Инвестициите и по двата проекта са довели до подобрени хигиенни и работни условия, а при единия – и до подобрени екологични условия. Новосъздадените работни места са 14, 12 от които за жени.

През 2012 г. по мярка 3.1 „Колективни дейности“ са подписани първите два договора, изпълнението на които би довело до повишаване професионалните умения на 50 души и отстраняване на изгубени риболовни принадлежности от морското дъно в района на област Варна. При изпълнението на договорите по мярка 3.4 „Развитие на нови пазари и промоционални кампании“ ще се проведат 8 промоционални кампании, които се очаква да допринесат за подобряване престижа на сектор рибарство и да увеличат популярността на продуктите от рибарство и аквакултури.

Напредъкът в договарянето и разплащането на средствата по стратегиите на шестте одобрени Местни инициативни рибарски групи е незадоволителен. По оценка на УО, МИРГ все още не са изградили достатъчен административен капацитет и системи за контрол и оценка на постъпващите проектни предложения. Това забавя проверката за допустимостта от УО, като се изисква подаване на много допълнителна информация за подадените проекти, което забавя сключването на договори.

Таблица VII.7. Финансово изпълнение на ОПРСР към 12.07.2013 г.

Ос/мярка	Договорени средства			Реално изплатени средства			Изцяло изплатени проекти		
	Брой договори	Общо публични разходи, лева	%	Брой плащания	Общо публични разходи, лева	%	Брой проекти	Общо, лева	%
Мярка 1.1 "Публична помощ за постоянно прекратяване на риболовни дейности"	59	6 804 777,02	76,30%	45	5 577 735,41	62,54%	45	5 577 735,41	62,54%
Мярка 1.3 "Инвестиции на борда на риболовните кораби и селективност"	7	94 766,23	1,59%	5	84 161,20	1,42%	5	84 161,20	1,42%
ОС 1	66	6 899 543,25	44,10%	50	5 661 896,61	36,19%	50	5 661 896,61	36,19%
Мярка 2.1 "Производствени инвестиции в аквакултурата"	58	54 057 914,63	100,03 %	49	17 100 343,17	31,64%	17	8 217 406,88	15,21%
Мярка 2.2 "Акваекологични мерки"	2	84 781,43	7,23%	0	0,00	0,00%	0	0,00	0,00%
Мярка 2.6. "Инвестиции в преработка и маркетинг на продукти от риболов и аквакултура"	8	6 237 532,77	74,42%	7	2 643 709,27	31,54%	3	1 005 352,03	11,99%
Мярка 2.7 "Финансов инженеринг"	3	30 217 850,00	100,00 %	3	30 217 850,00	100,00%	3	30 217 850,00	100,00%
ОС 2	71	90 598 078,83	96,50%	59	49 961 902,44	53,22%	23	39 440 608,91	42,01%
Мярка 3.1 "Колективни дейности"	3	2 018 705,70	110,68 %	0	0,00	0,00%	0	0,00	0,00%
Мярка 3.3 "Инвестиции за реконструкция и"	1	9 323 393,33	37,59%	0	0,00	0,00%	0	0,00	0,00%

модернизация на рибарски пристанища, места за разтоварване и закрити лодкостоянки"									
Мярка 3.4 "Развитие на нови пазари и промоционални кампании"	22	6 880 102,51	81,50%	2	97 237,77	1,15%	0	0,00	0,00%
Мярка 3.5 "Пилотни проекти"	1	131 231,60	18,27%	0	0,00	0,00%	0	0,00	0,00%
ОС 3	27	18 353 433,14	50,31%	2	97 237,77	0,27%	0	0,00	0,00%
Мярка 4.1.A "Финансова подкрепа за прилагане на местните стратегии за развитие и покриване на оперативните разходи на Рибарските групи"	6	41 434 169,59	100,00 %	13	4 378 465,29	10,57%	11	4 319 004,60	10,42%
ОС 4	6	41 434 169,59	100,00 %	13	4 378 465,29	10,57%	11	4 319 004,60	10,42%
Мярка 5.1 "Техническа помощ"	79	7 023 745,26	67,33%	50	2 902 263,77	27,82%	47	2 281 579,14	21,87%
ОС 5	79	7 023 745,26	67,33%	50	2 902 263,77	27,82%	47	2 281 579,14	21,87%
ОБЩО	249	164 308 970,07	83,04%	174	63 001 765,88	31,84%	131	51 703 089,26	26,13%

*6 броя извършени плащания по проекти през МИРГ, 4 броя извършени плащания по текущи разходи на МИРГ и три плащания по МСР (едно авансово, едно междинно и едно окончателно плащане)

Източник: ИАРА

Кумулативен физически напредък в изпълнението на ОПРСР към 12.07.2013 г.:

- Общ брой регистрирани проекти: 522;
- Общ брой подписани договори/одобрени проекти: 249 (от които 134 подписани договора с частни бенефициенти);
- Общо договорирани средства: 164 308 970,07 лева (83,04%);
- Общо изплатени средства към бенефициенти: 63 001 765,88 лева (31,84%).
- Окончателно са изплатени средствата по 131 проекта (52,61% от общия брой сключени договори) на стойност 51 703 089,26 лева.

В резултат на действието на програмата е постигнато намаляване капацитета на флота чрез постоянно прекратяване на риболовни дейности с 1 290,21 GT. Мощност на двигателите е намалена с 5 413,45 kW. Подменени са 350 риболовни уреди и се модернизират 5 риболовни съда.

Изпълнението на проектите по Оперативната програма ще доведе до увеличаване на продукцията от аквакултура до 3 477,73 тона и на тази от преработка до 1 765,09 тона.

От началото на прилагането на ОПРСР увеличението на оборота на фирмите от изцяло изплатените проекти в производството на аквакултура се предполага да бъде 5,83 млн. лева, а в рибопереработката - 16,6 млн. лева., в случай че проектите достигнат заложените показатели в инвестиционните намерения.

Един от основните приоритети по отношение на ОПРСР през 2013 г. е максималното договаряне на бюджета на ОПРСР и разумното управление на средствата по Програмата. Анализът сочи, че по някои от мерките липсва интерес от страна на бенефициентите. Поради тази причина съществува сериозен риск, средствата, заделени по тези мерки, да не бъдат усвоени, ако не се предприемат необходимите действия по прехвърлянето им към мерки, където има интерес. През месец април УО инициира допълнителен прием по мерките по втора ос, с цел да бъдат разгледани проекти, които биха могли да предотвратят евентуален бъдещ риск от неуспешно договаряне на финансовите средства, поради отказ от изпълнение и/или анулиране на условни задължения. УО ще предприеме действия, след съгласуване с ЕК, по промяна на финансовия план на ОПРСР, с оглед да минимизира риска от неусвояване на ресурса от неатрактивните мерки, като прехвърли средствата към бюджетите на мерките с висок интерес.

4. Административно-наказателна дейност при управление на рибарството и аквакултурите

С цел опазване на рибните ресурси и подпомагане на тяхното размножаване, през 2011 г. са предприети мерки от ИАРА за засилване ефективността на контрола на любителския и стопанския риболов и максимално ограничаване на браконьерството. В изпълнение на Закона за рибарството и аквакултурите, през 2012 г. са извършени и следните дейности:

- издадени са общо 763 броя безсрочни разрешителни за извършване на стопански риболов, в това число: за Черно море - 457, за река Дунав - 188 и за вътрешните водоеми - 118;
- издадени са общо 3 637 броя удостоверения за право за извършване на стопански риболов, в това число и специални разрешителни за улов на калкан: за Черно море – 2 1857, за река Дунав – 1 404 и за вътрешните водоеми - 48;
- издадени са 368 броя свидетелства за правоспособност за извършване на стопански риболов;
- маркирани са 3 511 броя риболовни уреди;
- извършена е регистрация на 71 нови рибовъдни стопанства, като същевременно са заличени 30 стопанства;
- извършена е регистрация на 125 лица и фирми за осъществяване на първа продажба на риба и рибни продукти;

Във връзка с провеждането на административно-наказателната дейност при управление на рибарството и аквакултурите, през 2012 г. са извършени общо 30 311 проверки, от които:

- 4 943 в обекти за стопански риболов;
- 14 823 в обекти за любителски риболов;
- 714 в рибовъдни стопанства;
- 4 203 на плавателни съдове;
- 3 455 в обекти за търговия с риба;
- 1 057 по сигнали на граждани;

- 1 116 съвместно с органите на Министерство на вътрешните работи и Изпълнителна агенция по горите и техните териториални поделения.

В сравнение с 2011 г., броят на проверките, извършени в обектите за любителски риболов и обектите за търговия с риба нараства с по 23%, а на тези на плавателни съдове – с 10%, докато броят на проверките в рибовъдните стопанства намалява със 17%.

В резултат на извършените проверки, при констатирани нарушения на Закона за рибарството и аквакултурите, през 2012 г. са съставени 3 917 акта за нарушение и 17 681 констативни протокола; издадени са 2 940 наказателни постановления, а влезлите в сила са 2 067 броя.

Със съставените констативни протоколи и актове за установяване на административни нарушения са отнети 5 959 броя браконьерски риболовни уреди и 29 055,7 кг незаконно уловена риба (около 2,4 пъти повече спрямо 2011 г.). От общото количество отнета риба и други водни организми през 2012 г., 7 013,7 кг са върнати във водоемите, 17 954,2 кг са предоставени като дарение и 4 087,83 кг са унищожени.

РАЗДЕЛ Б

ПРИОРИТЕТИ И ЦЕЛИ НА ПОЛИТИКАТА В АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ, МЕРКИ И ДЕЙСТВИЯ ЗА ПОСТИГАНЕТО ИМ ПРЕЗ 2014 Г.

В контекста на специфичното значение на земеделието и селските райони за социално-икономическото развитие на България, неговото настоящо състояние и потенциал, основните приоритети на политиката по отношение на аграрния отрасъл са:

Приоритет 1:

РАЗВИТИЕ НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА ХРАНИТЕЛНА СИГУРНОСТ И ЗА ПРОИЗВОДСТВО НА ПРОДУКТИ С ВИСОКА ДОБАВЕНА СТОЙНОСТ ПРИ УСТОЙЧИВО УПРАВЛЕНИЕ НА ПРИРОДНИТЕ РЕСУРСИ

Приоритет 2 :

МОБИЛИЗИРАНЕ НА ПОТЕНЦИАЛА НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ ЗА ПОСТИГАНЕ НА БАЛАНСИРАНО СОЦИАЛНО И ТЕРИТОРИАЛНО РАЗВИТИЕ

В рамките на **Приоритет 1**, в съответствие с Програмата на правителството „Държавност, развитие, справедливост – икономически и социални приоритети на правителството на Република България”, се акцентира върху няколко основни цели, за реализацията на които се залагат следните мерки и действия за 2014 г.:

Цел 1: Балансирано развитие на секторите на аграрния отрасъл и производство на продукти с висока добавена стойност

Мярка: Възстановяване и модернизиране на хидромелиоративната инфраструктура

Действия:

- Стартиране на работата по изготвяне на стратегии за отрасъл "Хидромелиорации" и отрасъл "Защита от вредното въздействие на водите";
- Подобряване на регулаторната рамка и институционалния капацитет в сферата на хидромелиорациите;
- Използване на възможностите на Програмата за развитие на селските райони 2007-2013 г. за инвестиции в хидромелиоративната система;
- Подготовка на поднормативната уредба и прилагане на мерки от Програмата за развитие на селските райони 2014-2020 г. за инвестиции в хидромелиоративната система.

Мярка: Стимулиране на българското селскостопанско производство чрез затваряне на веригата и развитие на хранително-вкусовата промишленост

Действия:

- Използване на възможностите на ПРСР 2014-2020 г. за стимулиране създаването на къси вериги за доставки от производител към краен клиент, вкл. местни пазари;
- Подпомагане чрез ПРСР 2014-2020 г. на инвестиции за преработка, търговия и маркетинг на земеделски продукти;
- Прилагане на схема за държавна помощ за инвестиции в обекти за директни доставки на малки количества суровини и храни от животински произход.

Мярка: Преодоляване на структурния дисбаланс в отрасъл Селско стопанство и в неговите подотрасли

Действия:

- Изготвяне на нотификация до Европейската комисия и разработване на национално законодателство за прилагане на мерки за обвързана подкрепа с директни плащания,

насочена приоритетно към сектори „Зеленчукопроизводство“, „Трайни насаждения“ и „Животновъдство“;

- Подготовка на подзаконовата нормативна уредба за прилагане на мерки за инвестиции от Програмата за развитие на селските райони 2014-2020 г. Предоставяне на по-благоприятни условия за подкрепа на инвестиции в сектори с традиции и потенциал, но изпитващи затруднения;
- Използване на възможностите на държавните помощи за стимулиране на изоставащи в развитието си производствени направления;
- Прилагане на Национална програма за подпомагане на лозаро-винарския сектор в България 2014 - 2018 г.;
- Прилагане на Националната програма по пчеларство 2014 - 2016 г.

Мярка: Развитие на биологичното земеделие

Действия:

- Гарантиране изпълнението на държавната политика по надзора и контрола на биологичното производство и спазването на изискванията на европейското и националното законодателство в областта;
- Разработване на поднормативната уредба и прилагане на мерки от новата Програма за развитие на селските райони за периода 2014 – 2020 г. за приоритетно подпомагане на биологичното земеделие.

Мярка: Контрол върху качеството както на храните от внос, така и на местното производство, предпазване на населението от ГМО храни и култури

Действия:

- Привеждане на националното законодателство в съответствие с новоприетите принципи за безопасна хранителна верига на ниво Европейски съюз;
- Разработване и приемане на приоритетни за страната ни стандарти на Кодекс алиментариус, насочени към осигуряване високо ниво на хигиена и безопасност на храните, и адекватна информация за потребителите;
- Повишаване на качеството на предлаганите от администрацията услуги чрез изготвяне на информационни материали, въвеждане на добри практики, разработване на процедури, инструкции и наръчници ориентирани към органите на официалния контрол и бизнеса;
- Повишаване на качеството на произвежданите в България храни чрез сертифициране на системите за безопасност и проследимост на храните в съответствие със стандарти ISO 22000:2005 и 22005:2008;
- Осигуряване на адекватен контрол за спазване изискванията на законодателството в областта на ГМО
 - Извършване на контролни проверки при пускането на пазара на генетично модифицирани семена и посадъчен материал, генетично модифицирани растения и генетично модифицирани продукти за растителна защита;
 - Извършване на лабораторни анализи за наличие на ГМО;
- Постоянно сътрудничество с Европейския орган за безопасност на храните, с всички структури на Европейския съюз, имащи отношение към дейностите по безопасност на храните, растително здраве, здравеопазване на животните и хуманно отношение към тях, и с органите по безопасност на храните в държавите-членки на ЕС и трети страни;
- Изграждане на мрежа за сътрудничество и усъвършенстване на комуникацията и обмена на информация с браншови организации и асоциации в областта на безопасността на храните.

Мярка: Гъвкаво използване на интервенционните механизми на Общата селскостопанска политика на ЕС в съответствие с нуждите и спецификата на българското земеделие

Действия:

- Изготвяне на подзаконови нормативни актове във връзка с предприетите през 2013 г. изменения на Закона за прилагане на Общите организации на пазарите на земеделски продукти на Европейския съюз.

Цел 2: Укрепване на дребните и средните земеделски стопанства като условие за устойчиво и балансирано структурно развитие на селскостопанския отрасъл

Мярка: Подкрепа на дребните и средните земеделски производители чрез осигуряване на европейско финансиране

Действия:

- Въвеждане на специална опростена схема за подпомагане на дребни земеделски производители чрез директно плащане на стопанство след 2014 г.;
- Изготвяне на нотификация до ЕК и разработване на национално законодателство за прилагане на мерки за обвързана подкрепа, които да обхващат и по-малките стопанства за периода 2015 - 2020 г.;
- Подготовка за прилагане на Тематична подпрограма за малки стопанства към Програмата за развитие на селските райони 2014 - 2020 г.

Мярка: Създаване на условия за облекчен достъп на малките земеделски производители до пазари за реализация на земеделска продукция

Действия:

- Иниципиране на промени в нормативната база, позволяващи по-лесен пазарен достъп на малките земеделски стопани;
- Разработване на поднормативната уредба за прилагане на мерките от ПРСР 2014 – 2020 г., насочени към създаване на условия за промоция и продажби на местни земеделски продукти и храни.

Мярка: Пресичане контрабандата на храни

Действия:

- Осъществяване на съвместен контрол от Българската агенция по безопасност на храните, Националната агенция за приходите, Агенция „Митници“ и Министерството на вътрешните работи върху вноса и продажбите на земеделски продукти по граничните контролно-пропускателни пунктове, тържищата и борсите и търговските вериги;
- Участие в процеса на изготвяне на нормативната уредба, свързана с недопускане на нерегламентиран внос и търговия със селскостопанска продукция на територията на страната.

Мярка: Целево използване на държавния поземлен фонд за стимулиране на продуктово разнообразие и насърчаване отглеждането на интензивни култури

Действия:

- Извършване на промени в нормативната база, регламентиращи дългосрочното предоставяне под наем или аренда на земеделски земи от държавния поземлен фонд и отдаване на мери и пасища от фонда с предимство на животновъди.

Мярка: Стимулиране сдружаването на селскостопанските производители за постигане на конкурентна и икономически ефективна селскостопанска продукция с висока добавена стойност, предназначена за вътрешния и външния пазар.

Действия:

- Актуализация на Националната стратегия за устойчиви оперативни програми на организации на производители на плодове и зеленчуци в Република България за периода 2009-2013 г., с оглед прилагането ѝ през 2014 г.;
- Успешно провеждане на националните процедури за разглеждане и изпращане в ЕК на промоционални програми, подадени от сдружения на производители и преработватели, които се съфинансират от ЕС и популяризират европейските качествени продукти на вътрешния пазар и на пазара на трети страни;
- Успешно провеждане на националните процедури за разглеждане и изпращане в ЕК на заявления-спецификации, подадени от сдружения на производители и преработватели, за вписване в Европейския регистър на защитените географски означения и в Европейския регистър на храните с традиционно-специфичен характер и за одобрение на контролиращи лица за всяко кандидатстващо наименование;
- Разработване на поднормативната уредба и прилагане на мерки от новата Програма за развитие на селските райони за периода 2014 – 2020 г. за подкрепа за създаване на групи от производители и за насърчаване на взаимодействието между доставчици на суровини, преработватели и търговци и коопериране в и между секторите.

Цел 3: Развитие на ефективно земеделие чрез качествени научни и приложни изследвания, трансфер на знания и технологии

Мярка: Устойчиво развитие на научния потенциал и създаване на нови научни продукти

Действия:

- Селекция на нови сортове културни растения и породи животни;
- Разработване на традиционни и нови технологии за отглеждане на растения и животни;
- Оценка иновативността на създадените научни продукти;
- Патентоване и сертифициране на създадените научни продукти;
- Трансфер на научни продукти в производството – сключване на лицензионни договори.
- Модернизиране на научната инфраструктура;
- Разработване на система от стимули за мотивация на научния потенциал.

Мярка: Подобряване ефективността на системата за съвети в земеделието

Действия:

- Въвеждане на регламентирани правила и процедури за съвместна дейност между участниците в Системата за съвети в земеделието и научните институти и университетите;
- Изграждане на партньорства вкл. публично-частни за трансфер на научни знания, внедряване на добри практики и иновации в българското земеделие;
- Улесняване на достъпа до съвети в земеделието на земеделските производители, особено от отдалечените от областните центрове населени места, чрез повишаване на капацитета на Националната служба за съвети в земеделието, в т. ч. на общинско ниво;
- Активно функциониращи регионални консултативни съвети за съвети в земеделието с участието на представители от НССЗ, университети, научни институти, неправителствени организации и земеделски производители.

Мярка: Повишаване на професионалната квалификация и информираността на земеделските производители

Действия:

- Организиране и провеждане на обучения на земеделските стопани, в т.ч. чрез дългосрочни и краткосрочни курсове и информационни дейности;
- Осигуряване на достъп на земеделските производители до важна земеделска информация, чрез организирането на местно ниво (общинско и по населени места) на семинари и информационни събития, както и чрез медийни изяви;
- Активно използване на различно комуникационни канали за предоставяне на съветнически услуги.

Цел 4: Опазване на горите и развитие на горското стопанство

Мерки:

- Прилагане на Националната стратегия за развитие на горския сектор в Република България (2013 – 2020 г.);
- Разработване на Стратегическия план за развитие на горския сектор (2013 - 2022 г.);
- Разработване на 7-годишни планове за дейността на дирекциите на природните паркове с оглед включването им в Националната приоритетна рамка за дейности по НАТУРА 2000 за програмния период 2014 - 2020 г. на ЕС;
- Изграждане на единна автоматизирана система за наблюдение и откриване на пожари в горските територии и населените места и в близост до тях;
- Стартиране на работата по изготвянето на методики за остойностяване и възмездяване на екосистемните ползи от горите;
- Подпомагане устойчивото стопанисване на недържавните гори и работата на лесовъдите на частна практика;
- Стартиране на национална горска инвентаризация на горските територии; извършване на текущ контрол на ежегодната инвентаризация на горските територии;
- Разработване и изпълнение на Дългосрочна програма на Изпълнителната агенция по горите за усвояване на средства от Европейските структурни фондове и други финансови инструменти за новия програмен период 2014-2020 г.

Цел 5: Динамично и устойчиво развитие на рибното стопанство

Мярка: Стимулиране на инвестициите и иновациите в рибарството и аквакултурите, включително в процеса на преработка на продукцията от тях

Действия:

- Разработване на поднормативната база за прилагане и популяризиране на мерките на Програмата за морско дело и рибарство 2014 - 2020 г., свързани с подкрепата за инвестиции и за развитие и внедряване на иновации в рибарството и аквакултурите, в преработката и пазарната реализация на продуктите от сектора.

Мярка: Осигуряване и управление на надеждни технически, икономически и биологични данни за сектора

Действия:

- Разработване на поднормативната база за прилагане на мерките на Програмата за морско дело и рибарство 2014 - 2020 г., свързани със събирането и анализирането на научни данни за сектор „Рибарство“.

Мярка: Насърчаване устойчивото развитие на рибарските райони чрез реализация на стратегии за местно развитие

Действия:

- Разработване на поднормативната база за прилагане на мерките на Програмата за морско дело и рибарство 2014-2020 г., насочени към подкрепа на местните рибарски общности от крайбрежните и вътрешните рибарски райони за реализация на стратегии за местно развитие.

За реализацията на **Приоритет 2: Мобилизиране на потенциала на селските райони за постигане на балансирано социално и териториално развитие** през 2014 г. ще продължи изпълнението на дейности по ПРСР 2007 - 2013 г., ще се подготви нормативната рамка и ще стартира прилагането на ПРСР за новия програмен период 2014 – 2020 г. Ще се акцентира върху следните цели и мерки за постигането им:

Цел 1: Разнообразяване на икономиката на селските райони и висока заетост на местното население

Мерки:

- Насърчаване стартирането и развитието на икономически дейности под формата на нови стопанства, нови предприятия, нови инвестиции в неселскостопански дейности
- Подкрепа на местните общности и изпълнението на стратегии за местно развитие.

Цел 2: Подобряване качеството на живот в селските райони

Мерки:

- Насърчаване изграждането на местната инфраструктура и обновяване на селата;
- Насърчаване предлагането на местни основни услуги;
- Насърчаване опазването на местното културно и природно наследство.

ПРИЛОЖЕНИЯ

ПРИЛОЖЕНИЕ 1
БРУТНА И КРАЙНА ПРОДУКЦИЯ ОТ ОТРАСЪЛ "СЕЛСКО СТОПАНСТВО" ЗА 2012* Г. (ПО ЦЕНИ НА ПРОИЗВОДИТЕЛ)

(млн. лв.)

Код	Продукти	Текущи цени															
		Брутна продукция	Загуби	Начални запаси	Употребено в единиците			Преработено от производителите	Самопотребление	Продажби			Продажби-общо	Производство на стоки от основен капитал за собствена сметка	Крайни запаси	Промяна в запасите	Крайна продукция
					Семена и посадъчен материал	Фуражни добавки	Друго			в рамките на страната		извън страната					
										в отрасъла	извън отрасъла						
а	б	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
01	Зърнени култури	2737.8	6.1	903.3	132.6	346.8	17.8	2.8	48.1	191.2	2188.3	12.2	2391.7	0.0	695.2	-208.1	2581.4
01.1	Пшеница и лимец	1774.0	4.3	457.3	104.2	108.4	13.9	2.2	33.7	116.6	1470.9	10.0	1597.6	0.0	367.1	-90.2	1651.7
01.1/1	Мека пшеница	1748.9	4.3	454.6	103.6	105.5	13.7	1.4	29.6	114.3	1456.0	10.0	1580.3		365.2	-89.4	1627.4
01.1/2	Твърда пшеница	25.1	0.0	2.7	0.7	2.9	0.1	0.8	4.1	2.3	15.0	0.0	17.3		1.9	-0.8	24.3
01.2	Ръж	8.2	0.0	4.5	0.5	4.5	0.2	0.0	0.4	0.3	3.3	0.0	3.7		3.4	-1.1	7.5
01.3	Ечемик	247.5	0.7	35.4	15.3	42.6	1.6	0.2	6.7	16.1	170.6	1.5	188.2		27.6	-7.8	230.0
01.4	Овес и зърнени смеси	9.7	0.0	14.3	1.3	10.8	0.0	0.0	0.6	1.5	3.3	0.0	4.8		6.6	-7.8	8.4
01.5	Царевица за зърно	659.0	1.1	358.1	1.8	168.9	1.9	0.3	6.6	56.0	512.5	0.6	569.1		267.3	-90.8	654.1
01.6	Ориз	18.9	0.0	19.7	8.7	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	19.0	0.0	19.0		10.9	-8.8	10.2
01.7	Други зърнени	20.5	0.0	14.0	0.9	11.5	0.2	0.0	0.3	0.7	8.7	0.0	9.4		12.3	-1.7	19.5
02	Технически култури	1593.4	7.4	421.4	3.0	24.2	2.4	1.7	6.7	93.6	1497.3	16.4	1607.2	0.0	362.2	-59.2	1580.6
02.1	Маслодайни семена	1400.5	6.8	315.3	0.6	9.7	1.2	1.7	0.9	90.5	1287.2	16.4	1394.1	0.0	300.9	-14.3	1392.0
02.1/1	Рапица и репица	221.3	1.0	17.8	0.1	0.2	0.1	0.0	0.0	9.4	206.1	5.6	221.1		16.5	-1.3	220.1
02.1/2	Слънчоглед	1165.1	5.6	296.4	0.3	9.5	1.1	1.7	0.8	80.1	1070.3	10.0	1160.5		282.0	-14.4	1158.0
02.1/3	Соя	5.4	0.0	0.1	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	5.2	0.0	5.2		0.1	0.1	5.3
02.1/4	Други маслодайни	8.7	0.1	1.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	1.0	5.6	0.7	7.3		2.3	1.3	8.6
02.2	Протеинодайни култури	20.5	0.1	29.2	2.4	14.5	0.5	0.0	5.6	2.8	7.9	0.0	10.6		16.0	-13.2	17.5
02.3	Тютюн	109.0	0.0	52.9	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	132.8	0.0	132.8		29.0	-23.8	109.0
02.4	Захарно цвекло	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0		0.0	0.0	0.0
02.5	Други технически	63.4	0.5	24.0	0.0	0.0	0.0	0.7	0.0	0.2	69.4	0.0	69.6	0.0	16.3	-7.8	62.1
02.5/1	Влакнодайни култури	0.6	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.6	0.0	0.6		0.0	0.0	0.6
02.5/2	Хмел	0.9	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.9	0.0	0.9		0.0	0.0	0.9
02.5/3	Други технически	61.9	0.5	24.0	0.0	0.0	0.0	0.7	0.0	0.2	67.9	0.0	68.2		16.3	-7.8	60.6
03	Фуражни култури	391.0	3.4	382.5	0.0	530.8	1.8	18.2	0.4	12.3	3.9	0.0	16.2	0.0	202.7	-179.8	385.8
03.1	Царевица за силаж	36.0	0.0	0.0	0.0	19.9	0.5	13.5	0.0	2.0	0.1	0.0	2.1		0.0	0.0	35.4
03.2	Кореноплодни фуражи	0.1	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0		0.0	0.0	0.1
03.3	Други фуражни	354.9	3.4	382.5	0.0	510.8	1.2	4.7	0.4	10.3	3.8	0.0	14.1		202.7	-179.8	350.3
04	Зеленчуци	219.7	0.1	16.6	0.5	7.1	0.5	0.0	50.2	10.4	156.4	0.0	166.8	0.0	11.1	-5.4	218.7
04.1	Пресни зеленчуци	217.4	0.1	9.6	0.1	7.1	0.5	0.0	50.2	10.4	150.9	0.0	161.3	0.0	7.8	-1.8	216.8
04.1/2	Домати	62.3	0.0	0.0	0.0	0.2	0.0	0.0	14.4	5.2	42.6	0.0	47.8		0.0	0.0	62.3
04.1/3	Други пресни зеленчуци	155.1	0.1	9.6	0.1	6.9	0.5	0.0	35.8	5.3	108.3	0.0	113.5		7.8	-1.8	154.5
04.2	Цветя	2.3	0.0	7.0	0.4	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	5.5	0.0	5.5	0.0	3.3	-3.7	1.9
04.2/1	Разсадници	1.6	0.0	7.0	0.4	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	4.8	0.0	4.8		3.3	-3.7	1.2
04.2/2	Декоративни растения, вкл.коледни дръвчета	0.7	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.7	0.0	0.7		0.0	0.0	0.7
04.2/3	Създаване и отглеждане	0.0	0.0								0.0		0.0	0.0		0.0	0.0
05	Картофи	69.1	0.6	41.5	7.8	12.8	0.1	0.0	26.9	6.3	47.3	0.0	53.7		9.0	-32.6	60.7
06	Плодове	318.3	0.3	4.9	0.0	0.4	0.7	1.5	57.0	2.4	256.2	0.1	258.8	0.0	4.5	-0.3	317.3
06.1	Пресни плодове	109.9	0.3	4.9	0.0	0.4	0.0	1.4	27.4	0.8	79.8	0.1	80.8	0.0	4.5	-0.3	109.6
06.1/1	Ябълки	17.0	0.3	4.2	0.0	0.3	0.0	1.2	7.2	0.4	8.2	0.0	8.6		3.6	-0.6	16.7
06.1/2	Круши	2.4	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.1	1.7	0.0	0.5	0.0	0.5		0.2	0.1	2.4
06.1/3	Праскови	15.5	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	4.6	0.0	10.9	0.0	10.9		0.0	0.0	15.5
06.1/4	Други пресни плодове	75.0	0.0	0.6	0.0	0.0	0.0	0.1	14.0	0.4	60.2	0.1	60.7		0.7	0.1	75.0
06.4	Грозде-всичко	208.4	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.7	0.1	29.5	1.6	176.4	0.0	178.0	0.0	0.0	207.7
06.4/1	Десертно грозде	10.9	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	2.9	0.0	7.9	0.0	7.9		0.0	0.0	10.9
06.4/2	Друго грозде	197.5	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.7	0.1	26.6	1.6	168.5	0.0	170.1		0.0	196.8
07	Вино																
07.1	Трапезно вино																
09	Други растениевъдни култури	22.8	0.0	19.2	2.8	0.0	0.0	0.0	2.0	7.0	14.2	2.7	23.9	0.0	13.2	-5.9	20.0
09.2	Семена	7.4	0.0	19.2	2.8	0.0	0.0	0.0	0.0	7.0	3.6	0.0	10.6		13.2	-5.9	4.6
09.3	Други растениевъдни продукти	15.4	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	2.0	0.0	10.7	2.7	13.4		0.0	0.0	15.4
10	Продукция от растениевъдството (от р. 01 до р. 09)	5352.1	17.8	1789.4	146.6	922.0	23.3	24.2	191.4	323.2	4163.7	31.3	4518.3	0.0	1298.0	-491.4	5164.5
11	Селскостопански животни	1164.6	0.0	813.1	0.0	0.0	0.0	0.0	376.7	0.0	646.8	0.0	646.8	132.6	821.7	8.6	1164.6
11.1	Едър рогат добитък	177.0	0.0	364.1	0.0	0.0	0.0	0.0	62.5	0.0	29.9	0.0	29.9	67.5	381.2	17.1	177.0
11.2	Свине	284.7	0.0	45.1	0.0	0.0	0.0	0.0	9.7	0.0	269.1	0.0	269.1	9.7	41.3	-3.7	284.7
11.3	Коне	3.8	0.0	13.5	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0	1.0	0.0	1.0	1.2	15.0	1.5	3.8
11.4	Овце и кози	294.6	0.0	276.7	0.0	0.0	0.0	0.0	131.8	0.0	112.2	0.0	112.2	54.2	273.1	-3.6	294.6

ПРИЛОЖЕНИЕ 1
БРУТНА И КРАЙНА ПРОДУКЦИЯ ОТ ОТРАСЪЛ "СЕЛСКО СТОПАНСТВО" ЗА 2012* Г. (ПО ЦЕНИ НА ПРОИЗВОДИТЕЛ)

(млн. лв.)

Текущи цени																	
Код	Продукти	Брутна продукция	Загуби	Начални запаси	Употребено в единиците			Преработено от производителите	Самопотребление	Продажби			Продажби-общо	Производство на стоки от основен капитал за собствена сметка	Крайни запаси	Промяна в запасите	Крайна продукция
										в рамките на страната		извън страната					
					Семена и посадъчен материал	фуражни добавки	Друго			в отрасъла	извън отрасъла						
а	б	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
11.5	Птици	381.5	0.0	47.4	0.0	0.0	0.0	0.0	146.8	0.0	234.0	0.0	234.0		48.1	0.7	381.5
11.6	Други животни	23.0	0.0	66.4	0.0	0.0	0.0	0.0	25.8	0.0	0.6	0.0	0.6		62.9	-3.4	23.0
12	Продукти от животновъдството	1258.6	4.9	14.3	0.0	104.8	61.9	10.0	159.5	95.7	810.6	0.0	906.4	0.0	25.4	11.1	1086.9
12.1	Мляко	904.1	3.0	0.0	0.0	103.9	0.0	8.1	102.7	40.5	645.8	0.0	686.3		0.0	0.0	797.1
12.2	Яйца	278.3	1.9	2.0	0.0	0.8	37.0	1.8	51.1	39.3	146.0	0.0	185.3		2.3	0.3	238.6
12.3	Други продукти от животновъдството	76.2	0.0	12.3	0.0	0.0	24.9	0.0	5.7	15.9	18.8	0.0	34.7	0.0	23.2	10.8	51.2
12.3/1	Непрана вълна	2.6	0.0	2.9	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	1.6	0.0	1.6		3.9	1.0	2.6
12.3/2	Копринени пашкули	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0		0.0	0.0	0.0
12.3/3	Други продукти от животновъдството	73.6	0.0	9.4	0.0	0.0	24.9	0.0	5.7	15.9	17.3	0.0	33.2		19.2	9.8	48.6
13	Продукция от животновъдството (р.11 + р.12)	2423.2	4.9	827.4	0.0	104.8	61.9	10.0	536.2	95.7	1457.4	0.0	1553.1	132.6	847.1	19.7	2251.5
14	Продукция на селскостопански стоки (р.10 + р.13)	7775.3	22.7	2616.8	146.6	1026.7	85.2	34.2	727.6	418.9	5621.1	31.3	6071.4	132.6	2145.1	-471.7	7416.0
15	Продукция на селскостопански услуги	520.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	520.0	0.0	520.0	0.0	0.0	0.0	520.0
16	Продукция от селското стопанство (р.14 + р.15)	8295.3	22.7	2616.8	146.6	1026.7	85.2	34.2	727.6	418.9	6141.1	31.3	6591.4	132.6	2145.1	-471.7	7936.0
17	Неселскостопански неотделими второстепенни дейности	579.8							579.8								579.8
17.1	Преработка на селскостопански продукти	579.8							579.8								579.8
17.1/1	- зърнени	168.3							168.3								168.3
17.1/2	- зеленчуци	75.6							75.6								75.6
17.1/3	- плодове	35.6							35.6								35.6
17.1/4	- вино	51.7							51.7								51.7
17.1/5	- животни	161.1							161.1								161.1
17.1/6	- животински продукти	73.6							73.6								73.6
17.1/6/1	- мляко	73.6							73.6								73.6
17.1/7	- друга	13.9							13.9								13.9
17.2	Други неотделими второстепенни дейности																
18	Продукция от отрасъл 'Селско стопанство' (р.16 + р.17)	8875.1	22.7	2616.8	146.6	1026.7	85.2	34.2	1307.4	418.9	6141.1	31.3	6591.4	132.6	2145.1	-471.7	8515.8

Източник: НСИ

* Данните за 2012 година са прогнозни.

ПРИЛОЖЕНИЕ 2

МЕЖДИННО ПОТРЕБЛЕНИЕ, ФАКТОРНИ РАЗХОДИ, ДРУГИ СУБСИДИИ И ДАНЪЦИ ЗА 2012* Г.

(млн. лв.)

Елементи на междинното потребление	За създаване на брутна продукция	За създаване на крайната продукция	Произведено и потребено в самото стопанство	Покупка на стоки и услуги за междинно потребление	
				от други селскостопански единици	от единици извън отрасъла
а	1	2	3	4	5
Загуби	22.7		22.7		
Семена и посадъчен материал	308.6	161.9	146.7	30.4	131.5
Горива и масла	1,208.7	1,208.7	0.0	0.0	1,208.7
- електричество	94.1	94.1			94.1
- газ	27.3	27.3			27.3
- други горива	1,083.4	1,083.4			1,083.4
- други	3.9	3.9			3.9
Торове и почвени подобрители	411.2	411.2	0.0	8.0	403.2
Препарати за растителна защита и пестициди	247.8	247.8			247.8
Ветеринарни разходи	292.7	292.7			292.7
Фуражни добавки	1,589.3	1,589.3	922.0	340.3	327.0
Фуражни добавки, невключени в ЕАА	104.8		104.8		
Поддръжка и ремонт	552.0	552.0	0.0	0.0	552.0
- поддръжка и ремонт на машини и дребен инвентар	371.4	371.4			371.4
- поддръжка на сгради	180.6	180.6			180.6
Селскостопански услуги	520.0	520.0		520.0	
ФИЗИМ	85.1	85.1			85.1
Други стоки и услуги	375.9	290.7	85.2	107.1	183.6
Междинно потребление	5,718.8	5,359.4	1,281.4	1,005.8	3,431.6
Потребление на основен капитал	347.1	347.1			347.1
- оборудване	297.7	297.7			297.7
- сгради	23.6	23.6			23.6
- създаване и отглеждане	6.4	6.4			6.4
- други	19.4	19.4			19.4
Компенсации на наетите	483.8	483.8			483.8
Други данъци върху производството	2.9	2.9			2.9
Други субсидии върху производството	1,081.7	1,081.7			1,081.7
Аренда	590.0	590.0			590.0
Платени лихви	38.9	38.9			38.9
Получени лихви	13.0	13.0			13.0

Източник: НСИ

* Данните за 2012 година са прогнозни.

ПРИЛОЖЕНИЕ 3
СТОЙНОСТ НА БРУТНАТА ПРОДУКЦИЯ И БРУТНА ДОБАВЕНА СТОЙНОСТ ОТ ОТРАСЪЛ "СЕЛСКО СТОПАНСТВО" (ПО ТЕКУЩИ ЦЕНИ НА ПРОИЗВОДИТЕЛ)

(млн. лв.)

Код	Продукти	2010 г.	Изменение 2011/2010 (%)	2011 г.	Изменение 2012/2011 (%)	2012* г.
а	б	1	2	3	4	5
01	Зърнени култури	1731.5	41.6	2452.3	11.6	2737.8
01.1	Пшеница и лимец	968.1	49.5	1447.6	22.5	1774.0
01.1/1	Мека пшеница	958.6	46.0	1399.2	25.0	1748.9
01.1/2	Твърда пшеница	9.5	409.5	48.4	-48.1	25.1
01.2	Ръж	3.9	41.0	5.5	49.1	8.2
01.3	Ечемик	160.8	35.8	218.4	13.3	247.5
01.4	Овес и зърнени смески	9.1	3.3	9.4	3.2	9.7
01.5	Царевица за зърно	550.1	32.8	730.6	-9.8	659.0
01.6	Ориз	29.2	-0.3	29.1	-35.1	18.9
01.7	Други зърнени	10.3	13.6	11.7	75.2	20.5
02	Технически култури	1397.1	24.2	1735.4	-8.2	1593.4
02.1	Маслодайни семена	1142.9	26.3	1443.3	-3.0	1400.5
02.1/1	Рапица и репица	298.0	40.5	418.8	-47.2	221.3
02.1/2	Слънчоглед	810.9	23.2	998.8	16.6	1165.1
02.1/3	Соя	1.2	341.7	5.3	1.9	5.4
02.1/4	Други маслодайни	32.8	-37.8	20.4	-57.4	8.7
02.2	Протеинодайни култури	23.0	0.4	23.1	-11.3	20.5
02.3	Тютюн	155.1	33.1	206.4	-47.2	109.0
02.4	Захарно цвекло	-	-	0.0	-	0.0
02.5	Други технически	76.1	-17.7	62.6	1.3	63.4
02.5/1	Влакнодайни култури	0.6	-33.3	0.4	50.0	0.6
02.5/2	Хмел	0.5	-60.0	0.2	350.0	0.9
02.5/3	Други технически	75.0	-17.3	62.0	-0.2	61.9
03	Фуражни култури	378.5	-24.1	287.1	36.2	391.0
03.1	Царевица за силаж	22.5	-21.3	17.7	103.4	36.0
03.2	Кореноплодни фуражи	0.5	-80.0	0.1	0.0	0.1
03.3	Други фуражни	355.5	-24.2	269.3	31.8	354.9
04	Зеленчуци	365.0	-34.6	238.6	-7.9	219.7
04.1	Пресни зеленчуци	340.6	-31.0	235.0	-7.5	217.4
04.1/2	Домати	70.3	-17.5	58.0	7.4	62.3
04.1/3	Други пресни зеленчуци	270.3	-34.5	177.0	-12.4	155.1
04.2	Цветя	24.4	-85.2	3.6	-36.1	2.3
04.2/1	Разсадници	23.3	-88.8	2.6	-38.5	1.6
04.2/2	Декоративни растения, вкл.коледни дръвчета	1.1	-9.1	1.0	-30.0	0.7
04.2/3	Създаване и отглеждане	-	-	-	-	-
05	Картофи	125.7	-16.9	104.5	-33.9	69.1
06	Плодове	238.7	6.0	253.0	25.8	318.3
06.1	Пресни плодове	141.3	-12.0	124.4	-11.7	109.9
06.1/1	Ябълки	36.1	-62.0	13.7	24.1	17.0
06.1/2	Круши	2.5	-88.0	0.3	700.0	2.4
06.1/3	Праскови	16.4	-5.5	15.5	0.0	15.5
06.1/4	Други пресни плодове	86.3	10.0	94.9	-21.0	75.0
06.4	Грозде-всичко	97.4	32.0	128.6	62.1	208.4
06.4/1	Десертно грозде	4.6	-10.9	4.1	165.9	10.9
06.4/2	Друго грозде	92.8	34.2	124.5	58.6	197.5
07	Вино	-	-	-	-	-
07.1	Трапезно вино	-	-	-	-	-
09	Други растениевъдни култури	7.4	302.7	29.8	-23.5	22.8
09.2	Семена	3.1	680.6	24.2	-69.4	7.4
09.3	Други растениевъдни продукти	4.3	30.2	5.6	175.0	15.4
10	Продукция от растениевъдството	4243.9	20.2	5100.7	4.9	5352.1
11	Селскостопански животни	1030.1	11.2	1145.7	1.6	1164.6
11.1	Едър рогат добитък	168.9	9.9	185.6	-4.6	177.0
11.2	Свине	232.2	16.3	270.1	5.4	284.7
11.3	Коне	2.7	51.9	4.1	-7.3	3.8
11.4	Овце и кози	221.9	26.0	279.6	5.4	294.6

ПРИЛОЖЕНИЕ 3
СТОЙНОСТ НА БРУТНАТА ПРОДУКЦИЯ И БРУТНА ДОБАВЕНА СТОЙНОСТ ОТ ОТРАСЪЛ "СЕЛСКО СТОПАНСТВО" (ПО ТЕКУЩИ ЦЕНИ НА ПРОИЗВОДИТЕЛ)

(млн. лв.)

Код	Продукти	2010 г.	Изменение 2011/2010 (%)	2011 г.	Изменение 2012/2011 (%)	2012* г.
а	б	1	2	3	4	5
11.5	Птици	363.5	5.3	382.8	-0.3	381.5
11.6	Други животни	40.9	-42.5	23.5	-2.1	23.0
12	Продукти от животновъдството	1116.9	15.7	1292.3	-2.6	1258.6
12.1	Мляко	774.2	24.3	962.2	-6.0	904.1
12.2	Яйца	256.9	-3.3	248.4	12.0	278.3
12.3	Други продукти от животновъдството	85.8	-4.8	81.7	-6.7	76.2
12.3/1	Непрана вълна	1.9	0.0	1.9	36.8	2.6
12.3/2	Копринени пашкули	-	-	0.0	-	0.0
12.3/3	Други продукти от животновъдството	83.9	-4.9	79.8	-7.8	73.6
13	Продукция от животновъдството	2147.0	13.6	2438.0	-0.6	2423.2
14	Продукция на селскостопански стоки (р. 10+ р.13)	6390.9	18.0	7538.7	3.1	7775.3
15	Продукция от селскостопански услуги	491.8	3.5	508.9	2.2	520.0
16	Продукция от селското стопанство (р.14 + р.15)	6882.7	16.9	8047.6	3.1	8295.3
17	Неселскостопански неотделими второстепенни дейности	657.3	-5.7	619.9	-6.5	579.8
17.1	Преработка на селскостопански продукти	632.1	-1.9	619.9	-6.5	579.8
17.1/1	- зърнени	146.6	25.1	183.4	-8.2	168.3
17.1/2	- зеленчуци	62.6	-17.4	51.7	46.2	75.6
17.1/3	- плодове	20.6	-31.1	14.2	150.7	35.6
17.1/4	- вино	50.4	-75.6	12.3	320.3	51.7
17.1/5	- животни	184.7	13.8	210.1	-23.3	161.1
17.1/6	- животински продукти	157.8	-12.1	138.7	-46.9	73.6
17.1/6/1	- мляко	157.8	-12.1	138.7	-46.9	73.6
17.1/7	- друга	9.4	1.1	9.5	46.3	13.9
17.2	Други неотделими второстепенни дейности	25.2	-100.0	-	-	-
18	Продукция от отрасъл 'Селско стопанство' (р.16 + р.17)	7540.0	15.0	8667.5	2.4	8875.1
19	Междинно потребление	5043.4	13.1	5703.4	0.3	5718.8
	Загуби	9.3	28.0	11.9	90.8	22.7
19.01	Семена и посадъчен материал	295.1	30.3	384.5	-19.7	308.6
19.01/1	доставено от други селскостопански предприятия	42.2	16.6	49.2	-38.2	30.4
19.01/2	закупено извън сектора	167.7	-2.1	164.1	-19.9	131.5
	произведено и потребено в самото стопанство	85.2	100.9	171.2	-14.3	146.7
19.02	Горива и масла	1017.7	13.0	1150.0	5.1	1208.7
19.02/1	- електричество	84.3	3.6	87.3	7.8	94.1
19.02/2	- газ	31.7	19.9	38.0	-28.2	27.3
19.02/3	- други горива	897.5	13.7	1020.5	6.2	1083.4
19.02/4	- други	4.2	0.0	4.2	-7.1	3.9
19.03	Торове и почвени подобрители	370.3	12.7	417.4	-1.5	411.2
19.03/1	доставено от други селскостопански предприятия	14.6	23.3	18.0	-55.6	8.0
19.03/2	закупено извън сектора	355.7	12.3	399.4	1.0	403.2
	произведено и потребено в самото стопанство	-	-	-	-	-
19.04	Препарати за растителна защита и пестициди	203.4	3.3	210.2	17.9	247.8
19.05	Ветеринарни разходи	257.7	14.4	294.8	-0.7	292.7
19.06	Фуражни добавки	1326.6	21.2	1607.8	-1.2	1589.3

ПРИЛОЖЕНИЕ 3

СТОЙНОСТ НА БРУТНАТА ПРОДУКЦИЯ И БРУТНА ДОБАВЕНА СТОЙНОСТ ОТ ОТРАСЪЛ "СЕЛСКО СТОПАНСТВО" (ПО ТЕКУЩИ ЦЕНИ НА ПРОИЗВОДИТЕЛ)

(млн. лв.)

Код	Продукти	2010 г.	Изменение 2011/2010 (%)	2011 г.	Изменение 2012/2011 (%)	2012* г.
а	б	1	2	3	4	5
19.06/1	доставено от други селскостопански предприятия	279.1	18.2	329.9	3.2	340.3
19.06/2	закупено извън сектора	352.0	-16.9	292.4	11.8	327.0
19.06/3	произведено и потребено в самото стопанство	695.5	41.7	985.5	-6.4	922.0
	Фуражни добавки, невключени в ЕАА	59.7	31.0	78.2	34.0	104.8
19.07	Поддръжка и ремонт на машини и дребен инвентар	326.9	14.4	374.0	-0.7	371.4
19.08	Поддръжка на сгради	194.1	-6.3	181.8	-0.7	180.6
19.09	Селскостопански услуги	491.8	3.5	508.9	2.2	520.0
19.10	ФИЗИМ	105.4	1.2	106.7	-20.2	85.1
19.11	Други стоки и услуги	385.4	-2.1	377.2	-0.3	375.9
	доставено от други селскостопански предприятия	67.9	58.8	107.8	-0.6	107.1
	закупено извън сектора	251.8	-21.7	197.2	-6.9	183.6
	произведено и потребено в самото стопанство	65.7	9.9	72.2	18.0	85.2
20	Брутна добавена стойност по цени на производител (р.18 - р.19)	2496.6	18.7	2964.1	6.5	3156.3

Източник: НСИ

* Данните за 2012 година са прогнозни.

ПРИЛОЖЕНИЕ 4

СТОЙНОСТ НА КРАЙНАТА ПРОДУКЦИЯ, БРУТНА ДОБАВНА СТОЙНОСТ И ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИ ДОХОД В ОТРАСЪЛ "СЕЛСКО СТОПАНСТВО" ЗА 2012 Г. (ПО ТЕКЩИ БАЗИСНИ ЦЕНИ)

(млн. лв.)

Код	Продукти	2010 г.	Изменение 2011/2010 (%)	2011 г.	Изменение 2012/2011 (%)	2012* г.
а	б	1	2	3	4	5
01	Зърнени култури	1648.4	41.9	2339.2	10.4	2581.4
01.1	Пшеница и лемец	896.9	51.0	1354.5	21.9	1651.7
01.1/1	Мека пшеница	888.1	47.2	1307.6	24.5	1627.4
01.1/2	Твърда пшеница	8.8	433.0	46.9	-48.2	24.3
01.2	Ръж	3.6	41.7	5.1	47.1	7.5
01.3	Ечемик	153.0	34.2	205.4	12.0	230.0
01.4	Овес и зърнени смески	8.2	1.2	8.3	1.2	8.4
01.5	Царевица за зърно	548.2	32.5	726.3	-9.9	654.1
01.6	Ориз	28.5	0.4	28.6	-64.3	10.2
01.7	Други зърнени	10.0	10.0	11.0	77.3	19.5
02	Технически култури	1461.5	23.3	1801.5	-12.3	1580.6
02.1	Маслодайни семена	1140.8	26.2	1439.5	-3.3	1392.0
02.1/1	Рапица и репица	297.8	40.3	417.9	-47.3	220.1
02.1/2	Слънчоглед	809.2	23.1	996.5	16.2	1158.0
02.1/3	Соя	1.1	381.8	5.3	0.0	5.3
02.1/4	Други маслодайни	32.7	-39.4	19.8	-56.6	8.6
02.2	Протеинодайни култури	21.6	0.9	21.8	-19.7	17.5
02.3	Тютюн	224.3	24.1	278.4	-60.8	109.0
02.4	Захарно цвекло	-	-	-	-	-
02.5	Други технически	74.8	-17.4	61.8	0.5	62.1
02.5/1	Влакнодайни култури	0.6	-33.3	0.4	50.0	0.6
02.5/2	Хмел	0.5	-60.0	0.2	350.0	0.9
02.5/3	Други технически	73.7	-17.0	61.2	-1.0	60.6
03	Фуражни култури	376.5	-25.4	280.9	37.3	385.8
03.1	Царевица за силаж	22.5	-22.7	17.4	103.4	35.4
03.2	Кореноплодни фуражи	0.5	-80.0	0.1	0.0	0.1
03.3	Други фуражни	353.5	-25.5	263.4	33.0	350.3
04	Зеленчуци	360.6	-35.0	234.5	-6.7	218.7
04.1	Пресни зеленчуци	337.3	-30.8	233.4	-7.1	216.8
04.1/2	Домати	69.6	-17.2	57.6	8.2	62.3
04.1/3	Други пресни зеленчуци	267.7	-34.3	175.8	-12.1	154.5
04.2	Цветя	23.3	-95.3	1.1	72.7	1.9
04.2/1	Разсадници	22.3	-99.6	0.1	1100.0	1.2
04.2/2	Декоративни растения, вкл.коледни дръвчета	1.0	0.0	1.0	-30.0	0.7
04.2/3	Създаване и отглеждане	-	-	-	-	-
05	Картофи	118.9	-72.1	33.2	82.8	60.7
06	Плодове	238.7	5.8	252.6	25.8	317.7
06.1	Пресни плодове	141.4	-11.9	124.6	-11.7	110.0
06.1/1	Ябълки	35.8	-62.0	13.6	22.8	16.7
06.1/2	Круши	2.5	-88.0	0.3	700.0	2.4
06.1/3	Праскови	16.4	-5.5	15.5	0.0	15.5
06.1/4	Други пресни плодове	86.7	9.8	95.2	-20.8	75.4
06.4	Грозде-всичко	97.3	31.6	128.0	62.3	207.7
06.4/1	Десертно грозде	4.6	-10.9	4.1	165.9	10.9
06.4/2	Друго грозде	92.7	33.7	123.9	58.8	196.8
07	Вино	-	-	-	-	-
07.1	Трапезно вино	-	-	-	-	-
09	Други растениевъдни култури	6.8	336.8	29.7	-32.7	20.0
09.2	Семена	2.5	864.0	24.1	-80.9	4.6
09.3	Други растениевъдни продукти	4.3	30.2	5.6	175.0	15.4
10	Продукция от растениевъдството	4211.4	18.1	4971.6	3.9	5164.9

ПРИЛОЖЕНИЕ 4

СТОЙНОСТ НА КРАЙНАТА ПРОДУКЦИЯ, БРУТНА ДОБАВНА СТОЙНОСТ И ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИ ДОХОД В ОТРАСЪЛ "СЕЛСКО СТОПАНСТВО" ЗА 2012 Г. (ПО ТЕКЩИ БАЗИСНИ ЦЕНИ)

(млн. лв.)

Код	Продукти	2010 г.	Изменение 2011/2010 (%)	2011 г.	Изменение 2012/2011 (%)	2012* г.
а	б	1	2	3	4	5
11	Селскостопански животни	1094.6	12.1	1226.8	3.3	1267.2
11.1	Едър рогат добитък	216.1	13.9	246.2	-0.7	244.4
11.2	Свине	232.2	16.3	270.1	5.4	284.7
11.3	Коне	2.7	51.9	4.1	-7.3	3.8
11.4	Овце и кози	239.2	25.5	300.1	9.9	329.8
11.5	Птици	363.5	5.3	382.8	-0.3	381.5
11.6	Други животни	40.9	-42.5	23.5	-2.1	23.0
12	Продукти от животновъдството	1019.7	16.7	1190.3	-5.5	1124.7
12.1	Мляко	734.3	24.4	913.5	-8.6	834.9
12.2	Яйца	233.2	-4.6	222.5	7.2	238.6
12.3	Други продукти от животновъдството	52.2	4.0	54.3	-5.7	51.2
12.3/1	Непрана вълна	1.9	0.0	1.9	36.8	2.6
12.3/2	Копринени пашкули	-	-	-	-	0.0
12.3/3	Други продукти от животновъдството	50.3	4.2	52.4	-7.3	48.6
13	Продукция от животновъдството	2114.3	14.3	2417.1	-1.0	2391.9
14	Продукция на селскостопански стоки (р. 10 + р.13)	6325.7	16.8	7388.7	2.3	7556.8
15	Продукция от селскостопански услуги	491.8	3.5	508.9	2.2	520.0
16	Продукция от селското стопанство (р.14 + р.15)	6817.5	15.8	7897.6	2.3	8076.8
17	Неселскостопански неотделими второстепенни дейности	657.3	-5.7	619.9	-6.5	579.8
17.1	Преработка на селскостопански продукти	632.1	-1.9	619.9	-6.5	579.8
17.1/1	- зърнени	146.6	25.1	183.4	-8.2	168.3
17.1/2	- зеленчуци	62.6	-17.4	51.7	46.2	75.6
17.1/3	- плодове	20.6	-31.1	14.2	150.7	35.6
17.1/4	- вино	50.4	-75.6	12.3	320.3	51.7
17.1/5	- животни	184.7	13.8	210.1	-23.3	161.1
17.1/6	- животински продукти	157.8	-12.1	138.7	-46.9	73.6
17.1/6/1	- мляко	157.8	-12.1	138.7	-46.9	73.6
17.1/7	- друга	9.4	1.1	9.5	46.3	13.9
17.2	Други неотделими второстепенни дейности	25.2	-100.0		#DIV/0!	
18	Продукция от отрасъл 'Селско стопанство' (р.16 + р.17)	7474.8	13.9	8517.5	1.6	8656.6
19	Междинно потребление	4823.5	11.3	5369.9	-0.2	5359.4
19.01	Семена и посадъчен материал	209.9	1.6	213.3	-24.1	161.9
19.01/1	доставено от други селскостопански предприятия	42.2	16.6	49.2	-38.2	30.4
19.01/2	закупено извън сектора	167.7	-2.1	164.1	-19.9	131.5
19.02	Горива и масла	1017.7	13.0	1150.0	5.1	1208.7

ПРИЛОЖЕНИЕ 4

СТОЙНОСТ НА КРАЙНАТА ПРОДУКЦИЯ, БРУТНА ДОБАВНА СТОЙНОСТ И ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИ ДОХОД В ОТРАСЪЛ "СЕЛСКО СТОПАНСТВО" ЗА 2012 Г. (ПО ТЕКЩИ БАЗИСНИ ЦЕНИ)

(млн. лв.)

Код	Продукти	2010 г.	Изменение 2011/2010 (%)	2011 г.	Изменение 2012/2011 (%)	2012* г.
а	б	1	2	3	4	5
19.02/1	- електричество	84.3	3.6	87.3	7.8	94.1
19.02/2	- газ	31.7	19.9	38.0	-28.2	27.3
19.02/3	- други горива	897.5	13.7	1020.5	6.2	1083.4
19.02/4	- други	4.2	0.0	4.2	-7.1	3.9
19.03	Торове и почвени подобрители	370.3	12.7	417.4	-1.5	411.2
19.03/1	доставено от други селскостопански предприятия	14.6	23.3	18.0	-55.6	8.0
19.03/2	закупено извън сектора	355.7	12.3	399.4	1.0	403.2
19.04	Препарати за растителна защита и пестициди	203.4	3.3	210.2	17.9	247.8
19.05	Ветеринарни разходи	257.7	14.4	294.8	-0.7	292.7
19.06	Фуражни добавки	1326.6	21.2	1607.8	-1.2	1589.3
19.06/1	доставено от други селскостопански предприятия	279.1	18.2	329.9	3.2	340.3
19.06/2	закупено извън сектора	352.0	-16.9	292.4	11.8	327.0
19.06/3	Произведено и потребено в самото стопанство	695.5	41.7	985.5	-6.4	922.0
19.07	Поддръжка и ремонт на машини и дребен инвентар	326.9	14.4	374.0	-0.7	371.4
19.08	Поддръжка на сгради	194.1	-6.3	181.8	-0.7	180.6
19.09	Селскостопански услуги	491.8	3.5	508.9	2.2	520.0
19.10	ФИЗИМ	105.4	1.2	106.7	-20.2	85.1
19.11	Други стоки и услуги	319.7	-4.6	305.0	-4.7	290.7
	доставено от други селскостопански предприятия	67.9	58.8	107.8	-0.6	107.1
	закупено извън сектора	251.8	-21.7	197.2	-6.9	183.6
20	Брутна добавена стойност по базисни цени (р.18 - р.19)	2651.3	18.7	3147.6	4.8	3297.2
21	Потребление на основен капитал	413.3	26.6	523.3	-33.7	347.1
21.1	- оборудване	354.7	26.6	449.0	-33.7	297.7
21.2	- сгради	30.6	16.3	35.6	-33.7	23.6
21.3	- създаване и отглеждане	6.9	36.2	9.4	-31.9	6.4
21.4	- други	21.1	38.9	29.3	-33.8	19.4
22	Нетна добавена стойност по базисни цени (р. 20 - р.21)	2238.0	17.3	2624.3	12.4	2950.1
23	Компенсации на наетите	422.8	15.7	489.2	-1.1	483.8
24	Други данъци върху производството	4.6	-28.3	3.3	-12.1	2.9
25	Други субсидии върху производството	911.4	-1.7	895.7	20.8	1081.7
26	Доход по фактори (р.22+р.25-р.24)	3144.8	11.8	3516.7	14.6	4028.9
27	Операщ излишък / Смесен доход (р.22 + р.25 - р.23 - р.24)	2722.0	11.2	3027.5	17.1	3545.1
28	Аренда	457.5	19.3	545.8	8.1	590.0
29	Платени лихви	22.5	-10.2	20.2	92.6	38.9
30	Получени лихви	0.7	800.0	6.3	106.3	13.0
31	Предприемачески доход (р.27+ р.30 - р.28 - р.29)	2242.7	10.0	2467.8	18.7	2929.2

Източник: НСИ

* Данните за 2012 година са прогнозни.